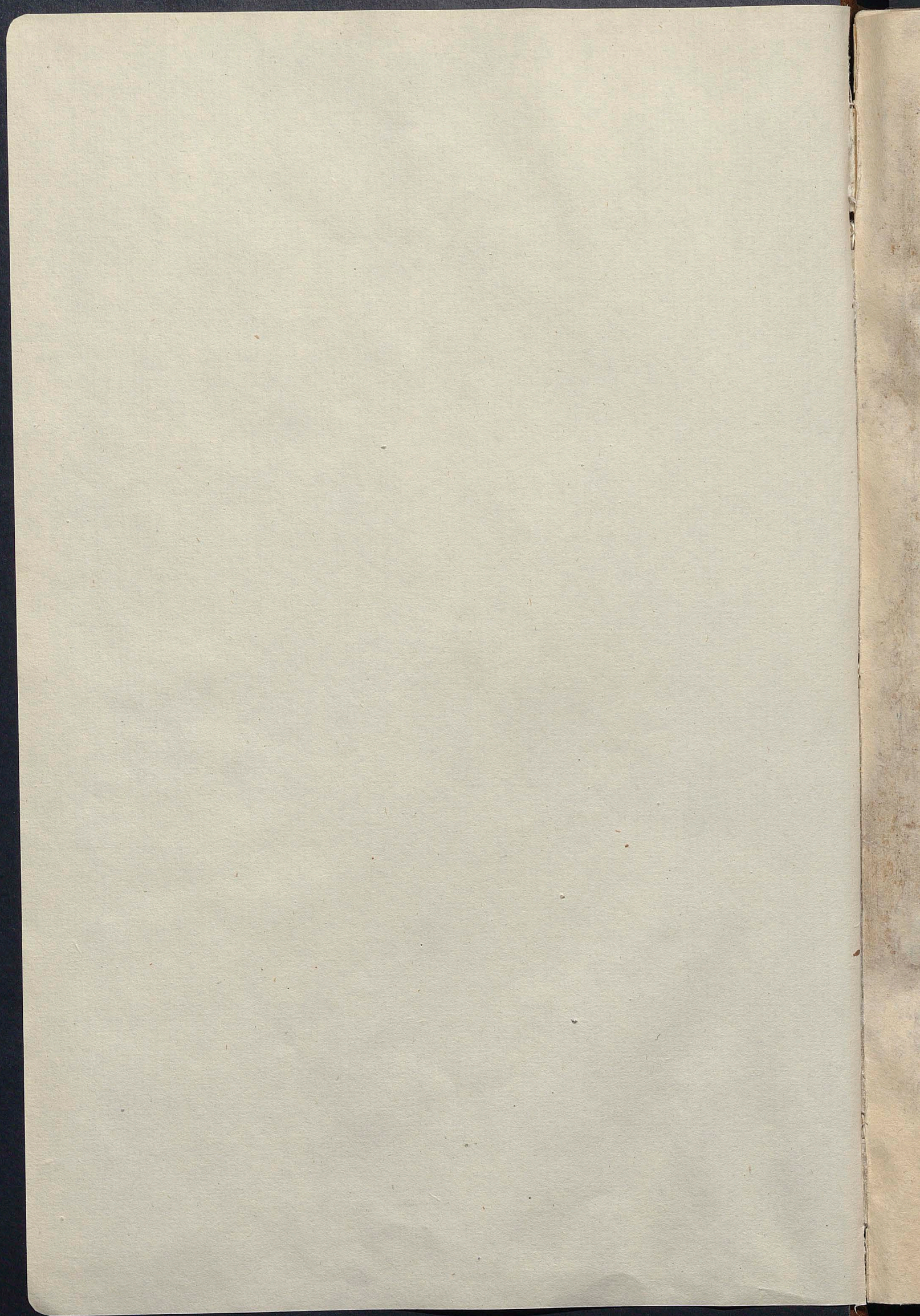

CIM 8087 - 8088

AGENDA

SEV RITVS

CÆREMONIARVM

ECCLESIASTICARVM,

Ad vniformem Ecclesiarum per vniuersas Prouincias
Regni Poloniae vsum, officio Romano
conformati.

*Ex decreto Synodi Prouincialis Petricouiensis
denuò conscripti & editi.*

Studio & opera Reuerendi D. Hieronymi Pouodouij,
Archipresbyteri & Canonici Cracouieñ.

CRACOVIAE,

In Architypographia Regia & Ecclesiastica Lazari,

Anno Domini, M. D. XCI.

Gallicana Ecclesia, viris non minus peritissimis instructa, sacrorum officiorum instrumenta habebat non minima. Ex eis aliqua Romanorum officiis immixta dicuntur, quæ pleriq; & verbis & sono, à cæteris cantibus se discernere posse fateantur. Sed priuilegio Romanæ sedis obseruato, & congruentia rationabili dispositionum apud eam factarū persuadente, factum est, vt in omnibus penè Latinorum Ecclesiis, consuetudo & magisterium eiusdem sedis præualeret. Quia non est alia traditio æquè sequenda, vel in fidei regula, vel in obseruationum doctrina.

**Valafridus Strabo ante 700. annos,
libro de exordiis & incrementis
rerum Ecclesiasticarum,**

C A P: XXV.

★★ 2

GENE-

BIBLIOTHECA
VNIV. FACELL.
CRACOVIAE

Cim. 8088

❖

**GENERALIA, QVAE IN HOC LIBRO
Agendorum Cæremonialium
continentur.**

Modus conficiendi aquam benedictam.

EXorcismus Salis. Fol.	1.
Exorcismus Aquæ.	2.
In Dominicis Antiphona ante Asperionem.	3.
A Dominica Paschæ vsque ad Dominicam Pentecostes, An- tiphona ante Asperionem.	4.
Responsorium à Dominica Trinitatis ad Aduentum.	5.
Antiphona in statione.	7.
Benedictio Auenæ.	9.
Benedictio vini.	10.
Benedictio Auri, Myrrhæ & Thuris.	11.

In festo Purificationis B. M. V.

Modus benedictionis Candelarum & Processionis.	12.
--	-----

Feria quarta in capite Ieiunij.

Benedictio Cinerum.	18.
Litaniæ.	21.
De velo ante maius altare.	26.

In Dominica Palmarum.

Benedictio Palmarum & Processio.	27.
Sermo B. Iuonis Episcopi Carnotensis. { Latinè.	38.
{ Polonicè.	40.
{ Germanicè.	43.
Feria	

Generalia Agend. Cærem.

Feria V. Cœnæ Domini.

Lamentationes Hieremiæ Prophetæ huius diei & duorum sequentium.	46.
Oratio Hieremiæ Prophetæ.	76.
Tropi in matutinis tenebrosis.	80.
De homicidijs publicè poenitentibus.	81.
De consecratione & depositione hostiarum.	81.
De denudatione lotioneq; altarium & oleis sacris.	82.
De lotionem pedum.	82.
Sermo B. Iuonis Episcopi Carnotensis. { Latinè.	83.
{ Polonicè.	85.
{ Germanicè.	87.

Feria VI. Parasceues.

Processio ad depositionem crucis.	90.
-----------------------------------	-----

Sabbatho Sancto.

Benedictio noui ignis & cærei.	112.
Benedictio fontis.	128.
Litaniæ.	142.

Dominica Resurrectionis.

Apertio Sepulchri, & Processio.	150.
Processio Paschatis ante maiorem Missam.	153.
Benedictio ciborum & potus, in eodem festo.	154.

In festo S. Marci Euangelistæ.

De differentia maioris & minoris Litaniæ.	158.
Modus Litaniæ maioris & processionis.	159.

Generalia Agendorum.

Antiphonæ suffragiorum communium.	161.
Litaniæ SS. nominis Iesu.	166.
Litania de B. Virgine.	167.
De Litania minori, diebus Rogationum.	168.
De festo Ascensionis Domini.	171.
De vigilia Pentecostes.	172.
De die S. Pentecostes.	173.
De festo SS. Trinitatis.	173.
De festo Corporis Christi.	173.
De processione solenniori eiusdem festi.	175.
De festo diuisionis Apostolorum.	182.
De festo Assumptionis B. M. V.	183.
Benedictio herbarum & processio.	183.
De festo omnium Sanctorum.	186.
De processione generali pro fidelibus defunctis.	187.
Sequentia cum notis in Missa pro defunctis.	189.
Conductus funeris minor & communis.	194.
Conductus maior.	195.
Conductus Sacerdotis vel Clerici.	199.
Conductus paruulorum baptizatorum.	199.
Sepultura Ecclesiastica quibus denegatur.	201.
De interdicto Ecclesiastico præcipuè obseruando.	205.
De his quæ tempore interdicti sunt licita.	206.
In supradictis festiuitatibus quæ fieri debeant.	207.
Item alia tempore interdicti.	208.

Casus

Cæremonialium.

Casus quibus Ecclesiæ cœmeteria & altaria consecranda aut reconcilianda veniunt.	211.
Thurificationis modus in primis vesperis festi.	213.
Exceptio noui Archiepiscopi & Episcopi, ad primum ciuitatis ingressum post consecrationem.	215.
Introductio noui Plebani seu Beneficiati.	217.
Reconciliatio pallarum, corporalium, & lintheaminum.	222.
Benedictio iter ingredientium.	223.
Benedictio peregrinorum.	225.
Benedictio nouæ Nauis.	227.
Benedictio domus nouæ.	227.
Benedictio panis & aquæ, in festo S. Agathæ.	229.
Expulsio dæmonum.	230.
Maleficiorum & incantationum depulsio.	247.
Precationes ad auertendam tempestatem.	250.
Formulæ tonorum Psalmi 94. ad Inuitatoria festorum.	253.

SI QVIS

1. Corint. xiiij.

SI QVIS IGNORAT, IGNORABITVR:
OMNIA AVTEM HONESTE ET SE-
CVNDVM ORDINEM FIAN-
T IN VOBIS.

MODVS

MODVS CONFICIENDI

AQVAM BENEDICTAM, DIEBVS
Dominicis, ad ordinem Eccle-
siæ, populiq; vsum.

Sacerdos sacris vestibus, ad minus verò superpilicio & sto-
la indutus, in sacristia, vel loco competenti, præparata a-
qua & sale, quantum satis videbitur, imprimis benedicat sa-
lem sequenti formula.

EXORCISMVS SALIS.

Ver. Adiutorium nostrum in nomine Dómini:
Ref. Qui fecit cælum & terram.

Exorcizo te, creatûra salis, per Deum **✠** viuum: per
Deum **✠** verum: per Deum **✠** sanctû: per Deum,
qui te per Eliseum Prophêtam in aquam mitti iussit,
vt sanaretur sterilitas aquæ: vt efficiaris sal exorcizatum in
salutem credentium: & sis omnibus te sumentibus sanitas
animæ & corporis: & effugiat atque discêdat à loco in quo
aspersum fueris, omnis phantasia & nequitia vel versutia di-
abolice fraudis, omnisq; spiritus immundus adiuratus. Per
eum qui venturus est iudicare viuos, & mortuos, & sæculum
per ignem. **Resp.** Amen. **Oremus.**

Immensam clementiam tuam, omnipotens æternæ Deus,
humiliter imploramus: vt hanc creaturam salis, quam in
vsum generis humani tribuisti, bene **✠** dicere, & sancti **✠**
ficare tua pietate digneris: vt sit omnibus sumentibus salu-
mentis & corporis: & quicquid ex eo tactum vel respert
fuerit, careat omni immunditia, omnisq; impugnatione
talis nequitie. Per Dominum.

Aa

Agenda

EXORCISMVS AQVÆ.

Et dicatur absolute nihil præmittendo.

EXorcizo te creatura aquæ, in nomine Dei **✠** patris omnipotentis, & in nomine **✠** Iesu Christi, filij eius Domini nostri, & in virtute sancti **✠** Spiritus: ut fias aqua exorcizata ad effugandam omnem potestatem inimici, & ipsum inimicum eradicare & explantare valeas cum angelis suis apostolicis: per virtutem eiusdem Domini nostri Iesu Christi: qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. *Resp.* Amen.

Oremus.
Deus, qui ad salutem humani generis, maxima quæque sacramenta in aquarum substantia condidisti: adesto propitius inuocationibus nostris, & elemento huic multimodis purificationibus preparato, virtutem tuam bene **✠** dictationis infunde: ut creatura tua mysterijs tuis seruans, ad abigendos daemones, morbosque pellendos, diuine gratiae sumat effectum: ut quicquid in domibus vel in locis fidelium hæc vnda resperserit, careat omni immundicia, liberetur a noxa: non illic resideat spiritus pestilens, non aura corrumpens: discendant omnes insidiae latentis inimici: & si quid est, quod aut incolumitati habitantium inuidet, aut quieti, asperfusione huius aquæ effugiat: ut salubritas per inuocationem sancti tui nominis expetita, ab omnibus sit impugnationibus defensa. Per Dominum.

Hic mittat sal in aquam, in modum crucis, dicendo semel.

✠ Ommissio salis & aquæ pariter fiat: in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. *Resp.* Amen. *Ver.* Dominus vobiscum. *Resp.* Et cum spiritu tuo. **Oremus.**

Dus inuictæ virtutis auctor, & insuperabilis imperij Rex, semper magnificus triumphator: qui aduersæ dominationis reprimis: qui inimici rugientis sæuitiam super nequitias potenter expungas: te Domine tremen-

Cæremonialia.

trementes & supplices deprecamur ac petimus: ut hanc creaturam salis, & aquæ dignanter aspicias: benignus illustres: pietatis tuæ rore sanctifices: ut ubicunque fuerit aspersa, per inuocationem sancti tui nominis, omnis infestatio immundi spiritus abigatur: terrorque venenosi serpentis procul pellatur: & præsentia sancti Spiritus nobis misericordiam tuam poscentibus, ubique adesse dignetur. Per Dominum.

IN DOMINICIS

Ante missam maiorem sacerdos celebraturus, super albam, cum reliquis pluuiali coloris tunc competentis, indutus, ritu solito procedit: & ante altare inclinatus, vel si in altari fuerit corpus Christi, genuflexus erigit sese: & accepto à Diacono vel ministro aspersorio, aqua benedicta moderatè (quod in aliis aspersioibus obseruabit) imbuto, inchoabit Antiphonam.

Asperges me.

152 **Choro** autem ut infra, reliquum prosequente, ipse mox facta ante altare reuerentia, asperget illud ter, nimirum: in medio, & utroque cornu, Euangelij & Epistolæ: & denuo inclinatus id ipsum faciet, coram ciborio & alijs altaribus, ubi maiori habentur vicina, ad remotiora non excurrente. Deinde ante maius altare obuersus, ad populum aspergit seipsum, deinde ministros ante se stantes, ex quibus vni reddit aspersorium ad aspergendum populum, vel in defectu ministro aspergat, recitando inter m, si placet, reliquum Antiph. dictæ, quæ talis est.
dabor, lauabis me
rere mei Deus
Gloria patri

pio, & nunc & semper, & in secula seculorum, Amen. *Et repetitur Antiphona, Asperges me. Finita per chorum Antiphona, celebrans stando, versus altare dicet voce canora. Ver. Ostende nobis Dómine misericórdiam tuam. Res. Et salutare tuum da nobis. Oremus.*

EXaudi nos Dómine sancte Pater omnipotens ætérne Deus, & mittere dignêris sanctû angelum tuum de cœlis, qui custódiat, fôueat, protégat, vísitet atque deféndat omnes habitâtes in hoc habitáculo. Per Christum Dominum nostrum. *Resp. Amen.*

Hoc modo peragitur aspersio per totum annum, exceptis Dominicis in Passione & Palmarum: in quibus post verbum Misericere, non dicitur Gloria patri, sed loco eius repetitur integra Antiphona, Asperges me.

A Dominica Paschæ, vsque ad Dominicam Pentecostes inclusiue loco Asperges me, canitur Antiphona.

VI di a quam. Egredientem de templo, à latere dextro, Alleluia. Et omnes ad quos peruenit aqua ista, salui facti sunt, & dicent, alleluia, alleluia. *Psalm. Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius. Ver. Gloria patri. Repetitur Antiphona. Vidi aquã. Finita aspersione vt scilicet & Antiphona, dicitur Dómine, apud te est fons vitæ, Alleluia.*

in nomine tuo videbimus lumen, Alleluia. Oremus.

Deus, vt qui Paschália

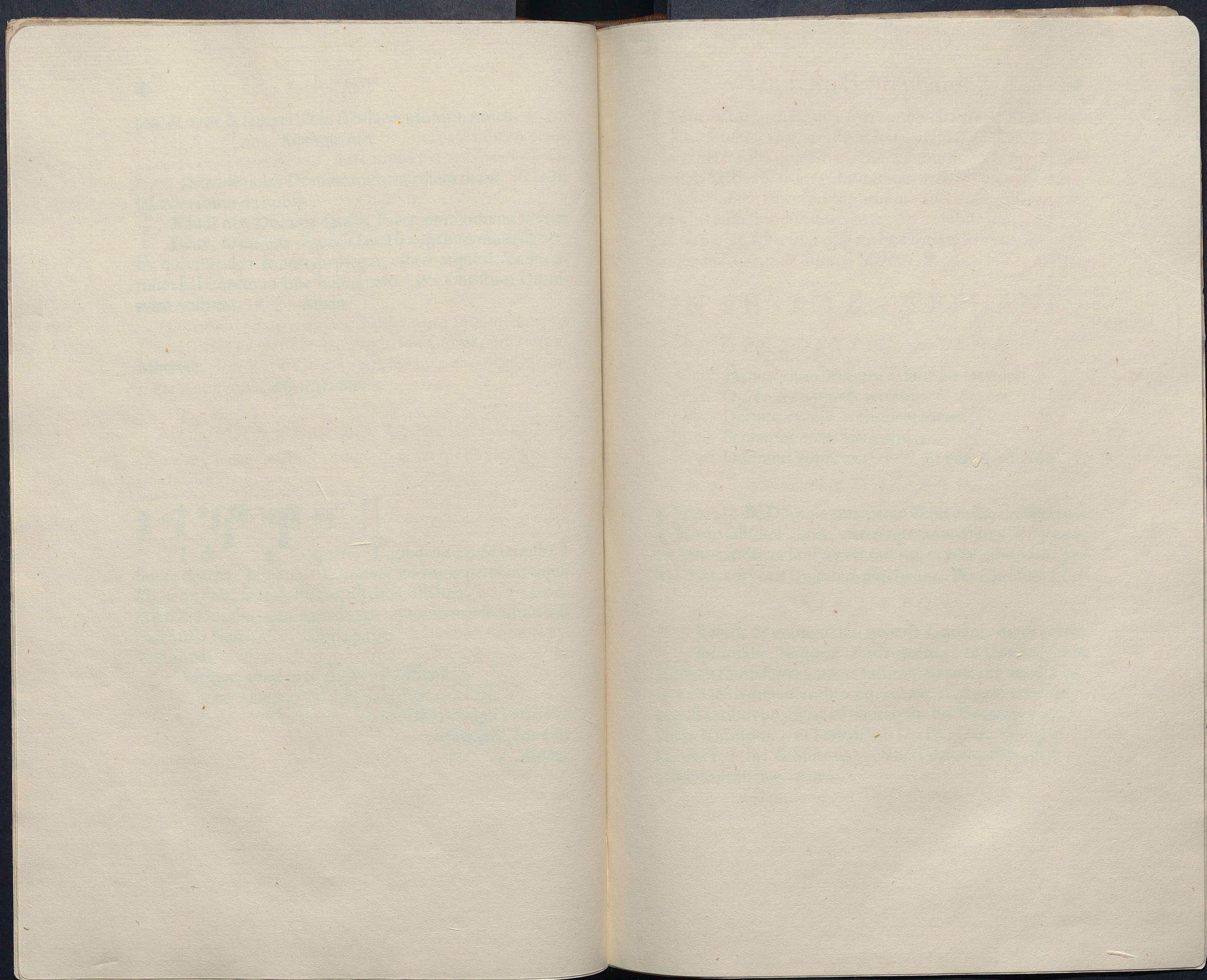
seruis accénsi, fontem

Res. Amen.

in hac

dum

17-

Benedictio auenæ, quæ fieri consuevit in festo S. Stephani, similiter vini in festo S. Ioannis Euangelistæ congruentius fieret: illa quidem in festo Assumptionis B. Mariæ inter alias herbas & fruges: hæc autem in festo Paschatis, inter benedictionem ciborum & poruum: ad quod paulatim erit populus assuescendus. Interea ramen, ne subita mutatio scandalum pariat, formulas easdem hoc loco inserimus, quæ expedienda erunt, post summā Missam, & quidē sine tumultu.

IN FESTO S. STEPHANI.

BENEDICTIO AVENÆ.

Ver: Adiutorium nostrum in nomine Domini:

Ref: Qui fecit cælum & terram.

Ver: Domine exaudi orationem meam:

Ref: Et clamor meus ad te veniat.

Ver: Dominus vobiscum: **Ref:** Et cum spiritu tuo.

BENEDICTIO.

Bene **✠** dic Dómine creaturam istam auenæ: vt sit remedium salutare equis, cæterisque animalibus: & præsta, per inuocationem sancti nómínis tui, vt quæcunq; ex ea gustauerint, cõporis sanitatem percipiant. Per Christum D. n.

ORATIO.

Creátor & conseruator géneris humáni: dator grátia spirituális: largitor salutis æternæ: tu Dómine mitte spírítum tuum super hanc creaturam auenæ: vt armata virtute coeléstis dispensationis, equis cæterisque animalibus ea gustantibus proficiat ad sanitatem. Per Dóminū nostrum Iesum Christum. Et benedictio Dei Pa **✠**tris omnipotens: & Fi **✠**lij, & Spírítus **✠**sancti descendat super hanc creaturam auenæ. Amen.

Deinde aspergat aqua benedicta.

In festo S. Ioan: Euang.
IN FESTO S. IOANNIS
Euangelistæ.

BENEDICTIO VINI.

IN festo sancti Ioannis Euangelistæ, post Missam maiorem, ante Euangelium, In principio, quod tunc omittitur, per Sacerdotem celebrantem, retentis omnibus paramentis, vinum à populo oblatum, nec non alius potus in memoriam & honorem S. Ioannis, qui venenum innocuè sumpsit, benedicitur hoc modo.

Ver. Adiutorium nostrum in nomine Domini:

Ref: Qui fecit cælum & terram.

Ver: Dominus vobiscum: **Ref:** Et cum spiritu tuo.

Ver: Initium sancti Euangelij secundum Ioannem:

Ref: Gloria tibi Domine.

IN principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. In ipso vita erat, & vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehendunt. Fuit homo missus à DEO, cui nomen erat Ioannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine: ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognovit. In propria venit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguine, neq; ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, sed ex Deo sunt. ET VERBUM CARO FACTUM EST, & habitavit in nobis. Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi à patre, plenam gratiæ & veritatis. **Ref:** Deo gratias.

ORA.

In festo Epiphaniæ.

Orémus.

Oratio.

Per istos sermones sancti Euangelij, & per mérita sancti Ioannis Apóstoli & Euangelistæ, bene **✠** dicere & consecrâ **✠** re digneris, Dómine Deus, dextera tua hunc calicem vini, & cuiuslibet potus; & præsta, ut omnes in te credentes, & de calice isto bibentes, benedicantur & protegantur. Et sicut beatus Ioannes de calice bibens venenum, illæsus omnino permansit, ita isti hodie in amore tuo, & beati Ioannis, de calice isto bibentes, méritis ipsius ab omni egritudine veneni, & noxiis quibusvis absoluantur, & corpore ac anima se offerentes, ab omni culpa liberentur. Per Christum Dóminum nostrum. **Resp:** Amen.

Bene **✠** dic Dómine hanc creaturam potus, ut sit remedium salutare omnibus suméntibus: & præsta per invocationem sancti nóminis tui, ut quicumq; ex eo gustauerint, tam animæ, quam corporis sanitatem te donante percipiant. Per Christum Dóminum nostrum. **Resp:** Amen.

CONCLVENDO.

ET benedictio Dei omnipotentis Pa **✠** tris, & Fi **✠** lii, & Spíritus **✠** sancti descendat super hanc creaturam vini, & cuiuslibet potus, & maneat semper. *Postremo aqua benedicta aspergat. Poterit etiam supradicta benedictio circa Missæ maioris finem, in alio altari magis apto, per aliquem quempiam Sacerdotem, superpillicio, & stola indutum, fieri, ut supra.*

IN FESTO EPIPHANIÆ.

BENEDICTIO AVRI, MYRRHÆ
& Thuris.

Ver: Adiutorium nostrum in nomine Dómini: Qui cælum. **Ver:** Dómine exaudi orationē. **Ver:** Dñs vob

Bene **✠** dico te creatura Auri, Thuris, & Myrrhæ: per Deum patrem omnipotentem: per Iesum Christum filium eius unicum: & Spiritum paracletum: per omnia sancta ac ineffabilia nomina Dei: & per mysterium huius sanctæ diei: qua eadem munera in titulum regalem & magnificentiam sacerdotalem, ac sepulturam dominicam, tres Magi obtulerunt. Bene **✠** dico te: ut has virtutes in te suscipias, & in te semper teneas: ut quicumque te creaturam Auri, Thuris, & Myrrhæ, ob reuerentiam diuinæ maiestatis: & ob corporis ac animæ suæ salutem circa se gestauerint: aut quocumque recto modo habuerint: diuina eos protegente potentia: ab omni periculo corporis & animæ sint tuti ubique: mortem subitanæ, & morbos omnes effugiant: hostiumque visibilibus, inuisibilibus insidias euadant: & omne desiderium eorum prosperetur: & absoluat eos dominus ab omnibus tristitiis, veneficiis, & cunctis aduersitatibus. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum.

Ver: Dominus vobiscum. **Ver:** Benedicamus Domino.

Res: Deo gratias.

Et benedictio Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus sancti, descendat super nos, & super has creaturas: & maneat semper. Amen.

Postremo aqua benedicta aspergat.

IN FESTO PURIFICATIONIS Beatæ Mariæ virginis.

MODVS BENEDICTIONIS CAN- delarum & Processionis.

Accendos immediate ante maiorem Missam, super albam soluiali violaceo: si vero tale, vel similis coloris non sit: alba indutus, procedit cum ministrantibus ad altare. Ante cuius medium, versus candelas, quæ non

procul

procul teneri debent non accensæ, conuersus signando sese, in modum crucis, dicit: Vers.

Adiutorium nostrum, &c.

Resp. Qui fecit cælum. Deinde voce clara in tono, quo dicuntur orationes per horas, dicit sequentes orationes. Vers.

Dominus vobiscum: Resp. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Domine sancte, pater omnipotens, æternus Deus, qui omnia ex nihilo creasti: & iussu tuo per opera apum, hunc liquorē ad perfectionem cerei euenire fecisti: & qui hodierna die petitionem iusti Simeonis implisti: te humiliter deprecamur: ut has candelas ad usus hominum, & sanitatem corporum & animarum, siue in terra, siue in aquis, per inuocationem tui sanctissimi nominis, & per intercessionem beatæ Mariæ semper virginis, cuius hodie festa deuotē celebrantur, & per preces omnium sanctorum tuorum, bene **✠** dicere, & sancti **✠** ficare digneris: & huius plebis tuæ, quæ illos honorificē in manibus desiderat portare, teque cantando laudare, exaudias voces de cælo sancto tuo, & de sede maiestatis tuæ: & propitius sis omnibus clamantibus ad te: quos redemisti pretioso sanguine filij tui. Qui tecum uiuit & regnat in unitate spiritus sancti, Deus: per omnia secula seculorum. **Resp.** Amen.

Oremus.

Oratio.

Omnipotens sempiternus Deus, qui hodierna die unigenitum tuum vnus sancti Simeonis in templo sancto tuo suscipiendum præsentasti: tuam supplices deprecamur clementiam: ut has candelas, quas nos tui famuli, in tui nominis magnificentia suscipientes, gestare cupimus, luce accensas: bene **✠** dicere, & sancti **✠** ficare, atque lumine supernæ benedictionis accendere digneris: quatenus eas tibi Domino Deo nostro offerendo, digni, & sancto igne dulcissimæ charitatis tuæ succensi, in templo sancto gloriæ tuæ representari mereamur. Per eundem Dominum nostrum **Resp.** Amen.

Oremus.

Domine Iesu Christe, lux vera, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum: effunde bene-

Bb

dictione

dictiōnem tuam super hos cæcos: & sancti **✠**fica eos lumine grātiæ tuæ: & concède propitius: vt sicut hæc luminaria igne visibili accensa, nocturnas depellant tenebras: ita corda nostra inuisibili igne, id est, sancti Spiritus splendore illustrata, omnium vitiōrum cœcitate carent: vt purgato mentis oculo, ea cernere possimus, quæ tibi sunt placita, & nostræ salutis sunt vtilia: quatenus post huius sæculi caliginosa discrimina, ad lucem indeficientem peruenire mereamur: Per te Christe Iesu saluator mundi, qui in Trinitate perfecta viuis & regnas Deus, per omnia sæcula seculorum.

Resp. Amen.

Oremus.

OMnipotens sempiternus Deus, qui per Moysen famulum tuum, purissimum olei liquorem ad luminaria ante conspectum tuum iugiter concinnanda preparari iussisti: bene **✠**dictiōnis tuæ grātiā super hos cæcos benignus infunde: quatenus sic administrent lumen exterius, vt te donante, lumen Spiritus tui, nostris non desit mentibus interius. Per Dōminum, in vnitāte eiusdem **Ref.** Amen **O**remus.

Domine Iesu Christe: qui hodierna die in nostræ carnis substantia inter homines appārens, a parētibz in templo es presentatus: quem Simeon venerabilis senex, lumine Spiritus tui irradiatus, agnouit, suscepit, & benedixit: præsta propitius: vt eiusdem Spiritus sancti grātia illuminati atque edocti, te veraciter agnoscamus, & fideliter diligamus: Qui cum Deo patre in vnitāte eiusdem Spiritus sancti viuis & regnas Deus, per omnia sæcula seculorum **Resp.** Amen.

Completa benedictione, celebrans aspergit candelas aqua benedicta, & incenso benedicto adolet. Deinde loco suo constitutus, accendit candelam, eamque in manibus tenendo, versus populum inchoat Antiphonam.

Lumen ad reuelationem gentium. Prosequitur chorus.

rus. Et gloriam plebis tuæ Israël. Nunc dimittis, &c. **cum** Gloria patri: ita vt singulis versibus interferatur Antiphona integra, & media per vices. Celebrans autem inchoata Antiphona, tradit candelam ministro, a qua reliquæ accenduntur. Mox dignior ex clero, si adest, accipit candelam a ministro, & in loco celebrantis constitutus, eandem celebranti porrigit, qua ille cum reuerentia accepta, ad eundem locum rediens, candelas alias clero (si vtrumque horum adest, alioqui ea omittantur) per ordinem distribuit, quas illi accipiunt, cum reuerentia: Et si celebrans est Episcopus, Suffraganeus, Abbas, vel superior; tunc qui ei sunt inferiores, accipiendo osculantur manum illius. Finito cantu & distributione, celebrans, genu flexus versus altare incipit Antiphonam.

Exurge Domine.

Prosequitur chorus.

Adiuua nos, & libera nos, propter nomen tuum. **Psalm.**

Deus auribus nostris audiuius. **Chorus.** Patres nostri, &c.

Ver. Gloria patri &c. **Et repetitur Antiphona.** Exurge Domine, &c.

Deinde dicat Sacerdos clara voce: Oremus. Et

Diaconus, vel Ministrans: si autem defunt, tunc ipse celebrans

(si tamen infra Septuagesimam euenit, alias omittat) dicat:

Flectamus genua. Subdiaconus, vel alius vt supra, Resp:

Leuate. Sacerdos vero stans dicit.

Exaudi quæsumus, Dōmine, plebem tuam: & quæ extrinsecus annua tribuis deuotione venerari; interius assequi, grātiæ tuæ luce concède. Per Christum &c. **Ref.** Am

Deinde fit processio. Cantores procedunt cantando sequentes Antiphonas: immediatē sequitur clerus, ex decantia omnes cum cæreis accensis, hoc (vbi & quatenus seruari poterit) ordine. Posito in thuribulo incenso per celebrantem præcedit thuriferarius cum thuribulo fumigante, dein

ferēs crucem medius inter duos acoluthos cum candelabris accensis, sequitur clerus per ordinem: vltimò celebrans cum ministris in paramētis violaceis, omnes cum candelis accensis: & interim cantantur Antiphonæ sequentes.

Antiphona.

Adorna thalamum tuum Sion, & suscipe regē Christum: amplectere Mariam, quæ est cælestis porta: ipsa enim portat regem gloriæ noui luminis: subsistit virgo, adducens manibus filium, ante luciferum genitum: quem accipiens Simeon in vlnas suas, prædicaui populis, Dominum eum esse vitæ & mortis, & saluatorem mundi.

Alia Antiphona.

Responsum accepit Simeon à Spiritu sancto, non visurū se mortem, nisi videret Christum Domini: & cum inducerent puerum in templum, accepit eum in vlnas suas: & benedixit Deum, & dixit: Nunc dimittis seruum tuum, Domine, in pace, **Ver:** Cum inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo; ipse accepit eum in vlnas suas. **Et ingrediendo Ecclesiam, cantatur Responsorium.**

Obtulerunt pro eo Domini par-
tium, aut duos pullos co-
lumbarum. **Rep.** Sicut scriptum

scri ptum est in lege Do-
mi ni. **Ver:** Postquam autem im-
pleti sunt dies purgationis Mariæ secundum
legem Moysi, tulerunt illum in
Ierusalem, vt sisterent eum Do-
mino. **Sicut.** **Glo**ria pa-
tri, & Filio, & Spiritu
Bb 3

FERIA QVARTA IN CAPI- te ieiunij benedictio Cinerum.

Celebraturus Missam maiorem, loco planetæ, pluuiali violaceo, vel si deest, obscurioris coloris indutus, procedit more solito ad altare: vbi debet esse præparatum vasculum sufficiens cineris, ex palmis seu ramis, & frondibus (si possunt haberi) præteriti anni benedictis. Primò igitur genuflexus, in pede altaris inchoat Antiphonam.

Exaudi nos Domine. **Prosequitur chorus.** Quoniam benigna est misericordia tua: & secundum multitudinem miserationum tuarum respice nos Domine. **Psalm.** Saluum me fac Deus: quoniam intrauerunt aquæ usque ad animam meam. **Ver.** Gloria patri. **Et repetitur Antiphona, Exaudi nos Domine. Deinde, in tono, quod dicuntur Orationes per horas diei, dicitur:** Dñs vobiscum. **Ref.** Et cum spiritu tuo. **Oremus.**

Omnipotens sempiternè Deus, parce pœnitentibus: propitiare supplicántibus: & mittere dignêris sanctum angelum tuum de cælis, qui bene **✠** dicat, & sancti **✠** ficet cineres: vt sint remedium salubre omnibus nomen sanctum humiliter implorántibus: ac semetipsos pro cõfessionis delictorum suorum accusántibus: atque ante conuersionis cleméntiæ tuæ facinora sua deplorántibus: vel seren-

vel serenissimam pietatem tuam suppliciter obnixèque flagrantibus: & præsta per inuocationem sanctissimi nominis tui: vt quicunque eos super se aspersionem pro redemptione peccatorum suorum, corporis sanitatem, & animæ tutelam percipiant. Per Christum Dominum nostrum. **Ref.** Amen.

Oremus.

Deus, qui non mortem, sed pœnitentiam desideras peccatorum: fragilitatem conditionis humanæ benignissimè respice: & hos cineres, quos, causa proferendæ humilitatis, atque promerendæ veniæ, capitibus nostris imponi decernimus, bene **✠** dicere pro tua pietate dignare: vt, qui nos cinerem esse, & ob prauitatis nostræ meritum in puluerem reuersuros cognoscimus: peccatorum omnium veniam, & præmia pœnitentibus repromissa, misericorditer consequi mereamur. Per Christum Dominum nostrum. **Ref.** Amen.

Oremus.

Deus, qui humiliatiõe flêcteris, & satisfactiõe placaris: aurem tuæ pietatis inclina precibus nostris: & capitibus seruorum tuorum, horum cinerum aspersiõe attractis, effunde propitius gratiam tuæ bene **✠** dictiõis: vt eos, & spiritu compunctiõis repleas, & quæ iuste postulauerint, efficaciter tribuas: & concessa perpétua stabilitate intactos manere decernas. Per Christum Dominum nostrum. **Resp.** Amen.

Oremus.

Omnipotens sempiternè Deus, qui Niniuitis in cinere & cilicio pœnitentibus, indulgentiæ tuæ remedia præstitisti: concède propitius: vt sic eos imitemur habitu, quatenus veniæ prosequamur obtentu. Per Dominum.

Completa cinerum benedictione, primò imponitur cinis Sacerdoti celebraturo Missam ab alio Sacerdote, si adest: alioquin Sacerdos ipsemet genibus flexis coram altari sibi ipsi cineres imponit: & cantatur statim à choro Antiphona.

Immutemur habitu, in cinere & cilicio: ieiunemus. & ploremus ante Dominum: quia multum misericors est ab-

tere peccata nostra Deus noster.

Alia Antiphona.

Iuxta vestibulum & altare, plorabunt sacerdotes ministri Domini, & dicent: parce Domine, parce populo tuo: & ne dissipet ora canentium te Domine.

Sequitur Responsorium.

Emendemus in melius, quæ ignoranter peccauimus: ne subito præoccupati die mortis, quæramus spatium poenitentiae, & inuenire non possimus. **A**ttende Domine, & miserere: quia peccauimus tibi. **Ver:** Adiua nos Deus salutaris noster: & propter honorem nominis tui Domine libera nos. **A**ttende Domine. **Ver:** Gloria. **A**ttende.

Sacerdos verò, dum cantantur Antiphonæ, & Responsorium, primò ministris stantibus genibus flexis coram altari, imponit cinerem, dicens. Memento homo, quia pulvis es, & in puluerem reuerteris. **Postea** veniunt alij, primò clerus per ordinem, deinde populus: & genibus flexis ante altare, sigillatim recipiunt cineres à sacerdote, vt dictum est de ministris. **Completa** cinerum datione, dicitur: Dominus vobiscum. **Oremus.** **Oratio.**

Concède nobis, Dómine, præsidia militiæ Christiænæ sanctis inchoare ieiunijs: vt contra spirituales nequitias pugnaturi, continentie muniamur auxilijs. Per Dóminum nostrum. **Resp:** Amen.

Postea iuxta antiquum morem huius prouinciæ, singulis feriis secundis, quartis, & sextis, quando officium sit de feria, vel nisi sit festum celebre, vel duplex, & in cantu solenni, ordine consueto peragitur processio, intra vel circa Ecclesiam, decantando Litanias in eum qui sequitur modum.

LITANIARVM FORMVLA, qui est antiquissimus, simul & efficacissimus, pro omnibus necessitatibus, militantis Ecclesiæ, interpellandi modus.

Ministri vel pueri intonant: chorus verò prosequitur vel respondet: omnes genuflexi, vsq; ad S. Mariam: & tunc assurgant, & progrediantur.

Kyrie

Kyrie e leyson. } **Ch**riste audi nos.
Christe e leyson. } **Resp:** **C**hriste exaudi nos.
Kyrie e leyson.

Pater de cælis Deus. } **Chor**
Fili redemptor mundi Deus. } **resp**
Spiritus sancte Deus. } **det.** **M**isere re nobis.
Sancta Trinitas vnus Deus.

Sancta Maria. } **Chorus**
Sancta Dei genitrix. } **respon**
Sancta virgo virginum. } **det.** **O**ra pro nobis.

Sancte Michaél. } **O**ra pro nobis.
Sancte Gabriél.
Sancte Raphaél.

Omnēs sancti Angeli & Archàngeli. } **O**rate pro nobis.
Omnēs sancti beatorū spirituum ordines

Sancte Ioannes Baptista. } **O**ra pro nobis.
Omnēs sancti Patriarche & Prophete. } **O**rate pro nobis.

Sancte Petre.
 Sancte Paule.
 Sancte Andréa.
 Sancte Iacobe.
 Sancte Ioannes.
 Sancte Thoma.
 Sancte Iacobe.
 Sancte Philippe.
 Sancte Bartholomæe.
 Sancte Matthæe.

Ora pro nobis.

Sancte Simon.

Ora pro nobis.

Sancte Thadæe.
 Sancte Matthia.
 Sancte Barnaba.
 Sancte Luca.
 Sancte Marce.

Ora pro nobis.

Ora pro nobis.

Omnes sancti Apostoli & Euangelistæ. Ora pro nobis.
 Omnes sancti discipuli Domini. Ora pro nobis.
 Omnes sancti Innocentes. Ora pro nobis.

Sancte Stéphane.
 Sancte Laurenti.
 Sancte Vincénti.
 Sancte Adalberte.
 Sancte Stanislæe.
 Sancte Venceslæe.
 Sancte Florianæ.

Ora pro nobis.

Ora pro nobis.

Sancti

Sancti Fabiane & Sebastiane.
 Sancti Ioannes & Paule.
 Sancti Cosma & Damiane.
 Sancte Geruasi & Prothasi.
 Omnes sancti Martyres.

Ora pro nobis.

Sancte Syluester.
 Sancte Gregori.
 Sancte Ambrósio.
 Sancte Augustine.
 Sancte Hieronymo.
 Sancte Martine.
 Sancte Nicolæe.

Ora pro nobis.

Omnes sancti Pontifices & Confessores. Ora pro nobis.
 Omnes sancti Doctores. Ora pro nobis.

Sancte Benedicte.
 Sancte Antóni.
 Sancte Bernarde.
 Sancte Dominice.
 Sancte Francisce.

Ora pro nobis.

Omnes sancti Monachi & Eremitæ. Ora pro nobis.
 Omnes sancti Sacerdotes & Leuitæ. Ora pro nobis.

Sancta Maria Magdaléna

Ora pro nobis.

Sancta Anna.
 Sancta Agatha.
 Sancta Lucia.
 Sancta Agnes.
 Sancta Cecilia.
 Sancta Catharina.
 Sancta Anastasia.
 Sancta Hedwigis.
 Sancta Elizabeth.

Ora pro nobis.

Sancta Virgula cum sodalibus tuis.

Omnes

Omnes sanctæ virgines & viduæ. Orate pro nobis.

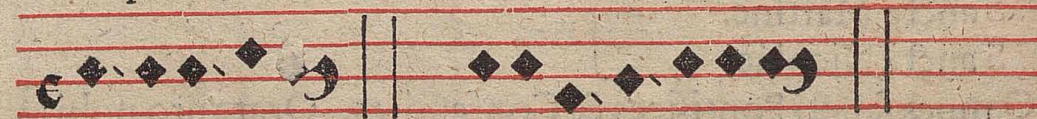

Omnes sancti & sanctæ Dei. Intercedite pro nobis.

Propitius esto. Parce nobis Domine.

Propitius esto. Exaudi nos Domine.

Ab omni malo. Libera nos Domine.

Ab omni peccato.

Ab ira tua.

A subitanea & improuisa morte. Libera nos Domine.

Ab insidiis diaboli. Libera nos Domine.

Ab ira, odio, & omni mala voluntate. Libera.

A spiritu fornicationis. Libera.

A fulgure & tempestate. Libera.

A morte perpétua. Libera nos Domine.

Per mysterium sanctæ incarnationis tuæ. Libera.

Per aduentum tuum. Libera.

Per natiuitatem tuam. Libera.

Per baptismum & sanctum ieiunium tuum. Libera.

Per crucem & passionem tuam. Libera.

Per mortem & sepulturam tuam. Libera.

Per san-

Per sanctam resurrectionem tuam. Libera.

Per admirabilem ascensionem tuam. Libera.

Per aduentum Spiritus sancti paracleti. Libera.

In die iudicij. Libera nos Domine.

Peccato res. Te rogamus audi nos.

Vt nobis parcas. Te rogamus audi nos.

Vt nobis indulgeas. Te rogamus.

Vt ad veram poenitentiam nos perducere digneris. Te rog.

Vt Ecclesiam tuam sanctam regere & conseruare digneris. Te rogamus.

Vt Dominum Apostolicum & omnes Ecclesiasticos ordines in sancta religione conseruare digneris. Te rogamus.

Vt inimicos sanctæ Ecclesiæ humiliare digneris. Te rog.

Vt regibus & principibus Christianis pacem, & veram concordiam donare digneris. Te rogamus.

Vt cuncto populo Christiano pacem & vnitatem largiri digneris. Te rogamus.

Vt nosmetipsos in tuo sancto seruitio confortare & conseruare digneris. Te rogamus.

Vt mentes nostras ad cælestia desideria erigas. Te rogamus audi nos.

Vt omnibus benefactoribus nostris sempiterna bona re-

tribuas. Te rogamus audi nos.

Cc

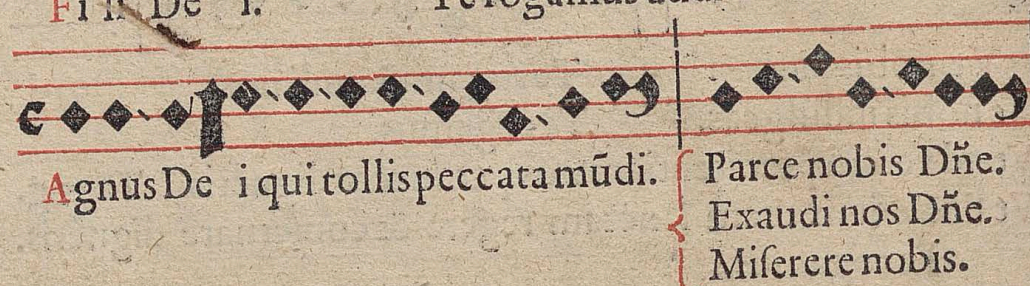
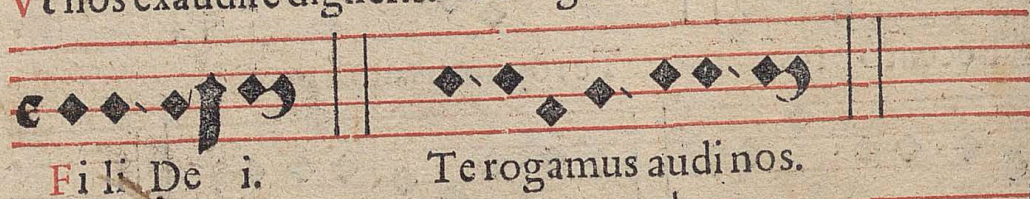
Vt ani-

Vt animas nostras, fratrum, propinquorum & benefactorum nostrorum, ab aeterna damnatione eripias. Te rog.

Vt fructus terrae dare, & conseruare digneris. Te rogamus.

Vt omnibus fidelibus defunctis requiem aeternam donare digneris. Te rogamus.

Vt nos exaudire digneris. Te rogamus audi nos.

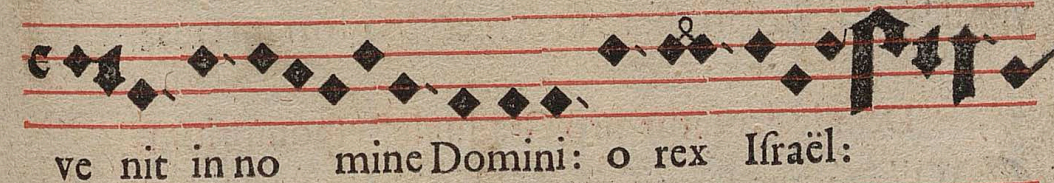
DE VELO ANTE MAIUS ALTARE.

Notandum, quod in Ecclesiis huius prouinciæ, soleat velum extendi, inter altare & populum: quæ cæremonia, quamuis sit particularis; tamen ad pleniorē informationem superiorem retineatur, eò quod & ratione non careat. Cum enim prima feria quarta Quadragesimali appenditur, videtur denotare statum pœnitentiæ, quando peccata diuiserunt inter Deum & populum: & Sacerdotes inter vestibulū & altare, interpellant pro peccatis populi. Ideoq; congruit illud clausum tenere in officio de tempore: excepta

excepta Missa: & si quæ fuerint alia, ad quæ populus attendere debet. Quando verò rursus vltima feria quarta Quadragesimæ deponitur, circa illa verba in Passione Domini: *Et velum templi scissum est*: potest per id intelligi (exacta iam quasi pœnitentia) efficacia passionis & mortis Christi, medium parietem maceræ, inter Deum & peccatorem dissoluentis. Simili fortasse ratione, imagines Christi, matris eius, & Sanctorum per illud tempus clauduntur, aut velantur, vsq; ad Sabbatum Sanctum: excepto signo passionis Domini, quod circa Dominicam passionis aperitur: Reliqua quæ in officio Quadragesimæ obseruanda sunt, ad vitandam confusionem, & superfluitatem, petantur ex rubro Breuiarij, & Missalis Romani in suis locis.

IN DOMINICA PALMARVM.
BENEDICTIO PALMARVM
& processio.

Sacerdos sacris vestibus, & desuper loco Planetæ, pluuiali violaceo indutus, cum ministris, si adsunt, simili colore amictis, procedunt cum ramis, quos in medio, & cornibus altaris deponunt. Postea fit aspersio Dominicalis more solito: qua peracta conferuntur rami, versus altare pro clericis, & populo quantum placet. Interea canitur à choro.

Cc 2

Deinde

Deinde dicit Sacerdos, Dominus vobiscum. **Ref:** Et cum spiritu tuo. **In tono orationis Missæ Ferialis, Oratio.**

Deus, quem diligere & amare, iustitia est: ineffabilis grætiæ tuæ in nobis dona multiplica: & qui fecisti nos in morte filij tui sperare, quæ credimus: fac nos eodem resurgente peruenire, quod tendimus. **Quitecum.**

Subscripta Lectio legitur in tono Epistolæ.

Lectio libri Exodi.

In diebus illis: Venêrunt filij Israël in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, & septuaginta palmæ: & castra metati sunt iuxta aquas. Profectique sunt de Elim: & venit omnismultitudo filiôrum Israël in desertum Sin, quod est inter Elim & Sinai: quintodécimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra Ægypti. Et murmurauit omnis congregatio filiôrum Israël contra Moysen & Aaron in solitudine. Dixeruntque ad eos filij Israël. Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Ægypti, quando sedebamus super ollas carniû: & comedebamus panem in saturitate. Cur induxistis nos in desertum istud, ut occideretis omnem multitudinem fame? Dixit autem Dominus ad Moysen. Ecce, ego pluam vobis panem de cælo. Egrediatur populus, & colligat, quæ sufficiunt per singulos dies: ut tentem eum, utrum ambulet in lege mea, an non. Die autem sexto parent, quod inferant: & sit duplum, quam colligere solébant per singulos dies. Dixeruntque Moyses & Aaron ad omnes filios Israël. Vespere sciëtis, quod Dominus eduxerit vos de terra Ægypti: & mane videbitis gloriâ eius.

Deinde cantatur pro Graduali Responsorium.

Collegêrunt Pontifices & Pharisei concilium, & dixerunt: quid facimus; quia hic homo multa signa facit? si dimittimus eum sic; omnes credent in eum. **Et venient Romani, & tollent nostrum locum, & gentem.** **Ver:** Vnus autem

autem ex illis Caiphas nomine, cum esset Pontifex anni illius, prophetauit dicens. Expedi vobis, ut vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Ab illo ergo die cogitauerunt interficere eum, dicentes. **Et venient.**

Vel aliud Responsorium.

In monte Oliueti orauit ad patrem: Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma: fiat voluntas tua. **Ver.** Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma: fiat voluntas tua.

Postea legitur Euangelium.

Sequentia sancti Euangelij secundum Matthæum.

In illo tempore: Cum appropinquasset IESVS Hierosolymis, & venisset Bethphage ad montem Oliueti, tunc misit duos discipulos suos, dicens eis. Ite in castellum, quod contra vos est: & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea. Soluite, & adducite mihi. Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos. Hoc autem totum factum est: ut adimpleretur, quod dictum est per Prophetam, dicentem: Dicite filie Sion, ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, & pullum, filium subiugalis. Eûntes autem discipuli, fecerunt sicut præceperat illis Iesus. Et adduxerunt asinam & pullum: & imposuerunt super eos vestimenta sua, & cum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba strauerunt vestimenta sua in via. Alij autem cædebant ramos de arboribus, & sternerbant in via. Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant, dicentes: Osanna filio David: benedictus qui venit in nomine Domini.

Post hæc benedicuntur rami: & tunc dicit Sacerdos in tono quo dicuntur orationes per horas dici, Dominus vobiscum. **Resp:** Et cum spiritu tuo. **O**remus.

Avge fidem in te sperantium Deus, & supplicum preces elementer exaudi: veniat super nos multiplex misericordia tua:

dia tua: bene **✠** dicantur & hi rami arborum: & sicut in figura Ecclesiae multiplicasti Noë egredientem de arca, & Moysen exeuntem de Aegypto cum filiis Israel: ita nos portant ramos arborum, bonis actibus occurrāmus obviam Christo: & per ipsum in gaudium introeāmus ætēnum. Qui tecum vivit & regnat, in vnitāte spīritus sancti Deus.

P Er omnia secula seculōrum. **Ref.** Amen. **Ver.**

Dóminus vo bīscum. **Resp.** Et cum spīritu tuo. **Verf.**

Surfum cor da. **Resp.** Habēmus ad Dóminum. **Verf.**

Grátias agāmus Dómino Deo nostro. **Resp.** Dignū &

iustum est. **V**erē dignū, & iustum est, æquū &

salutāre. Nos tibi semper & ubique grátias āgere

gere. Dómi ne sancte pater: omnipotēs: ætēne Deus.

Qui gloriāris in consiliō Sanctōrū tuōrū: tibi

enim fēruunt creatūræ tuæ, quia te solum auctōrem

& Deum cognoscūt: & omnis factura tua te collāu-

dāt: & benedicūt te sancti tui. Quia illud magnum

vni gēni tui nomen, coram régibus & potestati-

bus huius seculi, libera voce cōfitentur. Cui as-

 sistunt Angeli, & Archangeli: Throni & Domina ti-

 ones. Cúm;q; omnimili ti a cælestis exer citus, hym-

 num gloriae tuæ concinunt, si ne si ne dicentes.

 Cantantur San-
 ctus à Choro; vt
 sequitur. Sanctus. Sanctus. Sanctus Domi-

 nus Deus sabbaoth. Pleni sunt cæli & terra gloria

 tu a. Osanna in excelsis. Benedictus qui venit

 in nomine Domini. Osa na in excel sis.

Sequitur

Sequitur Dominus vobiscum. Resp: Et cum spiritu tuo.

Oremus.

DEus, qui dispersa congregas, & congregata conseruas: qui populis obuiam Iesu ramos portantibus benedixisti: bene **✠** dic etiam & hos ramos arborum, quos tui famuli ad honorem nominis tui fideliter suscipiunt: vt in quemcunque locum introducti fuerint, tuam benedictionem habitatores loci illius consequantur: & omni aduersitate effugata, dextera tua protegat, quos redemit Iesus Christus filius tuus Dominus noster: Qui tecum.

Oremus.

DEus, qui miro dispositionis ordine, ex rebus etiam insensibilibus dispensationem nostrae salutis ostendere voluisti: da quaesumus: vt deuota tuorum turba fidelium, salubriter intelligat, quicquid mystice designatur in facto, quae hodie caelesti lumine afflata, redemptori obuiam procedens, palmarum atque oliuarum ramos vestigiis eius substrauit. Palmarum igitur rami de mortis principe triumphos expectant: surculi vero oliuarum, spiritalem vnctionem aduenisse quodammodo clamant. Intellexit enim iam tunc illa hominum beata multitudo praefigurari: quia redemptor noster humanis condolens miseriis, pro totius mundi vita cum mortis principe esset pugnaturus, ac moriendo triumphaturus. Et ideo talia obsequens administrauit, quae in illo & triumphos victoriae, & misericordiae pinguedinem declararent. Quod nos quoque plena fide, & factum & significatum retinentes, te, Domine sancte, pater omnipotens, aeternae Deus, per eundem Dominum nostrum Iesum Christum suppliciter exoramus: vt in ipso, atq; per ipsum, cuius nos membra fieri voluisti, de mortis imperio victoriam reportantes, ipsius gloriosae resurrectionis participes esse mereamur. Qui tecum.

Oremus.

DEus, qui per oliuae ramum pacem terris columbam nunciare voluisti: praesta quaesumus: vt hos arborum ramos, caelesti bene **✠** dictione sanctifices: vt cuncto populo

pulo tuo proficiant ad salutem. Per Christum Dñm nostrum.

Oremus.

Bene[†] dic, quæsumus, Dñmine, hos arborum ramos: & præsta, vt quod populus tuus in tua veneratiōe hodierna die corporaliter agit, hoc spiritualiter summa deuotiōe perficiat, de hoste victoriā reportādo, & opus misericordiæ summopere diligēdo. Per Christum Dñm nostrū.

Hic rami asperguntur aqua benedicta, dicendo Antiph.
Asperges me, **sine cantu, & sine psalmo: & incensantur rami.** Deinde dicit Sacerdos, Dominus vobiscum. **Oremus.**

Deus, qui filium tuum Iesum Christum Dñm nostrum, pro salute nostra in hunc mundum misisti: vt se humiliaret ad nos, & nos reuocaret ad te: cui etiam dum Ierusalem veniret, vt adimpleret scripturas, credentium populorum turba, fidelissima deuotiōe, vestimenta sua cum ramis palmārum in via sternēbant: præsta quæsumus: vt illi fidei viam præparēmus: de qua, remoto lapide offensionis & petra scāndali, frondeant apud te opera nostra iustitiæ ramis: vt eius vestigia sequi mereāmur. Qui.

Repræsentationem solennis Christi Hierosolymam ingressus, & alia similia, feruens olim populi deuotio, non sine spirituali fructu in hac prouincia introduxerat. Nunc refrigescēte charitate, siquidem tantæ pietati plerunque fastus & tumultus, non sine aduersariorum scandalo successerint, expediret processionem, absq; patrio apparatu, iuxta præscriptum Missalis Rom. peragere. Tempori tamen, ex sæpè dictis rationibus seruiendo, ritum hunc tot seculis vsurpatum, sicut nouissimè reperimus descriptum, hñc ponimus. Sublato igitur omni tumultu, & irreuerentia, quæ maximè in circumductiōe asini committi solet, quæ etiam ideò satius esset omittenda; ordinetur puerorum chorus, modestè non pomposè, multò verò minus foemineo ne dicam scænico fastu adornatus: & facto moderato circuitu, qui cantui respondeat, sistatur Processio ante imaginem Crucifixi: cuius opertorium, non in modum sepulcri,

pulchri, sed tabernaculi quasi arcus triumphalis honorati, debet componi. Expediantur tandem reliqua, modo infra scripto, vsitato, breuiter tamen, ne tempus, ad Sacramenta populo tunc confluenti ministranda, extrahatur.

Responsorium in egressu templi.

Cum appropinquaret Dominus Hierosolymam, misit duos ex discipulis suis dicens: Ite in castellum, quod cōtra vos est: & inuenietis pullum asinæ alligatum, super quem nullus hominum sedit, soluite & adducite mihi. Si quis vos interrogauerit, dicite, opus Domino est. Soluentes, adduxerunt ad Iesum, & imposuerunt illi vestimenta sua, & sedit super eum.

Pueri stantes ante crucem cantant hos versus sequentes, choro hoc idem post eos repetente.

Alij expandebant vestimenta sua in via. Alij ramos de arboribus prosternebant: & qui sequebantur clamabant, Osanna, Benedictus qui venit in nomine Domini. **Chorus.** Benedictum regnum patris nostri David. Osanna in excelsis. Miserere nobis fili David.

Antiphonam hanc etiam chorus cantat. Cum audisset populus, quia Iesus venit Hierosolymam, acceperunt ramos palmarum, & exierunt ei obuiam, & clamabant pueri dicentes. **Pueri cantant.**

Hic est, qui venturus est in Salutem populi.

Versus.

Hic est salus nostra, & redemptio Israël.

Versus.

Quantus est iste, cui throni & dominationes occurrunt. **Ver.**

Noli timere filia Sion, ecce rex tuus venit tibi, sedens super pullum asinæ sicut scriptum est.

Versus.

Salve rex, fabricator mundi, qui venisti redimere nos.

Antiphona hæc per chorum canitur.

An te sex dies solennis Paschæ, quando venit Dominus in ciuitatem Ierusalem, occurrerunt ei pueri, & in manibus portabant ramos palmarum, & clamabant voce magna dicentes,

dicentes, Osanna in excelsis. Benedictus qui venisti in multitudine misericordiae tuae, Osanna in excelsis.

Dum canitur superscripta Antiphona, Cantores vel pueri intrant in Ecclesiam, vel aliquem competentem locum, & cantant hymnum.

Gloria laus & honor tibi sit rex Christe redemptor, Cui puerile decus promisit Osanna pium. *Sacerdos vero cum aliis stantibus extra Ecclesiam repetit illud idem. Deinde stantes intus cantant versus sequentes.*

Israel es tu rex Davidis, & inclyta proles, nomine qui in Domini rex benedicte venis. **Chorus.** Cui puerile &c. **Pueri.**

Coetus in excelsis te laudat caelitus omnis: & mortalis homo, & cuncta creata simul. **Chorus.** Gloria laus. **Pueri.**

Plebs Hebraea tibi cum palmis obuiam venit: cum prece, voto, hymnis assumus ecce tibi. **Chorus.** Cui puerile. **Pueri.**

Hi tibi passuro soluebant munia laudis: nos tibi regnanti pangimus ecce melos. **Chorus.** Gloria laus. **Pueri.**

Hi placuere tibi: placeat deuotio nostra: rex pie, rex clemens, cui bona cuncta placent. **Chorus.** Cui puerile decus.

Iterum cantores vel pueri reincipiunt altiori voce. Gloria laus. Chorus prosequitur ad finem.

Finito hymno, pueri ad hoc destinati, & induti, ramis arborum ad pedes stratis, canunt hanc Antiphonam.

Pueri Hebraeorum, tollentes ramos oliuarum, obuiauerunt Domino, clamantes & dicentes, Osanna in excelsis. **Chorus eandem antiphonam resumit. Postea iidem pueri habentes strophiola alba ad collum applicata canunt.**

Pueri Hebraeorum vestimenta prosternebant in via, & clamabant dicentes, Osanna filio David. **Procumbentes in genua plicatis manibus,** Benedictus qui venit in nomine Domini. **Chorus repetit. Deinde pueri bini & bini tenentes flores in**

res in corbulis progredientes & spargentes flores, trina vel vnica vice canunt.

Occurrunt turbae cum floribus & palmis redemptori Domino. **Chorus prosequitur.** Et victori triumphanti digna dant obsequia: filium Dei olim gentes praedicant, & in laudem Christi voces tonant per nubila, O sanna.

Finita antiphona, duo vel quatuor scholares adulti procidendo, vel genuflectendo canunt antiphonam.

Fulgentibus palmis prosternimur aduenienti Domino. Huic omnes occurramus cum hymnis & canticis, glorificantes & laudantes. Benedictus Dominus. **Chorus repetit.** Fulgentibus, &c.

Deinde ad crucem praelatus officians accedens cum ministris, flexis genibus palma ter tangit imaginem crucifixi, ter cantando hanc Antiphonam. Scriptum est enim, percutiam pastorem. **Chorus ad finem prosequitur:** Et dispergentur oues gregis: postquam autem surrexero, praecedam vos in Galilaeam: ibi me videbitis, dicit Dominus.

Post hoc praelatus cum duobus presbyteris imaginem crucifixi in altum leuando, ceteris omnibus genuflexione adorantibus, cantat bina vice, O crux aue spes vnica: Tertia vice, Te summa Deus Trinitas. Chorus cantat hos versus ad finem. Demum cruce in loco posita, & thurificata, ac exosculata, redeunt ad ecclesiam cantando Responsorium.

Ingrediente Domino in sanctam ciuitatem, Hebraeorum pueri resurrectionem vitae pronunciantes, Cum ramis palmarum Osanna clamantes in excelsis. **Ver.** Cumq; audisset populus, quia Iesus venit Hierosolymam, exierunt obuiam ei: Cum ramis. **Ver.** Erue a framea Deus animam meam. **Res.** Et a cornibus vnicornium humilitatem meam. **Oremus.**

Deus, qui nos regendo conseruas, parcendo iustificas, per passionem vnigeniti filij tui Domini nostri Iesu Christi a temporali tribulatione nos eripe, & aeterna nobis gaudia largire.

D d

largire.

largire. Per eundem Christum Dñm nostrū. Amen. *Vel ista:*

Adiuuā nos quæsumus Dōmine Deus noster, & ad beneficia tua recolēda, quibus nos instaurāre dignatus es, tribue venīre gaudētes. Per Christum Dñm nostrū. Amen.

Quia verò propter curiositatem multorum, ea die plebs concionem defugere solet: placuit, Exhortationis loco, sequentem Sermonem, vbi haberi poterit apponere.

SERMO B. IVONIS EPISCOPI

Carnotensis, in nymis palmarum.

Vi vult hominem exhibere perfectum, in Christo reperiet omnia documenta virtutum: inter quas humilitate & patientia se tanquam potentioribus armis accinxit, cum quibus mundū intrauit: cum quibus de mundo migravit, per quas mundum subiugavit. His etenim Diabolum seravit, & nos de eius potestate liberavit. Cum his fortem armatum alligavit, & ipse fortior vasa, quæ in potestate & pace possidebat, eripuit, & sibi mundata retinuit. Humilitas fuit, quod inter homines degens, cum publicanis & peccatoribus manducavit: quod fatigatus ex itinere, à muliere Samaritana potum postulavit: quod peccatricis mulieris tactum non recusavit: quod discipulorum pedes lauit. Humilitas & patientia, simul, quod corpus suum percutientibus dedit: quod faciem suam à conspuentibus non auertit: quod maledicentes non maledixit: quod etiam vsq; ad ignominiosam mortem, mortem videlicet crucis, quæ tantummodo sceleratis debebatur, se tandem inclinavit. Vnde per Prophetam dicitur: Et cum sceleratis deputatus est. Et in Psalmo. Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras. Hæc arma serpens ille antiquus non cognouit. Hæc arma per superbiam dedignatus est, & incautus per hæc superatus est. Escam sensit & momordit, sed hamus eum diuinitatis aduncauit, maxillam eius perforavit, & à potestate solita relegavit. Accubuit catulus leonis

leonis ad vocem patris, cum fortitudine surrecturus, pro humilitate sua nomen, quod est super omne nomen, accepturus. Hunc exaltationis modum Scribarum & Phariseorum supersticio superba non credidit: venientem ad se Dominum in humilitate, contempsit: superbiam eorum redarguentem, demonia eiicientem, miracula facientem, tanquā in Beelzebub ista faceret, blasphemavit. sola cum pauperū turba prosequitur, puerorum innocentia comitatur; quia cōplectitur innocentia innocentiam, humilitas humilitatem, ac per hoc illuminari meretur, vt intus agnoscat maiestatem. Sic enim dicit scriptura: Deus superbis resistit, humilibus autē dat gratiam. Tales Domino hodie ad locum passionis suæ venienti occurrunt: hominem humilem super asinam sedentem viderunt, & tamen triumphalem ei gloriam, ramos arborū portando, & per viam sternendo exhibuerunt: laudes ei imperiales cecinerunt, quia præfago Spiritu eum triumphatorē diaboli & mortis, & vitæ largitorem cognouerunt. Huius turbæ, charissimi fratres, formā representatis, cum virentes ramos arborum post vexillum sanctæ crucis in manibus portatis. Et benè representatis, si quod virore signatur in manibus, semper teneatur in moribus: si non hyeme decidat, si non æstate marcescat, vt dicere possitis cum Psalmista: Benedicam Domino in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Sed mementote, quia non inuitantur ad has laudes, nisi pueri: Laudate pueri Dominum, dicit Psalmista. Qui verò sint isti pueri, Apostolus exponit, dicens: Malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti. Et Dominus ad discipulos: Nisi qui se humiliauerit sicut iste paruulus, non intrabit in regnum Dei. Paruulum seipsum vocat, ad cuius imitationem nos monet humiliari, vt introire mereamur regnum Dei. Non enim sunt membra, quæ non sequuntur caput. Quibus igitur armis diabolum vicit Christus, vincere debet & christianus: sicut per humilitatem exaltatus est Christus, exaltari debet & Christianus: sic enim Dominus dicit: Qui se humiliat, exaltabitur. Et Pe-

D d 2

trus

trus. Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore tribulationis. Humiliauit se Christus pro nobis: humiliemus nos ipsos pro nobis. Inclinauit se sicut camelus, subiit onera peccatorum nostrorum, transiuit per foramen acus, quia pertransiit angustias passionis, ut nos in latitudinem gaudiorum educeret: humiliemus & nos ad portanda onera proximorum. Nemo nostrum sublimè sapiat, nec speret in incerto diuitiarum; sed deposita quasi struma cupiditatis, & superbiæ, tanquam per foramen acus ingrediatur, id est arctam & arduam viam adgrediatur. Quod enim his diebus passio Domini in Ecclesia recitatur: quod signa dominicæ passionis in Ecclesia producuntur, hoc intenditur, ut Dominica passio per hoc ad memoriam reuocetur, & fidelium deuotio ad compatiendum excitetur; ut ille sanguis dignè suscipiatur ab ore fidelium, qui indignè effusus est manibus infidelium. Hoc sanguine agni immaculati vtrique postes signentur, id est mētes & frontes, ut corde credatur ad iustitiā, ore autem confessio fiat ad salutem: & memoria crucis suauiter inhæreat menti, cuius signum imprimatur & fronti. Ergo fratres in hac recordatione Dominicæ passionis, Christo dignè compatiatur, ut Christo resurgenti consuscitari mereamur. Dimittamus debita sua debitoribus nostris, quia ipse Christus, qui ad imitandum nobis propositus est, cum pateretur, orauit pro persecutoribus suis. Sic enim ipse Dominus iubet. Orate pro persequentibus & calumniantibus vos, ut sitis filij patris vestri qui in cælis est. Si autem filij, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autē Iesu Christi.

Idem Polonice.

Dostojnego człowieka / gdzieby kto wystawić chciał / ten w panie Krystusie wynaleść może wzór y przykład cnót wszystkich / między którymi / pokora święta y cierpliwosć / iako napotężniejsza bronia przepasał się był / y z temiż na świat zstąpił: y z temiż zaś zszedł z świata: y przez też świat wszystek pod moc swoją podbił. Temi bowiem szatana poraził / a nas z mocy jego wolnemi poczynił.

poczynił. Temi mocnego rycerza skępował / a sam mocniejszy bedąc / naczynia jego / które pod jego mocą w pokoju były / wydał: y wychędożone sobie je zostawił. Była w nim pokora taka / że też między ludźmi obcując / z celnikami y z grzesznymi ludźmi iadał: utrudzony z drogi / prosił białogłowy Samarytani / aby mu się dała napić: białogłowie grzeszney niezbriał / aby go tykać nie miała: nawet / wznioł swym wmywał ich nogi. Przy tey pokorze taciey / była oraz y cierpliwosć wielka / że ciało swoje haniebnie bić dopuścił: że twarzy swej świetey nie odwracał / kiedy na nie plwano: że tym nie zlorzeczył którzy mu zlorzeczyli: nawet aż się też wniżył do sromotney śmierci / a śmierci krzyżowej / która zloczyncom tylko służyła. Stądże Prorok powiada: y zlotry był poczytany. w Psalmie zaś stoi: Dla słów wst twoich / chodźilem po ostrych drogach twoich. Tej broni poznać niemógł on zastarzaly smół: Te bron taka prze hardosć y pyche swą lekce sobie poważał: y przetoż też nie ostrożny / też bronia porażony. Poczuł karmia / y chwicie ją porwał / a w tym go weda Boska zachwyciła / y paszce jego zraniła / y z mocy zwykley zraziła. Wlegl lew na głos oycowski / który z wielką mocą powstać y wedle pokory swej / imie które jest nad wszystkie imie dostać miał. Sposobu wywyższenia tego / nigdy wierzyć niechciały one zabobony dawne Doktorów zakonnych y Pharyzeuszów: Panem bowiem / który w pokorze był do nich przyşedł / wzgardził: kiedy ie z pychy stroşował / kiedy diabły wyganiał / kiedy cuda czynił / iakoby to mocą Beelzebuba czynił / bluźnili. Sam tylko tłum ludzi ubogich szedł za nim / niewinność dziecinna / ta go prowadziła: bo niewinność kocha się w niewinności / a pokora w pokorze / y przez toż wnetrzne oświecenie zasługuie sobie / aby przez to przysć mogło do vznania Boskiego maiestatu. Pişmo bowiem święte tak powiada / że pan Bog hardym się sprzeciwia / pokornym zaśie vdziela łaski swojej. Tacy tedy dnia dzisieyszego zabiegali w drogę panu / na mieysce swej meki idacemu: widzieli człowieka pokornego na osłicy siedzącego / wždy mu przecie cześć triumphalną iako zwycięzcy czynili: przed nim gałazki oliwne niosąc / y po drodze ie ścieląc / pieşni mu iako królowi po zwycięztwie śpiewali: duchem bowiem prorockim znali go bydy zwycięzcą szatana y śmierci / a dawcą żywota wiecznego. Otóż wy bracia namilşy / dnia dzisieyszego / wyrażacie wzór tey tłusze taciey / gdy zielone gałazki / za znakiem

Dd iii

krzyżu

krzyża świętego idąc w rekach swych macie. A wyrażcie ie do-
brze/ iesliże sie to/ co sie przez te zieloność w rekach waszych znaczy/
trzymać was zawsze będzie/ y iesli ta zieloność zimie nie opadnie/
lecie zaś iesli nie zwiednie: abyscie z tym to zawsze rzec z Dawi-
dem mogli: Pana Boga moiego błogosławie po wszelki czas be-
de: a chwała iego nigdy z wst moich nie wstanie. Lecz na to po-
mnieć macie/ że na oddawanie chwały takiej nikt inny nie jest wzy-
wany/ ieno dziatki małe: Chwalcie dziatki pana/ powiada Da-
wid. Ale coby to za dziatki były/ Paweł S. wyklada mówiąc.
Małuczkimi powiada bądźcie złością/ ale rozumem bądźcie do-
stonalemi: Pan także sam mówi do zwolenników swoich: Iesli-
by sie kto tak nie wkorzył/ iako ten małuczk/ taki mi wnidzie do kró-
lestwa niebieskiego. Małuczki sam siebie przezywa/ wpoмина-
jąc nas/ abysmy mu w pokorze podobni byli/ a do królestwa nie-
bieskiego wniesć sobie zasłużyli. Członkami bowiem nie są/ które
sie głowy swej nie trzymają/ albo przykładem iey sobie nie poste-
pują. Takiey tedy broni użył pan Krystus/ aby szatana zwyciężył:
takiey użyć ma y człowiek krześcijański: przez pokorę wywyższony
jest Krystus pan/ przez pokorę też wywyższony bydz ma człowiek
krześcijański: Tak bowiem pan Krystus powiada: Kto sie umi-
y korzy/ ten będzie podwyższony: a Piotr S. Kórzcie sie/ powia-
da/ pod mocną reką pańską/ aby was podwyższył czasu kłopotów
waszych: Korzył sie za nas pan Krystus/ kórzcież sie y wy dla was
samiych. Nachylił y nastawiał pleców swoich iako wielbłąd iaki/
y dzwignął ciężar grzechów naszych: przeszedł przez vcho igielne/
bo przeszedł wielkie ciężkości swej meki/ aby nas wywiódł na plac
szeroki wesela wiekistego: Kórzmyż sie y my/ abysmy dzwigali/ y
na sobie nosili ciężary bliźnich naszych. Niech żaden wysoko nie sie-
ga: ani nadzieie swej niech nie pokłada w niepownym bogactwie:
ale złożymyż z siebie iakoby brzemie ciężce y pychy/ niech
sie cisnie przez vcho igielne/ to jest/ niech sobie obierze drogę ciasną
y trudną. To bowiem/ o czym sie dnia dzisiejszego w kościele
przepowiada/ że sie znaki meki pańskiej w kościele przed oczy kła-
da/ ściaga sie do tego/ aby sie przez to mek pańską na pamięć przy-
wiodła/ a nabożenstwo ludzi wiernych aby sie wzbudzało do spól-
nego cierpienia/ aby tym sposobem krewo ona/ która niesprawiedli-
wie przez rece ludzi niewiernych jest roylana/ teraz godnie wsty lu-
dzi wiernych przyjeta bydz mogła. Ta krwio baranka nie wstala-
nego/

nego/ pomóżnia sie oboie odzwie: serce nasze/ y ciało nasze: aby
tak sercem naszym wierzyć sie mogło ku sprawiedliwości/ a wsty a-
by było wyznanie ku zbawieniu naszemu: iżeby tak pamiętka krzy-
ża pańskiego w dziecnie y mile trwała w myśli naszej/ a znak iego
aby był wyrażony na czołach naszych. Przy tym tedy rozpamięty-
waniu meki pańskiej/ bracia/ staramy sie/ abysmy cokolwiek z pa-
nem cierpieli/ iżeby też w ten czas/ gdy pan od umarłych powsta-
nie/ zasłużyli sobie z nim spółpowstać. Opuścaymy winy nasze
winowaycom naszym/ bo y sam pan Krystus/ który nam na wzór
jest dany/ abysmy go naśladowali/ gdy na krzyżu cierpiał/ modlił
sie za prześladowce swoje: y sam tak rozkazuje mówiąc: Módlcie
sie za te co was prześladowia y co wam złorzeczą/ abyscie sie ssta-
li synimi oycy waszego/ który w niebie jest. Ale iesliż syny/ tedy y
dziedzicy: dziedzicy wprowadźcie boży/ ale spóldziedzicy pana Kry-
stusowi: Któremu teraz wesolym sercem zaśpiwamy: Błogo-
sławiony który idzie w imie pańskie/ osanna na wysokościach.

Idem Germanice.

Ein Predigt am H. Palmsonntag.

Er da wil einen vollkommenen Menschen geben/ der wird
leicht in Christo finden können allerley Exempel der Tu-
genden: Vnder welchen er sich/ mit der Demut vnd Gedult/ als
mit den allermchtigsten Waffen vmbgeben/ vnd angethan/ mit
welchen er in die Welt eingangen/ mit welchen er von der Welt
hindangeschieden/ durch welche er die Welt vnder sein Joch ge-
bracht hat: Dann mit disen hat Er den Teuffel beschloffen/ vnd
vns von seinem Gewalt erfreyet. Mit disen hat Er den starcken
gewapneten Heldt angebunden: Vnd dieweil er viel stercker
war/ hat er die Gefäß/ die der Teuffel in seinem Gewalt vnd
fried besaß/ herauß gerissen/ vnd dieselbigen so schon gereinigt
worden/ ihme vorbehalten. Es ist ein Demut gewesen/ daß er
vnder den Menschen wandlend/ mit den Publicanern vnd Sün-
dern gegessen: daß er auff der Keyse müd geworden/ von dem
Samaritanischen Weib einen Trunck begert hat: daß er sich ein
sündhaftiges Weib hat lassen anrühren: daß er der Jünger
füß gewaschen hat. Ein Demut vnd Gedult zugleich ist es ge-
wesen/ daß er seinen Leib den Schlagenden hat dargegeben/ daß er
D 8 iij sein

sein angesicht nicht abgewendet / von denen die ihn verspeyet / daß er den fluchenden nicht widerumb geflucht / daß er sich letztlich / gar biß zu dem schmälichen todt / zum todt / nemlich des Crentzes / welcher allein den Vbelthätern zugehört / geneyget hat. Daher wirdt durch den Propheten gesagt: Vnd er ist vnder die Vbelthäter gerechnet worden. Vnd inn Psalmen: Von wegen der Wort deiner Leffzen / habe ich müssen schwere Wege halten. Diese Wassen hat jene alte Schlangen nicht erfandt: Diese Wassen hat sie durch Hoffart verachtet / vnd ist vnuersehens vberwunden worden: Die Speiß hat sie empfunden vnd geschmeckt / vnd darein gebissen: aber der Angel der Gottheit hat sie ergriffen vnd ihren Kinbacken durchgraben / vnd von ihrem gewöhnlichem Gewalt loß gemacht. Der junge Lew hat sich gelegt auff die Stimme des Vatters / das er mit Stercke widerumb aufstehe / vnd für seine Demut / einen Namen / so vber alle Namen ist / empfahe. Diese weiß oder gestalt der Erhöhung / hat der Schrifftgelehrten vnd Phariseer Superstition oder Aberglauben nicht geglaubet: Sondern hat den Herren / so zu ihnen in Demut kommen / verachtet: Vnd denselbigen / welcher ihr Hoffart straffete / die Teuffel außtrieb / vnderzeichen würckete / geleßert / als ob er solche Ding in Beelzebub thäte. Allein die Schar der Armen folget ihm nach / die Vnschuld der Kinder beleytet ihn / dann die Vnschuld vmbfanget die Vnschuld: die Demut vmbfanget die Demut vnd durch diesen wird sie erleuchtet / daß sie inwendig die Majestät erkennen kan / etc. Dann also spricht die Schrifft: Gott widerstrebet den Hoffertigen / den Demütigen aber gibt er Gnade. Solche lauffen dem Herren entgegen / welcher heut zu dem Ort seines Leydens kompt: Einen demütigen Menschen / so auff einer Eselin sitzet haben sie gesehen / vnd dennoch haben sie ihm eine triumphirliche Glory / Palmzweige von den Bäumen tragend / vñ auff den Weg strewend / bewiesen: haben ihm herliches Lob gesungen: Dann mit Prophetischem Geist haben sie ihn erkandt / für einen Triumphirer oder Oberwinder des Teuffels vnd des Todtes / vnd für den Geber des Lebens. Allerliebste Brüder / dieser Scharen Form vnd Gestalt representiret vnd erzeiget ihr gegenwertig / wann ihr frische grüne Palmzweige von Bäumen / dem Fanen des heiligen Crentzes in ewren Händen nachtraget. Vnd ihr gebet wol zuuer-

zuverstehen / wo das jenig so durch die Grünheit in den Händen bedeutet wirdt / allzeit in den Geberden vnd Sitten gehalten werde / wo es im Winter nicht abfalle / wo es im Sommer nicht verdürre / auff daß ihr mit dem Psalmisten sprechen kündt: Ich wil den Herrn benedeyen zu allen zeiten / sein Lob soll allzeit inn meinem Munde seyn / etc. Aber gedencet / daß zu diesem Lob nicht geladen werden / dann allein die Kinder: Lobet den Herrn ihr Kinder / spricht der Psalmist: Wer aber diese Kinder sind / erklärt der Apostel / sagend: Seydt Kinder an Bosheit / aber am Verstand vollkommen. Vnd der Herr zu den Jüngern: Wo sich nicht jemandes nidigen wirdt / wie diß Kindt / der wirdt nicht eingehen in das Reich Gottes. Er nennt sich selbst ein kleines Kind / zu dessen nachfolgung er vns vermanet / daß wir vns demütigen sollen / auff das wir mögen eingehen in das Reich Gottes. Dann das seynd keine Glieder / welche dem Haupt mit nachfolgen. Deshalb mit was Wassen Christus den Teuffel vberwunden hat / mit solchen soll auch ein Christ gewinnen. Gleich wie Christus durch Demut erhöht worden / also muß auch ein Christ erhöht werden. Vnd S. Petrus: Demütiget euch vnder die gewaltige Handt Gottes / auff daß er euch erhöhe in der zeit der Trübsal. Christus hat sich gedemütiget für vns / last vns auch selbst demütigen für vns. Er hat sich wie ein Camel nidergebogen / den Last vnserer Sünden auff sich geladen / vnd ist durch ein Nadelöhr gangen / dann er ist hindurch drungen / durch die angst des Leydens / damit er vns in das weite breite feld der freuden auffführete. Last vns auch demütigen zutragen die Bürden vnserer Nächsten. Keiner vnter vns sey hoch gesinnet / vnd verlasse sich nicht auff die vngewisse Reichthümer / sondern er leg ab / gleich wie die Bürden der bösen Begirlichkeit vnd Hoffart / vnd gehe gleich wie durch ein Nadelöhr / das ist / den engen vnd schweren Weg sol er angreifen. Dann daß zu diesen Tagen das Leyden des HERREN in der Kirchen erzelt wird / daß die Zeichen des Leydens des Herren in der Kirchen herfürgebracht werden / wird dahin vermeinet damit daß Leyden des Herrn / durch dieses zur Gedechtnuß geführt werde / vñ der Glaubigen andacht zum mitleyden erwecket / damit jenes Blut würdiglich empfangen werde von dem Mund der Glaubigen / welches vnwürdiglich vergossen worden von den Händen der Unglaubigen. Mit diesem Blut

des vnbesleckten Lams sollen beyde Psosten bezeichnet werden / das ist die Gemüther vnd die Stirnen / damit man mit Herzen glaube zur gerechtigkeit / mit dem Mund aber die bekantniß geschehe zur Seligkeit: Damit auch die gedechtnuß des Creutzes süßiglich im Gemüt bleibe / dessen zeichen auch an die Stirn soll eingedruckt werden.

Derhalben Brüder / in dieser betrachtung des Leidens des HErrn / last vns würdiglich ein mitleyden haben vnd tragen mit Christo / auff das wir auch mit dem auffstehenden Christo / von den Todten mögen erwecket werden. Last vns vnsern Schuldigern ihre Schuld vergeben / dann Christus selbst / der vns zum Exempel vnd nachfolgung fürgesetzt ist worden / da er liede / hat für seine Verfolger gebetten. Dann also gebet der HErr selbst: Bittet für die / so euch verfolgen vnd schmeihen / damit ihr Kinder seydt ewres Vatters / der im Himmel ist. Wo ihr aber Kinder seydt / so werdet ihr auch Erben seyn: zwar Erben Gottes / Mit-erben aber Iesu Christi.

DE FERIA QVINTA cœnæ Domini.

HVius dici, & duorum sequentium, matutinum cum laudibus absoluitur pridie vesperi: In quo seruetur prescriptum Breuiarij Rom. nisi quod lamentationes primorum nocturnorum, vbi fieri potest, decantentur ante maius altare notis infra positis. Tropi autem in fine consueti omittantur; cum post vltimam antiphonam cum fragore, Breuiarij regula, in silentio discedere præscribat. Vbi verò sine scandalo omitti ad tempus nequeunt, emendati autoritate loci ordinariorum, absoluantur priuato cantu post finitum officium, sine tumultu tamen & irreuerentia.

LAMENTATIONES Hieremiæ Prophetæ. PRIMA.

Incipit Lamēta ti o Hieremiæ Prophe-

ra. **A**leph. Quomodo sedet sola ciui-

tas plena populo: facta est quasi vi du a do mina genti-

um: princeps prouinci a rum facta est sub tributo.

Beth. Plorans plorauit in nocte,

& lacrymæ eius in maxillis eius. Non est qui con-

soletur eam ex omnibus charis eius. Om-

nes ami ci eius spreuerunt eam, & facti sunt ei ini-
mi-

 mici. **G**imel. Migrauit Iu-

 das propter afflictionem, & multitudinem seruitutis, ha-

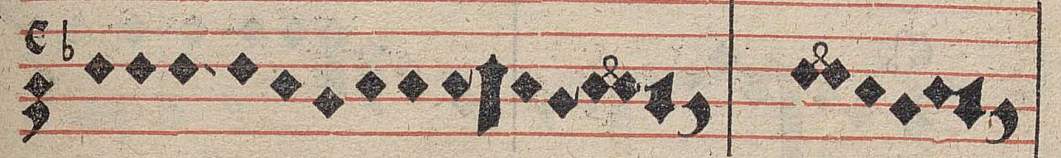
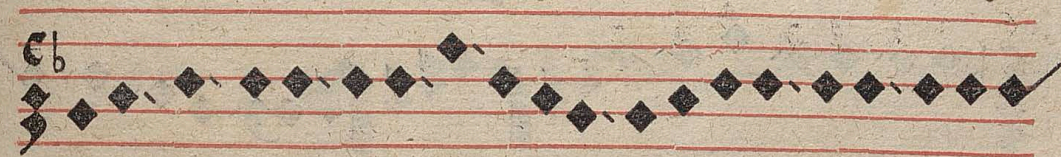

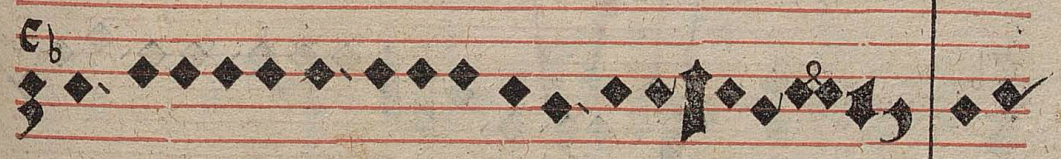
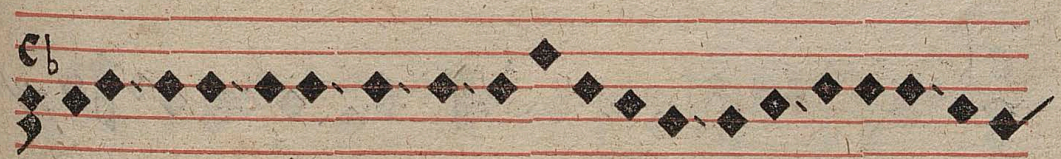
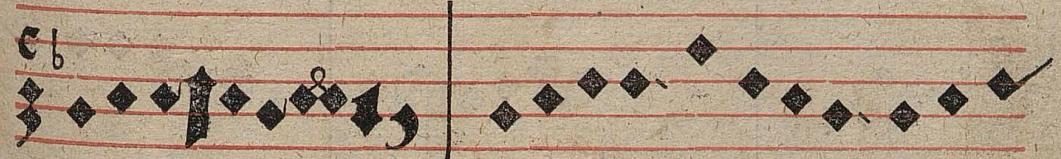
 bitauit inter gentes, nec inuenit requiem.

 Omnes persecutores eius apprehenderunt eam in ter-

 angustias. **D**aleth. Via

 Sion lugent, eò quod non sint, qui veniant ad solem-

 nitatem. Omnes portæ eius destructæ: Sa-
 cer-

 cerdotes eius gemētes, virgines eius squalidæ, & ipsa

 oppressa amari tudine. **H**e.

 Facti sunt hostes eius in capite, inimici eius locu-

 pletati sunt: quia Dominus locutus est super eam pro-

 pter multitudinem iniquitatum eius. Par-

 uuli eius ducti sunt in captiuitatem ante faci em tri-

 bulantis. Ierusalem, Ierusalem, cōuer-
 Ee te-

tere ad Dominum Deum tuum. **SECUNDA.**

Vau. Et egressus est à fi-

lia Si on omnis decor e ius: facti sunt

Principes eius, velut arietes, non inveni entes

pascua: & abi erunt absq; forti-

tu dine, ante faci em subse quen-

tis. **Z**ain. Recor data est

est Ierusalem di erum afflicti o nis fu

æ, & preuari cati o nis omnium de fi de ra bili um

fuorum, quæ habuerat à di ebus antiquis, cum cade-

ret populus eius in manu hostili, & non es set auxi-

lia tor. Vide runt eam ho-

stes, & deri serunt Sabbatha eius.

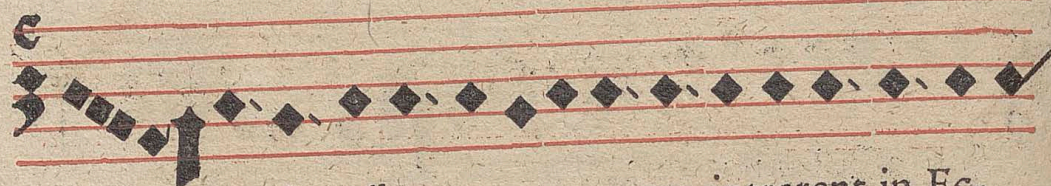
Heth. Pecca tum peccauit Ieru-
Ee 2 fa-

fa lem, propterea instabi lis facta
 est. Omnes qui glorificabant eam spre-
 ue runt il lam; quia viderunt ignominiam
 eius. Ipsa autem gemēs, conuersa est retror-
 sum. **T**eth. Sordes c-
 ius in pedibus e ius, nec recorda ta est
 finis su i. Depo si ta est vehemēter,
 non

non habens consola to rem. Vide Do-
 mine afflictionem me am, quoniam ere-
 ctus est i ni mi cus. Ieru salem, le-
 ru sa lem, cōuerte re ad Dominum Deum
 tu um. **TERTIA.**
Iod. Manum suam misit ho-
 stis ad omnia desi derabili a éius:
 Ec 3

quia vidit gentes ingressas Sanctuarium fu-

um, de quibus praeceperas ne intrarent in Ec-

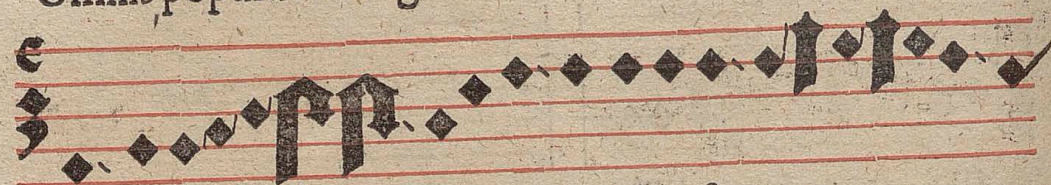

cle si am tuam.

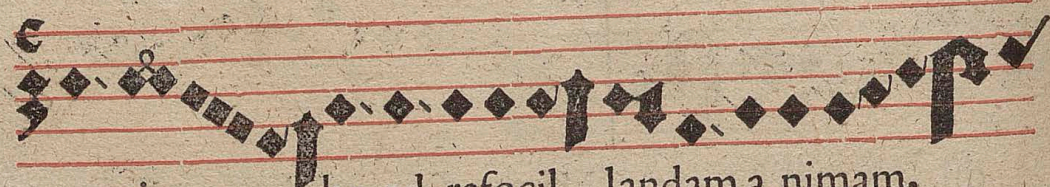
Caph.

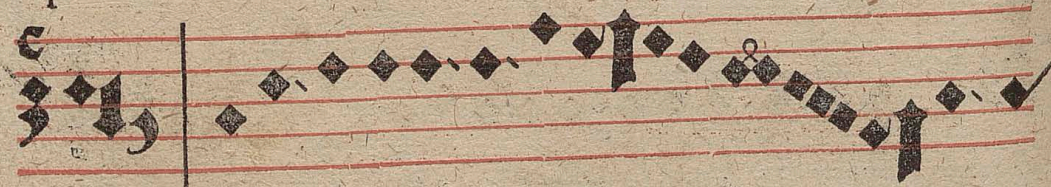
Omnis populus eius gemens, & quæ-

rens panem, dederunt praei o fa quæque

proci bo ad refocilandam animam.

Vide Domine, & confide ra, quo-

quoniam facta sum vilis.

Lamed.

O vos omnes, qui transitis per vi-

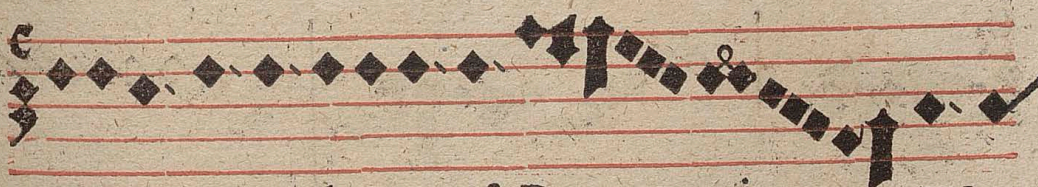
am attendite, & videte,

si est do-

lor sicut dolor meus:

quoniam vinde-

mia uit me, ut locutus est Do mi nus

in die furoris sui.

Mem.

De excelso misit ignem in ossibus
Ec 4,

me is & e ru di uit me:

expandit re te pedibus me is, conuertit

me retror fum. Posuit me deso-

la tam, tota di e mœro re confectam.

Nun. Vigi lauit iu-

gum i niquitatum mearū: in manu c-

ius cōuolutæ sunt, & impositæ col lomeo:

infirmata est virtus me a: dedit me

Dominus in manū, de qua non po te ro surgere.

Ie ru salem, Ie ru fa lem,

cōuertere ad Dominum De um tuum.

QVAR TA D Elamentati o ne Hiere miæ Pro-

phe tæ. H eth. Cogi-

tauit Dominus dissipare murū fi li æ Si on, te-

retendit funiculum su-
um, & non auer-

tit manum su-
am a perdi ti o-

ne: luxit que antemura
le, &

murus pariter diffi-
patus est. **T**ectit:

Defixæ sunt in ter-

ra portæ e-
ius: perdidit

& contriuit vectes e-
ius, Regem e-
ius, &

& Principes eius in gen-
ti bus. Non est lex,

& Prophetæ e-
ius, non inuenerunt vi-

si onem à Do-
mino. **I**od.

Sederunt in ter-
ra,

conticu erunt senes fi-
li æ Si-
on: con-

sperferunt cinere capita su-
a: accincti

sunt ci li ci-
is: abiecerunt in terra capi-
ta

ta fu a virgines Iu
da. **C**aph. Defece-
runt præ lacrymis o cu li me i: conturba-
ta sunt viscera me a. Effusum est in
terra iecur me um, super contriti onem
fili æ populi me i, cùm defi ceret par-
uu lus, & lactēs in plate is op-
pi-

pi di. Ieru salem, Ieru fa lem, con-
uertere ad Dominū Deum tu um.
QVIN-
TA. **L**amed. Ma-
tribus suis dixerunt, v bi est triticum, & vi-
num? cùm defi cerent quasi vulnēra ti in plate-
is ci uita tis, cùm exhalarent a nimas suas
in si nu matrum sua rum. **M**em.
Ff

Cui comparabo te, vel
cui assimilabo te fili a Ieru fa-
lem? cui exæquabo te, & consolabor te fili a
Si on? Magna est enim velut mare contriti o
tu a: quis medebitur tu i? **N**un.
Prophetæ tui vide-
runt tibi falsa & stulta, nec aperi e bant i niq̃uita-
tem

tem tu am, vt te ad pœnitentiam prouo-
ca rent. Viderunt autem tibi assumpti o nes
falsas & e iecti o nes. **S**amech.
Plauferunt super te mani-
bus omnes transeuntes per vi am, si bi la-
uerunt & mouerunt capi ta su a super fi li am Ie ru-
fa lem: Hæcine est vrbs, dicentes, perfecti
F f 2 de-

deco ris, gaudium vni uer sæ ter ræ.

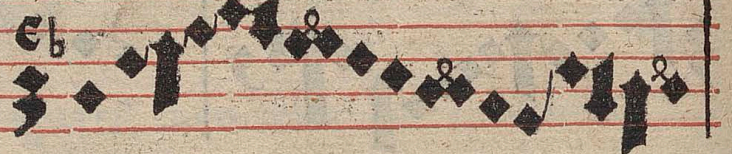

Ieru salem, Ieru sa lem, con-

uertere ad Dominum Deum tu um.

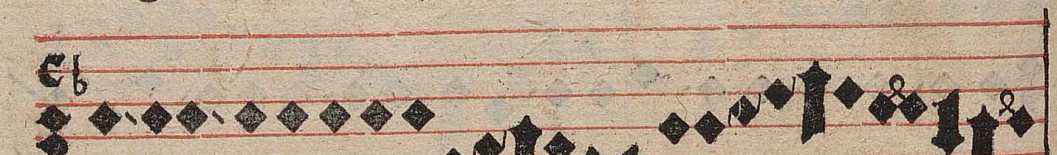
SEXTA.

A leph.

E go vir vidēs paupertatem me am,

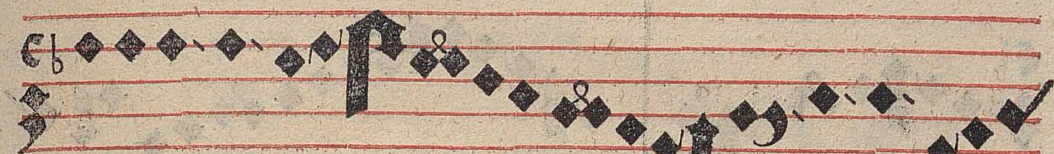

in virga in dignati o nis eius.

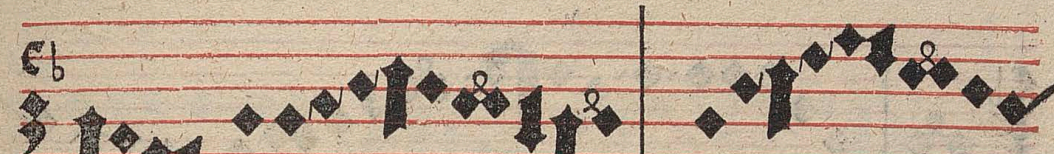

A leph.

Me minauit & ad-

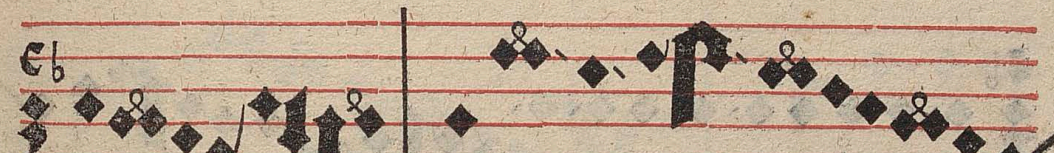

adduxit in te ne bras, & non in

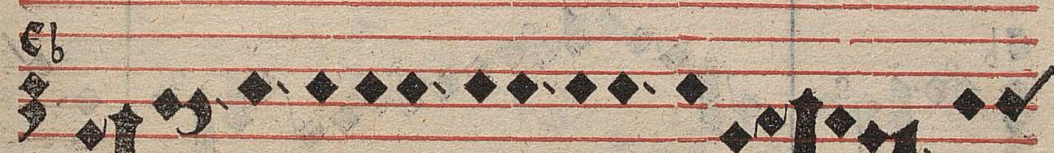

lucem.

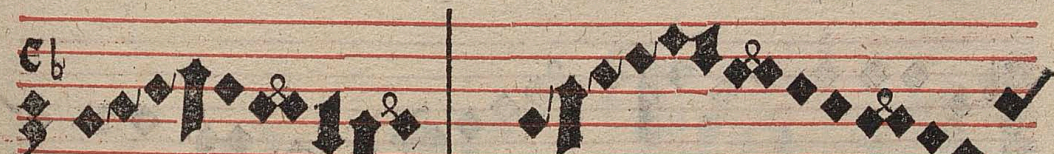
A leph.

Tantum in me ver-

tit, & conuertit manū suam to ta di-

e. sup. am

Beth.

Vetustam fe cit pellem meam, & carnem

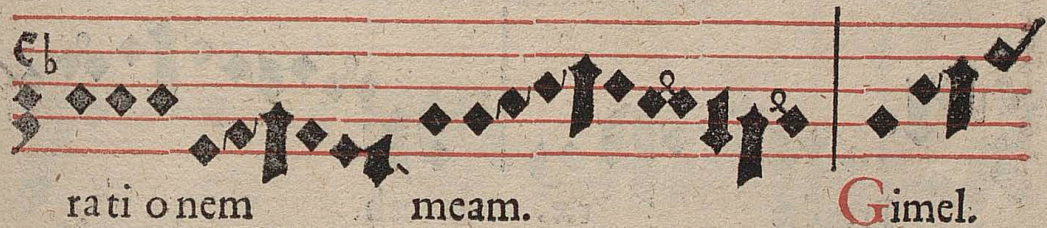
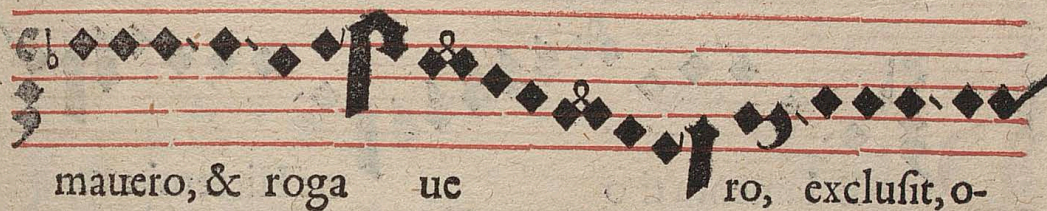
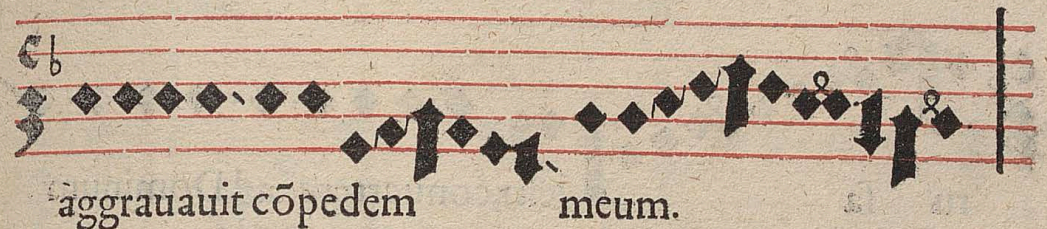

me

am; contriuit ossa

mea.

F f 3

sub uertit. Ie ru falem, Ie-
 ru fa lem, conuertere ad Dominum
 Deum tuum. **SEPTI-
 MA.**

D E lamenta ti o ne Hieremiae
 Prophe tæ. **Heth.**
 Mife ri cordiæ Do mini, quia non fumus con-
 fum pti: quia non defecerunt mife ra ti o nes
 eius

eius **Heth.**
 Noui di lu cu lo, multa est fi des
 tu a. **Heth.**
 Pars mea Dominus, dixit a ni ma me
 propterea expectabo eum. **Teth.**
 Bonus est Dominus sperati-
 bus in e um, a nimæ quærenti
 il- lum.

lum. **T**eth. Bonum

est præstolari cum silenti o, fa lu tare

Dei. **T**eth. Bo-

num est viro, cum portauerit iu gū ab a do-

lescencia sua. **I**od.

Se debet so li ta ri us, & tace-

bit, quia le uauit se super se. **I**od

Iod. Ponet in puluere os

fu um, si forte sit spes.

Iod. Dabit percuti en ti se ma-

xil lam, sa tu ra bitur oppro briis.

Ie ru sa lem, Ie ru fa lem,

cōuertere ad Dominū Deum tuum.

OCTA-
VA.
A leph. **C**io-

 Quomodo obscuratum est aurū, mutatus

 est color optimus, dispersi sunt

 lapides sanctuarij in capite omni-

 um platearum?

 Fili j Sion in-

 clypeis, & amicti auro primo,

 quomodo reputati sunt in vasa te-
 ste-

 ste a, opus manuum figuli?

 Gimel.

 Sed & lamiae nuda uerunt mammas,

 lactauerunt catulos suos: filia

 populi mei crudelis, quasi struthi-

 o inde ferto.

 Daleth.
 Adhæsit lingua lac-
 Gg ten-

Et en- tis ad palatum eius, in fi-

ti: paruuli petierunt pa-

nem, & non erat qui frangeret e is.

Hc.

Qui vefcebatur volu ptuo sè, inter i-

erunt in vi is: qui nutriebantur

in cro ce is, amplexati funt fter

stercora. **V**au.

Et maior effecta est i niquitas fi li-

æ popu li me i peccato

Sodomo rum: quæ subuersa est in mo-

men to, & non ceperunt in e a

manus. Ierusalem Ieru-

sa lem, cōuertere ad Dominū Deum
G g 2

tuum.

In Sabbatho autem pro tertia lectione dicitur Oratio eiusdem Prophetæ: Quam maior Prælatus enunciare contulit, ut infra notatur.

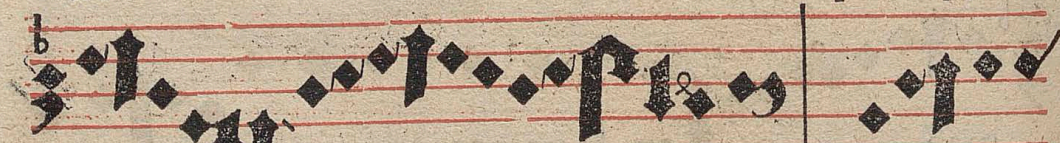
N ci pit Orati o Hieremi æ Prophe-

ta. Re corda re Do mine quid acci derit

no bis: intu e re, & respice oppro-

brium no strum. Here di-

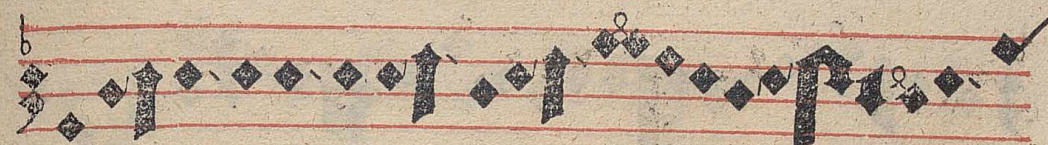

tas nostra versa est ad a li e nos, do-

mus nostræ ad ex tra neos. Pu-

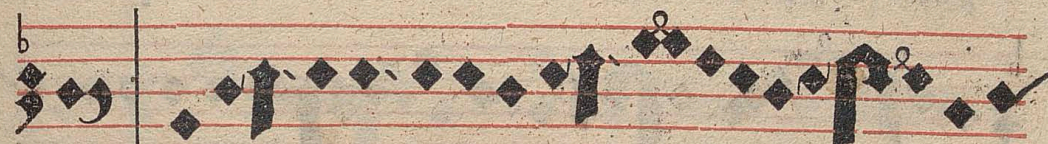
Pu-

Pupil li facti sumus, absque pa tre:

matres nostræ quasi vi du-

æ. Aquam nostrā pecunia bi bi-

mus, li gna nostra pretio compa ra

uimus. Cerui cibus nostris mina ba-

mur: lassis non da batur re-

quies. Ægy pto dedimus manum, &

G g 3

& Af fy ri is, vt fatu ra remur

pa ne. Patres nostri pecca-

uerunt, & non sunt, & nos i niquitates

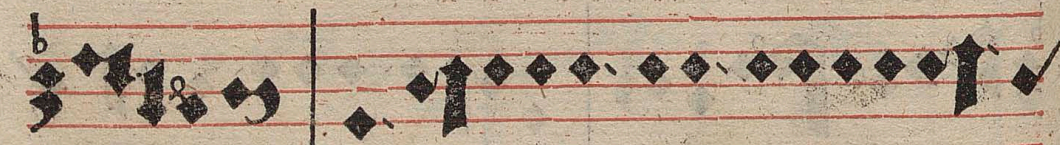
e o rum porta uimus. Ser-

ui dominati sunt no stri: non fu-

it qui redimeret de manu e o-

rum. In a nimabus nostris affercbamus pa-

panem no bis à fa cie gladij

in de fer to. Pellis nostra

quasi cli banus, exu sta est à fa cie

tempe statum fa mis. Muli-

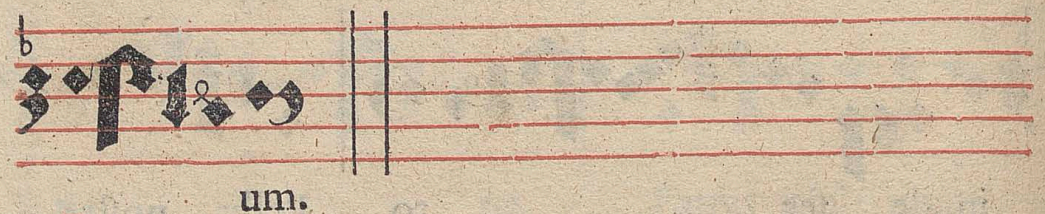
e res in Sion humili a ue runt, &

vir gines in ciuita ti bus Iu-

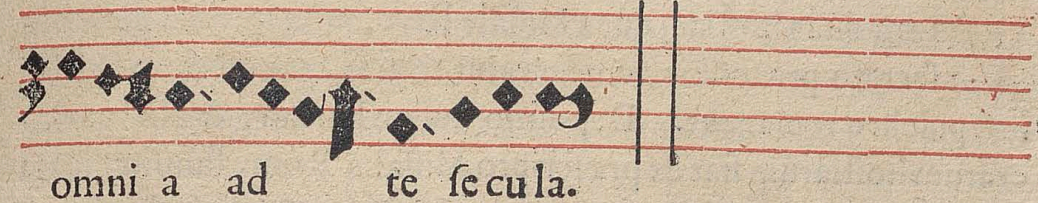
da. Ieru salem, Ieru salem. con-

In matutinis tenebrosis feria quinta ad tropos versus primus.

om-

Similiter in matutinis feriæ Sextæ & Sabbathi, Sabbatho tamen loco tertij versus canitur iste.

DE HOMICIDIS PVBLICE pœnitentibus.

HAc die refertur quoddam vestigium, publicæ pœnitentiæ, olim in ecclesia frequentatæ, in publicis homicidis. Quorum receptio & absolutio fieri non debet, nisi in Metropolitanis atque Cathedralibus Ecclesiis, ab Episcopis, vel eorum Suffraganeis, ex præscripto Pontificalis reformati. Monendi sunt autem Confessarij, ne ob occulta homicidia & casualia, qualia plerumq; mulierculis abortientibus inesse solent, talem pœnitentiam indicent, sicut nec occultè, quamvis enormiter, peccantibus, ne peccatum illorum prodant; sed potius ipsi & concionatores dent operam ut non solum sanguinarij, sed etiam publici blasphematores, temerè peierantes, venefici, raptores, adulteri, vsurarij, & simoniaci, & quidem notorij, tali pœnitentiæ sese subiiciant.

DE CONSECRATIONE ET DEPOSITIONE Hostiarum.

Vltra

Vltra duas hostias, quas Missale Romanum in Missa diei consecrato præscribit, consecratur tertia, quæ ad diem Paschæ in sepulchro remaneat. Depositio autem harum, & aliarum sacrarum hostiarum fiat ex præscripto Missalis Rom. similiter iuxta illud terminetur pulsus campanarum, vespere, & aliæ reliquæ caeremoniæ obeantur.

DE DENUDATIONE LOTIONEQUE altarium, & oleis sacris.

Finita Missa, sacerdos, & ministri depositis superioribus vestibus sacris, in albis denudant altaria, legendo prius Antiphonam: *Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem*, cum toto Psalmo xxj. *Deus Deus meus, respice in me.* &c. absque *Gloria Patri*. Loto autem eorundem altarium, cum secundum Rationale Durandi lib. 6. cap. 86. magis fiat propter mysterium, quàm ministerium, expediatur saltem cum modica quantitate vini & aquæ: ne nimia humectatio altaribus eiusque tegumentis noceat. Eodem quoque die comburenda sunt sacra olea præterita; videlicet chrismatis, catechumenorum, & infirmorum; reseruatis tamen eorum particulis, propter emergentem necessitatem, ubi noua statim haberi non possunt: postquam verò allata fuerint, mox comburendis. Similiter receptacula eorum per Sacerdotem vel Diaconum sunt expurganda. Combustio autem satius fiat in lapide propter hoc in loco peculiari asseruando, ne altaribus lapideis, vel interdum ligneis pauimentis, ignis vim vel turpitudinem inferat.

DE MANDATO SEV LOTIONE pedum eadem die.

In collegiis sacerdotum, habentibus suum superiorem, ubi præsertim est consuetudo, peragatur mandatum, ex præscripto Missalis Rom. hoc est, lotio pedum non manuum, vt plerumque fit: Exterminetur etiam abusus scandalosus & tumultuosus, cuiusdam commensationis & propinationis; cum id non præceperit Dominus:

nus: imò eius apostolus, contemptum Ecclesiæ Dei censuit, domesticas commensationes in illa conferre: Illud autem tempus, potius collocetur ad præmittendam lotioni sequentem Exhortationem.

SERMO B. IVONIS EPISCOPI Carnotensis, de Cæna Domini.

Ptatus nobis, dilectissimi, dies remissionis aduenit, quo mater Ecclesia membra sua tanquam putrida hæcenus à se proiecta, intra societatem membrorum suorum recipit, quo peccantes filios suos pœnitentiæ legibus emendatos, sequestrationis rubore castigatos, ad Sacramentum reconciliationis admittit. Et merito hic dies huic sacramento est deputatus, quo Dominus noster Iesus Christus corpus illud, quod pro nobis proximè erat traditurus, discipulis ad manducandum, sanguinem, quem pro nobis fusurus erat, tradidit ad bibendum. Eo ergo die nullus fidelis extorris debet esse à corpore Christi, quod est Ecclesia, quo die medicinam sue reconciliationis, corpus scilicet & sanguinem Christi, suscepit Ecclesia. Hodie veteris sacerdotij ritus, quo sanguis vitulorum & hircorum fundebatur, & cinis vitulæ extra castra crematæ adspergebatur, ad emundationem tantummodo carnis, de medio sublatus est; & noui sacerdotij ritus, quo caro Christi extra portam passa, & sanguis Christi pro nobis fusus, emundatos carne & spiritu, sanctificat, veteri sacerdotio subrogatus est. Dicit enim Apostolus: Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, & posuit in nobis verbum reconciliationis. Quo ergo die conuenientius debent ministri noui sacerdotij hoc reconciliationis celebrare sacramentum, quàm eo die, quo ab authore noui sacerdotij hoc primitus est institutum? Huic etiam reconciliationis sacramento congruit, quòd hodie discipulorum pedes lauit, quòd hoc discipulis seruandum esse mandauit, non quòd indigerent lauari, sicut ipse ait, qui loti erant aqua saluari, sed quia affectus hominum, quibus tanquam pedibus ad Deum accedi-

acceditur, vel à Deo receditur, non possunt terreno pulcre non fædari, quos oportet inter mundi turbines in medio hominum polluta labia habentium & habitare, & inter lutulenta mundi negotia conuersari. Hæc ergo ablutio pedum, mundatio est affectuum; vt si quas de terrena conuersatione fædas imagines introrsum traximus, hoc sacramento diluamus. Et pulchrè huic sacramento reconciliationis consonat, quod caput, id est Christus, corporis pedes lauat, id est vltima membra sua per officium pastorum sibi reconciliat. Nos enim dicti pastores, & veluti capiti viciniora membra, dum pro peccatis vestris oramus, cum pro excessibus vestris lachrymas fundimus; quid aliud facimus, nisi quod vobis pedes, quibus ad Deum redeatis, abluimus? Cum etiam peccatorum nostrorum memoria conterriti, in oratione nostra de capite lachrymas fundimus, an ne conscientias nostras tanquam pedes immundos, à terreni contactus sordibus emundamus? Quia ergo vos hodierna die fratres ad tam desiderabile sacramentum reconciliationis admittimus, sub Dei miseratione, quantum in vobis est, laborate; vt quod vobis foris per officium nostrum ministratur, in vestris mentibus rei veritate compleatur. Non sitis domus illa scopis mundata, id est, pœnitentiæ sacramentis palliata, ad quam reuertitur immundus Spiritus, qui inde per confessionem exierat, & inueniens eam vacantem, id est, nulli veræ virtuti operam dantem, ingreditur ibi cum septem aliis spiritibus se nequioribus, id est, omnibus superstitionis generibus, & fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Nouissima enim eorum peiora prioribus fiunt, quia peccata, quibus in confessione renunciauerant, occultè committunt, & ea diuersis coloribus superstitionis operire contendunt. Huiusmodi hypocritas æquiparat Dominus sepulchris foris dealbatis, & vasis extra mundatis, quæ intus plena sunt fæcore & sordibus. Mundate ergo fratres conscientias vestras, vt vasa honesta & apta sitis ad accipiendum corpus & sanguinem Domini nostri

nostri Iesu Christi, per quem redempti estis, cum perditis essetis; per quem reconciliamini, cum iterum auersi fuissetis; per quem saluandi estis, si intra societatem membrorum Christi inuenti fueritis, cui reconciliati estis. Qui enim manducat indignè, reus est mortis Domini. Quis est, qui manducat indignè? Qui capit ore, & non capit corde. Qui non est membrum capitis, nec caro Christi corporis; hic accipiens corpus Domini, pœnas dabit mortis Domini; quia tali pœna plectetur, quali plectuntur, qui indignè ad mortem tradiderunt corpus Domini. Manete ergo in Christo, vt Christus maneat in vobis, & dignè accedatis ad participationem Domini corporis & sanguinis.

Idem Polonicè.

Dzien pożadny odpuszczenia ziawil sie nam dzis bracia namil-
 szy: tego dnia bowiem matka koscioł swiety członki swe ias-
 toby spróchniałe od siebie porzucone / przyjmie zaś w społeczność
 drugich członków swoich: tego dnia syny występne swoje / którzy
 sie już przez pokutę swiętą polepszyli / wstydem wydzielenia tego
 karanie na sobie odniesli / przypuszcza do Sakramentu poiednania
 sie z Panem Bogiem. Zaczynam słusnie ten dzień oddany jest temu
 przenaswiętżemu Sakramentowi: tego dnia bowiem Pan zbaw-
 wiciel nasz Jezus Krystus / ciało swoje które nazajutrz za nas wy-
 dać miał / zostawił zwoleńnikom swoim nażywianie / a krew
 swoje która za nas wylać miał zostawił na napój. Tego tedy dnia
 nieprzystoi / aby który człowiek krześcijański miał być odlaczony od
 ciała Pana Krystusowego / to jest od koscioła iego / ponieważ te-
 go dnia Koscioł s. bierze lekarstwo przeiednania swęgo ciało prze-
 naswiętżę y krew drogą Krystusa Pana: Dnia dzisiejszego zma-
 zana jest ona caremonia staręgo Zakonu / gdzie krew ialowicza y
 kózła wypuszczano / a ialowice przed obozem spalwşy / popiolem
 na oczyszczenie tylko ciała ludzie pokrapiano: a na to miejsce nastę-
 pil obchód / albo obzad / którym ciało Pana Krystusowe przed
 miastem vmeczono / y krew iego za nas wylana / poświęca nas /
 już oczyszczone nie iedno na ciełe ale y na duszy. Tak bowiem Pa-
 wel powiada: Pan Bóg był w Panu Krystusie / swiat sobie prze-
 zb

iedny

iednynwając / y powierzył nam słowa tegoż przeiednania swęgo. Któregóżby tedy dnia Kapłani Zakonu nowego przystoynię odprawować mieli te tajemnice przeiednania z panem Bogiem / iako dnia tego / którego od samęgóż podawce tegoż nowęg kapłanstwa napierwcy postanowione iest : Temuż Sakramentowi przeiednania służy y to / że dnia dzisieyşęgo vmył zwolennikom swym nogi / że tóż rozkazał zwolennikom swym aby także czynili : nie aby tego vmycia potrzebowali / iako sam powiedzięć raczył / gdyż woda omyci byli zbawienią : ale że namietności ludzkie / ktorými przysiępujemy do Pana Boga / iakoby nogami / żadnym sposobem niemożga być bez tego / aby światła tego prochem przypróşone być niemialy / zwłaszcza że między burza wşytkich ludzi vst pośalanych / y mieszkać / y w sprawy światłie vkalane wdawać się muszą. To tedy vmycie nog / iest oczyszczenie affektów ludzkich albo namietności / aby iesli się z tego światłiego obcowania co zawzielo plugawęgo / tym Sakramentem oplókać się mogło. A nadobnie się to tu temu Sakramentowi przenaswietşemu który iest iednaczem naszym stoşnie / że głowa / to iest Krystus Pan / vmywać raczy ciała swęgo nogi / to iest ostatnie członki swoje iednać sobie raczy przez vząd paşterşki. My bowiem paşterşe y iakoby bliżşę członki głowy / gdy się modlimy za grzechy naše : gdy za występkę naszą lzy przed Bogiem swoje wylewamy / co inşęgo czynimy / ieno że sobie nogi naše ktorými się do Boga nawracamy / omywamy : Vład to / wspomniawszy na grzechy własne naše / lekając się / gdy w modlitwach naszych lzy zoczy naszych wylewamy / azaż wten czas sumnienie swoje / iako nogi nieczyste y ziemşkim plugaştwem pobrużane nieoplóknemy. Ponieważ tedy bracia namilşy dnia dzisieyşęgo przypuşczamy was do tak pożądnęgo Sakramentu przeiednania : starycieş się sami ile być może / wedle lasti y miłosierdzia paşkiego / aby to co się wam z vřzedu našęgo zwierzechownie czyni / wsercach waszych istota rzeczy skutek swóy wziąć mogło. Nie bądźcie dla Boga onym domem miotła omiecionym / to iest / pod płaszcem pokuty swiętey / gdzie się zaś duch nieczysty wraca ten który był przez spowiedź swiętą wyszedł / który widzac że się zaś próżnuie / że się zaś nie stara aby się cnotliwie y pobożnie żyło na świecie / zaś tam samosiodm daleko nad się gorşemi wstepuie / to iest wşelakimi rozmaitemi zabobony próżnemi / a zatym też bywają rzeczy poşle dnie gorşę daleko niż pierwşę. Ostatnie bowiem ich rzeczy gorşę bywają

bywają niż pierwşę / przez to / że grzechy / ktorých się byli na spowiedzi wyrzekli / skrycie popelniają / y staraia się oto pilnie / aby ie rozmaitemi sárkami próżnych zabobonów pokryć mogli : y taka pokrytość rowna Pan zbawiciel nasz grobóm zwierzechu pobielonym / y trunnom piekny / które wewnatrza są pełne smrodu y plugaştwa. Oczysćcieş tedy bracia namilşy sumnienia wasze / abyście naczyniem ochedożnym y sposobnym byli do przyecia ciała nas swiętşęgo y trwie nadrożşey Pana našęgo Jezusa Krystusa / przez którego iestęście odkupieni / gdyście byli zgineli / przez którego do poiednania zaś przychodźcie / odwróciwşy się powtorę od niego : y przez którego macie zbawienia dostapic / iesli w społęczności członków Pana Krystusowych / z ktorýmiście się inż poiednali / należieni będziecie. Kto bowiem niegodnie pożywa : kto vşty tylko bierze / a nie sercem : kto nie iest członkiem głowy swojej / ani częścią ciała Pana Krystusowego : ten przymniac ciało Pańskié wien będzie śmierci Pańskiéy : takie bowiem karanie odnieście iakie odnoşą ci ktorzy ciało Krystusa Pana niesprawiedliwie na śmierć skazali. Nieşkaycieş tedy w Panie Krystusie / aby też Pan Krystus mieszkal w was / y abyście dostoynie przystępowali do vczesnictwa ciała y trwie Pana Krystusa / Pana swoięgo : ktorému niech będzie wieczna cześć y chwala na wieki wieków / Amen.

Idem Germanice.

**Ein Predigt am Grunen donnerstag / vom letzten
Abendmal des HERN / des heiligen vnd seligen Carno-
tensischen Bischoffs Juonis.**

Alerliebsten / es ist gar ein gewünschter Tag der verzeihung
heran kommen / an welchem die Kirche / vnşere Mutter / ihre /
gleich wie faule von sich bişhero hinweg geworffene Glieder / in
die Gesellschaft iřer Mitglieder widerumb annimpt / an welchem
sie ihre Kinder / so mit dem Gesetz der Buş gebessert vnd bekehrt /
vnd mit der Scham der Sequestierung (das ist / durch hinweg-
legung ihres strittigen Handels / hinder vertraute Personen / biş
zu erörterung der Rechtfertigung) gestrafft worden / zu dem
Sacrament der Verşöhnung hinzu leßt. Vnd gar billich ist dieser
Tag diesem Sacrament zugeeignet worden / an welchem vnşer
HERR IESUS Christus / denselbigen Leib / welchen er für vns
h u zunechst

zunächst dargeben/ den Jüngern zu essen: vnd sein Blut/ welches er für vns vergiessen solte/ zu trincken hat hergegeben. Derhalb-
ben an diesem Tag sol billich kein gläubiger Christ weit hindan
sein von dem Leib Christi/ welches die Kirche Gottes ist/ an wel-
chem Tag die Kirche die Arzney ihrer versöhnung/ nemlich/ den
Leib vnd das Blut Christi empfangen hat. Heut ist der Brauch
des alten Priesterthumbs/ nach welchem das Blut der Kälber
vnd Böck vergossen/ vnd die Aschen des verbranten Kalbs/ aus-
serhalb der Gezelten der Kriegsscharen aufgesprenget ward/ al-
lein zur reinigung des fleisches/ auß dem Mittel hinweg genom-
men/ vnd der Brauch des neuen Testaments/ nach welchem das
Fleisch Christi außserhalb der Pforten gelitten hat/ vnd das Blut
Christi für vns vergossen worden/ diejenigen/ so am fleisch vnd
Geist gereinigt worden/ heiligt/ in die stelle des alten Priester-
thumbs angestellet worden. Dann es spricht der Apostel: Gott
war in Christo/ ihm die Welt versöhnend/ vnd er hat in vns ge-
legt das Wort der Versöhnung. Vnd derhalb an welchem tag/
solt billicher die Diener des neuen Priesterthumbs diß Sacra-
ment der Versöhnung celebriren/ vnd mit andacht begehen/ dann
eben an dem Tag/ an welchem von dem Stifter vnd Anfänger
des neuen Priesterthumbs/ dasselbig zum aller ersten eingesetzt
ist worden: Mit diesem Sacrament der Versöhnung stümet auch
wol zusammen/ das er heut den Jüngern die Füß gewaschen/ das
er dasselbig den Jüngern zu halten befohlen hat/ nicht dessentwe-
gen/ das inen von nöten were/ gewaschen zu werden/ wie er selbst
spricht/ welche schon gewaschen waren/ mit dem heilsamen Was-
ser/ sondern darumb/ das die Neigungien der Menschen/ mit wel-
chen man gleich wie mit Füßen zu Gott gehet/ oder von Gott ab-
weicht/ leichtlich können mit irrdischem Staub besudelt wer-
den/ welche vnter dem Ungewitter der Welt/ mitten vnter den
Menschen/ so besleckte Leffzen haben/ wohnen/ vnd vnter den
Notigen Handlungen conuersiren/ handeln vnd wandlen müssen.
Derhalb diese abwaschung der Füß/ ist ein reinigung der Nei-
gungien/ daß/ wo wir etliche vnreine Bildnißen inwendig an
vns gezogen hetten/ mit diesem Sacrament abwaschen. Es
reimet sich auch gar trefflich schön mit diesem Sacrament der
Versöhnung/ daß das Haupt/ das ist Christus/ des Leibes Füß
waschet/ das ist/ seine letzten vnd geringsten Glieder durch das
Ampt

Ampt der Hirten ihm versöhnet. Dann wir/ die wir Hirten ge-
nant werden/ vñ gleich wie die nechsten Glieder dem Haupt/ wann
wir für ewre Sünde bitten/ wann wir für ewre Exces vnd Afs-
trit die Säber vergiessen/ was thun wir anders/ dann das wir
euch die Füß/ mit welchen ihr zu Gott gehen solt/ abwaschen.
Wann wir auch durch die gedechtnuß vnserer Sünd/ zerknirscht
werden/ vnd in vnserm Gebet von dem Haupt die Threnen auß-
giessen/ reinigen wir nicht fein auß vnser Gewissen/ gleich wie die
vnreinen Fäße/ von den anrührungen des irrdischen Unflats:
Diweil wir euch Brüder/ an diesem heutigen Tag/ zu solchem
gewünschten Sacrament der Versöhnung hinzu lassen: so be-
mühet euch doch/ vnter der Barmherzigkeit Gottes/ so viel euch
möglich/ auff daß dasselbig/ was eusserlich durch vnser Ampt
verrichtet wird/ in ewren Gemütern erfüllet werde: Seid nicht
das Haus/ so mit Besemen gekehrt worden/ das ist/ mit dem Sa-
crament der Buß bedeckt/ zu welchem der vnreine Geist wi-
der zukehret/ welcher von dannen durch die Beicht war außgan-
gen/ vnd diweil er dasselbig lähr gefunden/ das ist/ so sich keiner
Tugend befließen/ gehet er hinein mit sieben andern Geistern/ die
erger seind dann er selbst/ das ist/ mit allerley Geschlecht der Su-
perstition vnd des Aberglaubens/ vnd werden die letzten dinge
desselbigen Menschen erger/ dann die ersten. Dann ihr letzten
ding werden erger dann die ersten: dann sie begehen heimlich die
Sünd/ welchen sie in der Beicht widersagent/ vñ beflüssigen sich
dieselbigen mit mancherley Farben zuuerdecken. Solche Hench-
ler vergleicht der Herr den Todtengräbern/ welche außserhalb
weiß gemacht: vnd den Gefäßen/ die außwendig gereinigt wor-
den/ inwendig aber vol Unflats vnd gestandts seind. Derhalb
lieben Brüder/ reiniget ewre Gewissen/ auff daß ihr ehrliche vnd
bequeme Gefäß sein möget/ zu empfangen den Leib vnd Blut vn-
sers HERREN Ihesu Christi/ durch welchen ihr erlöset seid
worden/ als ihr verlohren waret/ durch welchen ihr versöhnet
werdet/ als ihr widerumb von ihm ward abgewendt worden/
durch welchen ihr Selig gemacht werden solt/ wo fern ihr in der
Gesellschaft der Glieder Christi werd gefunden werden/ dem ihr
versöhnet seyd worden: Dem wer da vnwürdiglich isset/ der
wird schuldig des Todes des Herrn. Wer ist der da vnwürdig-
lich isset: Der da mit dem Mund/ vñ nicht mit dem Herzen
H h iij empfe

empfehet: der da nicht ein Glied ist des Haupts / auch kein theil nicht des Leibs Christi. Ein solcher / der den Leib Christi empfehet / wird die straff des Todes des HErrn leyden. Dann eben mit solcher Straff werden sie gestrafft werden / mit welcher gestrafft werden / welche unwirdiglich den Leib des HErrn zum Tode vberantwortet haben. Bleibet derhalben in Christo / damit Christus in euch bleibe / vnd ihr wirdiglich zu der Gemeinschaft des Leibs vnd Bluts des HErrn möget zutreten.

DE FERIA SEXTA Parasceues.

Officium eius diei incipit à Missa: cuius apparatus & ipsum officium peragatur ex Missali Rom. vsque ad ultimam orationem pro paganis inclusiue. Adoratio autem crucis, quoniam vetustissimo prouinciæ nostræ vsu, nec sine ratione præmittit processionalē ad sepulcrum in medio Ecclesiæ eiusdem crucis depositionem, fiat in eum qui sequitur modum.

PROCESSIO AD DEPOSITIONEM Crucis, cum eius adoratione.

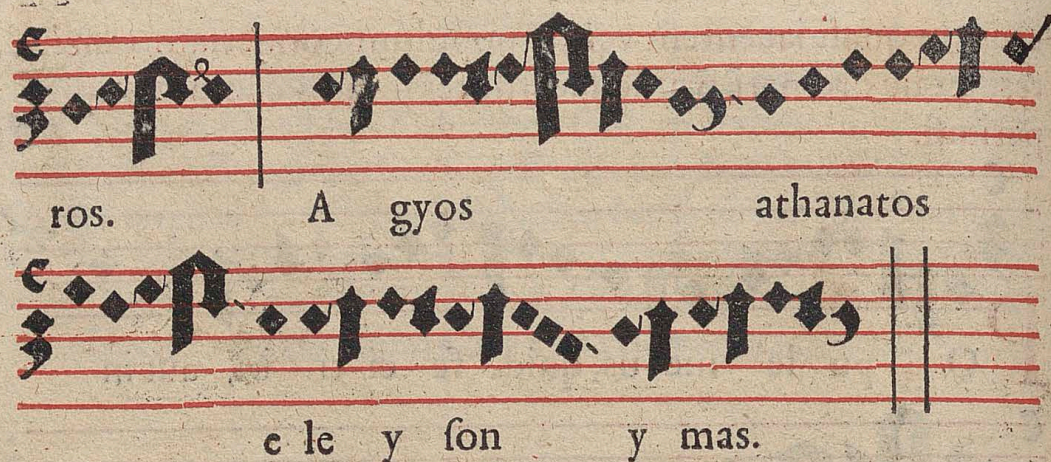
Finita vltima oratione, quæ est pro paganis, celebrans deposita casula, descendit ad sinistrum cornu altaris; cui ministri præbent crucem, antè retro altari præparatam, lugubri aliquo velo per totum succinctam. Quam modicè eleuat, adiuuantibus ministris, similiter albis indutis si adsunt: & progressis ante altare, ordinatur talis processio, alias secundum copiam ministrorum. Præcedunt primò cæroferarij cum luminibus accensis: ante ipsam verò crucem, aliquis alba vel superpillicio indutus, crucem assiduo incensans. Inter quem rursus, & cæroferarios, aliquot pueri superpillicis induti, canendi periti, nouissimè sequitur officians cum ministris, crucem

crucem quasi iacentem versus populum conuersam tenentes. Et sic ordinati, primò sacerdotes stantes, cantant improprium.

PO pu le me us, quid fe ci ti bi, aut in
quo con tri sta ui te? res pō de mi-
hi. Qui a c du xi te de ter ra
Ægy pti: pa ra fti cru cem sal ua-
to ri tu o.

Quo finito, progrediuntur paulatim omnes, cantantibus pueris.

Agy os otheos. Ag y os yfchi-
ros

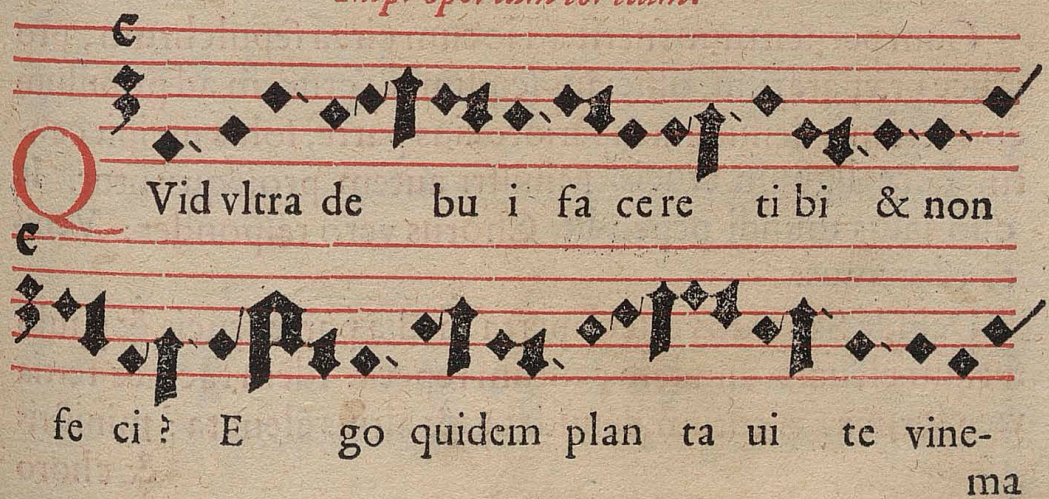
Quo cantu finito, sistatur tota præcedens processio, & cōuertitur facie ad crucem: & mox eandem Antiphonam repetit Chorus latinè canendo:

Ad hunc cantum, exceptis Sacerdotibus gestantibus crucem, chorus & reliqui versus crucem conuersi, ter assurgendo vel continuando genuflectunt, donec chorus finiat. Eodem modo fiat secundus & tertius progressus, & stationes cum iisdem cantibus, post duo reliqua impropria, per gestantes crucem cantanda: & si longior est progressus, possent plura desumi ex Graduali vel Sacerdotali Romano.

Impro-

Improprium secundum.

am me am spe ci o sis simam: & tu fa cta
 es mi hi ni mis a mara: a ce to nam que si tim me-
 am po ta sti: & lan ce a per fo ra sti la tus
 sal ua to ri tu o. **Pueri.** A gy os o-
 theos. **Chorus.** Sanctus De us. &c. vt supra.

Cum peruentum fuerit ad locum circa sepulchrum, pro cruce pręparatum, officians seipsum & crucem ad populum conuertens, denudata superiore eius parte, solus incipit cantu. Ecce lignum crucis. Ministri autem prosequuntur. In quo salus mundi pependit. Chorus verò respondet: Venite adoremus.

Deinde Sacerdos discooperta media parte crucis, & paulò sursum eleuata, eundem cantum reperit. Idem facit & tertia vice, cruce per totum denudata, & altius eleuata: ministris & choro

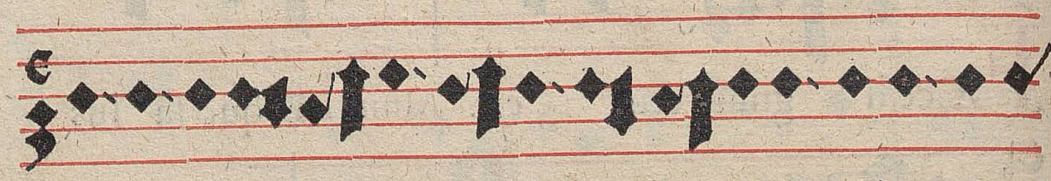
& choro prosequentibus vt supra. Choro autem cantante, Venite adoremus, omnes genuflectunt prater Sacerdotes, Crucem tenentes.

Ecce li gnum cru cis. **Mini.** In quo sa lus
 mun di pe pen dit.
Chorus.

Ve ni te a do re mus.
 Deposita cruce in locum apparatus, cantatur per chorum Antiphona infra scripta.

Crucem tu am adoramus Domine: & sanctā re-
 surrectionem tu am laudamus & glori fi camus. Ec-
 ce enim propter lignū ve nit gaudium in v-
 ni-

niuerfa terra. *Pfalm.* Deus mi se re a tur no-

stri, & bene di cat no bis: il lu minet vultum su-

um super nos, & mi se re a tur nostri.

Durante hoc cantu, celebrans inter duos ministros, ante crucem genuflexus, dicit sequentes orationes.

Domine Iesu Christe, qui pro nobis crucis patibulum subiisti, ut inimici à nobis expelleres potestatem, & sanguinis tui pretio nos liberares: miserere mei famuli tui, & veniam peccatorum meorum mihi concede, ac coram adoranda cruce tua prostratum me ab omnibus malis eripe, bonisque tuis misericorditer refice, qui cum Deo Patre & Spiritu sancto, viuis, & regnas Deus, Per omnia secula seculorum. *Resp.* Amen.

Domine Iesu Christe, qui hora diei tertia ad crucis poenam pro salute mundi ductus es: te suppliciter deprecamur: ut nostra deleas peccata: ut de prateritis malis apud te inueniamus veniam: & de futuris iugiter habeamus custodiam, saluator mundi, rex eterne: Qui viuis & regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus, Per omnia secula seculorum. *Resp.* Amen.

Domine Iesu Christe, qui dum hora diei sexta pro redemptione mundi crucis lignum ascenderes, vniuersum mundum

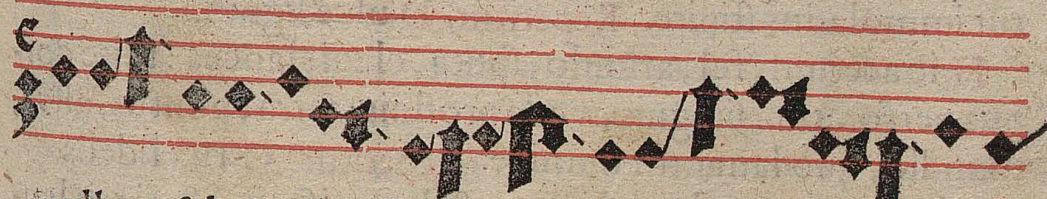
mundum in tenebras conuertisti: illam nobis lucem in anima nostra & corpore nostro concede semper, per quam ad aeternam vitam peruenire mereamur. Qui cum Patre & Spiritu sancto viuis & regnas Deus, Per omnia secula seculorum. *Resp.* Amen.

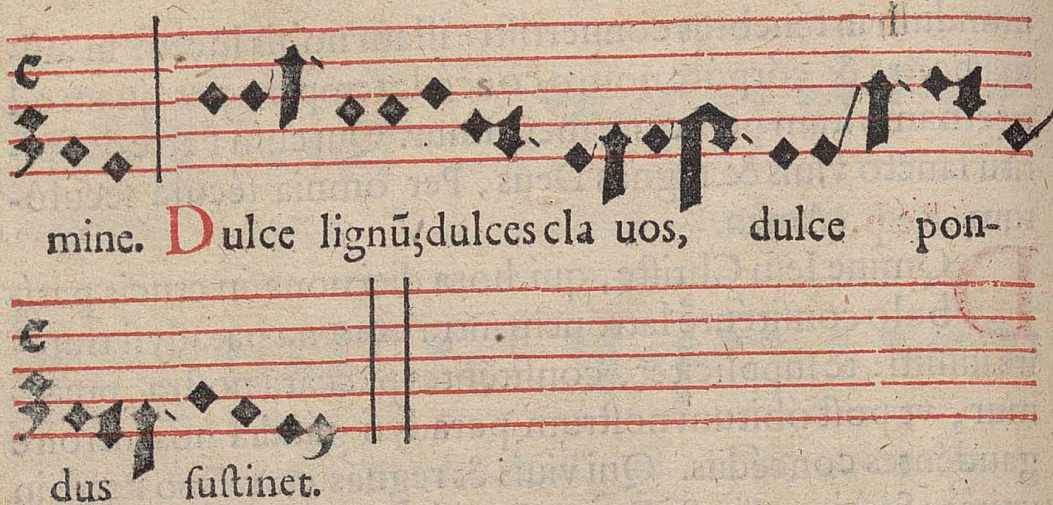
Domine Iesu Christe, qui hora diei nona in crucis patibulo confitentem latronem intra amœna paradyfi transire iussisti: te suppliciter, confitentes peccata nostra, precamur; ut post obitum nostrum paradyfi gaudia nos introire gaudentes concedas. Qui viuis & regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus. Per omnia secula seculorum. *Resp.* Amen.

Quibus dictis, vnica genuflexione (cum plures antehac præcesserint) adorat crucem, osculando faciem, aut vulnus lateris, vel etiam reliqua vulnera, secundum suam deuotionem. Idem faciunt ordine suo ministri: deinde clerus, successiue chorus cantorum: denique vniuersus populus: ad quod per concionatores est exhortandus. Si quid autem nomine oblationis, vel potius elemosynæ (ut in vicis & pagis fit) à populo vltro tunc offertur, non relinquatur circa crucem.

Dum adoratio populi absoluitur: decantatur à choro Hymnus, Crux fidelis, cum reliquis suis repetitionibus, ut sequitur.

Cru x fi de lis, inter omnes arbor vna nobilis:

nulla sylua talem pro fert fron de, flo re, ger-
mi-
Ii

Pange lingua gloriosi prælum certaminis, & super crucis trophæo dic triumphum nobilem, qualiter redemptor orbis immolatus vicerit. **Repetitur. C**ruce fidelis. **vsque D**ulce lignum. **Et sic fit quoties repetitur, C**ruce fidelis.

De parentis protoplasti fraude factor condolens: quando pomi noxialis morfu in mortem corruit: ipse lignum tunc notauit, damna ligni vt solueret. **Repetitur. D**ulce lignum.

Hoc opus nostræ salutis ordo depoposcerat, multiformis proditoris ars vt artem falleret: & medelam ferret inde hostis vnde læserat. **Repetitur. C**ruce fidelis.

Quando venit ergo sacri plenitudo temporis, missus est ab arce patris natus, orbis conditor: atq; ventre virginali caro factus prodiit. **Repetitur. D**ulce lignum.

Vagit infans inter arcta conditus præsepia: membra panis inuoluta, virgo mater alligat: & manus, pedesque crura stricta cingit fascia. **Repetitur. C**ruce fidelis.

Lustris sex, qui iam peractis, tempus implens corporis: se volente natus ad hoc, passioni deditus: agnus in cruce leuatur immolādus stipite. **Repetitur. D**ulce lignum.

Hic acetum, fel, arundo, sputa, clauis, lancea: mite corpus perforatur: sanguis, vnda profluit: terra, pontus, astra, mundus, quo lauantur flumine. **Repetitur. C**ruce fidelis.

Flecte ramos arbor alta: tensa laxa viscera; & rigor lenescat

tescat ille, quem dedit natiuitas: vt superni membra regis miti tendas stipite. **Repetitur. Dulce lignum.**

Gloria & honor Deo vsquequaque altissimo, vnā patri filioque, inclyto paraclete, cui laus est & potestas, per æterna secula. Amen.

Finita adoratione crucis & hymno prædicto, secundum temporis opportunitatem, accenduntur candelæ in altari: & à loco crucis, commodius quàm ab altari, cum eadem cruce, ordinetur processio iuxta Missale Rom. secundum sufficientiam ministrorum, & apparatus, primò quidem ad locum Sacramenti, exinde verò accepta vtraque hostia, & aliis pro sufficientia communicantium, ad maius altare. In egressu autem à loco sacramenti, canitur à choro hymnus. **Vexilla regis prodeunt, cum aliquot aliis, præsertim vltimis versibus. Postea perficiuntur reliqua Missæ, ex eodem Missali Romano vt sequitur.**

Cum venerit sacerdos ad altare, posito super illud Sacramento, genuflexus rursus incensat: & vnā hostiam maiorem in suo loco relinquit: alteram verò ponit super patenam, quam Diaconus tenet. Deinde accipiens patenam cum Sacramento de manu Diaconi, hostiam sacrā ponit super corporale nihil dicens: interim Diaconus imponit vinum in calicem & Subdiaconus aquam: Sacerdos accipiens calicem à Diacono, ponit super altare, nihil dicens, & Diaconus illum cooperit: deinde imponens incensum in thuribulo, incensat oblata & altare, more solito, dicens:

Incensum istud à te benedictum, ascēdat ad te, Dómine: & descēdat super nos misericórdia tua.

Cum incensat altare, dicit:

Dirigatur, Dómine, oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Pone, Dómine, custódiam ori meo, & ostium circūstantiæ labiis meis: vt non declinet os meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.

Ii 2

Quando

Quando reddit thuribulum Diacono, dicit :

Accendat in nobis Dóminus ignem sui amóris, & flammam æternæ charitátis. Amen.

Postea lauat manus, nihil dicens : deinde in medio altaris inclinatus, dicit :

IN spíritu humilitátis & in ánimo contrito suscipiámur Dómine à te : & sic fiat sacrificium nostrum in conspéctu tuo hódie, vt pláceat tibi Dómine Deus.

Deinde versus ad populum dicit :

ORâte fratres, vt meum ac vestrum sacrificium, acceptá-
bile fiat apud Deum patrem omnipoténtem.

Consequenter, omíssis aliis, dicit :

ORe mus. Præcéptis salu tá ribus móniti, &

diuína instituti ó ne formáti, audémus dicere. **P**ater

noster qui es in cælis : sanctificétur nomen tuum. Adué-

niat regnú tuum. Fiat volúntas tua : sicut in cælo &

& in terra. Panem nostrũ quotidianum da nobis ho-

die. Et dimitte nobis debita nostra : sicut & nos di-

mittimus debito ri bus nostris. Et ne nos inducas in

tentati o nem. *Resp.* Sed libe ra nos á ma lo.

Sacerdos, sub silentio dicto Amen. in eadem voce qua dixit Pater noster. absolutè sine Oremus, in tono Orationis Missæ dicit :

Libera nos, quæsumus, Dómine, ab ómnibus malis, præ-
téritis, præsentibus, & futúris : & intercedénte beáta &
gloriósa semper vírgine Dei genitríce Maria, cum beátis a-
póstolis tuis Petro & Paulo, atque Andréa, & ómnibus san-
ctis : da propítius pacem in diébus nostris : vt ope misericór-
diæ tuæ adiúti, & à peccáto simus semper líberi, & ab omni
perturbatióne secúri : Per eundem Dóminum nostrum Iesum
Christum filium tuum : qui tecum viuit & regnat in vnitáte
Spíritus sancti, Deus : per ómnia sécula seculorum. *Resp.*
Amen.

I i 3

Tunc

Tunc Celebrans facta reuerentia vsque ad terram, Sacramentum in dexteram accipit, & eleuat, vt videri possit à populo: & statim diuidit in tres partes: quarum vltimam mittit in calicem more solito, nihil dicens. Pax Domini, non dicitur, nec Agnus Dei, neque pacis osculum datur. Postmodum prætermissa Oratione, Domine Iesu Christe, qui dixisti, quia facit mentionem de pace: & Oratione, Domine Iesu Christe fili Dei viui, quia facit mentionem de sanguine: dicit tantum Orationem sequentem.

Percéptio cörperis tui, Dómine Iesu Christe, quod ego indignus sūmere præsumo, nō mihi proueniat in iudicium & condemnatiōem: sed pro tua pietate prosit mihi ad tutamentum mentis & cörperis, & ad medelam percipiendam. Qui viuis & regnas cum Deo patre, in vnitāte Spīritus sancti Deus: Per omnia.

Accipit patenam cum corpore Christi: & cum maxima humilitate & reuerentia dicit: **P**anem caelestem accipiam, & nomen Domini inuocabo. **P**ercuciat pectus suū, ter dicens: Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo, & sanabitur anima mea. **P**ostea signat se sacramento dicens: **C**orpus Domini nostri Iesu Christi, custodiat animam meam in vitam æternam, Amen. **T**unc sumit corpus reuerenter. Deinde omissis omnibus quæ dici solent ante sumptionem calicis, immediatè particulam hostiæ cum vino reuerenter sumit de calice. Postea, more solito facta ablutione digitorum, stans in medio altaris, dicit: **Q**uod ore sumpsimus, Domine, pura mente capiamus: & de munere temporali fiat nobis remedium sempiternum. **N**on dicitur, **C**orpus tuum Domine, nec Postcommunio, nec **P**laceat. nec datur benedictio: sed facta purificatione, Sacerdos cum Ministris discedit: & dicuntur Vesperæ sine cantu: & denudatur altare.

Post Missam finitis vespers sine cantu, Sacerdos accipit hostiam maiore relictam, honestè inclusam & velatam. Aliquis

quis autem cum ministris præcedit cum cruce, & reliquo apparatu sicut prius: & progrediuntur ad sepulcrum præparatum, in quo cum reuerentia & thurificatione, reponit primò corpus Christi, deinde loco competenti crucem ipsam, & signat sigillo vel aliqua clausura: denique disceditur relicto cantu continuo Psalmodum, vbi fieri potest, vbi prius Eucharistia, quæ à communione remansit, fuerit reuerenter in locum suum reposita. Initio autem talis processionis canitur à choro: **R**ecessit pastor noster &c. **E**cce quomodo moritur iustus &c. **S**epulto Domino &c. vt sequitur.

Recessit pastor noster, fons a-

quæ vi uæ, ad cuius

transitum Sol ob scura-

tus est. **Rep: N**am & ille captus

est, qui capti uum tene bat pri-

mum homi nem : hodi-

e por tas mor tis, &

fe ras pa ri ter Saluator no ster dis-

ru pit. *Verf.* Destruxit

quidem claustra in fer ni,

& sub uertit potenti as Di a bo-

li. *N*am & ille. &c.

Ec-

*E*C ce quomodo moritur iu stus, & ne-

mo per ci pit cor de, & vi ri iu sti tol-

lun tur: & ne mo con fi-

de rat: à faci e i niqui ta-

tis subla tus est iu-

stus. *Rep.* *E*t e rit in pa ce

me mo ri a e ius. *Verf.* Tanquam

agnus coram tondente se obmu tu it, & non

a pe ru it os fu um: de an gusti a & de

iudici o subla tus est.

Et e rit. &c.

Sepulto Do mi no signatum est monumen-

tum; vol uentes la pi dem ad o-

stium monumen ti. **Rep.** Po nen tes mi-

mi li tes, qui custodi rent

il lud. **Verf.** Acceden tes Prin ci pes

Sacerdotum ad Pi la tum peti c-

runt il lum. **P**o nen tes mi-

li tes qui custodi rent il-

lud.

Vel si videbitur in cātu figurali vt sequitur

Feria Sexta
SUPERIVS.

S Epulto domino signatū est monumentū, voluētes lapidē ad ostium
monumēti, ponētes milites qui custodirēt illud. Secunda
pars.

N E fortē veniant discipuli eius, & furentur eum, & dicant
& dicāt plebi, surrexit a mortuis, ponētes milites qui cu-
stodirēt illud.

TENOR.

S Epulto domino signatū est monumentū, voluētes lapidem ad osti-
um monumenti, ponentes milites qui custodirent illud. Secūda
pars.

N E fortē veniant discipuli eius & furentur eum, & dicant
& dicant plebi, surrexit à mortuis, ponentes milites qui cu-
stodirent illud.

ALTUS.

Parasceues.
ALTUS.

S Epulto domino, signatum est monumentū, voluentes lapidē ad ostium
monumenti, ponentes milites, qui custodirent illud. Secūda
pars.

N E fortē veniant discipuli eius & furentur eum, & dicant
& dicant plebi, surrexit à mortuis: ponentes mili-
tes, qui custodirent illud.

BASSVS.

S Epulto domino, signatū est monumentū, voluētes lapidē ad ostium monu-
menti, ponentes milites, qui custodirēt illud. Secunda
pars.

N E fortē veniant discipuli eius & furentur eum, & dicant
plebi surrexit à mortuis: ponentes milites
qui custodirent illud. Kk

SVPE.

Feria Sexta.
SUPERIVS.

E Cce quomodo moritur iustus, & nemo percipit corde:
viri iusti tolluntur, & nemo cōsiderat: à faci e iniquitatis sub-
latus est iustus, & erit in pace memoria eius. *Secūda pars.*
I N pace fact' est locus eius, & in Sion habitatio eius:
& erit in pace memoria eius. *ij.*

TENOR.

E Cce quomodo moritur iustus, & nemo percipit corde:
viri iusti tolluntur, & nemo cōsiderat: à faci e iniquitatis
sublatus est iustus, & erit in pace memoria eius. *ij.*
Secūda pars. **I** N pace fact' est locus eius, & in Sion habitatio eius
& erit in pace memoria eius. *ALTUS.*

Parasceues.
ALTUS.

E Cce quomodo moritur iustus, & nemo percipit corde,
viri iusti tolluntur & nemo cōsiderat, à faci e iniquitatis sub-
latus est iustus, & erit in pace memoria eius. *Secūda pars.*
I N pace fact' est locus eius, & in Sion habitatio eius:
& erit in pace memoria eius. *ij.*

BASSUS.

E Cce quomodo moritur iustus, & nemo percipit corde:
viri iusti tolluntur, & nemo cōsiderat, à faci e iniquitatis sublatus
est iustus, & erit in pace memoria eius. *ij.* *Secunda pars.*
I N pace factus est locus eius, & in Sion habitatio eius
& erit in pace memoria eius. *Kk 2*

SABBATHO SANCTHO.

Hæc dies, sicut præcedens, nullum habet officium diurnum. Nam quod in ea dicitur, noctis sequentis potius est, quàm huius diei: quia de Resurrectione, non de Sabbatho, in ea agitur. In benedictione enim cærei dicitur, Hæc nox est. & item, Suscipe sancte pater incensi huius sacrificiū vespertinum. & in Oratione Missæ, Deus qui hanc sacratissimam noctem. & in Præfatione, Sed in hac potissimum nocte gloriosius prædicare Et infra actionem, Communicantes, & noctem sacratissimam. Vnde & in quibusdam locis post occasum solis, diuina fiunt officia. Hodie item ante inchoationem officij, Altaria, quæ hactenus nuda fuerunt, rursum pallis lotis sunt tegenda & adornanda. Cæreus etiam paschalis paulò post benedicendus, ad dextrum summi altaris cornu est statuendus. Omnia præterea luminaria, in Ecclesia extinguantur, & nouus ignis mox benedicendus, ex filice excutitur, ac ad succendendum nouum ignem famentis & lignis foueatur. Interim etiam baptisterium opportuno tempore, recenti aqua impleatur.

BENEDICTIO NOVI IGNIS ET CÆREI.

Hora competentī cooperiuntur altaria, & dicuntur Horæ. Interim excutitur ignis de lapide, & accenditur. Dicta verò Nona, Sacerdos indutus Amictu, Alba, Cingulo, Stola, & Pluiali violaceo, astantibus sibi ministris cum Cruce, aqua benedicta, & incenso, benedicit nouum ignē, dicens,

Vers. Dominus vobiscum:

Resp. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Deus, qui per Filium tuum, angularem scilicet lapidem, claritatis tuæ fidelibus ignem contulisti, productum ex filice, nostris profuturum vñibus: nouum hunc ignem sancti **I**fica: & concède nobis ita, per hæc festa Paschalia, cœlestibus desideriis inflammari: vt ad perpetuæ claritatis, pu-

ris

Sabbatho sancto

ris mētibz, valeāmus festa pertingere. Per eundem Dōminum nostrum. Resp. Amen. Oremus.

Oratio.

Domine Deus, pater omnipotens, lumen indeficiens, & sancte conditor omnium luminum: bene **I**dic hoc lumen, quod à te sanctificatum atque benedictum est: qui illuminasti omnem mundum, vt ab eo lumine accendāmur, atque illuminemur igne claritatis tuæ: vt sicut illuminasti Moysen exeuntem de Ægypto: ita illumines corda & sensus nostros: vt ad vitam æternā mereāmur peruenire. Per Christum Dñm nostrum. Resp. Amen. Oremus.

Oratio.

Domine sancte Pater omnipotens, æternæ Deus: benedicentibus nobis hunc ignem in nōmine tuo, & vnigēniti filij tui, Dei ac Dōmini nostri Iesu Christi, & sp̄itus sancti cooperari dignēris: & adiuua nos. Qui viuis & regnas cū eodem vnigēnito tuo & sp̄itu sancto, Deus: per omnia sēcula seculōrum. Resp. Amen.

Deinde benedicit quinque grana incensi, ponenda in Cæreo: dicens hanc Orationem.

Oratio.

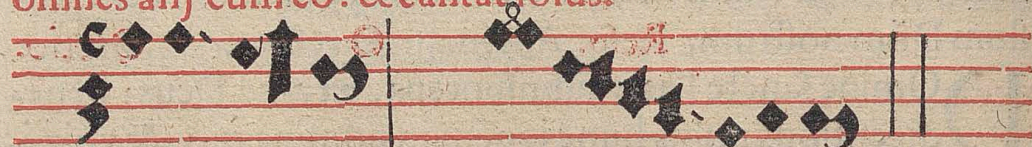
Veniat, quæsumus, omnipotens Deus, super hoc incensum larga tuæ benedictionis infusio: & hunc nocturnum splendorem inuisibilis regenerātor accēde: vt non solum sacrificium, quod hac nocte litatum est, arcana luminis tui admistiōne refulgeat: sed in quocunque loco huius sanctificationis mystērio fuerit deportatum, expulsa diabólica fraudis nequitia, virtus tuæ maiestatis assistat. Per Christum Dōminum nostrum. Resp. Amen.

Dum benedicit incensum, Acoluthus assumens de carbonibus benedictis ponit in thuribulo. Finita verò benedictione incensi, Sacerdos incensum & ignem benedictum aspergit aqua benedicta: & de nauicula posito incenso in thuribulo, inde adolet prædicta grana incensi, & ignem benedictum. Interim omnia luminaria Ecclesiæ, extinguuntur, vt de igne benedicto postmodum accendantur. Deinde Diaconus indutus dalmatica albi coloris, accipit arundinē cum

Kk 3

tribus

tribus candelis in summitate illius triangulo distinctis. Præcedit Thuriferarius cum Acolutho deferente in vase quinque grana incensi. Sequitur Subdiaconus cum cruce, & Clerus per ordinem: deinde Diaconus cum arundine, post eum Celebrans. Cum Diaconus ingressus est Ecclesiam, inclinat arundinem, & Acoluthus deferens candelam accensam de nouo igne, accendit vnam ex illis tribus candelis desuper positis: & Diaconus eleuans arundinem genuflectit, similiter & omnes alij cum eo: & cantat solus.

Lumen Christi. Resp. De o gratias.

Procedens deinde ad medium Ecclesiæ, ibi accenditur alia candela: & iterum genuflexus ut supra altius cantat, Lumen Christi. Resp. Deo gratias. Tertio procedit ante altare, ubi accenditur tertia candela: & rursus genuflexus ut prius, ad huc altius dicit, Lumen Christi. Resp. Deo gratias. Deinde dat arundinem vni Acolutho: & accipiens librum, petit à Celebrante benedictionem, ut fit ad Euangelium: postea vadit ad pulpitum, & ponit super eo librum, & incensat. A dextris Diaconi stent, Subdiaconus cum cruce, & Thuriferarius: à sinistris duo Acoluthi, ille qui tenet arundinem & alius tenens in vase quinque illa grana incensi benedicti figenda in Cære. Tunc surgentibus & stantibus omnibus, Diaconus cantat.

Exultet iam angelica turba cælorum: Exul-

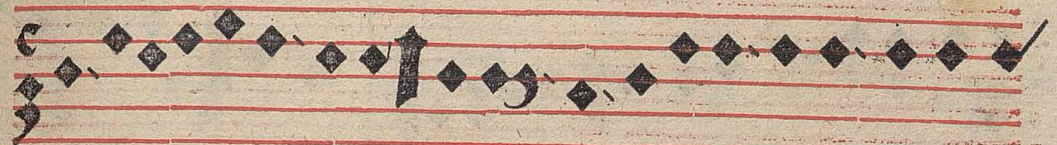

tent diuina mysteria, & pro tanti regis victoria,

tu-

tuba in sonet salutaris. Gáudeat & tellus tan-

tis irradia ta fulgoribus: & æterni Regis splendô-

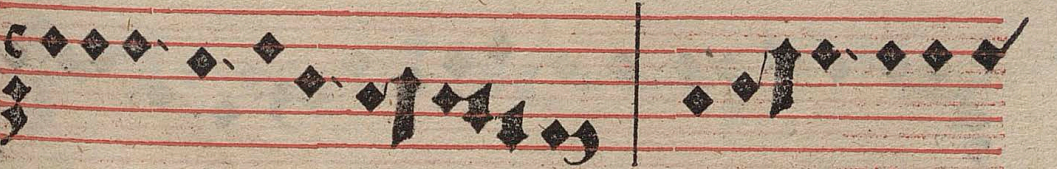
re illustrata, totius orbis sentiat amissæ ca-

lingem. Latetur & mater Ecclesiæ tanti

luminis adornata fulgoribus, & magnis populorum

vocibus, hæc aula resulset. Quapropter astan-

tes vos fratres carissimi, ad tam miram huius sancti lú-

Kk 4

mi-

minis claritatem, vna mecum, queso, Dei omnipotén-

tis misericordiam inuocâ te. Vt qui me non

meis méritis intrâ Leuitârum númerû dignâtus est

aggrega re, luminis sui claritatem infundēs, Cere-

i huius laudē implere perficiat. Per Dó-

minū nostrū Iesum Christū filiū suū, qui cum eo

viuit & regnat, in vniuersa te Spiritus sancti De-

us.

us. **P**er omnia sæcula sæculorum. **Resp.** Amen.

Vers. Dóminus vobiscum. **Resp.** Et cum spírítu

tu o. **Vers.** Sursum corda. **Resp.** Habé-

mus ad Dóminum. **Vers.** Grátias agamus

Dómino Deo nostro. **Resp.** Dignū &

ius sum est. **V**erè dignum & ius sum

est: inuisibilem Deum patrē omnipoténtem, fili-

um-

umq; eius vni genitū, Dōminū nostrū Iesum Christum,

toto cordis ac mentis af fectū, & vo cis mini-

stērio per so nā re. Qui pro nobis ætēr-

no pa tri, A dæ dēbi tum sol uit: & vete ris

pi ā culi cauti ō nempi o cruō re detēr-

fit. Hæc sunt enim festa Pa schā li a, in quibus ve-

rus il le Agnus oc ci di tur, cuius fān guine postes
fi-

fi de li um con se cran tur. Hæc Nox est, in

qua primū patres nostros fili os Isra ēl e dūctos de Æ-

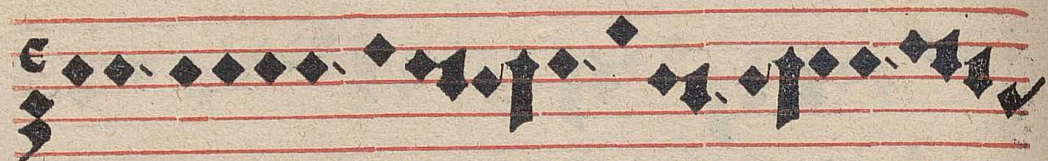
gypto, mare rubrū sicco ve stī gio transi re

fe ci sti. Hæc i gi tur Nox est, quæ peccatō-

rum té nebras, colūnæ il luminati ō ne purgā-

uit. Hæc Nox est, quæ hōdie per v ni uersum mun-

dum in Christo cre dēn tes, à ví ti is sæ cu li, & calí-
gi-

gine peccatorum fegre gá tos, reddit grá ti æ, só-

ciat sancti tá ti. Hæc Nox est, in qua

destrúctis vinculis mortis, Chri stus ab ín fe ris vi-

etor ascéndit. Nihil e nim nobis na fci

pró fuit, ni si ré dimi pro fu íf fet.

O mi ra cir ca nostu æ pie tá tis di-

gná tio. O in æ sti má bilis dí léctio
cha-

cha ri tá tis: vt ser uum re dí meres fi li um

tra di dí fti. O cer tè neccsári um

A dæ peccá tum, quod Christi morte delê tum

est. O felix cul pa, quæ talem ac tantú mé-

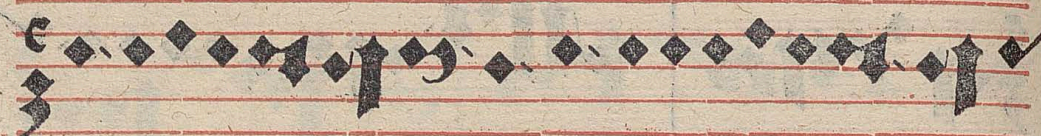

ru it habêre re demptôrem. O ve rê

beâ ta Nox, quæ sola méruit scire tempus &

ho ram, in qua Chri stus ab Inferis re furré xit.
Ll Hæc

Hæc Nox est, de qua scriptum est: & Nox sicut Di-

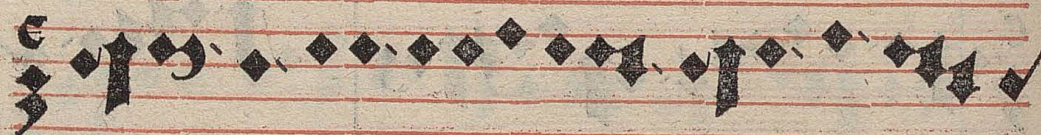
es il luminá bi tur: & Nox il lumináti o me-

a, in delí ci is me is. Huius í gi tur

sanctifi cá ti o Noctis, fu gat scé le ra, culpas

la uat: & reddit innocénti am la pñs, & mœ-

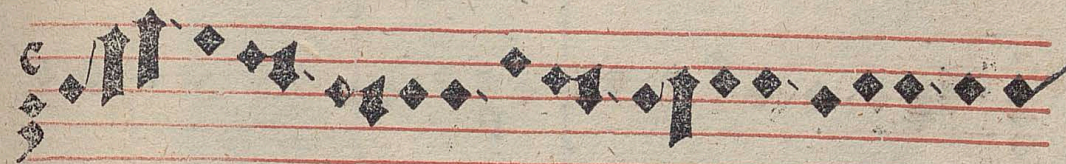
stis lætí tiam. Fu gat ó dia, concórdiam

pa rat, cur uat impé ri a.

Hic Diaconus infi-
git quinque grana
Incensi benedicti in
Cære in modum
Crucis.

In

In huius í gitur Noctis grá ti a, fúsci pe fan-

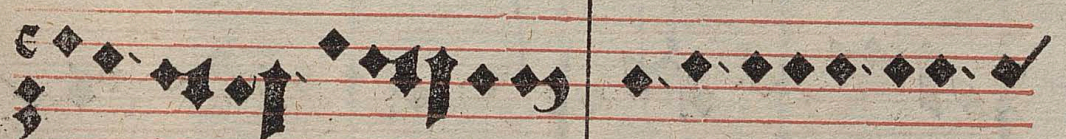
cte Pater incénsi huius sacri fi ci um vesper tí num:

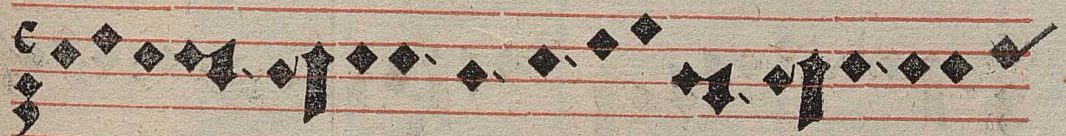
quod tibi in hac Cérei oblati ô ne so lém ni, per

ministròrum manus de o pèri bus a pum, sacro-

sancta red dit Ecclé si a: Sed iam colūnæ huius

præcónia nó uimus, quā in honôrem De i rúti-

lans i gnis accén dit.

Hic Diaconus
accendit Cæ-
reum.

Ll 2

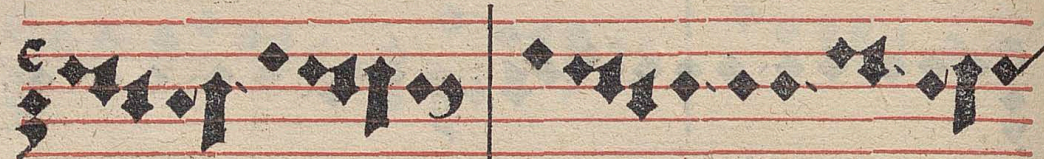
Qui
li-

li cēt sit diuī sus in par tes, mutuā ti tamen lū-
 minis detrimén ta non no uit. Ali tur e-
 nim liquántibus cæ ris, quas in substánti am precíó sæ
 huius lámpadis apis ma ter e dú xit.
 O ve rè beá ta Nox, quæ expoli á uit Æ-
 gy ptios, ditá uit Hebræ os. Nox, in qua terré-
 nis cæ lé sti a, humánis di ui na iungún tur. Ora-

Orâ mus ergo te Dó mine: vt Cæreus i ste in
 honôrem tui nóminis conse crâ tus ad Noctis huius
 ca lí ginem destru én dam, inde fi ciens per se ué-
 ret. Et in odôrem sua ui tâ tis ac cé ptus, super-
 nis luminá ribus mi sceâ tur. Flammas e-
 ius Lú ci fer matutí nus inué ni at. Il-
 le inquam, Lúci fer, qui ne scit occá fum.
 L1 3 Ille

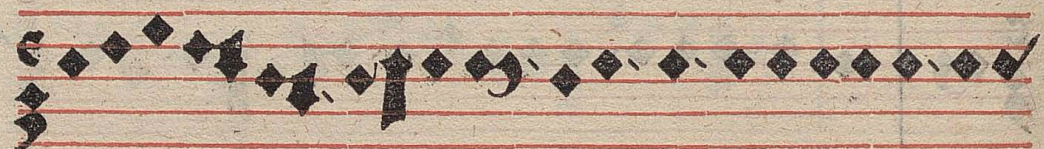
Il le qui regréssus ab In fe ris, humano géneri fe-

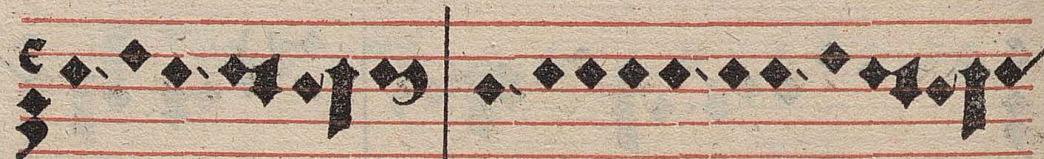
rê nus il lú xit. Precâ mur ergo te Dó-

mine: vt nos fámulos tu os, omnémque clerum, &

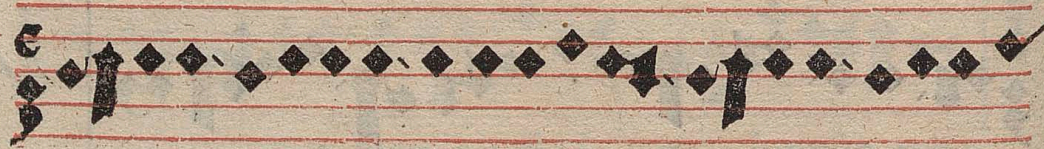
deuotíssi mum pó pulum: v ná cum bea tíssi mo Pa-

pa nostro **N.** & Antístite nostro **N.**

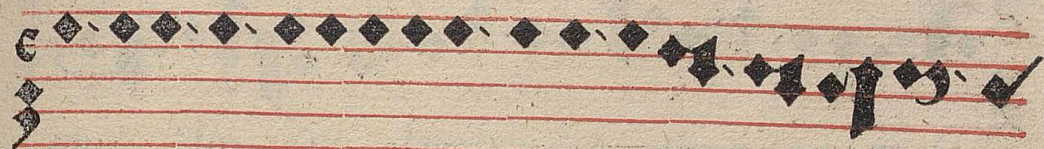
quiê te témporum con céssa, in his Paschálibus

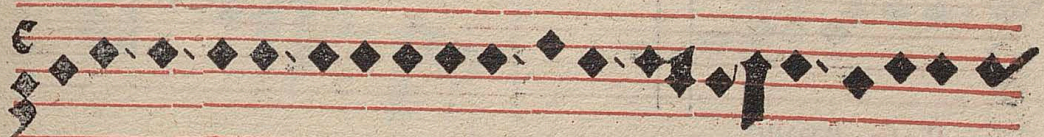
gáudi is, así dua protecti ô ne ré gere, gubernâ-
re,

re, & conseruâ re dignê ris. Ré spi-

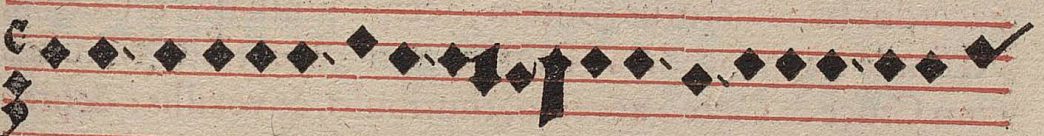
ce etiam ad Sereníssimum Regē nostrum **N.**

cuius tu Deus de si dé ri j vota præ nóscens: ineffá-

bili pi e tâ tis, & miseri córdi æ tu æ mú nere, tran-

quillū perpé tu æ pacis accómmoda: & cæléstē victó-

riam cum omni pó pu lo fu o. Per cun-

dem Dóminum nostrū Iesum Christumfi lium tu um:
Ll 4 qui

qui tecum viuit, & regnat, in vniuersitate Spiritus sancti

Deus: per omnia secula seculorum.

Resp. Amen.

Postea leguntur Prophetiae sine titulo: ut in Missali Rom.

BENEDICTIO FONTIS.

Post duodecimam Prophetiam ex Daniele, & eius orationem, ubi Ecclesia habet fontem baptismalem, chorus canit Tractum Sicut ceruus desiderat &c. ut infra. Interea Sacerdos benedicturus fontem, accipit pluuiale violaceum, vel simile: & procedit ad fontem, praecedentibus Ministris cum Cruce & Cereo accenso, thuribulo, & vexillis: & praemittunt septennem circuitum fontis; in hac prouincia tot seculis continuatum; nec à mysterio & exemplo antiquitatis alienum: qui etiam seruandus erit Sabbatho Pentecostes. Reliquis autem diebus Paschae, sicut & ipsa statio ad fontem omittatur: cum nulla tunc fiat fontis benedictio vel officium. Poterit tamen Psalmus, In exitu. ubi est consuetudo, per distinctos Choros decantari.

Sicut ceruus desiderat ad fontem

fontes aquarum: i-

ta desiderat anima mea ad te

Deus. *Verf.* Sitiuit anima

mea ad Deum fontem

viuum quando ve-

niam, & apparebo

ante faciem Dei mei?

Verf.

Verf. Fue runt mihi lachrymæ me-
æ panes die ac no-
cte, dum di ci tur
mi hi per singulos di es, v-
bi est De us tu us?

Deinde Sacerdos antequam intret ad benedictionem fontis, dicit hanc orationem ibi iuxta fontem.

Verf. Dominus vobiscum:

Resp. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Omnipotens sempiternus Deus, respice propitius ad deuotionem populi renascentis, qui, sicut ceruus, aquarum tuarum expetit fontem: & concede propitius: ut fidei ipsius

ipsius sitis, baptismatis mysterio animam corpusque sanctificet. Per Dominum nostrum. Resp. Amen.

Postea procedit ad benedictionem fontis, dicens:

Verf. Dominus vobiscum:

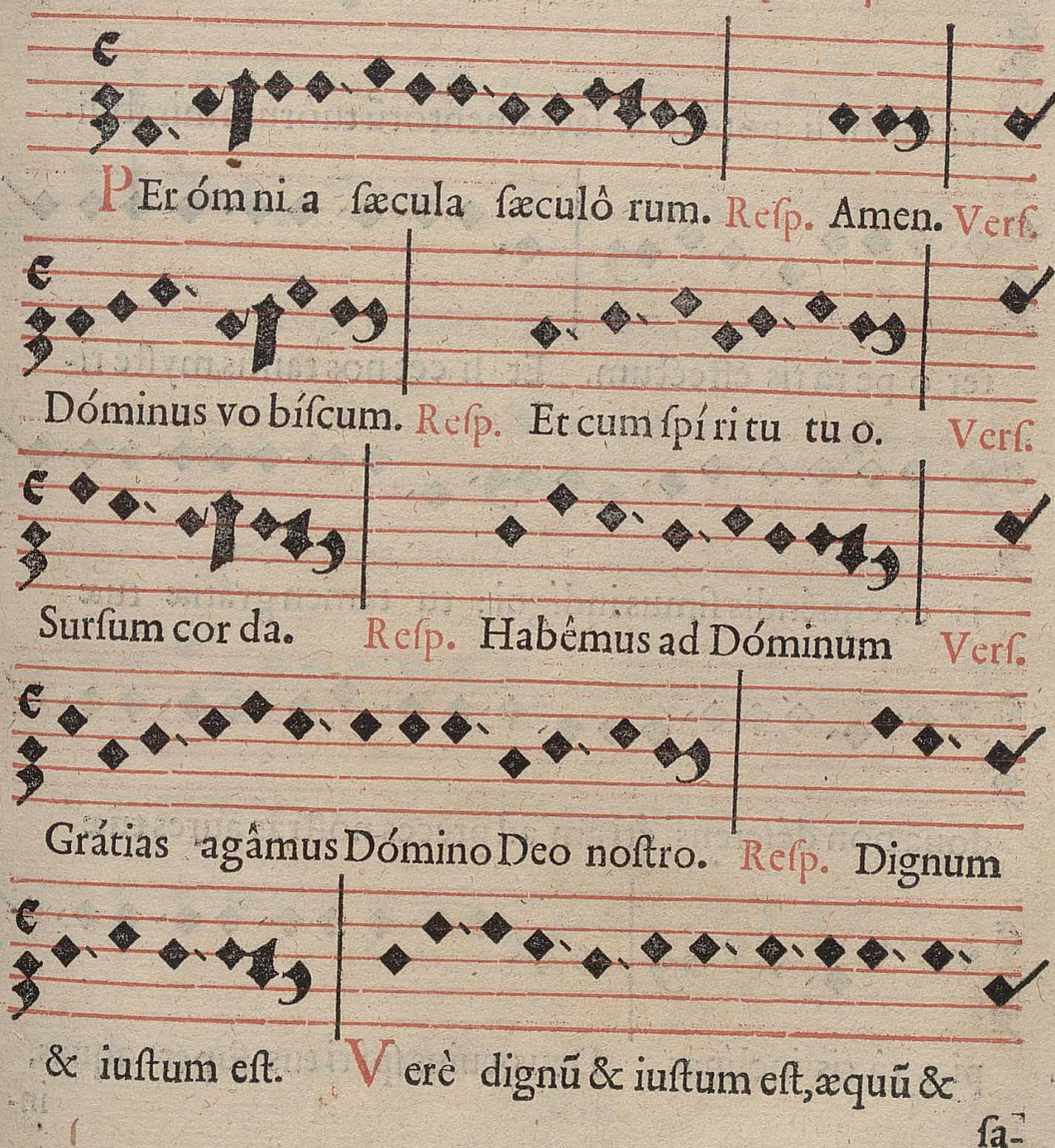
Resp. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Oratio.

Omnipotens sempiternus Deus, adesto magnæ pietatis tuæ mysteriis, adesto sacramentis: & ad recreandos novos populos, quos tibi fons baptismatis parturit, spiritum adoptionis emitte: ut quod nostræ humilitatis gerendum est ministerio, virtutis tuæ impleatur effectu. Per Dñm nostrum.

Elevans vocem in modum Præfationis prosequitur.

Per omnia sæcula sæculorum. Resp. Amen. Verf.
Dóminus vobiscum. Resp. Et cum spírítu tuo. Verf.
Sursum cor da. Resp. Habémus ad Dóminum Verf.
Grátias agámus Dómino Deo nostro. Resp. Dignum
& iustum est. Verè dignū & iustum est, æquū & fa-

fa lu tá re: nos ti bi semper & v bique grátias á ge-

re, Dómine san cte, Pater omní potēs æ térne Deus. Qui

in ui si bi li po ténti a sa cramentó rú tu órum mirabíli-

ter o pe rá ris efféctum. Et li cét nos tantis mysté ri-

is ex equédis fimus indíg ni: tu ta men grátia e tu æ

dona non déferens, éti am ad preces nostras aures tuæ

pi e tá tis inclí nas. Deus, cuius spí ri tus super aquas, in-

inter ipsa mundi primórdi a ferebátur: vt iam tunc

virtútem sanctificati ónis aquá rú natúra concíperet.

Deus, qui nocéntis mundi crímina per aquas ábluens,

regenerati ónis spéciem in ipsa di lú ui j effu si ó-

ne signásti: vt vníus eiusdemq; eleméti mystéri o,

& finis esset ví ti is, & o rígo virtútibus. Réspice

Dómine in fá ci em Ecclési æ tu æ, & multiplica in

M m

ca

ea regenerati ones tuas, qui gratiae tuae afflu entis

impetu lae ti fi cas ciuitatem tuam, fontēque baptismatis

aperis toto orbe terrarum gentibus innouandis: vt

tu ae maiestatis impéri o, fumat v nige ni ti tu i grā-

ti am de Spíri tu sancto. *Sacerdos diuidit
aquam manu in
modum crucis,
dicens.* Qui hanc

aquā regenerādis homínibus preparatā, arcāna sui

núminis admisti ô ne fœcundet: vt sanctifi ca ti ô ne

con-

concépta, ab immacu lá to di uí ni fontis v tero, in

nouā re nā ta cre atūram, progénies caelēstis emér gat.

Et quos aut sexus in córpore, aut ætas discérnit in tēpo-

re, omnes in vnam páriat grāti a mater infántiam.

Procul ergo hinc, iubente te Domine, omnis spíritus im-

mū dus abscédat: procul to ta nequíti a di a bó li cæ

fraudis absistat. Nihil hic lo ci hábeat contrá ri æ

M m 2 vir-

virtutis admitti o: non in fi di an do circúmuolet: non

Aquã ma-
nu tangit.

latendo surrêpat: non in fi ci éndo corrûpat.

Sit hæc sancta & innocens creatû ra, lí be ra ab omni

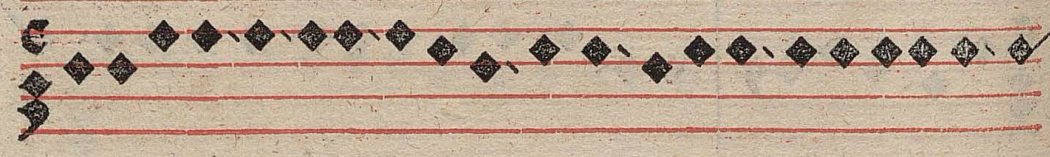
impugnatoris incûrsu, & to tî us nequiti æ purgâta di-

scéssu. Sit fons viuus, aqua regénerås, vnda purí-

ficans: vt omnes, hoc lauacro sa lu tí fe ro diluén di,

ope ránte in e is Spíritu sancto, perféctæ purgatiônis in-

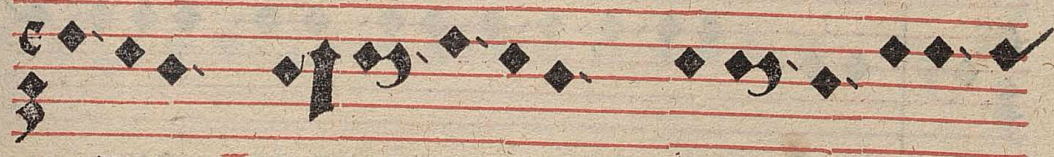
Facit cruces
supra fontē
dicens.

indulgén tiam consequántur.

Vnde be-

ne ✠ dí co te creatû ra aquæ: per Deum ✠ viuum:

per Deum ✠ ve rum: per Deum ✠ sanctû: per Deum,

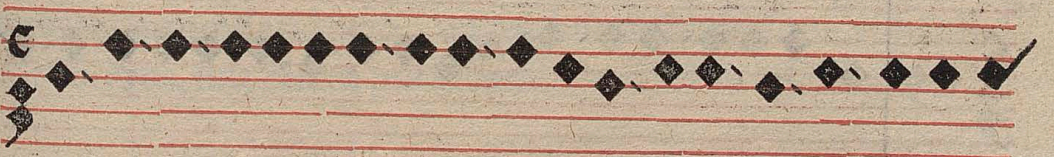

quite in princí pio verbo se parâuit ab á ri da: cu-

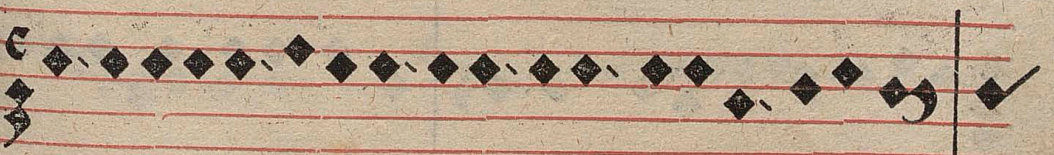

Diuidit aquam, &
effundit in quatu-
or mundi partes,
dicens.

ius Spíritus super te fere batur.

Qui te de Para dí si fonte manâre fecit, & in quátu-

or flumínibus dí uidēs, totam terram rigâre præcepit.

M m 3

Qui

Qui te in deserto amaram suam uitam in diti fecit

esse potabilem, & si tibi enti populo de petra produ-

xit. Bene **✠** dico te, & per Iesum Christum filium

eius unicum Dominum nostrum: qui te in Cana Galilae-

æ signo admirabili, sua potentia conuertit in vi-

num. Qui pedibus super te ambulauit, & à Ioanne in

Iordane in te baptizatus est. Qui te vna cum sangui-
ne

ne de latere suo produxit, & Discipulis suis iussit,

ut credentes baptizarentur in te, dicens: In te, docete

omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &

Filii, & Spiritus sancti.

Mutat vocem, & prosequitur in modum lectionis.

Hæc nobis præcepta seruantibus, tu Deus omnipotens, clemens adesto: tu benignus adspira.

Alat ter in aquam, in modum crucis, dicens:

Tu has simplices aquas tuo ore benedicito: ut præternaturalem emundationem, quam lauandis possunt adhibere corporibus, sint etiam purificandis mentibus efficaces.

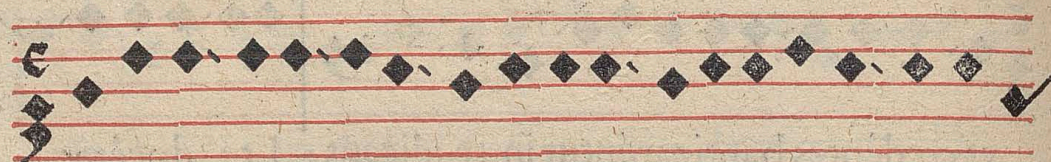
Hic Sacerdos ponit Cæcum parum intus in aquam: & resumens tonum Præfationis dicit:

Descendat in hanc plenitudinem fontis, virtus Spiritus sancti.

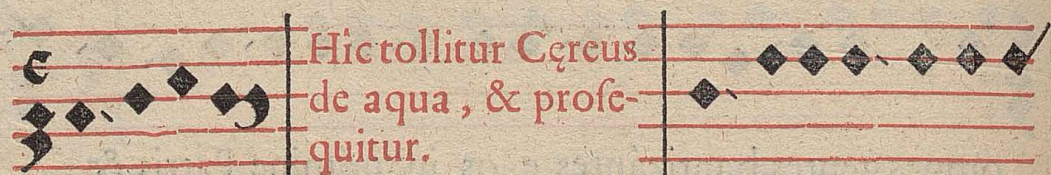
M m 4

Deinde

Deinde extractum Cæreum de aqua, iterum profundius mergit, aliquantò altius repetens, D escendat in hanc. Postea extractum rursus Cæreum de aqua, tertio immergens vsque ad fundum, altiori adhuc voce repetit, D escendat, vt supra. Et deinde sufflans ter in aquam, prosequitur.

Totamque huius aquæ substantiam regenerandi fœcun-

det effectū.

Hic omnium pecca-

tōrum maculæ deleantur: hic natura ad imaginem

tuam cōdita, & ad honōrem sui reformata principi-

j, cunctis vetustatis squāloribus emundetur: vt omnis

homo Sacramētū hoc regene rā ti ō nis ingrēssus, in ve-

ra

ra innocentia nouā infāntiam renascatur.

Sequentia dicit legendo.

Per Dōminum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui venturus est iudicare viuos & mōrtuos, & sēculū per ignem.

Resp. Amen.

Deinde per assistentes Sacerdotes spargitur de ipsa aqua benedicta super populum. Et interim vnus ex ministris Ecclesiæ, accipit in vase aliquo de eadē aqua, ad aspergendum in domibus, & aliis locis. His peractis, Sacerdos, qui benedixit fontem, infundit de oleo Catechumenorum in aquam in modum crucis, intelligibili voce dicens: Sanctificetur & fœcundetur fons iste oleo salutis renascētibus ex eo, in vitam æternam. Resp. Amen.

Deinde infundit de chrismate, modo quo supra, dicens: Infusio chrismatis Dōmini nostri Iesu Christi, & Spīritus sancti paracleti, fiat in nōmine sanctæ Trinitatis. Resp. Amen.

Postea accipit ambas ampullas dicti olei sancti & chrismatis, & de vtroque simul in modum crucis infundendo dicit, Commistio chrismatis sanctificationis, & olei vnctionis, & aquæ baptismatis, pariter fiat, in nōmine Pa tris, & Filij, & Spīritus sancti. Resp. Amen.

Tunc miscet ipsum oleum cum aqua, & spargit cum manu sua per omnem fontem. Si aderunt baptizandi, baptizat more consueto. Deinde dicuntur Litanie. Postea rediens, pręparat se pro Missa solemniter celebranda.

Vbi verò non sunt Fontes baptismales, finita vltima Prophetia cum sua Oratione, Celebrans casula deposita, cum ministris ante altare procumbit: & aliis omnibus genuflexis, cantantur Litanie in medio chori à duobus cantoribus, vtroque Choro idem simul respondente.

Circa

Circa finem Litaniarum, Sacerdos & ministri induuntur paramentis albi coloris: & interim accenduntur luminaria in altari. In fine Litaniarum cantantur solemniter Kyrie eleison. & repetuntur, vt in Missa moris est.

Kyríe e léison. **C**hríste e léison. **C**hrí-
 fte au di nos. **C**hríste exáudi nos. **P**a ter
 de cælis De us. Míseré re nobis. **F**i li redem-
 ptor mundi De us. **S**pí ri tus fancte De us.
San cta Trinitas vnus De us. **S**an cta Mari-
 a. Ora pro nobis. **S**an cta Dei geni trix. **S**an-
 cta

cta vigo virginum. **S**an cte Michaël. **S**an cte
 Gabri el. **S**an cte Rapha el. **O**mnes sancti Ange-
 li & Archan ge li. Ora ta pro nobis. **O**mnes
 sancti beatorum spí ri tuum or di nes. Ora te.
San cte Ioannes Bapti sta. **O**mnes sancti Patriarchæ
 & Prophe tæ. Ora te. **S**an cte Pe tre.
San cte Pau le. **S**an cte Ioan nes. **O**mnes fan-
 ta

sancti Apostoli & Euange li ste. Orate.

Omnes sancti Discipuli Do mi ni. Orate. **San-**

cte Stepha ne. **San** cte Lauren ti. **San** cte Vin-

cen ti. **San** cte Adalber te. **San** cte Stanisla-

e. Omnes sancti Mar ty res. **San** cte Sylue ster.

San cte Grego ri. **San** cte Augusti ne. Om-

nes sancti Pontifi ces & Confesso res. Omnes sancti Do-

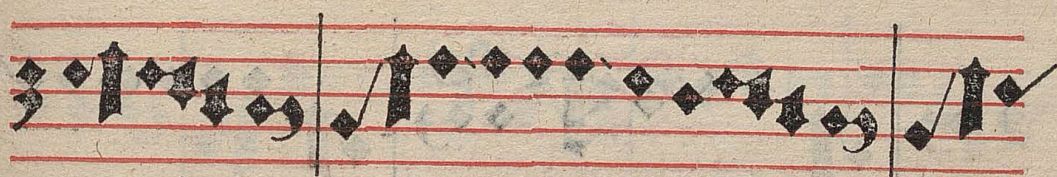
Docto res. **S** an cte Benedi cte. **S** an cte Domi-

ni ce. **S** an cte Franci sce. Omnes sancti Sacer-

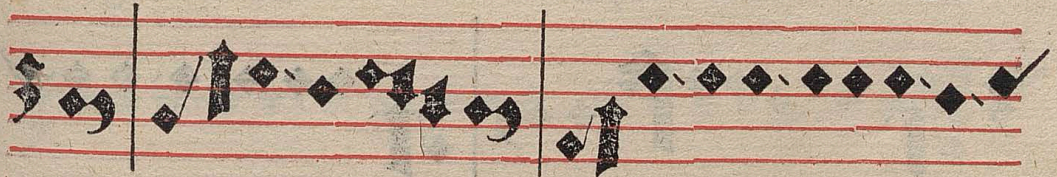
dotes & Le ui tæ. Omnes sancti Monachi & E-

re mi te. **S** an cta Maria Magdale na. **S** an-

cta An na. **S** an cta Aga tha. **S** an cta Ag-

nes. **S** an cta Hedui gis. Omnes sanctæ vir gines &

vi du æ. Omnes san cti. Intercedi te pro no-
bis.

bis. **P**roptius esto, Parce nobis Domine. **P**ro-

ptius esto, Exaudi nos Domine. **A**b omni

ma lo, Libera nos Domine. **A**b omni pecca-

to. **A** morte perpetua. **P**er mysterium san-

ctę Incarnationis tuę. **P**er Adventum tuum.

Per Natiuitatem tuam. **P**er Baptismum & sanctum

ieiunium tuum. **P**er Crucem & Passionem tu-
am.

am. **P**er Mortem & Sepulturam tuam. **P**er sanctam

Resurrectionem tuam. **P**er admirabilem Ascensi-

onem tuam. **P**er aduentum Spiritus sancti Para-

cliti. **I**n die Iudicii. **P**eccatores, Te

rogamus audire nos. **V**t nobis parcas. **V**t Ec-

clesiam tuam sanctam regere & conseruare digne-

ris. **V**t dominum Apostolicum, & omnes ecclesi-
as.

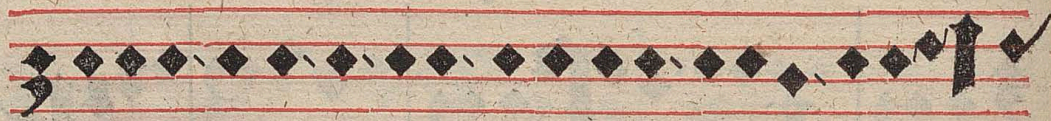
sticos Ordines in sancta reli gi o ne conseruare digne-

ris. **V** t i nimicos sanctæ Ecclesiæ humili-

a re digne ris. **V** t Regibus & Principibus Chri-

sti a nis, pacem & verā concordiam donare digne-

ris. **V** t nosmetipsos in tuo sancto serui ti o con-

fortare & conseruare digne ris. **V** t omnibus be-

nefactoribus nostris sempiterna bona re tri buas.

V t

V t fructus terræ dare & conseruare digne ris.

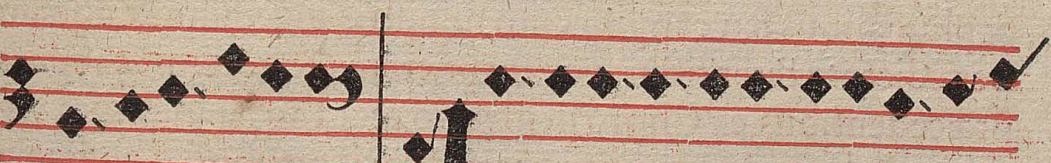
V t omnibus fi de libus defunctis requiem æternā do-

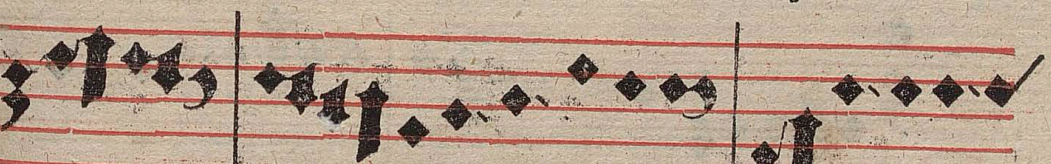
nare digne ris. **V** t nos exaudire digne ris.

A gnus Dei, qui tollis peccata mun di: Par-

ce nobis Domine. **A** gnus Dei, qui tollis peccata mun-

di: Ex audi nos Domine. **A** gnus Dei,

qui tollis peccata mun di: Mi se re re nobis.

Nn 3

C hri-

Christe audi nos. Christe exaudi nos.

Hic Cantores solemniter incipiunt: Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison, & ter singula repetuntur, ut latius in Missali Romano.

DOMINICA RESURRECTIONIS.

Apertio Sepulchri, & Processio.

IN nocte Resurrectionis Dominice circiter medium noctis, vel secundum exigentiam officiorum Diuinorum, antequam ad Maturinas vel quispiam alius pulsus sit, Prælati cum aliis Presbyteris induti albis solenioribus, vel superpiliceis, stolis, & pluuiialibus seu cappis, cum ministris incensum & aquam benedictam ferentibus, vexillis præterea & accensis candelis præcedentibus, ex Choro in silentio recta ad sepulchrum vadunt. Ad quod cum peruenerint, flexis genibus, sequentem Antiphonam cum Psalmis cantent, voce primo submissa.

Gloria tibi Trinitas, æqualis, vna De-

itas: & ante omnia secula, & nunc

nunc & in perpetuum.

Laudate Dominum omnes gentes: laudate eum omnes populi.

Quoniam confirmata est super nos misericordia eius: & veritas Domini manet in æternum. **G**loria Patri.

Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me, multi insurgunt aduersum me, multi dicunt animæ meæ: non est salus ipsi in Deo eius.

Tu autem Domine susceptor meus es: gloria mea & exaltans caput meum.

Voce mea ad Dominum clamaui: & exaudiuit me de monte sancto suo.

Ego dormiui & soporatus sum & exurrexi: quia Dominus suscepit me.

Non timebo millia populi circumdantis me, exurge Domine: saluum me fac Deus meus.

Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa: dentes peccatorum contriuisisti.

Domini est salus: & super populum tuum benedictio tua.

Gloria patri. **Repetitur Antiphona. Deinde dicit prælati, Kyrie eleison. Resp. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster. Ave Maria. Et ne nos.**

Vers. In resurrectione tua Christe, alleluia:

Resp. Cælum & terra latantur, alleluia.

Vers. Dominus vobiscum:

Resp. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Domine Iesu Christe, Rex gloriæ, humilis in passionē, potens in resurrectione, mortis infernique destructor, quod olim per Prophetas in scripturis promisisti, hodie deuicta morte resurgendo implēsti, propter quod omnis cœlestis militiæ Spiritus, & totus terrarum orbis profuso mentis

tis gaudio, exultando te resurgentem adorant, & glorificant: Tartaræ quoque, nimirum formidant, at tremunt potestates. Nos autem tuæ dignationis humiles seruuli, gloriosæ resurrectionis tuæ memoriā vnānī voto deuotissime celebrātes, ecce frequētes assumus, & exuberantis tuæ in nos charitatis mēores, pias non continemus lachrymas. Respice quæsumus humilitatis nostræ obsequia, & præsta: vt detēris peccatorum nostrorum sordibus, in his paschalibus solēniis tibi resurgere, ac sanctissimæ passionis ac resurrectionis tuæ fructus capaces esse mereāmur. Qui uiuis & regnas Deus, in secula seculorum. Amen.

Finita Oratione, & semotis sigillo & linteis, Sacerdos aspergit & incensat sepulchrum, ac promit crucem seu imaginem resurrectionis, & tradit deferendas in processione ministris: ipse verò eleuans sacrosanctam Eucharistiam, incipit sequens Responsorium.

C Vm Rex gloria.

Choro apertis ac iucundis vocibus ad finem prosequente, per Ecclesiam semel vel ter, donec cantus finitur, processione peragendo, nec non campanularum per præcedentes pueros superpiliceis indutos, tinnitu, & maiorum in turri, pro cuiusque loci consuetudine, campanarum pulsu resonantia, clero præcedente, & populo candelis accensis sequente.

Finito Responso, populus cantat, Krystus zmartwych wstał iest / r. vel Germanicè, Christ ist erstanden / r. & reliqua secundum locorum consuetudinem.

Facto circuitu, crucifixum in summo summi altaris gradu Sacerdotes tenentes, & sursum eleuantes, ter incipiunt Antiphonam, Surrexit Dominus de sepulchro. Chorus prosequitur. Qui pro nobis pendit in ligno, alleluia.

Vers.

Vers. In resurrectione tua Christe, alleluia:

Resp. Cœlum & terra lætantur, alleluia.

Oremus.

Deus, qui nos resurrectionis Dominicæ annua solennitate lætificas: concède propitius: vt per temporalia festa, quæ agimus, peruenire ad gaudia æterna mereāmur. Per eundem Dōminum nostrum.

Sub finem Antiphonæ, Sacerdos reponat Eucharistiam in medio altari, inchoato Matutino, ad Ciborium, cum reliqua, reuerenter deportandam. Alij etiam statuunt crucifixum vnā cum imagine resurrectionis (vbi habetur) in altari, vel in aliquo honorato & edito loco circa altare: Quibus peractis, Matutinæ solenniter continuentur.

Vbi autem vnus tantum Sacerdos fuerit, solus perficiat supra dicta.

Finito Matutino, canitur Antiphona de beata Virgine.

Regina cœli lætare alleluia, &c.

Vers. Gaude, & lætare virgo Maria, alleluia.

Resp. Quia surrexit Dōminus verè, alleluia.

Oremus.

Oratio.

Deus, qui per resurrectionem filij tui Dōmini nostri Iesu Christi, familiam tuam lætificare dignatus es: præsta quæsumus, vt per eius genitricem virginem Mariam, perpetuæ capiamus gaudia vitæ. Per eundem &c. **Resp.** Amen.

Finaliter canitur sequentia seu Prosa Victimæ pascali laudes, &c. Post quemlibet versum populus in vulgari suo canit canticum lætitie de Resurrectione Domini.

Krystus zmartwych wstał iest / r. Christ ist erstanden / r.

PROCESSIO PASCHATIS ANTE maiorem Missam.

Quo pacto horæ Canonicæ dicantur, & huius dici officium fiat, Breuiaria & Missalia consulenda sunt.

Processio verò sic peragitur: Prælatus cum ministris ad maius altare accedit, & facit reuerentiam ante illud, & statim

tim fit aspersio cum cantu Responsorij, Vidi aquam, suisq;
Versu & Oratione, vti dictum est in principio huius libri. De-
inde statim incipitur Responsorium, Cum Rex glorie, quam
canit chorus stando vsque dum dicitur Aduenisti. Tunc e-
grediatur processio e choro in coemiterium coelo sereno (a-
lias per Ecclesiam fit processio) praecedentibus vexillis, cru-
cifixo, & ceroferariis, & in solito loco subsistat. Vbi finita
Antiphona, scholares cantant hymnum.

Salue festa dies toto venerabilis aeuo, qua Deus infernum vi-
cit, & astra tenet:

Ecce renascentis testatur gratia mundi, omnia cum Domino
dona redisse suo.

Namque triumphanti post tristia tartara, Christo vndique
fronde, nemus, gramina, flore fauent.

Legibus inferni oppressis, super astra meantem laudant rite
Deum, lux, polus, aera, fructum.

Qui crucifixus erat Deus, ecce per omnia regnat, dantque
creatori cuncta creata precem.

Dum hi versus canuntur, tota processio subsistit. Post que-
libet autem versum progrediente processione, populus vul-
garem cantum laetitiae de resurrectione Christi succinit.

Deinde fit statio in medio Ecclesiae, vbi canitur Antipho-
na, Sedit Angelus, cum suis versibus, quos alternatim canunt
Sacerdotes & Chorus, iuxta consuetudinem cuiusque Ecclesiae.

Hic ordo processionis seruatur omnibus Dominicis die-
bus vsque ad festum Ascensionis Domini.

BENEDICTIO CIBORVM ET POTVS, in eodem festo.

Sacerdos benedicturus, superpilicio & stola indutus, vel
extra Ecclesiam ad minus stola vtens, dicat:

Vers. Adiutorium nostrum in nomine Domini:

Resp. Qui fecit coelum & terram.

Vers.

Vers. Dominus vobiscum:

Resp. Et cum spiritu tuo.

BENEDICTIO AGNI PASCHALIS.

Deus, qui per famulum tuum Moysen, in liberatione
populi tui de Aegypto agnum occidi iussisti in similitu-
dinem Domini nostri Iesu Christi, & utrosque postes domo-
rum de sanguine huius agni perungi praecipisti: ita bene
dicere & sancti ficare digneris hanc creaturam carnis,
quam nos famuli tui ad laudem tuam sumere desideramus:
per resurrectionem Domini nostri Iesu Christi. Qui tecum
viuit & regnat in saecula saeculorum. Resp: Amen.

BENEDICTIO PANIS.

Domine Iesu Christe, panis angelorum, panis viuus & æ-
ternæ vitæ, bene dicere dignare panem istum: sicut
benedixisti quinque panes in deserto: ut omnes ex eo dignè
gustantes, inde corporis & animæ desiderabilem percipiant
sanitatem. Per Christum Dominum nostrum. Ref: Amen.

BENEDICTIO NOVORVM FRVCTVVM.

Bene dic, Domine, hunc nouum fructum N. & præ-
sta: ut qui ex eo in tuo sancto nomine vescetur, corpo-
ris & animæ salute potiatur. Per Dominum.

BENEDICTIO AD QVODCVNQVE comestibile.

Bene dic, Domine, creaturam istam N. ut sit remédi-
um salutare generi humano: & presta per inuocationem
sancti nominis tui: ut quicunque ex ea sumpserint, corporis
sanitatem, & animæ tutelam accipiant. Per Dominum.

Et mox aspergit aqua benedicta.

IN

IN FESTO S. MARCI Euangelistæ.

DE LITANIÆ MAIORIS ET MINORIS *differentia, institutione, causis, effectibus, & modo: ex Rationali Diuinorum officiorum Du- randi lib: 6. cap: 102.*

In tribus diebus ante festum Ascensionis Domini, fiunt Rogationes, quæ dicuntur Litanie: *λειτουργία* autem Græcè, apud nos supplicatio seu rogatio est. In qua, Ecclesia sancta Deum rogat, ut qui destruxit consilium Achor, destruat consilium eorum, qui volunt viuere super pacem eius. Tunc etiam supplicamus Deo, ut nos à morte subitanea, & ab omni infirmitate defendat. Rogamus verò sanctos, ut pro nobis apud Deum intercedant. Et denominatur Græco vocabulo *λειτουργία*, propter authoritatem linguæ Græcæ, prout dictum est sub Pascha. Est autem duplex Litania, scilicet Maior & Minor. Maior est in festo beati Marci, quæ inuenta fuit à beato Gregorio propter pestem inguinariam, siue inflaturam inguinum. Cuius institutionis causas Paul. Montiscasini monachus, Longobardorum Historiographus, ita describit, dicens: Quòd tempore Pelagij Papæ, tanta fuit inundatio aquarum per Italiam, quòd aquæ ascenderant vsque ad superiores fenestras templi Neronis, quod erat Romæ: nec aquæ intrabant templum. Tunc per Tyberim effluxit multitudo serpentum, inter quos fuit maximus draco: ex quorum flatibus aer corruptus, & inde emerfit pestis inguinaria, qua homines passim & subito moriebantur. Et cum penè totus Romanus populus deleteretur, Pelagius Papa omnibus ieiunium, & processionem indixit. Sed in ipsa processione, ipse cum septuaginta aliis, expirauit: Cui substitutus est Gregorius primus, qui & Magnus dictus est, & hanc Litaniam vbique terrarum seruari præcepit. Litania hæc ideoque, dicitur Gregoriana vel Romana. Vocantur etiam Cruces nigre, quoniam in signum incineris, ex tanta hominum strage, & in signum poenitentiae homi-

nes

De differentia Litaniarum.

nes nigris vestibus induebantur, & cruces & altaria nigris velabantur. Tertio etiam modo dicitur processio septiformis, eò quòd beatus Gregorius septeno ordine iri in ea, in maioribus ecclesiis ordinauit. In primo ordine sunt clerici: in secundo religiosi: in tertio sanctæ moniales: in quarto pueri: in quinto laici perfectæ ætatis: in sexto viduæ & continentes: in septimo coniugati. in aliis verò ecclesiis, quod non possumus in numero personarum, supplemus in numero Litaniarum. Nam septies Litaniam dicere debemus prius, quàm insignia deponamus. Contigisse autem dicitur Romanis, præmissa inguinaria pestis; pro eo, quòd cum in quadragesima continenter vixissent, & in Pascha corpus Domini recepissent; postmodum ludis, comessationibus, & luxuriæ frena laxabant. Fuit siquidem tam sæua hæc pestis, ut vbique homines subito perimeret: ita quòd, sicut dicitur, cum aliquis sternutabat, sæpè spiritum emittebat. Vnde cum aliquis sternutabat, audiens statim accurrens dicebat, Deus te adiuuet. Et abinde, ut dicunt, hæc adhuc consuetudo seruatur, ut audiens aliquem sternutantem, statim dicat: Deus te adiuuet. Rursus, ut fertur, cum tunc aliquis oscitabat, frequenter subito spiritum emittebat. Vnde cum aliquis se velle oscitare sentiebat, continuo signum crucis sibi imprimere festinabat: quæ consuetudo similiter vsque hodie obseruatur. Minor verò Litania, quæ etiam Rogationes, & processiones vocantur, fit tribus diebus ante Ascensionem. Quæ, sicut legitur in Bucardo lib. 13. Capitulo. exigentibus inuenta est, apud Viennam à beato Mamerto Episcopo Viennensi. qui propter pestem luporum, & aliarum ferarum in Galliis acriter homines perimentium, & propter periculosos terræ motus, illic crebrò contingentes, induxit populis ieiunium triduanum, & litanias instituit. Cessante verò illa persecutione, ieiunium illud in consuetudinem annuæ obseruationis deuenit: & sicut quidam referunt, fuit per ecclesiam confirmatum, ut vniuersaliter obseruetur. Dicitur autem hæc Litania minor, quia à minori, scilicet à simplici Episcopo, & in minori loco, scilicet in Vienna inuenta est. Illa verò dicitur maior, quia in maiori loco, scilicet Romæ, & à maiori, scilicet à magno Gregorio,

O o

& pro

& pro magno & grauissimo morbo inuenta est. Minor tamen antiquior est tempore: nam instituta fuit, tempore Zenonis Imperatoris: Maior verò tempore Mauritij Imperatoris. Fiunt etiam Litaniae, propter plures alias causas: vnde Liberius Papa statuit, vt pro guerra, pro fame, pro pestilentia, & huiusmodi aduersitatibus imminentibus semper Litania fiat, vt sic ista per supplicationes, orationes, & ieiunia effugiamus. Quia ergo hoc tempore, maximè bella emergere solent, & fructus terræ, qui adhuc in teneritate vel flore sunt, pluribus modis facilè corrumpi solent; ideò hoc tempore fiunt Litaniae, vt rogemus Deum, qui talia à nobis auertat, & ab aëris intemperie, & à bellis, & ab hostibus Christianæ religionis nos eripiat & defendat: super hoc patrocinia sanctorum specialiter & generaliter implorantes: & ideo Rogationes vocantur. dicuntur etiam Processiones, quia tunc Ecclesia processionem facit generalem. Et est notandum, quòd rogamus sanctos propter nostram inopiam, propter eorum gloriam, & propter Dei reuerentiā. Quando autem Litaniā pro imminentibus periculis in poenitentiali, & flebili habitu facimus, illam vltimā processionē mulierum plangentium post Dominum, quando ducebatur ad crucem, repræsentamus, plangentes iuxta mandatum Domini super nos, & super filios nostros. Fiunt etiam hoc tempore Litaniae; quia Christo ascēdente, qui dixit, Petite, & accipietis, confidentius Ecclesia petit. Ieiunat enim tunc & orat, vt parum habeat de carne, propter carnis macerationem, & acquirat sibi alas per orationem; quæ est ala, qua anima volat in coelum, vt sic Christum ascendentem liberè sequi valeat, qui ascendit pandens iter ante nos, & volauit super pennas ventorum. Et hæc est causa, quare vltimā Litaniā, siue vltimum ieiunium Ascensionis continuamus, vt videlicet propter ieiunia & orationes, deposita mole carnis, Christum ascendentem sequi possimus.

In Litanis ergo fit processio, & cantatur in quibusdam Ecclesiis in principio processionis. *Exurge Domine &c.* Frequentandum etiam esse, & à pueris dicendum illud canticum Euangelicum, Sancte Deus, Sancte fortis, & sancte immortalis, miserere nobis.

nobis. Nam Ioan. Damascenus refert in libro tertio, cum apud Constantinopolim propter quandā tribulationem fierent Litaniae: quidam puer è medio populi raptus est in coelum, & hoc canticum ibidem edoctus, demum ad populum rediens, illud in conspectu omnis populi decantauit, & mox omnis tribulatio cessauit, quod canticum Calcedon. synodus approbavit. Huius ergo cantici laus & autoritas colligitur, Primò ex eo, quia angelus illud docuit: Secundò ex eo, quia ex eius prolatione illa tribulatio cessauit: Tertio ex eo, quia tantum concilium approbavit: Quartò ex eo, quia dæmones illud valdè timent. Hæc Durandus.

Ex concilio Moguntinensi, cap. 6.

Placuit nobis, vt Litania maior sit obseruanda à cunctis Christianis, die 7. Calend. Maij (sicut in Romana ecclesia constitutum reperimus, & sicut sancti Patres constituerunt) non equitando, non preciosis vestibus indutis, sed cinere respersis, & cilicio indutis, nisi infirmitas impedierit. Hactenus Canon.

Hæc ideo inseruimus, vt Parochi, seu Concionatores sciant cōmonere populum, vt quantum maximè potest, ad eam quæ sic præscripta est, deuotionis formam sese componat, si cupit percipere eiusmodi supplicationis alioqui efficacissimæ fructum, qui fortasse propter tales defectus, rarò apud nos subsequitur. Exacta tamen supplicatione, poterit populus ad negotia & labores suos redire, & ieiunium cum ouis & lacticiis more Paschali absolueret.

MODVS LITANIÆ MAIORIS
& Processionis.

Finita maiori Missa, vel tempore quod commodius videbitur, Sacerdos officians, super albam & stolam pluuiāli violaceo, vel simili indutus, tenens reliquias, cum duobus ministris, sicut ad Missam ministrare solent, ante maius altare genuflexus, voce sonora, in vnifono vel cantu aliquo ad hoc apto, dicit sequentem exhortatoriam Antiphonam.

O Remus, dilectissimi nobis, Deum Patrem omnipotentem: vt cunctis mundum purget erroribus: morbos

Oo 2

aufer-

auferat: famem depellat: apériat cárceres: vñcula dissoluat: peregrinantibus rēditum, infirmantibus sanitatem, nauigantibus portum salutis indulgeat: & pacem tribuat in diebus nostris: insurgentesq; depellat inimicos: & de manu infēni liberet nos propter nomen suum. Alleluia.

Postea inchoat in cantu solito sequentem Antiphonam.

Exurge Domine.

Prosequitur chorus eodem cantu: Adiuua nos, & libera nos propter nomen tuum, Alleluia. Psalm. Deus auribus nostris audiuius, patres nostri annunciauerūt nobis. Vers. Gloria patri. &c. Postea repetatur Antiphona ad Psalmum ut prius. Vers. Peccauimus Domine cum patribus nostris. Resp. Iniuste egimus, iniquitatem fecimus. Oremus.

Miserere quæsumus Domine familiæ tuæ: & intercedentibus omnibus sanctis tuis, mūnera compunctionis aperi: & largitate pietatis exaudi. Per Christum Dñm nostrum.

Deinde chorus incipit Litaniam supra in die Cinerum positam genuflexis omnibus, vsque ad locum Sancta Maria: tunc enim assurgitur. Cum verò dicitur Sancte Petre, &c. proceditur ordine processionis consueto, præcedentibus vexillis & cruce Paschali, subsequente choro, & ordine puerorum, cantorum, sacerdotum, & ultimò populi. Processiones autem dirigantur ad ecclesias seu loca, secundum locorum consuetudinem. Cum autem appropinquatur alicui ecclesie vel oratorio, intermissa Litaniam, canitur Responsorium, vel Antiphona, quæ ex officio Romano maxime quadrat Patrono vel Patronis eiusdem ecclesie. Si autem fuerint ex Apostolis, Euangelistis, vel martyribus tempore Paschali, cantetur Antiphona, Filia Ierusalem venite. &c.

Congruum autem esset, ut tunc in eadem Ecclesia ordinaretur Missa, cui processio tota interesset, ad minus per Canonem

nem maiorem, si tempus patitur. Finito cantu, officians depositis reliquijs super altare, ante illud inter ministros genuflectat, similiter & reliqui, & per chorum decantentur suffragia sequentia, vel aliqua eorum, pro ratione & temporis opportunitate. Si verò non habentur propria, substituantur de communi, ex officio Romano.

ANTIPHONÆ SUFFRAGIORVM COMMUNIVM, cum suis versibus & collectis.

De S. Spiritu,	Veni sancte Spiritus.
De sancta Cruce,	Per signum Crucis.
De B. Virgine,	Regina cœli.
De eadē extra tēpus Paschale,	Sancta Maria succure miseris.
De Apostolis,	Gloriosi principes terræ.
Pro S. Marco,	Sancti tui Domine floreunt
sicut lilium alleluia: & sicut odor balsami erunt apud te, alle.	

Si patronus vel patrona ecclesie, in qua est statio, non est ex sanctis hucusque positus, inseratur hoc loco eius commemoratio per Antiphonam, Versum, & Collectam, infra sibi competentem. Idem fiat immediatè post, de sancto vel sancta, si cuius reliquie celebres habentur in eadem ecclesia.

De S. Adalberto,	Per merita sancti Adalberti.
De S. Stanislao,	Vir inclyte Stanislac.
De S. Venceslao,	Corde lingua.
De S. Floriano,	In Floriano latuit.
De S. Sigismundo,	O beate Sigismunde.
De S. Heduigi,	Heduigis sancta inclyta.
Contra hostes Ecclesie & Hæreticos,	Contere Domine.
Pro Rege,	Quoniam Rex noster.
Pro serenitate vel pluuiā,	Domine Rex, &c. serenitatem, benignitatem, pluuiam.
Tempore pestis,	Media vita.
Pro pace,	Da pacem Domine.

O o 3

Pro

Pro sanctis tempore Paschali, In coelestibus regnis.
Extra tempus Paschale, Sancti Dei omnes.

*Finitis suffragiis, Sacerdos officians, prosequitur versus
infra scriptos; ita ut suffragiis respondeant.*

- Verf. Emitte Spiritum tuum & creabuntur, alleluia.
Verf. Adoramus te Christe & benedicimus tibi, alleluia.
Verf. Gaude & lætare virgo Maria, alleluia.
Verf. In omnem terram exiuit sonus eorum, alleluia.
Verf. Sancti & iusti in Domino gaudent, alleluia.
Resp. Vos elegit Deus. &c. *Hic inseratur versus de Patrono, vel reliquiis ut supra.*
Verf. Gloria & honore coronasti eum Domine, alleluia.
Verf. Posuisti Domine super caput eius, alleluia.
Verf. Iustus ut palma florebit, alleluia.
Verf. Preciosa in conspectu Domini, alleluia.
Verf. Magna est gloria in salutari tuo:
Verf. Diffusa est gratia in labiis tuis, alleluia.
Verf. Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius.
Verf. Domine saluum fac Regem nostrum.
Verf. Dominus dabit benignitatē, *vel* (ferenitatē) alleluia.
Verf. Adiuua nos Deus salutaris noster.
Resp. Et propter gloriam nominis tui libera nos.
Verf. Fiat pax in virtute tua.
Verf. Exultent iusti in conspectu Dei, alleluia.
Resp. Et delectentur in lætitia, alleluia.
Verf. Lætamini in Domino, & exultate iusti, alleluia.
Verf. Domine exaudi orationem meam:
Resp. Et clamor meus ad te veniat. *Deinde Sacerdos surgens, dicit sequētes orationes sub vna conclusione. Oremus.*
DA quæsumus ecclesię tuę misericors Deus, ut Sp̃ritu sancto cōgregāta, hostili nullatenus incursiōne turbetur.
DEus qui pro nobis filium tuum crucis patibulum subire voluisti, ut inimici à nobis expelleres potestatem: concède

concède nobis famulis tuis, ut resurrectionis grātiam consequāmur.

Alia extra tempus Paschale.

DEus, qui sanctam crucem ascendisti, & mundi tēnebras illuminasti: tu quoq; corda & cōpora nostra per virtutem sanctæ crucis illuminare & visitare digneris.

De B. Virgine, tempore Paschali.

DEus qui per resurrectionem filij tui, Dōmini nostri Iesu Christi, familiam tuam lætificare dignatus es: præsta quæsumus, ut per eius genitricem virginem Mariam, perpetuæ capiamus gaudia vitæ.

Alia extra tempus Paschale.

Concède nos famulos tuos Dōmine Deus: perpetua mentis & cōporis sanitāte gaudere, & gloriōsa Beātæ Mariæ semper virginis intercessiōne, à præsentī liberari tristitia, & æterna perfrui lætitia.

De Apostolis.

Protege Dōmine pōpulum tuum: & Apostolōrum tuorum Petri & Pauli, & aliōrum Apostolōrum & Euangelistārum patrocīnio confidentem, perpetua defensiōne cōserua.

De S. Marco.

DEus qui beātum Marcum Euangelistam tuum, Euangelice prædicatiōis glōria sublimasti: tribue quæsumus, eius nos sēper eruditiōe proficere, & oratiōe defendi.

Hic inserenda oratio, de patrono loci, vel reliquiarū, ut supra.

De S. Adalberto.

TVam nobis indulgentiam quæsumus Dōmine: beātus Adalbertus episcopus, & martyr imploret, ut beneficia desiderata concēdas.

Pro S. Stanislao.

POpulum tuum quæsumus Dómine, intercedente beato Stanislao mártire tuo atque Pontífice, dextera virtutis tuæ potenter defénde: & solem maiestatis tuæ irreuerberáto mentis rádio, gloriánte intuêri concède.

De S. Venceslao.

DEus, qui beati Venceslai nobilitatem, in meliorem mutásti dignitatem: & eum per martyrij palmam, ad cœlestem perduxísti glóriam: eius quæsumus précibus nos ab omni aduersitate libera, & æternæ beatitudinis glória perfrui concède.

De S. Floriano.

ADesto Dómine pópulo tuo, & sancti Floriani mártiris tui præclára mérita suscipiens, ad impetrándam misericórdiam tuam, semper eius patrociniis adiuuêtur.

De S. Sigismundo.

Propitiare nobis quæsumus Dómine famulis tuis, per beati Sigismundi, Regis & mártiris mérita gloriósa, vt eius pia intercessióne ab ómnibus semper muniámur aduersis.

De S. Hedwig.

DEus grátiae dator & glóriæ, tuæ nobis propítius sinum pietatis áperi: & presta, vt qui híc manentem ciuitatem non habémus, ad futúram quam quærimus, beatæ Hedwigis suffrágio perducámur.

Contra hostes Ecclesiæ.

ECclésiæ tuæ quæsumus preces placátus admítte, vt destructis aduersitatibus & erróribus vniuersis, secúra tibi séruiat libertâte.

Alia contra infideles & hæreticos.

OMnípotens sempitérne Deus, in cuius manu sunt ómnium potestates, & ómnium iura regnórũ, respice quæsumus

sumus in auxílium Christianórum, vt gentes infidélium & hæreticórum, quæ in sua feritate confidunt, dextera tuæ poténtiæ conterántur.

Pro Rege.

Quæsumus omnipotens Deus, vt famulus tuus Rex noster **N.** qui tua miseratione suscepit regni gubernácula, virtutum étiam ómnium percípiat incrementum: quibus decénte ornátus, & vitiórum monstra deuitare: & ad te, qui via, veritas, & vita es, gloriósus váleat peruenire.

Pro serenitate.

AD te nos Dómine clamántes exáudi, & aëris serenitatem (benignitatem) tribue supplicántibus: vt qui iustè pro peccátis nostris affligimur, misericórdia tua præueniente, cleméntiam sentiámus.

Pro pluuia.

DEus, in quo víuimus, mouémur, & sumus: plúuiam nobis tribue congruentem: vt præsentibus subsidiis sufficiénte adiúti, sempitérna fiduciáliter appetámus.

Tempore pestis vel famis.

DA nobis quæsumus Dómine piæ supplicatiónis effectũ: & pestilentiam famémq; propítius auerte: vt mortálium corda cognóscant, & te indignante talia flagella prodire, & te miserante cessare.

Pro Pace.

DEus, à quo sancta desidéria, recta consilia, & iusta sunt ópera: da seruis tuis illam quam mundus dare non potest pacẽ: vt & corda nostra mādatis tuis dedita: & hóstium sublata formidine, témpora sint tua protectiōne tranquilla.

De omnibus sanctis tempore Paschali.

DA quæsumus Dómine, fidelibus pópulis, ómnium sanctórum tuórum semper veneratiōe lætari, & eórum perpétua supplicatiōe muniri.

Alia

Alia de omnibus Sanctis conclusiva.

OMnes sancti tui quæsumus nos ubiq; adiuent, vt dum eorum mérita cecolimus, patrocínia sentiámus: & pacem tuam nostris concède temporibus: & ab eccléſia tua, cunctam repélle nequítiam: iter, actus & voluntates nostras, & ómnium famulorum tuorum, in salutis tuæ prosperitate dispónere: benefactoribus nostris sempitérna bona retríbue: & ómnibus fidelibus defunctis réquiem ætérnam concède. Per Dóminum nostrum.

Si in defectu ecclesiarum, processionem oporteret dirigi extra vicum, vel pagum, ad imaginem crucifixi: curet inprimis Parochus, vt tales imagines sint integræ, honestæ, & si fieri potest, benedictæ. Ad quas primò debet præcedere Antiphona, cum suo Versu & Collectis de S. Cruce: deinde reliquæ, secundum necessitatem, vel opportunitatem.

Cum receditur ab ecclesia vel loco stationis, resumitur Litania, vbi ante desierat, in eodem tono. Et repetatur donec ad aliam stationem, vel propriam Ecclesiam redeatur. Vel si placet sub simili tono cantetur Litania, de nomine Iesu, vel B. Virgine, quæ infra ponuntur.

In reditu & ingressu ad propriam ecclesiam, canendū est Responsoriū vel Antiphona de proprio patrono eiusdē ecclesiæ, & per Versum & Collectā, per officiantem processio finienda.

LITANIÆ SANCTISS: NOMINIS IESV.

Kyrie eleyson. **C**hriste eleyson. **K**yrie eleyson. **C**hriste audi nos. **C**hriste exaudi nos.

P ater de cœlis Deus.		Miserere nobis.
F ili redemptor mundi Deus.		Miserere nobis.
S piritus sancte Deus.		Miserere nobis.
S ancta Trinitas vnus Deus.		Miserere nobis.
I esu fili Dei viui:	Mise.	I esu gloriosissime. Mise.
I esu potentissime.	Mise.	I esu mirifice. Mise.
I esu perfectissime.	Mise.	I esu, charissime. Mise.
I esu glo-		I esu

I esu clarior sole.	Mise.	I esu magister Apostolorū. Mi.
I esu pulchrior luna.	Mise.	I esu fortitudo Martyrum. Mis.
I esu splendidior stellis.	Mise.	I esu lumen confessorū. Mise.
I esu admirabilis.	Mise.	I esu decor virginum. Mise.
I esu delectabilis.	Mise.	I esu corona omnium sancto-
I esu honorabilis.	Mise.	rum. Mise.
I esu humilime.	Mise.	P ropitius esto. Parce nobis
I esu mitissime.	Mise.	Domine.
I esu patientissime.	Mise.	A b omni malo. Libe. nos Do.
I esu obedientissime.	Mise.	A b omni peccato. Lib.
I esu amator castitatis.	Mise.	A b insidiis diaboli. Lib.
I esu amator noster.	Mise.	A b incurſu omnium malorū.
I esu amator pacis.	Mise.	Libera nos Domine.
I esu speculum vitæ.	Mise.	P er incarnationem tuā. Lib.
I esu exemplar virtutū.	Mise.	P er natiuitatem tuam. Lib.
I esu decus morum.	Mise.	P er circumcisionē tuam. Lib.
I esu amator animarū.	Mise.	P er labores tuos. Lib.
I esu zelator animarū.	Mise.	P er flagella tua. Lib.
I esu refugium nostrum.	Mise.	P er mortem tuam. Lib.
I esu exaltatio cordium.	Mise.	P er resurrectionē tuam. Lib.
I esu dulcis pater pauperū.	Mi.	P er ascensionem tuam. Lib.
I esu cōsolator afflictorū.	Mi.	P er gaudia tua. Lib.
I esu thesaurus fidelium.	Mise.	P er gloriam tuam. Lib.
I esu gemma preciosa.	Mise.	A gnus Dei qui tollis peccata
I esu armariū perfectionis.	Mi.	mundi. Parce nobis Dñe.
I esu bone pastor ouium.	Mis.	A gnus Dei qui tollis peccata
I esu stella maris.	Mise.	mundi. Exaudi nos Dñe.
I esu lux vera.	Mise.	A gnus Dei qui tollis peccata
I esu sapientia æterna.	Mise.	mundi. Miserere nobis.
I esu bonitas infinita.	Mise.	C hriste audi nos.
I esu gaudium Angelorū.	Mis.	C hriste exaudi nos.
I esu Rex Patriarcharū.	Mise.	K yrie eleyson.
I esu inspirator Prophetarum.		C hriste eleyson.
Miserere nobis.		K yrie eleyson.

LITA-

LITANIA DE BEATA VIRGINE.

Kyrie eleyson. **C**hriste eleyson. **K**yrie eleyson. **C**hriste audi nos. **C**hriste exaudi nos.

Pater de cœlis Deus.

Fili redemptor mundi Deus.

Spiritus sancte Deus.

Sancta Trinitas vnus Deus.

Sancta Maria.

Ora.

Sancta Dei genitrix.

Ora.

Sancta Virgo virginum.

Ora.

Mater Christi.

Ora.

Mater diuinæ gratiæ.

Ora.

Mater purissima.

Ora.

Mater castissima.

Ora.

Mater inuiolata.

Ora.

Mater intemerata.

Ora.

Mater amabilis.

Ora.

Mater admirabilis.

Ora.

Mater creatoris.

Ora.

Mater saluatoris.

Ora.

Virgo prudentissima.

Ora.

Virgo veneranda.

Ora.

Virgo prædicanda.

Ora.

Virgo potens.

Ora.

Virgo clemens.

Ora.

Virgo fidelis.

Ora.

Speculum iustitiæ.

Ora.

Sedes sapientiæ.

Ora.

Causa nostræ lætitiæ.

Ora.

Vas spirituale.

Ora.

Vas honorabile.

Ora.

Vas insignæ deuotionis.

Ora.

Miserere nobis.

Rosa mystica.

Ora.

Turris Dauidica.

Ora.

Turris Eburnea.

Ora.

Domus aurea.

Ora.

Fœderis arca.

Ora.

Ianua cœli.

Ora.

Stella matutina.

Ora.

Salus infirmorum.

Ora.

Refugium peccatorum.

Ora.

Consolatrix afflictorū.

Ora.

Auxilium christianorū.

Ora.

Regina Angelorum.

Ora.

Regina Patriarcharum.

Ora.

Regina Prophetarum.

Ora.

Regina Apostolorum.

Ora.

Regina Martyrum.

Ora.

Regina Confessorum.

Ora.

Regina Virginum.

Ora.

Regina sanctorū omniū.

Ora.

Agnus Dei qui tollis peccata

mundi. Parce nobis Dñe.

Agnus Dei qui tollis peccata

mundi. Exaudi nos Dñe.

Agnus Dei qui tollis peccata

mundi. Miserere nobis.

DE

DE LITANIA MINORI, DIEBUS
Rogationum.

Tribus diebus immediatis, ante festum Ascensionis Domini, fiunt similes processiones & Litanie, vt supra in festo S. Marci, nisi quod vltima die, hoc est feria quarta, in vltimo regressu ad propriam ecclesiam, vbi est cōsuetudo, debet decantari sequentia, Victimæ Paschali: *interferendo versibus patriū canticū: Kristus zmartwych wstal iest/rc. vel Germanicè, Christ ist erstanden/rc. Quæ processio & Litania non debent omitti, quamuis in aliquē eorum dierū inciderit festū celebre. Tempore autem pluuioso potest in ecclesia absolui.*

Modus supplicationum supra positus, obseruabitur etiam accidentibus vel ingruentibus malis, vel periculis: famis, pestis, belli, tempestatis, ac inundationis: & similium publicarum calamitatum. Licebit etiam Antiphonas, Psalmos, cum versibus & collectis, necessitati illi congruentibus, ex Sacrodotali Romano, vel aliunde depromptas & examinatas addere: Quod ipsi hoc loco præstitissemus, nisi ingrata fortasse voluminis magnitudo deterreret. Quasdam tamen orationes selectiores, ad eum vsum inseruimus.

Notandum deniq; est, extra tempus Paschale, Antiphonis, Responsoris, Versiculis, non addendum esse, Alleluia, nisi, vbi eodem tempore inueniretur esse appositum in officio Rom.

In graui Ecclesiæ, vel Reipublicæ necessitate.

Deus refūgium nostrum, & virtus, adesto Ecclésiæ tuæ precibus, auctor ipse pietatis, & præsta: vt quod fideliter petimus, efficaciter consequamur. *Alia.*

Domine, ne in ira tua nos arguas, neq; in furōre tuo corripas: sed austeritati verberis, largire misericordiam lenitatis, vt non contritiōne pœna, sed eruditiōem nobis conferat disciplina. *Tempore interregni.*

Deus regnōrum omnium auctor, & protēctor, & custos: respice quæsumus in noui Regis nostri electionem: vt

Pp

dexte-

déxtera tua interueniente eligatur, qui Ecclesiæ tuæ fidélis, te dirigente, tibi plácita cúpiat, & tota virtuté perficiat.

Pro omni gradu Ecclesiæ, & Reipublicæ.

OMnipotens sempitérne Deus, cuius spírítu totū corpus Ecclesiæ sanctificatur & régitur: exaudi nos pro uniuérsis ordinibus supplicantes, vt grátia tuæ múnere, ab ómnibus tibi grádibus fidéliter seruiatur.

Tempore pestis & aegritudinum.

EXaudi nos Deus salutáris noster, & intercedéntibus B. Virgine, Dei genitríce Mária, beáto Petro Apóstolo tuo, beato Sebastiano mártire tuo, atque beáto Vincéntio confessoré tuo, pópulum tuum, ab iracúndiæ tuæ terróribus liberum, & misericórdiæ tuæ fac largitáte secúrum.

Tempore belli.

Deus, qui cónteris bella, & impugnatóres in te sperántiū poténtia tuæ defensiónis expúgnas: auxiliáre fámulis tuis implorántibus misericórdiam tuam, vt ómnium inimicórum suórum feritáte depréssa, incessábili te gratiárum actione laudémus.

Pro victória gratiarum actio.

Deus, cuius misericórdiæ non est númerus, & bonitátis infinitus est thesaurus: tuæ piússimæ maiestáti pro coláris nobis donis grátias ágimus, tuam semper cleméntiam exorántes, vt qui te inuocántibus postuláta cōcedis, eósdem non déserens ad præmia futura dispónas.

Alia.

ORationum nostrárum petitióem cum gratiárum acti-
onibus súscipe Dómine, quæsumus, & præsta: vt quos exaudire, & incólumes seruáre dignátus es, ab omni in pósterum animæ & córporis aduersitate custódias: vt semper in tuo seruitio & amóre concreúcant.

Alia.

Deus, qui néminem in te sperántem nímium áffligi permíttis: sed pium précibus præstas auditum: pro petiti-
onibus

tionibus nostris votisque susceptis optatis, grátias ágimus, & dona libámus, te piússimè deprecantes: vt per hæc tua beneficia, quæ nobis conférre dignátus es, tuum semper magnificáre nomen cōcedas: Per Dóminum. Benedicamus Dómino. *Resp.* Deo gratias.

Reliquæ id genus orationes, ex Missali, vel Sacerdotali Romano petantur.

IN F E S T O

ASCENSIONIS DOMINI.

IN die Ascensionis Domini, processio peragatur hoc modo: Incipiat chorus absolute Antiphonā: *Cum rex gloriæ Christus, quam prosequatur stando: Et dum dicitur: Aduenisti desiderabilis. tunc egrediatur processio è choro in cimiterium, præcedentibus vexillis, & in solito loco subsistat. Vbi finita Antiphona, scholares ad hoc ordinati cantent hymnum, Salue festa dies: chorus prosequatur: Toto venerabilis æuo, qua Deus cælos ascendit, & astra tenet. Et statim populus progrediendo subiungat: *Przez twé świeté wniebo wstąpie- nie. Chorus cum clero subsistat, & cantet versum:**

Ecce renascentis.

Namque triumphanti.

Legibus inferni.

Qui crucifixus erat.

Post quemlibet versum populus progrediendo repetat.

Przez twé świeté wniebo wstąpie- nie.

Intrando Ecclesiam canitur Responsorium: Ite in orbem. Deinde fit statio in medio ecclesiæ, ubi prælatus officians incipit hos versus.

Oramus Domine conditor inclyte, Chorus prosequitur, deuotos famulos respice, protege, ne nos liuor edax dæmonis obruat, demergat vel in inferos.

Officians. Vt cum flammis nube reuerteris, Chorus. occulta hominum pandere iudicans, ne des supplicia horrida noxiis, sed iustis bona præmia.

Pp 2

Officians.

Officians. Præsta hoc genitor optime maxime. **Chorus** Hoc tu nate Dei, & bone Spiritus, Regnans perpetuo fulgida Trinitas, Per cuncta pie secula. Amen.

Intrando chorum, hæc Antiphona tribus vicibus per presbyteros cantatur: Ascendo ad patrem meum, & patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum, Alleluia.

Post decantatos in statione versus hymni, per celebrantem dicitur versus cum oratione.

Vers. Ascendens Christus in altum, alleluia.

Resp. Captiuam duxit captiuitatem, alleluia. **Oremus.**

Deus cuius filius in alta cælorum potenter ascendens, captiuitatem nostram sua duxit virtute captiuam: tribue quaesumus, vt dona, quæ suis participibus contulit; largiatur & nobis Iesus Christus Dominus noster, qui tecum viuit & regnat in vnitæte Spiritus &c.

In parochialibus ecclesiis hic mos obseruatur. Sacerdos officians ad altare accedens cum ministris, si adsunt, & accipiens imaginem crucifixi, eam cum reuerentia paulatim ter attollit, cantando Antiphonam, Ascendo ad patrem meum: & patrem vestrum. **Chorus** prosequitur. Deum meum, & Deum vestrum, alleluia. Et post singulas intonationes, crucem iterum parum demittit: quam, Antiphona finita, in altari collocat, Sacro finito, ad sacristiam reuerenter deferendam.

Representatio autem Ascensionis Domini, per receptionem imaginis eiusdem ad superiora, est abolenda: præsertim si post illam imago cacodæmonis deiiciatur, & alia supersticiosa fiant cum scandalo & tumultu.

DE VIGILIA PENTECOSTES.

Sicut totum officium, & Missa, sic alia cæremoniæ eiusdem diei, fiant ex Missali Romano: nisi quod in benedictione fontis reservandus est septennis circuitus, vt supra de Sabbatho sancto dictum est.

IN DIE

IN DIE S. PENTECOSTES.

Ad asperisionem canitur Responsorium, Vidi aquam, cum versu & oratione, vt in principio huius libri dictum est.

Deinde ad processionem canitur: Cum rex gloriæ Christus: qua finita, scholares incipiunt hymnū, Salue festa dies, **Chorus** prosequitur. Toto venerabilis æuo, qua Deus Spiritum S. misit, & astra tenet. **Populus** progrediendo cantat, *Przez two święte Duchy zestanie / etc.* **Chorus cum clero** subsistit, & cantat reliquos versus, vt supra signatum est.

Intrando ecclesiam, canitur Responsorium, Aparuerunt Apostolis dispartitæ linguæ. **Deinde fit statio in medio ecclesiæ, vbi prælatus officians, incipit hos versus hymni.**

Veni creator Spiritus } **Chorus** { Mentis tuorum visita, &c.
Da gaudiorū præmia } **prose-** { Da gratiarum munera &c.
Per te sciam⁹ da patrē } **quitur.** { Noscamus atq; filium &c.

Vers. Emitte Spiritum tuum & creabuntur, alleluia.

Resp. Et renouabis faciem terræ, alleluia. **Oremus.**

Præsta quesumus omnipotens & misericors Deus, vt sanctus Spiritus adueniens, templū nos gloriæ suæ, dignanter inhabitando perficiat. Per Christum Dñm nostrum.

Intrando chorum, canitur Antiphona, Accipite Spiritum sanctum, quorū remiseritis peccata, remittuntur eis, alleluia.

IN FESTO SS. TRINITATIS.

Hac die, & sequentibus Dominicis per annum, peragatur Asperio & processio cum suis Responsoris, vt initio huius libri dictum est.

IN SOLENNITATE CORPORIS CHRISTI.

Corporis Domini solennitatis, siquidē die Cœnæ Domini, propter lugubre tempus Passionis Dominicæ, & alias continua-

Pp 3

tas festi-

tas festiuitates, celebrari dignè non poterat: Ecclesia huic rei assignauit commodissimè feriam quintam post festum SS. Trinitatis, cum septem aliis continuis diebus. Per quod tempus adhortentur Pastores populum, tam doctrina, quàm exemplo, ad ardentem & continuum tanto Sacramento honorem præstandum: admonente idipsum ecclesia, dum sic canit: *Quantum potes, tantum aude: quia maior omni laude, nec laudare sufficis.* Proferant ergo tanquam boni patres familias ex thesauris scientiæ & prudentiæ suæ, noua reformatorum adorandi rituum, multis locis prouinciæ iam explorata: nec minus retineant vetera patriarum consuetudinum, modò talia sint, ne contumeliam potius quàm honorem inferant Christo in sacramento præsentis. Admoneatur populus de quotidianis per octauam indulgentiis, quas lucrantur, qui interfunt horis Canonicis in ecclesia, vel ubi ea non decantantur Missæ, Vesperis & processionibus, quæ circa illas quotidie fiunt.

PRidie igitur eiusdè festi, in Missa, reseruandæ sunt, & in sacristia honorificè deponendæ duæ maiores hostiæ consecratæ, ne fortè alteram illarum frangi contingat. Ante inchoationem verò vespæ, adornetur templum, & eius partes; maximè verò altare & tabernaculum, in quo Eucharistia collocari debet. Sacerdos igitur sacris vestibus ad vespæ indutus, cū suis ministris, candelis, & thuribulo accensis, veniunt ad hostias repositas, easq; genuflexi adorant. Postea officians vnā ex eis ponit in tabernaculum seu monstratorium, & reuerenter thuribulo incensat. Demum præcedentibus vexillis, candelis accensis, ministris, thuribulo, campanarum tinnitu, profert illud ex sacristia: & stans versus populum, inchoat versum, *O salutaris hostia:* Choro reliqua vsque ad finem hymni prosequente. Sacerdos autem cum alijs progreditur ad altare maius, in quo Eucharistiam reuerenter deponit: & cum omnibus alijs genuflexus adorat: donec chorus cantu si fieri potest, figurati, absoluat aliquam Antiphonam temporis congruentem. Postea Sacerdos resumat Sacramentum: & ad altare versus populum stans, incipit Responsorium. *Ho-*
mo qui-

mo quidam fecit: quam canendo prosequitur chorus, ordine suo procedens, quem sequi debent pueri ecclesiastico vel honesto habitu induti, tenentes in manibus non calices (vt magno & periculoso abusu fieri solet) sed candelas vel faces accensas, & vt fieri potest adornatas. Conuenit autem, vt reliqui Sacerdotes, & populus ipse lumina deferant. Ministri autem, vel vnus illorum præfert thuribulum ante Eucharistiam incensando. Perficitur circuitus intra vel circa ecclesiam, secundum opportunitatem. Quòd si circuitui non sufficit Responsorium; addatur aliqua Antiphona, vel hymnus temporis deseruiens. Exacto circuitu, Sacerdos reponit super altare Eucharistiam: & dum finitur cantus, cum reuerentia resumat; faciendo cum illa benedictionem versus populum: deniq; reposita in locum suum, incipit Vespæ. Quibus, vel etiam (vbi decantatur) Completorio finitis, officians accepta Eucharistia incipit cantu, *Tantum ergo Sacramentum.* Deinde, Genitori, genitoque: Choro autem reliqua ad finem prosequente, in illis verbis (*sit & benedictio*) benedicit populum cum venerabili Sacramento in formam crucis: Et eadem qua prius reuerentia, reportat ad solitum depositoryum: nisi in altari de more, & secure sit relinquendum. Quem proferendi, & reponendi modum seruabit, quoties per annum vsus venerit: & præcipue in hac solennitate. In qua insuper retinenda, & vbi desit, reuocanda est laudabilis consuetudo, vt officians in Prosa, vel Sequentia, adorationem sacramenti in populo excitet, per inchoationem Versuum: *Ecce panis Angelorum.* In figuris præsignatur. Bone pastor, panis vere. Et statim post, ad verba (*Iesu nostri miserere*) facit consuetam benedictionem in formam crucis.

DE PROCESSIONE SOLENNIORI eiusdè festi.

VLrà processionem ordinariam, de qua iam dictum est, ipso die, vel in octaua, vel Dominica infra octauam eiusdem

dem festi, secundum locorum consuetudinem, processio ante, vel post maiorem Missam, cum maxima, quæ adhiberi potest, solennitate, & fidelium applausu, aduersariorum vero confusione, progreditur ad forum, vel nobiliorem ciuitatum, vicorum, aut pagorum partem, vbi locis aptioribus, debitæque ab inuicem distantia, instruuntur quatuor mensæ instar altarium, imaginibus, & mundis pannis sacris, ad minus autem vno superiori adornatæ. Exeundo ex ecclesia, inchoat officians Responsorium, Homo quidam fecit, Eoq; cum suis partibus finito, si vltior restat progressus, cantari debent hymni temporis seruientes, vel Antiphonæ: quod etiam in aliis processionibus huius festi, finitis Responsoris fieri debet. Vbi ad primum altare peruentum fuerit, sacerdos reuerenter deponit super illud Eucharistiam, & adorans incenso benedicto adolet. Deinde Diaconus vel ministrans, accepta benedictione consueta, cantat in solito tono, Initium Euangelij secundum Matthæum, vt infra ponitur. Quo finito, officians reuerenter osculato libro, recipit Eucharistiam: & conuersus ad populum inchoat Responsorium. Et hoc cantu fit progressus ad secundum altare, vbi sicut in reliquis, similem prior stationem faciet, Euangelis tantum & Responsoris mutatis, vt sequitur.

In prima statione Euangelium.

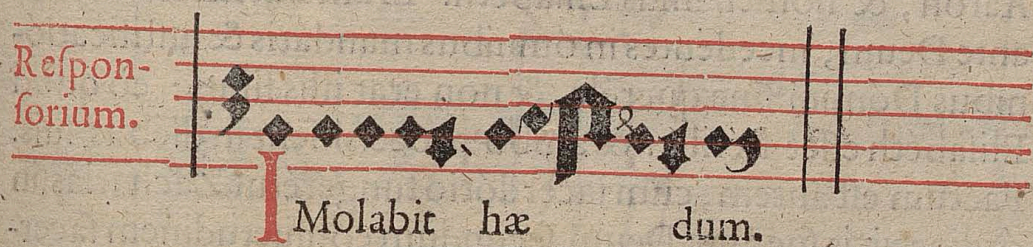
Vers. Dominus vobiscum: **Resp.** Et cum spiritu tuo.

Vers. Initium sancti Euangelij, secundum Matthæum:

Resp. Gloria tibi Domine.

Liber generationis Iesu Christi filij Dauid: filij Abraham. Abraham genuit Isaac: Isaac autem, genuit Iacob: Iacob autem, genuit Iudam & fratres eius: Iudas autem, genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem, genuit Efron: Efron autem, genuit Aram: Aram autem, genuit Aminadab: Aminadab autem, genuit Naason: Naason autem, genuit Salmon: Salmon autem, genuit Booz de Raab: Booz autem, genuit Obeth ex Ruth: Obeth autem, genuit Iesse: Iesse

Iesse autem, genuit Dauid regem: Dauid autem rex, genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ. Salomon autem, genuit Roboam: Roboam autem, genuit Abiam: Abias autem, genuit Afa: Afa autem, genuit Iosaphat. Iosaphat autem, genuit Ioram: Ioram autem, genuit Oziam: Ozias autem, genuit Ioathan: Ioathan autem, genuit Achaz. Achaz autem, genuit Ezechiam: Ezechias autem, genuit Manassem: Manasses autem, genuit Amon: Amon autem, genuit Iosias, Iosias autem, genuit Iechoniam & fratres eius in transmigratione Babylonis. Et post transmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel: Salathiel autem, genuit Zorobabel: Zorobabel autem, genuit Abiud: Abiud autem, genuit Eliachim. Eliachim autem, genuit Azor: Azor autem, genuit Sadoc: Sadoc autem, genuit Achim: Achim autem, genuit Eliud: Eliud autem, genuit Eleazar: Eleazar autem, genuit Mathan: Mathan autem, genuit Iacob. Iacob autem, genuit Ioseph virum Mariæ. De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.

In secunda statione Euangelium.

Vers. Dominus vobiscum: **Resp.** Et cum spiritu tuo.

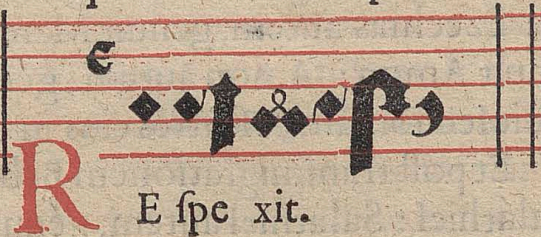
Vers. Initium sancti Euangelij secundum Marcum:

Resp. Gloria tibi Domine.

Initium Euangelij Iesu Christi filij Dei, sicut scriptum est in Isaia Propheta (Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.) Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Fuit Ioannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum penitentia in remissionem peccatorum. Et egrediebatur ad eum omnis Iudæe regio, & Hierosolymite vniuersi: & baptizabantur

bántur ab illo in Iordánis flúmine, confiténtes peccáta sua. Et erat Ioánnes vestítus pilis caméli, & zona pellicea circa lumbos eius, & locústas & mel syluéstre edébat. Et prædicábat dicens, Véniet fórtior me post me, cuius non sum dignus procúmbens sóluere corrígiám calciamentórum eius. Ego baptizáui vos aqua: ille verò baptizábit vos Spíritu sancto.

Respon-
sorium.

In tertia statione Euangelium.

Vers. Dominus vobiscum: **Resp.** Et cum spiritu tuo.

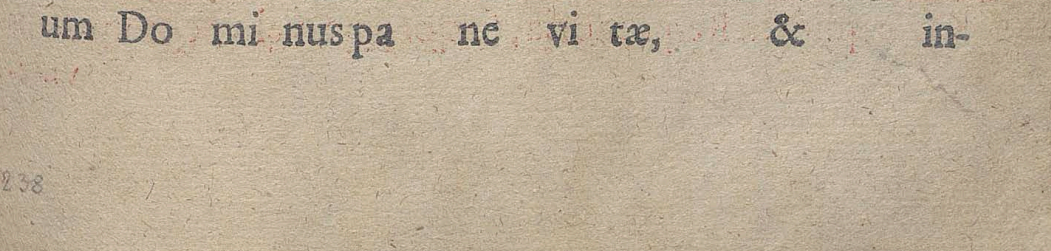
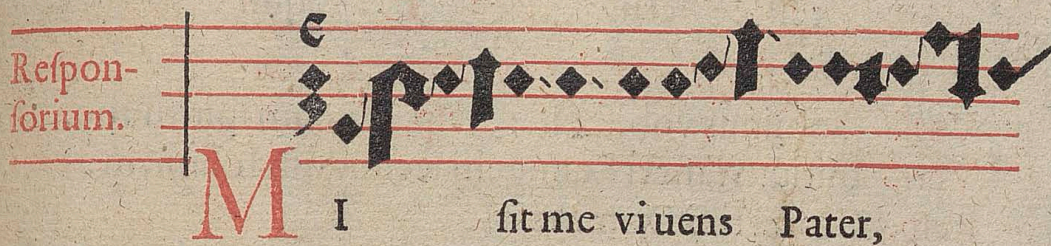
Vers. Initium sancti Euangelij, secundum Lucam:

Resp. Gloria tibi Domine.

FVit in diébus Heròdis regis Iudææ, sacerdos quidam nómine Zacharias, de vice Abia: & vxor illius de filiabus Aaron, & nomen illius Elisabéth. Erant autem iusti ambo ante Deum, incedéntes in ómnibus mandátis & iustificatió-nibus Dómini sine queréla, & non erat illis filius: eò quòd Elisabéth esset stérilis: & ambo processissent in diébus suis. Factum est autem, cùm sacerdotio fungerétur Zacharias, in órdine vicis suæ ante Deum, secundum consuetudinem sacerdotij: forte éxiit, vt incénsus póneret, ingressus in templum Dómini. Et omnis multitúdo pópuli erat orans foris, hora incénsi. Appáruit autem illi ángelus Dómini, stans à dextris altáris incénsi. Et Zachariás turbátus est, videns: & timor írruit super eum. Ait autem ad illum ángelus. Ne tímeas Zacharia: quóniam exaudita est deprecátio tua. Et vxor tua Elisabéth páriet tibi filium: & vocábis nomen eius Ioánnem. Et erit tibi gáudium & exultátio: & multi in natiuitáte eius gaudébunt. Erit enim magnus coram Dómino: vinum & ficeram non bibet. Et Spíritu sancto replébitur adhuc ex vtero matris suæ: & multos filiòrum Israël conuertet ad Domi-num

num Deum ipsórum. Et ipse præcédet ante illum in spíritu & virtute Eliæ: vt conuértat corda patrum in filios: & incredulos ad prudentiam iustórum, paráre Dómino plebem perfectam.

Respon-
sorium.

tel le ctus. *Rep.* Et qui.

In quarta statione Euangelium.

Verf. Dominus vobiscum: *Resp.* Et cum spiritu tuo.

Verf. Initium sancti Euangelij secundum Ioannem:

Resp. Gloria tibi Domine.

IN principio erat verbum: & verbum erat apud Deum: & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt: & sine ipso factum est nihil, quod factum est. In ipso vita erat: & vita erat lux hominum: & lux in tenebris lucet: & tenebrae eam non comprehendunt. Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Ioannes. Hic venit in testimonium: ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux: sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat: & mundus per ipsum factus est: & mundus eum non cognovit. In propria venit: & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri: his qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. ET VERBUM CARO FACTUM EST: & habitauit in nobis (& vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti à patre) plenum gratiae & veritatis.

Responsorium (obseruata prius sequenti annotatione.)

Mel chi fe dech.

Quae quidem Responsoria, suo ordine, vel vt commodius vide-

videbitur, in Processionibus quotidianis per hanc octauam erunt decantanda. Quando autem genuflexio est commoda, in Responsorio Melchisedech, ad prima verba, *O Iesu*, Sacerdos paululum subsistens, dat cum Sacramento benedictionem clero, & aliis praecedentibus genuflexis: postea ad ultimam eorundem verborum repetitionem, idem facit versus sequentem populum.

In ultima statione, finito Euangelio, omnibus genuflexis canitur Antiphona, O sacrum conuiuium, &c. vsque ad finem. Postea Sacerdos dicit.

Verf. Posuit fines tuos pacem, alleluia.

Resp. Et adipe frumenti satiat te, alleluia. *Oremus.*

Deus, qui per praesentiam arcae foederis, domui & vniuersae substantiae Obededom fidelis tui, largam benedictionem contulisti: concede propitius, ut arca redemptionis nostrae Christus Iesus filius tuus, hodierno corporis sui mysterio nos visitans, temporali & aeterna nos benedictione muneretur. Qui tecum viuit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. *Resp.* Amen.

Responsorium, vt supra.

In reditu: ante ingressum propriae Ecclesiae inchoatur hymnus. Te Deum laudamus.

Interim reposito in altari venerabili Sacramento, & omnibus genuflexis: cum peruentum fuerit ad versum, *Saluum fac populum tuum Domine, &c.* Sacerdos incipiens Sacramentum, conuersus ad populum ter illum inchoat, choro perficiente: ita tamen, ut tertia vice addat reliqua verba: *Et benedic hereditati tuae.* Et tunc Eucharistia more solito populum benedicat. Dumque chorus reliqua absoluit, deponat Sacramentum in tabernaculum altaris: vel si asseruandum erit, solito comitatu & reuerentia, ad locum praeparatum deferat. Idem finiendi & asseruandi modus teneatur in conclusione huius solennitatis: & quoties in aliqua solennitate, vel gratiarum actione publica profertur venerabile Sacramentum.

Qq

tum. Reliquis temporibus, vel in supplicationib. lugubribus, ante asseruationē immediatē cantetur Antiphona. O quam suauis est Domine Spiritus tuus, &c. **Deinde Sacerdos genuflexus dicit:**

Vers. Panem de cælo præstitisti eis, alleluia.

Resp. Omne delectamentum in se habentem, alleluia.

Oremus.

Deus, qui nobis sub sacramento mirabili passionis tuæ memoriā reliquisti: tribue quæsumus, ita nos corporis & sanguinis tui sacra mysteria venerari: vt redemptionis tuæ fructum in nobis iūgiter sentiāmus. Qui uiuis.

Denique inchoato vers. Tantum ergo Sacramentum, &c. asseruat Eucharistiam, vt suo loco dictum est.

Tempore aduentus & Quadragesime, omittitur Alleluia, ubi alioquin in tali officio est appositum.

IN F E S T O

D I V I S I O N I S A P O S T O L O R V M.

Hoc festum quamuis in officio Romano non ponatur, fortasse idē, quia eius historia certa & vniuersali traditione non firmatur. Tamen quia prorsus obscura non est, retineatur eiusdem festi celebritas, vbi est consuetudo: maxime verò in nostra prouincia propter memorabilē victoriā per Polonos ex Pruthenis & Cruciferis eo die reportatā. Idē post Missam maiorem (cui alia Missa gratiarum actoria præmittenda: vel vbi fieri non potest, oratio ad id propositum inferenda est) fit secundum locorum consuetudinem processio, per inchoationem Responsorij de festo: **Ite in orbem vniuersum, vel, Ecce ego mitto vos, &c.** quod est primum de communi Apostolorum. Cui succedit Litania cum aliis suffragiis, memorię eidem tempori, & loco congruentibus, vt in processione die S. Marci positum est. Quibus interseri poterunt suis locis sequentes proprię orationes.

Oremus.

Deus,

Deus, qui hodierna die Apostolorum tuorum, per orbem terrarum diuisionem, tua prouidentia fieri præstitisti: vt in vnam fidei gratiam, ex gentibus passim dispersis vocaretur Ecclesia: da nobis meritis & suffragiis eorum, veniam nostrorum consequi peccatorum, per quorum veram predicationem, ad tui nominis peruenimus agnitionem.

Omnipotens sempiternus Deus, moestorum benignissime consolator, & tutum refugium in te sperantium: qui hodiernam diem huic populo de tua protectione confidenti, triumpho mirabili cælitus præstito, celebrem fieri voluisti: presta quæsumus tuæ protectionis abundantiam, vt populus meritis ac precibus sanctorum Apostolorum tuorum, quorum solennia agimus, ab omni semper hostium impugnatione tueatur, & securus tibi deseruiendo permaneat.

Deus, qui credentes in te populos nullis sinis concuti terroribus: dignare preces, & supplicationes plebis tibi dicatæ suscipere: vt pax à tua pietate concessa, christianorum fines, ab omni hoste faciat esse securos. Per Dominum.

Postremo in reditu ad propriam ecclesiam, concluditur hymno, Te Deum laudamus.

IN F E S T O A S S V M P T I O N I S

Beatæ Mariæ virginis.

B E N E D I C T I O H E R B A R V M, & Processio.

Absoluta aspersione, si festum venerit in Dominica, alioqui immediatē ante maiorem Missam, officians pluuiali solenni indutus, ante altare, conuersus ad populum tenentem herbas, vel fructus, incipit voce intelligibili.

Vers. Adiutorium nostrum in nomine Domini:

Rsp. Qui fecit cælum & terram.

Deinde dicat Psalmum 64.

Q q 2

Te decet

TE decet hymnus Deus in Sion: & tibi reddetur votum in Ierusalem. **E**xaudi orationem meam: ad te omnis caro veniet. **V**erba iniquorum praeualuerunt super nos: & impietatibus nostris tu propitiaberis. **B**eatus quem elegisti, & assumpsisti: inhabitabit in atriis tuis. **R**eplebimur in bonis domus tuae: sanctum est templum tuum, mirabile in aequitate. **E**xaudi nos Deus salutaris noster: spes omnium finium terrae, & in mari longè. **P**raeparans montes in virtute tua, accinctus potentia: qui conturbas profundum maris, sonum fluctuum eius. **T**urbabuntur gentes, & timebunt, qui habitant terminos à signis tuis: exitus matutini & vesperae delectabis. **V**isitasti terram, & inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam. **F**lumen Dei repletum est aquis: paraisti cibum illorum, quoniam ita est praeparatio eius. **R**iuos eius inebrians multiplica genimina eius: in stillicidiis eius laetabitur germinans. **B**enedices coronae anni benignitatis tuae: & campi tui replebuntur vbertate. **P**inguescent speciosa deserti: & exultatione colles accingentur. **I**nduti sunt arietes ouium, & valles abundabunt frumento: clamabunt etenim hymnum dicent. **G**loria patri, &c.

Verf. Dominus dabit benignitatem:

Resp. Et terra nostra dabit fructum suum.

Verf. Rigans montes de superioribus suis:

Resp. De fructu operum tuorum satiabitur terra.

Verf. Producens foenum iumentis:

Resp. Et herbam seruituti hominum.

Verf. Vt educas panem de terra:

Resp. Et vinum laetificet cor hominis.

Verf. Vt exhilaret faciem in oleo:

Resp. Et panis cor hominis confirmet.

Verf. Misit verbum suum, & sanauit eos:

Resp. Et eripuit eos de omnibus interitionibus eorum.

Verf. Domine exaudi orationem meam:

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

Oremus.

Omnipo-

OMnipotens sempiternus Deus, qui coelum, terram, mare, & omnia visibilia & inuisibilia verbo tuo ex nihilo creasti: quique herbas arboresque ad vsus hominum animaliumque terram gignere, & vnumquodque iuxta sementem in semetipso fructum habere praecipisti: atque non solum, vt herbae animantibus ad victum, sed agris etiam corporibus prodessent ad medicamentum, tua ineffabili pietate concessisti: te supplici mente & ore deprecamur, vt has diuersi generis herbas & fructus, tua clementia bene **✠** dicas, & supra naturalem à te inditam virtutem, eis benedictionis tuae nouae gratiam infundas: vt ad vsum hominibus & iumentis in nomine tuo applicatae, omnium morborum & aduersitatum efficiantur praesidium. Per Dominum, &c. **O**remus.

DEus, qui per Moysen famulum tuum, mandasti filiis Israel: vt manipulos nouorum fructuum benedicendos deferrent ad Sacerdotes, tollerentque fructus arboris pulcherrimae, & laetarentur coram te Domino Deo suo: adesto propitius inuocationibus nostris, & effunde tuae bene **✠** dictio- nis abundantiam super nos, & super hos manipulos nouarum frugum, vuarum, herbarum, & fructuum collectionem, quae cum gratiarum actione tibi representamus, & in nomine tuo in hac solennitate bene **✠** dicimus: & concede, vt hominibus, pecoribus, pecudibus, & iumentis, contra morbos, pestes, vlcera, maleficia, incantationes, veneficia, serpentum & aliarum venenosorum animalium & bestiarum morsus, necnon quaecunque venena, remedium praestent: atque contra diabolicas illusiones & machinationes & fraudes tutamen ferant: in quocunque loco positum, vel portatum, aut habetur aliquid ex eis. Quatenus cum manipulis bonorum operum, meritis B. Mariae virginis, cuius assumptionis festum colimus, quo ipsa assumpta est, suscipi mereamur. Per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum. **O**remus.

DEus, qui virgam Iesse, genetricem filij tui Domini nostri Iesu Christi, hodierna die ad caelorum fastigia ideò eue-

Q 9 3

xisti;

xīsti, vt per eius suffrāgia & patrocīnia fructum ventris illius, eūdem filium tuum, mortalitāti nostrae communicāres: te supplices exorāmus, vt eiūsdem filij tui virtūte, eiusq; genitricis gloriōso patrocīnio, istōrum terrae fructuum praesidiis, per temporalem, ad aeternam salutem disponāmur. Per eundem Christum Dōminum nostrum.

Et benedictio Dei omnipotentis Pa^{tris} & Fi^{lij}, & Spīritus^s sancti descēdat super has creatūras, & māneat semper. *Resp. Amen.*

Postea thurificentur herbæ, & aqua benedicta aspergantur: & succedat processio cum cantu Responsorij, Vidi speciosam, &c. vel alio festo & officio congruenti.

IN FESTO OMNIVM SANCTORVM, & proprij Patroni Ecclesiae.

Vbi sine scandalo subitae desuetudinis omitti non potest, fiat Processio circa propriam Ecclesiam cum reliquiis & cantu Responsorij: Beati pauperes spiritu: aut alio festo illi competentī: additis antiphonis vel hymnis ad explēdum circuitum sufficientibus. Quo peracto, post versum & collectam festo propriam, addatur sequens Oratio. *Oremus.*

Ineffabilem magnitudinis tuae potētiā, omnipotens Deus exorāmus, vt nos Patriarcharum fides aedificet, Prophetarum sciētia illuminet, Apostolorum charitas, ad Dei nostri, & mutuam fraternam dilectionem inuitet, Martyrum tolerantia corroboret, Confessorum perseuerantia cōfirmet, Virginum continētia emūdet, & omnia exempla Sanctorum instruant: propriorum etiā patronorum nostrorum suffrāgia adiuent: vt tua miseratione eorum autem coniūctis precibus & meritis, per temporalem grātiā, in aeterna tua glōria, illis associari mereāmur. Per Christum Dōminum nostrum. *Resp. Amen.* DE-

DE PROCESSIONE GENERALI, pro fidelibus defunctis.

Commemoratio vniuersalis omnium fidelium defunctorum, ex vetustissimo Ecclesiae instituto, optimaq; ratione celebratur postridie festi omnium Sanctorum. Memoria verò minus vniuersalis propriorum mortuorum, cum secundum locorum consuetudinem in trinos, septenos, tricesimos, & vsque in centesimos dies partiri soleat: nostra Prouincia satis commodè, in quatuor aequales anni partes illam reduxit. Quibus temporibus in Ecclesia fit officium pro defunctis, cum Missa & processionibus, ad hunc qui sequitur modum.

De omnium Sanctorum, & singulis Dominicis post quatuor tempora proximis, absoluto officio dici vespertino, Sacerdos officians lugubri pluuiali indutus, ordinet Processionem circa, vel si incommodum erit, intra ecclesiam: cui omissis vexillis praefatur primò crux: & si fieri potest, duo cēroferarij cū luminibus eam praecedant: sequatur consueto ordine chorus puerorum, cantorum, & vbi adsunt sacerdotum. Succedant ante ipsum officiantem duo ministri, quorum vnus aqua benedicta aspergat obuia sepulchra, alter thuribulo prius benedicto quatenus commodum erit, incenset: sequatur vltimò populus, qui de eiusmodi officio maturius praemoneri debet. In primo progressu cantetur Antiphona, Absolue Domine, cum pulsu campanarum: quod in reliquis Responsorijs seruetur. Cantu finito subsistendo officians cum aliis omnibus genuflexus, canit tono consueto lugubri: Kyrie eleyson. *Resp. Christe eleyson. Kyrie eleyson.* Deinde voce intelligibili inchoat sacerdos, Pater noster. Finita ab omnibus in silentio oratione Dominica, prosequitur: Et ne nos inducas in tentationem. *Resp. Sed libera nos à malo.*

Vers. A porta inferi:

Resp. Erue Domine animas eorum.

Q 9 4

Vers.

Vers. Requiescant in pace: *Resp.* Amen.

Vers. Domine exaudi orationem meam:

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

Vers. Dominus vobiscum:

Resp. Et cum Spiritu tuo, *Deinde surgendo.* Oremus.

Deus, qui inter Apostólicos sacerdotes, famulos tuos pontificali seu sacerdotali, & clericali fecisti dignitate vigere: presta, quaesumus, ut eorum quoque perpetuo aggregentur consortio. Per Dominum nostrum, &c. *Resp.* Amen.

Simili modo fiant reliquæ quatuor stationes, mutatis tantum Responsoriis & orationibus hoc ordine.

Ad secundam stationem, Responsorium. Credo quod redemptor meus viuit *Oratio.* Oremus.

Deus, qui nos patrem & matrem honorare præcepisti, miserere clementer animabus patris ac matris meæ, eorumque peccata dimitte, meque eos in æterna claritate fac videre. Per Christum Dominum nostrum.

Ad tertiam stationem, Responsorium, Qui Lazarum, &c. *Oratio.*

Deus, veniæ largitor, & humanæ salutis amator: quaesumus clementiam tuam, ut nostræ congregationis fratres, propinquos, & benefactores, qui ex hoc seculo transierunt, beata Maria semper virgine intercedente, cum omnibus sanctis tuis, ad perpetuæ beatitudinis consortium pervenire concedas. Per Christum Dñm nostrum. *Resp.* Amen.

Ad quartam stationem, Responsorium, Peccantem me quotidie, &c. *Oratio.*

Deus, cuius miseratione animæ fidelium requiescunt; famulis & famulabus tuis omnibus, hic & ubique in Christo quiescentibus, da propitius suorum veniam peccatorum: ut à cunctis reatibus absoluti, tecum sine fine lætentur. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Ad ultimam stationem, quæ ad altare maius terminari debet, Responsorium, Libera me Domine, &c. *Oremus.*

Fidelium

Fidelium omnium Deus conditor & redemptor, animabus famulorum, famularumque tuarum, remissionem cunctorum tribue peccatorum, ut indulgentiam quam semper optauerunt, piis supplicationibus consequantur. Qui vivis & regnas in secula seculorum. *Resp.* Amen.

Demum concludat sacerdos tono consueto. Requiescant in pace. *Resp.* Amen. *Postremo canitur Antiphona,* Salve regina, *cum suo Versu & Collecta.*

Sequentibus diebus, hoc est die Animarum (nisi in diem Dominicum incidat, tunc enim transfertur in sequentem) & primis feriis secundis post quatuor tempora, nisi festum duplex similiter transferre cogat, ante Missam pro defunctis, in qua oblationes fieri debent, fiat similis processio, & ubi est consuetudo vel obligatio, vigiliæ seu matutinum cum laudibus defunctorum: servatis omnibus supra scriptis. Quia vero Missale Romanum continet sequentiam in Missa pro defunctis, maximè die Animarum, & in die depositionis defuncti dicendam: operæpretium visum est, eam cum suis notis hoc loco apponere.

Dies i ræ, di es il la, soluet sæ clum in fauilla:

te ste David cum Sibylla. Quantus tremor est futu-

rus, quando iu dex est venturus, cuncta strictè discus-

fu-

furus. Tuba mirum spar gens sonum, per sepulchra
 regionum, coget om nes ante thronum. Mors
 stupebit & natu ra, cum resurget crea tu ra, iu-
 di can ti responsura. Liber scriptus profe-
 re tur, in quo totū contine tur, vn de mundus iu-
 dice tur. Iudex er go cum se de bit, quicquid
 latet appare bit: nil inultum remane bit. Quid
 sum

sum miser tūc dicturus: quē pa tronum rogaturus: dum
 vix iustus fit securus. Rex tremēdæ maiestatis, qui
 sal uan dos saluas gratis, salua me fons pi e ta tis.
 Recorda re Ie su pie, quod sum causa tu æ vi-
 æ, ne me per das il la di e, Quærēs me, se-
 di fti lassus: redemisti, crucē passus: tantus la-
 bor non sit cassus. Iuste iudex vl ti o nis, do-

donum fac remissi o nis, ante diem ra ti o nis.

Inge misco tanquam re us: culpa rubet vul tus

me us: supplicanti paret De us. Qui Mariam ab-

soluisti, & la tro nem exaudisti: mihi quoq; spem

dedisti. Preces meæ nō sunt digne: sed tu bo nus

fac benigne: ne pe renni cremer igne. Inter oues

lo cum præsta, & ab hædis me sequestra, statu-
ens

ens in parte dextra. Confutatis ma le-

di ctis, flāmis a cribus addictis: voca me cum

benedictis. Oro supplex & accli uis: cor contri-

tum quasi ci nis: gere curam mei fi nis. La-

chrymosa di es il la, qua resurget ex fauilla,

iudicandus ho more us. Huic er go

par ce Deus: pie Iesu Domine, dona e is
Rr re-

CONDUCTVS FVNERIS MINOR & communis.

Defuncto aliquo, qui non habeat impedimentum sepulchrae ecclesiae, ut inferius dicitur: ante omnia praecedat campanarum solitus pulsus, quo populus ad orandum pro anima defuncti excitetur. Postea tempore assignato (quod maturinum esse convenit, propter Missas pro defuncto dicendas) rector Ecclesiae, vel alius Sacerdos, supperlucio & lugubri stola indutus, & comitatu secundum facultates funeris instructus, ordinata cum cruce processione, ad corpus defuncti in silentio accedunt. Erubi, si fuerint requisiti, vigilias defunctorum iuxta officium Romanum absoluunt. Quibus finitis aspergitur defunctus aqua benedicta, & effertur procedente processione cum cantu Responsorij, *Libera me Dñe. Quod si distantia loci non sufficit, addantur alia Responsoria ex officio Romano, vel aliqui ex Psalmis Poenitentialibus ad libitum.*

Cum peruentum fuerit ad sepulchrum, Sacerdote ad caput, feretro autem ad latus sepulchri, reliquis verò circa idem sepulchrum constitutis, canitur Responsorium, *Qui Lazarum, &c. cum suo Versu, &c. Requiem aeternam, &c. Quo finito, Sacerdos cum aliis, si commodè poterit genuflexus, dicit tono consueto lugubri: Vers. Kyrie eleyson. Ref. Christe eleyson. Kyrie eleyson. Pater noster, &c.*

Vers. Et ne nos inducas in tentationem:

Resp. Sed libera nos à malo.

Vers. A porta inferi:

Resp. Libera Domine animas eorum.

Vers.

Vers. Requiescant in pace. Resp. Amen.

Vers. Domine exaudi orationem meam:

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

Vers. Dominus vobiscum:

Resp. Et cum Spiritu tuo.

Deinde assurgendo prosequitur.

Oremus.

Omnipotens sempiternus Deus, qui humano corpori animam inspirare dignatus es, dum te iubente pulvis redit in puluerem: tu imaginem tuam eidem corpori, virtute resurrectionis tuae reddendam, cum sanctis, & electis tuis, aeternis sedibus precipias sociari. Per Dñm nostrum. *Ref. Amen.*

Deinde defuncto in tumulum demisso, Sacerdos aspergat illum aqua benedicta, & parum terrae iniiciendo dicat.

De terra formasti me Domine, & carne induisti me: resuscita me in nouissimo die, redemptor meus Domine. *Postremo dum perficitur sepultura, canitur per chorum Antiphona, Salve regina, &c.*

CONDUCTVS MAIOR.

Corpore defuncti ad Ecclesiam perlato, & loco competenti constituto, fiant una vel plures Missae: quibus finitis, officians deposita casula, accepto libro Agenda: ministri verò si adsunt, cum thuribulo & aspersorio praecedentes, veniunt ad feretrum: In cuius capite officians, ministri autem ad pedes ad officiantem conuersi: reliquus verò sacerdotum (si adest) vel cantorum chorus à lateribus sistantur. Tunc officians stando incipit:

NON intres in iudicium * cum seruo tuo (cum famula tua) Domine: Quia nullus apud te iustificabitur homo, nisi per te omnium peccatorum tribuatur ei remissio. Non ergo * eum (eam) quaesumus tua iudicialis sententia premat, * quem (quam) tibi vera supplicatio fidei Christianae recommendat, sed gratia tua illi succurrere mereatur euadere iudiciū vltionis: * qui (quae) dum viueret * insigni-

R r 2

tus

tus (insignita) est signaculo sanctæ Trinitatis. Per Christum
Dóminum nostrum. *Resp.* Amen.

Deinde canitur *Responsorium*: Credo quòd redemptor
meus viuit. Si verò in vigiliis antè decantatum est, substitu-
atur sequens *Responsorium*.

S Vbue ni te sancti De i, oc cur-
ri te Ange li Domi ni. **S** usci-
pientes a nimame ius. **O**fferentes e-
am, in conspe ctu al tissi-
mi *Vers.* Suscipi at te Christus, qui
vo ca uit te: & in si nu Abrahæ Angeli

dedu cant te. **S**uscipi-
entes. Requiem ater nam do-
na e i Domi ne: & lux perpe tua lu-
ce at e i. **O**fferentes.

Quo finito, flexis genibus dicat: Vers. Kyrie eleyson. *Ref.*
Christe eleyson, Kyrie eleyson. Pater noster *reliquis secreto.*
ab omnibus dictis: Sacerdos prosequitur.

Vers. Et ne nos inducas in tentationem:

Resp. Sed libera nos à malo.

Vers. A porta inferi:

Resp. Erue Domine animas eorum.

Vers. Requiescant in pace. *Resp.* Amen.

Vers. Domine exaudi orationem:

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

Deinde surgendo.

Oremus.

Deus, cui omnia viuunt, & cui non pèreunt morièdo
còrpora nostra, sed mutàntur in mèlius: te sùpplices
deprecàmur, vt quidquid ànima* fàmuli tui (fàmulæ tuæ)
vitiòsum,

R r 3

Conductus maior.

vitiōsum, tuæq; voluntati contrarium, fallente diabolo, aut propria iniquitate atque fragilitate contraxit: tu pius & misericors indulgendo abluas, eamq; suscipi iubeas per manus Sanctorum Angelorum tuorum deducendam in sinum Patriarcharum tuorum: Abraham, scilicet, amici tui, & Isaac electi tui, atque Iacob dilecti tui, unde fugit dolor & tristitia atque suspirium: fidelium quoque animæ felici iucunditate lætantur: & in nouissimo magni iudicii die inter sanctos & electos tuos eam facias perpetuæ gloriæ percipere portionem: quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparasti Deus diligentibus te. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

Postea chorus canit Responsorium. Qui Lazarum, &c. cum suo versu: Quo finito, dicitur Kyrie eleyson, & reliqua ut supra.

Oratio.

FAc, quæsumus Dñe, hanc cum * famulo tuo defuncto (famula tua defuncta) misericordiam, ut factorum suorum in pœnis non recipiat vicem * qui (quæ) tuâ in votis tenuit voluntatē. Et quia hic * illum (illam) vera fides iunxit fidelium turmis, illic * eum (eam) tua miseratio societ angelicis choris: Per Christum Dominum nostrum. *Ref.* Amen.

Post hoc Sacerdos feretrum aspergit aqua benedicta, & thuribulo antè benedicto incensat in modum crucis. Et effertur ad tumulū defunctus, choro interim canente Responsorium, Libera me Domine. reliqua perficiuntur ut supra in minori Conducto. Quando autem simul plures sepeliuntur, ut fit tempore pestis, addatur alia Oratio, ut sequitur.

DEus, vita viuētiū, spes moriētiū, salus ōmniū in te sperātiū: præsta quæsumus, ut animæ famulorum famularūque tuorum, à nostræ mortalitatis nexibus exutæ; Beata semper virgine Maria, cum omnibus sanctis tuis intercedente, perpetua luce tecum sine fine lætentur. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

CON-

Conductus Sacerdotis.
CONDUCTVS SACERDOTIS
vel Clerici defuncti.

SAcerdote, & reliquis, ut supra dictum est, circa feretrum constitutis: Diaconus vel ministrans, si verò defunt, ipse met officians, incipit absolute voce intelligibili.

ORemus, fratres charissimi, pro spiritu fratris nostri **N.** quem Dominus de laqueo huius sæculi, liberare dignatus est, cuius corpusculum hodie sepulturæ traditur, ut cum pietas Dei nostri in die iudicii, resumpto glorioso corpore ad dexteram suam, & in sinu Abraham, Isaac & Iacob, omniumq; beatorum numero collocare dignetur.

Deinde Sacerdos dicit: Non intres in iudiciū, &c. & omnia reliqua, ut in Conducto maiori: addita in fine sequenti propria oratione.

PRæsta, quæsumus Domine, ut anima famuli tui **N.** Sacerdotis, quem in hoc sæculo commorantem, sacris muneribus decorasti, in cælesti sede gloriosa superexultet. Per Christum Dominum nostrum. *Resp.* Amen.

CONDUCTVS PARVVLORVM
baptizatorum.

PVeri baptizati, qui in usu rationis decesserunt, sepeliendi sunt modo supra dicto. In quibus autem usum rationis mors præuenit, eorum exequiæ, laudes potius diuinas, & solatia parentum, quàm preces & suffragia continere debent.

Sacerdos igitur veniens cum solita processione, aspergat corpusculum, vel eius urnam aqua benedicta: & si commodum est thurificet. *Deinde dicat alternatim cum choro vel ministris Psalm. 120.*

LEuau i oculos meos in montes: unde veniet auxilium mihi. *Auxilium meum à Domino: qui fecit cælum & terram. Non det in cōmotionem pedē tuum: neq; dormitet, qui custodit te. Ecce non dormitabit: neq; dormiet,*

R r 4

qui

Conductus Paruulorum.

qui custodit Israël. Dominus custodit te, Domine protectio tua: super manum dexteram tuam. Per diem sol non yret te: neque luna per noctem. Dominus custodit te ab omni malo: custodiat animam tuam Dominus. Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum: ex hoc nunc & usque in seculum. Gloria patri.

Postea effertur paruulus cantando sequens Responsorium.

Non timebis a nimia, quia Christus passus est. Per cuius passionem nos redempti sumus. **Vers.** Dominus custodiat te ab omni malo: custodiat animam tuam Dominus. Per cuius.

Quod si non sufficit, addatur Responsorium, Si bona suscepimus, cum suo versu & repetitionibus: vel Psal. 121. Lætatus

Sepultura Ecclesiastica

tatus sum in hiis quæ dicta sunt mihi, &c. **Psalm. 123.** In convertendo Dominus captiuitatem Sion, &c. **Circa sepulchrum dicatur ut supra alternatim Psalm. 130.**

Domine non est exaltatum cor meum: neque elati sunt oculi mei. Neque ambulavi in magnis: neque in mirabilibus super me. Si non humiliter sentiebam: sed exaltaui animam meam. Sicut ablactatus est super matrem suam: ita retributio in anima mea. Speret Israël in Domino: ex hoc nunc & usque in seculum. Gloria patri.

Quo finito, Sacerdos cum reliquis genuflexus, ubi commodum erit, dicit: **Vers.** Kyrie eleyson. **Resp.** Christe eleyson. Kyrie eleyson. Pater noster, &c. **Quo in silentio absoluto,**

Vers. Et ne nos inducas in tentationem:

Resp. Sed libera nos à malo.

Vers. Me autem propter innocentiam suscepisti:

Resp. Et confirmasti me in conspectu tuo in æternum.

Tunc surgendo, Oremus.

Omnipotens & mitissime Deus, qui omnibus paruulis renatis fonte baptismatis, dum migrant à seculo, sine vili eorum meritis, vitam illico largiris æternam: sicut animæ huius paruuli te credimus fecisse: concede propitius B. virginis Mariæ, & omnium Sanctorum intercessione, ut nos quoque in hac vita malitiæ, non sensu paruuli effecti, in viros perfectos occurramus tibi, ad mensuram ætatis plenitudinis Christi filij tui Domini nostri: Qui tecum cum Spiritu sancto, vivit & regnat in secula seculorum **Resp.** Amen.

Immisso in sepulchrum corpusculo, & aqua benedicta asperso, finitur per Antiphonam, Salve regina.

SEPULTURA ECCLESIASTICA

quibus denegatur.

Quindecim generibus personarum, interdicitur sepultura ecclesiastica. **Primò,** excommunicatis cle. 1. de sepul. Et hoc verum, nisi absoluantur etiam in extremis: sed hæredes pro eis satis-

fatisfacere tenentur: vt in c. parochiano. eo. ti. Et secundum Guil. idem est de excommunicatis minori, si notoriè excōmunicati sunt. Idem de excommunicatis etiam iniuste, vt no. glo. in c. literas. de restitu. spolia. Sepelientes verò nominatim excommunicatos maiori sunt ipso facto excommunicati, vt in clem. 1. de sepul. **S**ecundò, manifestis vsurariis, d. clem. 1. & c. quanquam. de vsuris. lib. 6. hoc verum nisi poeniteant, & faciant cautionem. **T**ertiò, qui in torneamentis moriuntur. c. 1. de torne. Et exponit Host. etiam si quis ibi lethale vulnus acceperit, licet postea superuixerit: qui quamuis poeniteat, & ei Eucharistia non negetur; carebit tamen ecclesiastica sepultura. Hoc intellige secundum Guil. tam de militibus, quam de armigeris eorum, qui ibidem in armis se exercent. Secus de illis, qui illuc vadunt causa curiositatis, vel ad videndum, vel alia quacunque de causa. Adde etiam prædictis, quod no. Ricar. in 3. dis. 37. quod illi, qui hastiludia faciunt, peccant mortaliter; cum simili ratione videantur esse prohibita, vt torneamenta. Et ex hoc innuitur, quoniam morientes in illis non sepelientur in sacro. Et hoc videtur verum per rationem d. c. 1. ibi. vnde mortes hominum & animarum pericula sæpè proueniunt: nam in talibus hastiludiis sæpè prædicta proueniunt. Secus dicendum videtur in currentibus ad brauium, vt Viennæ, & in multis ciuitatibus: nam raro vel nunquam eueniunt in tali cursu mortes hominum. **Q**uartò, nominatim interdictis. d. cle. 1. & sub hoc excōmunicatio- nis poena. Alij autem interdicti similiter priuantur. Quod intellige de interdictis à diuinis & participatione sacramentorū secundum Panor. quia interdicti à iurisdictione, vel ab aliquo officio non priuantur sepultura. **Q**uintò, raptoribus, qui pertinaciter, cum possint, in vita non satisfaciunt, & in morte non possunt c. 2. de rapt. Archiepiscopus Flor. dicit, quod si raptor potuit restituere, & non restituit, nec securitatem dedit, denegabuntur ei Sacramenta & sepultura. Si verò cum haberet vnde redderet, distulit vsq; ad mortem poenitere, & tunc est impotēs ad restituendum, si posset, debentur ei sacramenta, sed priuabitur ecclesiastica sepultura ad terrorem aliorum: nisi parentes, vel amici eius vellent restituere pro eo; quia

quia tunc sepelietur in sacro. Panor. verò in c. super eo. de rapt. dicit de mente glo. quæ communiter tenetur. Quod autem decessit quis in peccato rapinæ, nec poenituit: & tunc etiam sibi cœmeterium denegatur: quia decessit in mortali. aut poenituit in morte & satisfecit: & tunc ex toto conceditur sepultura: & clerici debent interesse sepulturæ: & ita propriè loquitur tertius casus d. c. super eo. Et ista interpretatio, tanquam benignior, tenenda est. **S**extò, blasphematoribus Dei, & qui sancta contemnunt. **S**eptimò, illis qui se occidunt. 13. q. 2. Quibus. 23. q. 5. placuit. Et hoc intelligendum est secundum Guil. si se peremerunt ex desperatione, vel indignatione, aut iracundia. Secus, si ex furore, vel à casu. Vnde, si quis propter fugam præcipitaret se in aquam, quia sic credebat euadere posse; non imputatur ei, si contrarium eueniat, arg. c. nerui 13. dist. & d. c. ex parte. in gl. Concordat Hosti. Nota tamen secundum quosdam, quod si ille, qui occidit se ex desperatione, aliquandiu post vulnus viueret, ita quod eum poeniteret, & confiteretur, & ostenderet signa contritionis in morte; tali non est deneganda ecclesiastica sepultura, ex quo nō decedit in peccato mortali. **O**ctauo, prohibetur ei sepultura, de quo certum est & manifestum, non fuisse confessum, vel non communicasse semel in anno: iuxta c. omnis vtriusque. de poe. & remis. Quidam hoc limitant, nisi se super hoc emendasset in articulo mortis, confitendo, & communicando: vel saltem signa contritionis ostendisset in fine: quia tunc non negabitur sepultura secundum eos. Contrarium tamen puto verum, scilicet, quod per illam etiam non euadit poenam d. c. omnis. Propter rationes, quas adduxi supra c. 4. in secunda partic. primæ par. ibi vide. Si verò occultum est: quod qui non est confessus infra annum; non negabitur ei sepultura: quia ex quo est occultum, non debet publicari peccatum: aut si dubitetur, quia fortè confessus alicui mendicantium, & de eius consilio abstinuit ab Eucharistia. **N**onò, illi, cui interdictus est ingressus Ecclesiæ. c. is qui. de sen. exc. lib. 6. **D**ecimò, monacho proprium habenti: vt in c. super quodam. de sta. mo. **V**ndecimò, illi, qui sacerdotem tutorem filijs suis instituit. 98. dist. c. neque apud glo. ibi contrarium tenet. **D**uodeci-

Duodecimò, Iudæis, paganis & hæreticis. de conf. dist. 1. c. ecclesiam, & c. seq. **T**ertiodecimò, corporibus exenteratis vel diuisis, vt ossa ad sepulturam deportentur, vt in extrauag. Bonif. viij. detestandæ sub tit. de sepul. **Q**uartodecimò, illis, qui post mortem de hæresi conuincuntur: vt in cap. si quis episcopus. de hære. **Q**uintodecimò, generaliter nullus notorius decedens in ipso notorio mortali peccato, sepeliendus est. d. c. quibus. & c. non æstimemus. & c. pro obeuntibus. & c. cum grauius 13. q. 2. omnes. n. casus supra dicti locum habent in notoriis: peccatores. n. occulti sunt sepeliendi: habent etiam locum in non reconciliatis. Si enim confiteantur, sicut eis conceditur corpus Christi, ita ecclesiastica sepultura 13. q. 3. quæsitum. Si etiam signa poenitentiae apparuerunt, si loquelam amiserant; tunc post mortem sunt absoluedi, & ad orationes, & ad alia Ecclesiastica suffragia recipiendi & sepeliendi: sed hæredes pro eis satisfacere tenentur proximis: vt in d. c. parochiano. eo. ti. & de rapto. c. literis. & c. à nobis. 2. de sent. exc. Et ad probandum huiusmodi signa, sufficit in hoc casu vnus testis. 26. q. 6. qui recedunt. & c. seq. Fallit tamen hoc in raptoribus, & violatoribus ecclesiæ, & illis, qui moriuntur in torneamentis, & aliis similibus supra recitatis, quibus ecclesiæ sepultura interdicitur. Adde etiam prædictis quod no. Panor. in c. ex parte. præalle. quod decedens sine confessione exteriori in extremo vitæ facta, debet sepeliri in cœmeterio ecclesiæ: ex quo confessione non contempsit, sed morte præuentus est. Non est enim credendum, quod decesserit in mortali peccato: de quolibet enim præsumendum est bonum, nisi contempsisset per annum confessionem: vt dictum est supra, etiam si mors fuisset casualis. Quid fiet, si tales, de quibus dictum est, de facto sepeliuntur in ecclesia vel cœmeterio? Solutio. Si corpora eorum discerni possunt, exhumandi sunt, aliàs non c. sacrum. eo. ti. & ecclesia vel cœmeterium est reconciliandum, vt in c. consulisti. de conse. eccle. vel alt. Quid fiet, si dubitetur de cadauere: vtum fuerit cuiusdam christiani, pagani, vel hæretici, vel excommunicati? Solutio. videtur in meliorem partem interpretandum d. c. sacrum. Sed qua poena puniendi sunt, qui ad sepultu-

sepulturam aliquem recipiunt in casu non concessio? Solutio. tenentur ad restitutionem corporis si petatur, & omnium, quæ occasione illius receperunt. c. fraternitatem. & c. ex parte. 1. & cum liberum. eo. ti. & aliis poenis, vt supra dictum est. Vtrum suspensi & huiusmodi sint sepeliendi? Solutio secundum Panor. in c. ex parte. 2. eo. ti. quod sic quacunq; poena moriantur, dummodò poenituerint. Et possunt sepeliri in cœmeterio cum solennitate Missæ, & aliorum officiorum. Nec sacramenta ecclesiæ talibus sunt deneganda, vt in c. fi. 13. q. 2. Tales tamen non sunt deponendi de furcis sine licentia principis: qui tamen debet se in hoc facilem redere. vt in l. 1. & 2. ff. de cadauere pu.

DE INTERDICTO ECCLESIASTICO præcipue obseruando.

Interdictum Ecclesiasticum, est separatio à certis Sacramentis, & omnibus diuinis officiis, & ab Ecclesiastica sepultura: & fertur quandoque à iure, quandoq; ab homine. Est autem in genere triplex interdictum: quoddam personale tantum, quo interdicatur persona, & non locus, nec habitatio personæ: Aliud est locale tantum, quo interdicatur locus vel habitatio, & non persona loci: Aliud personale & locale simul, quo & persona & locus interdicatur.

Item. Interdictum quodlibet, est aut generale, aut speciale seu particulare. Interdictum locale generale, est, quo interdicatur regnum vel prouincia, ciuitas, castrum, villa, & huiusmodi: Interdictum verò locale speciale, est, cum interdicatur aliqua Ecclesia, ac etiam cum interdicuntur omnes Ecclesiæ vnius ciuitatis aut prouinciæ.

Interdictum personale generale, est, quo interdicuntur homines regni, prouinciæ, ciuitatis, castri, villæ. Interdictum verò personale speciale, vel particulare, est, quo interdicatur pars vnius ciuitatis, vel castri, aut villæ, vtpotè certa persona, vel certæ personæ, aut etiam in certa persona. Vt, cum dicitur: Qui fecerit, vel quia fecit hoc vel illud, sit interdictus.

Ss

Porro

Porro in Ecclesiis interdictis, diuina officia celebrari non debent, nec in Capella aliqua illius Ecclesiæ, nec in cœmeterio, si sunt contigua illi Ecclesiæ. Si verò non sunt contigua, sed extra posita, illa non censentur interdicta in tali casu. Et celebrans in Ecclesia interdicta, vel loco interdicto, nisi sit specialiter priuilegiatus in hoc, & nisi à casibus à iure concessis, irregularitatem incurrit, à qua non poterit absolui, nisi per summum Pontificem, vel eius legatum: nec potest eligi, nec eligere. Quapropter si Ecclesiæ Parochiales tantum interdicuntur in aliquo Archipresbyteratu seu Decanatu, vel Diœcesi, Capellæ & Oratoria seiuncta, & non contigua Ecclesiis interdictis, non sunt interdicta. Vbi verò omnes Ecclesiæ Capellæ & Oratoria fuerint interdicta, in eis semel tantum in hebdomada, cum quatuor conditionibus infra scriptis, diuina officia celebrari poterunt, causa conficiendi corpus domini, quod decedentibus in pœnitentia non denegatur.

Hoc verò casu, illis, qui habent indulta Apostolica, in domibus suis permissum est audire diuina: quandoquidem interdictis Ecclesiis alicuius ciuitatis Diœcesis vel Prouinciæ, alia loca non censentur interdicta, nec homines loci illius.

Cæterum interdicto Clero alicuius Ecclesiæ, ipsa Ecclesia propter hoc non censetur interdicta. Itaq; alij Clerici in tali Ecclesia licet celebrare possunt.

DE HIS, QUÆ TEMPORE INTERDICTI sunt licita, quæ minus licita.

In loco interdicto singulis diebus in Ecclesiis & Monasteriis possunt Missæ, & alia officia diuina celebrari, cū his quatuor conditionibus. **P**rima, quòd celebrentur submissa voce: **S**ecunda, quòd ianuis clausis: **T**ertia, quòd non pulsatis campanis: **Q**uarta, quòd exclusis excommunicatis & interdictis. Vnde non seruata aliqua vna ex conditionibus predictis, seruatis aliis tribus, interdictum violatur, & ibi sic celebrans, vel aliquid agens ex suo officio in aliquo ordine, efficitur irregularis.

Interdi-

Interdicto loco generaliter vel specialiter & singulariter, non sunt interdicti Clerici, vel homines illius loci, tunc enim extra illa loca possunt audire diuina & sepeliri: Quia nō sunt interdicti nisi fuerint in culpa, & dederint causam interdicto.

Laici, qui sunt interdicti, non possunt admitti ad diuina, quæ celebrantur cum dictis conditionibus in loco interdicto, nisi sint super hoc specialiter priuilegiati.

Non venientes ad diuina officia tam Canonici quàm Clerici Ecclesiarum amittunt distributiones, perinde ac si non esset interdictum.

Missæ peculiare siue votiuæ, possunt celebrari tempore interdicti in Ecclesiis conuentualibus & Collegiatis, modo supra dicto.

In quatuor festiuitatibus, videlicet Natiuitatis Domini, Paschæ, Pentecostes & Assumptionis B. M. à primis vesp. incipiendo vsque ad secundas vesp. inclusiuè, ac insuper in festo Corporis Christi, & per totam octauā à primis vesp. festi vsque ad vltimas vesp. octauæ diei inclusiuè, diuina officia ianuis apertis, alta voce, campanis pulsatis, & interdictis admissis (excommunicatis verò exclusis) celebrari debent: ita tamen, quòd illi, quorum causa interdictum fulminatum est, altari non appropinquent.

IN SVPRADICTIS FESTIUITATIBVS quæ fieri debeant.

Corpus Christi in loco interdicto non licet dare (sicuti nec in aliis diebus interdicti) sanis hominibus, nisi solis infirmis decedentibus, vel in periculo mortis constitutis.

Exrema vnctio (sicuti & in aliis diebus interdicti) denegatur tam Clericis quam Laicis.

Missa principalis de festo est celebranda, possunt tamen & aliæ Missæ votiuæ celebrari solenniter.

Aqua solenniter benedici, & aspersio fieri, panisque seu esculenta necnon herbæ & fructus benedici possunt, & Lai-

S s 2

cis cti-

cis etiam interdictis ministrari. Quæ tamen extra hæc festa tempore interdicti prohibentur fieri.

Virgines & Altaria, calices & paramenta, Abbates & Abbatissæ, consecrari vel benedici possunt.

Sepultura mortuorum Laicorum non admittitur, sed Clerici possunt sepeliri cum campanis & aliis consuetis solennitatibus.

In festo Assumptionis Mariæ, & (secundum Syluestrum) Corporis Christi, nuptiæ possunt solenniter benedici, quod aliis diebus, durante interdicto, fieri non debet.

ITEM ALIO TEMPORE INTERDICTI

Baptisma non solum paruulorum, sed etiam adultorum admittitur omni tempore interdicti, vti & Catechismus, qui baptismum præcedit.

Confirmatio admittitur omni tempore.

In die cœnæ Domini admittitur (sub silentio tamen) consecratio Chrismatis, quo vtendum est in baptismo & confirmatione propter necessitatem.

Pœnitentia non solum infirmis, sed & sanis admittitur, dummodò nō sint excommunicati, qui non possunt admitti, nisi in morte: exceptis illis, quorum culpa vel dolo lata est sententia interdicti, nisi primò satisfecerint, vel de satisfaciendo dederint idoneam cautionē, aut saltem iuratoriam, quod cum poterint satisfaciant.

Eucharistia permittitur dari decedentibus, sanis damnatis ad mortem omni tempore interdicti, quia censentur tunc fore in articulo mortis.

Corpus Christi potest ad infirmos cum campanula & candelâ ardente & cantu portari: Et astantes possunt admitti ad videndum Corpus Christi, infirmo communicante.

Matrimonia tempore interdicti permittuntur, quæ contrahi possunt quolibet tempore per legitimū consensum viri & mulieris, etiam si contrahentes essent interdicti, dummodò fuerint extra Ecclesiam.

Solen-

Solennis benedictio nuptiarum non potest dari.

Sponsa non debet introduci solenniter, vt consuetum est.

Prægnantibus mulieribus partui proximis, non debet dari Eucharistia, nisi Confessarius consideret periculum mortis in eis.

Sacri ordines etiam minores non possunt conferri in loco interdicto Clericis vel Laicis.

Sepultura Ecclesiastica Laicis denegatur tempore interdicti generalis, etiam si pœnitentiam egerint: cessante tamen interdicto, corpora eorum ad Ecclesiam seu cœmeterium transferuntur.

Clericis non interdictis non denegatur sepultura Ecclesiastica, ita tamen, quod fiat sine pulsu campanarum & sine omni solennitate: potest tamen officium funerale dici circa talem sepulturam voce submissa, & ianuis clausis.

Clerici celebrâtes officium diuinum circa sepulturam extra ecclesiam vel cœmeterium alicuius personæ interdictæ, vel in loco interdicto personæ non interdictæ, sunt irregulares, sed sine officio diuino possunt interdicti extra cœmeteriū sepeliri. Et si laici de facto sepeliuntur in cœmeterio, clerici peccant, dantes ei crucem & aquā benedictam & incensum.

Mulieres post partum non debent induci cum solennitate, sed cum Orationibus & Psalmis, neque aspergantur aqua benedicta, sed simpliciter intrent Ecclesiam Sacerdote præsentem.

Verbum Dei tempore interdicti potest & debet publicè in Ecclesiis prædicari, & pro prædicatione debet campana pulsari, & post prædicationem licet Sacerdoti pronuntiare Confessionem generalem populo, & absolueret ipsum absolutione generali.

Violatur interdictum, si pulsatur ad horas, vel aliqua officia diuina; potest tamen aliquod signum fieri pro conuocandis Clericis ad eadem, scilicet tabulis.

Potest pulsari campana de mane & vespere pro salutatione B. virginis

Ss 3

In die

In die Parasceues possunt Laici accedere ad crucem adorandam & exosculandam.

Aqua diebus Dominicis, ianuis clausis, benedici potest, sed non licet ea aspergere Laicos, exceptis festiuitatibus priuilegiatis supra nominatis.

Violatur interdictum, si Laici proprij, vel aliunde aduenientes admittuntur ad diuina, & si audiant de foris voces celebrantium in ecclesia ianuis clausis, vel si Laici perforatis parietibus templi, audiunt celebrari diuina.

Clerici beneficiati illius ecclesie possunt in ea celebrare & audire diuina, extranei verò siue aliunde aduenientes non debent.

Mensa potest benedici tempore interdicti, etiam ab interdicto.

Benedictio Episcopalis solennis non debet fieri in loco interdicto.

Potest pulsari campana tempore interdicti pro aduentu alicuius persone notabilis, vel ostensione aliquarum literarum.

Euntes per loca interdicta, si duo sunt, tunc non dicant horas canonicas in via, ita quòd ab alijs audiantur: secus si vnus solus oraret sub silentio, tunc posset bene orare eas eundo per talia loca.

Non est Laicis aperienda fenestra vel ostium Ecclesie, vt videant eleuationem corporis Christi, nec pax extra portanda, nec sunt admittendi ad offertorium post Euangelium.

Laici interdicti possunt in ecclesia orare priuata oratione, & dicere Litanias suas: vel laudes tempore illo, dum in ea diuina cessant. **P**œna violentis interdictum: **C**lerici est irregularitas, suspensio inhabilitas ad eligendum postulandum actiue & passiuè, & remouendus est ab officio. Purus verò Laicus, violans interdictum, grauiter peccat, & puniendus est pœna arbitraria per iudicem Ecclesiasticum.

SUMMARIVM SVPRADICTORVM.

Durante

Durante interdicto, diuina officia non fiant in Ecclesijs, nisi cum conditionibus: & in certis priuilegiatis diebus, Chrisma consecratur. Nulla verò Sacramenta Ecclesiastica administrantur, nisi Baptismus, Confirmatio, & Pœnitentia omnibus differenter. Eucharistia infirmis & in periculo mortis constitutis tantum. Matrimonia sine Ecclesiastica solennitate contrahuntur. Decedentes Laici in eisdem locis Ecclesiastica carent sepultura. Clerici, ea quæ sunt ordinis, exercere prohibentur, nisi in casibus expressis.

CASVS QVIBVS ECCLESIE COEMETERIA & Altaria consecranda aut reconcilandam veniunt.

Quælibet Ecclesia de nouo constructa debet consecrari, quæ licet sit consecrata, tribus casibus indiget consecratione. **P**rimò si nescitur, vel dubitatur an fuerit consecrata, nec apparet aliqua scriptura, munimentum, seu alia quæuis probatio: tali verò casu sufficit vnus testis de visu vel auditu testimonium, quando quidem non agitur de præiudicio alicuius.

Secundò, si Ecclesia exusta, parietes sint combusti, vel in interiori parte Ecclesie notabiliter decrustati, in toto, vel in parte maiori: quia consecratio Ecclesie in interiori parte consistit, vbi linitio & cruces fiunt. Si autem solum tectum comburatur, non est consecranda.

Tertiò, si parietes in toto, vel in parte maiore corruerint, ita quòd denuo oporteat eos simul reficere, etiam ex lapidibus eisdem: secus si corruerit solum tectum.

Porrò Ecclesia consecrata quinque casibus polluitur, indigens reconciliatione & nō consecratione. **P**rimò propter homicidium in ea perpetratum, etiam sine sanguine. **S**ecundò propter violentam & iniuriosam sanguinis humani effusionem. **T**ertiò propter commissum in ea adulterium, vel quamlibet seminis humani effusionem voluntariam. Idem

Ss 4

est si

est si maritus ibidem vxorem cognoscat. **Q**uartò si in ea sepeliatur excommunicatus Hereticus, vel paganus seu infidelis. Quo casu talium corpora exhumanda & proiicienda sunt, si discerni possunt ab aliis. **Q**uintò, si ecclesia (& idem de altari ac cœmeterio) ab Episcopo publice excommunicato cōsecratur, vel etiam reconcilietur, seu benedicatur: Quia ante reconciliationem nec celebrari, nec sepeliri ibi aliquis debet. Quod in omnibus casibus supradictis intelligendum, nisi in casibus à iure expressis.

Cœmeterium nouum est cōsecrandum, consecratum verò iisdem modis quibus Ecclesia violatur & reconciliatur. Si dubitatur esse consecratum, idem fit, quod circa ecclesiam de cuius consecratione dubitatur: debet enim consecrari. Porro violata ecclesia censetur etiam violatum esse cœmeterium, si ecclesiæ est contiguum: alias secus.

Si autem cœmeterium est violatum, non idè ecclesia est execrata, ne minus dignum videatur trahere magis dignum.

Quod si duo cœmeteria sunt cōtigua, intercedente tamen pariete, vno ex illis polluto, aliud nō censetur esse pollutum, etiamsi porta esset in pariete, per quam accessus esset ab vno ad aliud. Quocunq; autem modo sit pollutum cœmeterium, nemo sepeliri in eo debet, antequam reconcilietur.

Et quoties reconciliandum erit ob sepultum in eo Hæreticum aut infidelem, prius corpus exhumandum est & proiiciendum, si discerni potest, vti de Ecclesia dictum est. Quando Ecclesia vel cœmeterium occultè polluitur, & pollutio non deuenit ad notitiam homini, non est opus reconciliatione: Polluens tamen Ecclesiam secretò, tenetur ad grauem pœnitentiam, & est casus Episcopalis.

Altare est duplex. Vnum scilicet stabile & fixum: Alterum mobile seu portatile, quod & viaticū appellatur: Vtrunque consecratur per Episcopum. Portatilis vsus est in defectu non consecratorum vel non reconciliatorum altarium stabilium. Super quo tamen in Ecclesia nō consecrata celebrare non

non licet absque licentia Episcopi. Quotiens verò Ecclesia exeratur seu polluitur, totiens etiam altare stabile consecratum in ea existens polluitur, & è contra & in tali altari sic polluto, celebrari non debet, donec reconcilietur. Altare autem reconsecrari debet, in casu fractionis vel destructionis, aut motionis, sigilli altaris portatilis, aut tabulæ seu mensæ lapidis violatæ vel effractæ, aut destructæ. De quorum aliquo ex præmissis si dubitet, aut non sit resolutus Sacerdos, consulere debet Episcopum aut eius Vicarium.

THURIFICATIONIS MODVS

in primis vespers festi.

Thurificatio altarium, fit tantum in primis vespers festorum solennium. Vnde sequitur, quod exceptis vigiliis, in tribus sequentibus diebus festis, Natalis Domini, Paschæ, & Pentecostes omitti debet: similiter & in aliis diebus festis, nisi à capitulo fiat officium de futuro festo. Fieri autem debet hoc ordine. Ad canticum Magnificat, officians in pluviali, tempori congruenti, ante maius altare, accipit à Diacono vel Ministro thuribulum accensum: & imposito ex nauicula incenso, dicente Diacono: Iube Dñe benedicere: **R**espondet benedicendo in forma crucis: Incensum istud dignetur Dñus benedicere, & in odorem suauitatis accipere. Per Christum Dñum nostrum. **R**esp. Amen. **D**einde accedit ad maius altare: ibiq; acceptò à ministro thuribulo, facta reuerentia, facit cum thuribulo tres ductus in formam crucis. Primò suprà medium altaris, postea ad chorum dextrum, postremò ad sinistrum, dicendo: Dirigatur Dñmine oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo: eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. **R**ediens ad medium altaris, eleuet thuribulum modicè super altare, & tenendo prosequa-

214 Exceptio noui Archiepiscopi.

prosequatur: Ascéndat ad te Dómine incénsus istud, & de-
scéndat super nos misericórdia tua. Per Christum Dóminum
nostrum, **Minister autem recipiendo thuribulum, respondet**
Amen.

Si autem incensans fuerit Episcopus vel Prælatus in digni-
tate constitutus, recipiendo minister, osculetur manum eius
in prima & vltima saltem incensatione. Tunc officians oscu-
lato altari recedit. Et procedendo cum céroferariis, ministris,
& sacerdotum si adest ordine, similem incensationem facit,
ad Ciborium, si vicinum est altari maiori: alioqui vicini-
bus absolutis, illud in suo ordine adolet: facta tamen pro-
fundiori quam in aliis inclinatione vel genuflexione. Noue-
rit autem officians plura vel pauciora altaria adolere, secun-
dum maiorem & minorem festi solennitatem, vel temporis
sufficienciam: & altaria incensanda debent esse mappis & ac-
censis candelis instructa. Absolutis altaribus, vel sacellis, of-
ficians ante maius altare, aliás in choro, stet ad populum ob-
uersus, & ante illum duo ministri: reliquus vero si adest cle-
rus à lateribus suo ordine. Quorum senior facta reuerentia,
det incensum officianti, dicens: Ignem sui amoris, accéndat
Deus in córdibus nostris. Per Christum Dóminum nostrum.
Resp. Amen. Idem facit officians, primo incensanti sese, de-
inde ministris, postea clero, denique choro cantorum, vel po-
pulo per se vel alium, secundum consuetudinē locorum: Ita
tamen, vt omnia expediat, antequam Antiphona post Ma-
gnificat finiatur. Denique prosequitur Vesperas, iuxta præ-
scriptum officij.

*Thurificatio circa Missam, habetur descripta in Missali
Romano.*

EXCEPTIO NOVI ARCHI- EPISCOPI ET EPISCOPI, AD PRIMVM ciuitatis ingressum post consecrationem.

Maiores

ad primum ciuit. ingressum.

215

MAior Prælatus siue Rector Ecclesiæ, superpillicio & plu-
uiali prætiosiore indutus, cum suo clero & vniuerso
populo, præcedentibus vexillis & candelis, ac Sacerdotibus
reliquias deferentibus, nouum Antistitem ad primum ingres-
sum post consecrationem excepturus, extra ciuitatem pro-
cessionaliter vadat, vsque ad Oratorium, seu locum aliquem
decentem, in quo mensa (vbi altare nullum est) strata sit, ad
reponendum in eam sanctorum reliquias.

Tunc Prælatus seu Rector, flexis ad eandem mensam ge-
nibus, crucem aut alias reliquias Episcopo, postquam offer-
torium fecerit, similiter genua flectenti exosculandas debita
reuerentia porrigat: Et tunc cum cantu Responsorij, Posui
adiutorium super potentem, &c. (vt post lectionē quintam
de communi Confessoris Pontificis) vsque in Ecclesiam de-
ducatur.

Posui ad iu to ri um super
po ten tem, & exal ta ui e le ctum de
ple be me a: **M**a nusc-
nim me a auxi li a bi tur

Dauid seruum meum, o le o sancto meo

Quod si non sufficiat, canatur etiam Responsorium de Patrono Ecclesiae illius, resonantibus interim Ecclesiae campanis. Ingrediente autem Episcopo Ecclesiam, mox solenniter incipiat Canticum Te Deum laudamus. Ibidemque statim Prælatus offert Episcopo reuerenter aspersorium cum aqua benedicta, quo aspergit episcopus primo seipsum, deinde alios. Tum deducitur ad altare maius, ubi super faldistorio ante infimum gradum altaris parato, siue cathedra parata procumbit, vel alias ad pedem eiusdem altaris genua flectit, & orat. Finito autem cantico, Prælatus eiusdem Ecclesiae, super eo in cornu Epistolae altaris versus ad orantem dicat.

Vers. Exaltent eum in Ecclesia plebis:

Resp. Et in cathedra seniorum laudent eum.

Vers. Mitte ei auxilium de sancto:

Resp. Et de Sion tuere eum.

Vers. Esto ei Domine turris fortitudinis:

Resp. A facie inimici.

Vers. Domine exaudi orationem meam

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

Oratio.

Oratio.

Oremus.

Deus omnium fidelium pastor & rector, famulum tuum Episcopum nostrum, quem Ecclesiae tuae praeesse voluisti, propitius respice: da ei quæsumus, verbo & exemplo, quibus praestit proficere, ut ad vitam unam cum grege sibi credito perueniat sempiternam. Per Christum Dominum nostrum: **Resp.** Amen.

Postea surgens Episcopus assumpta stola, ascendit ad altare, illudque in medio exosculatur, ubi stans dat benedictionem solennem populo, dicens.

Vers. Sit nomen Domini benedictum:

Resp. Ex hoc nunc & usque in seculum.

Vers. Adiutorium nostrum in nomine Domini:

Resp. Qui fecit caelum & terram.

Vers. Benedicat vos omnipotens Deus Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. **Resp.** Amen.

Quibus sic peractis, Prælatus, Sacerdotes & alij, depositis paramentis, comitantur Episcopum ad palatium suum, seu Diuersorium.

INTRODVCTIO NOVI PLEBANI seu beneficiati.

Executor requisitus à Plebano seu beneficiato, vigore tituli sui, visis autenticis & originalibus literis Inuestiturae seu prouisionis illius, curet conuocari clerum & populum pro testimonio, per pulsum campanae maioris. Et intronizandus indutus superpillicio & stola, flectat genua ante fores Ecclesiae: & introducens ipsum similiter indutus, & genua flectens, dicat:

Vers. Adiutorium nostrum in nomine Domini:

Resp. Qui fecit caelum & terram.

Et oret cum ipso Psalmum: Miserere mei Deus secundum magnam, &c. quilibet suum versum. Finito Psalmo, dicant simul,

T t

simul,

simul. Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson. Pater noster. Ave Maria. **Et surgens introducens dicat.**

Vers. Et ne nos inducas in tentationem:

Resp. Sed libera nos à malo.

Vers. Sacerdotes tui induantur iustitia:

Resp. Et sancti tui exultent.

Vers. Saluum fac seruum tuum:

Resp. Deus meus sperantem in te.

Vers. Deus custodiat introitum & exitum tuum:

Resp. Ex hoc nunc & vsque in seculum.

Oratio.

Oremus.

Pratende Dómine famulo tuo dexteram cælestis auxiliij; vt te toto corde perquirat, & quæ digne postulat, consequi mereatur. Per Christum Dominum nostrum. **Resp.** Amen.

Postea tradat ei clauēs Ecclesiæ, dicens:

Accipe has clauēs, vt iisdem aperias ac claudas quibus & quando oportet: in nomine Domini. **Aperto posthac per eum ostio, inducat eum, porrecta ei stola, executor, dicens:**

Ingrederere in domum Dei, cuius pietate ad ministeriū ipsius vocatus es, vt cum grege tibi credito, vitam ingredi merearis sempiternam. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Et aspergat eum aqua benedicta. Deinde præcedente clero, qui hactenus intra Ecclesiam ad fores præstolabatur, vadunt ad summū altare: vbi ambo genua flectentes, facta breui oratione, ascendunt ad planum altaris. Et tunc executor intronizando modicū inclinato ad altare, tangentiq; ambabus manibus ipsum altare in medio tradat possessionem, dicens:

Autoritate & mandato Domini nostri Reuerendissimi N. Episcopi N. mitto te in corporalem & actualem huius Ecclesiæ possessionem, constituens te rectorem eius, in spiritualibus & temporalibus, ac curā animarum illius tibi committens, quam ita administrabis in animam tuam; vt in die iudicij Deo rationem administrationis tuæ reddere valeas: Et propterea tibi de ipsius fructibus & obuentionibus ab his,
quorum

quorum interest, responderi iubeo. In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Amen.

Quo peracto, intronizatus facto signo Crucis in medio altaris, exosculetur illud, & si adest clerus, cantetur Antiphona de Patrono Ecclesiæ cum versu & Collecta, quam nouus rector dicat. His peractis, pulsantur omnes campanæ, & decantetur Te Deum laudamus: Demum executor aut alius quispiam ad hoc idoneus commendet eum populo, & iubeat vt illi tanquam rectori de cætero obediant, & de omnibus prouentibus & iuribus integrè respondeant. Si verò auctoritate Papæ possessio danda est, dicatur: Auctoritate & mandato sanctissimi Dñi nostri Papæ, mitto te in corporalem, &c.

Postremo de Ecclesia intrando domum Plebani dicat Executor.

Vers. Pax huic domui:

Resp. Et omnibus habitantibus in ea.

Oremus.

Visita, quæsumus Dómine, habitationem istam, & omnes insidias inimici ab ea longè repelle, & Angeli tui sancti nos in pace custodiant: Et benedictio tua sit super nos semper. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

In simplicibus verò beneficiis vtpotè Vicariis, & Altaristis, ac cæteris, Executor, vt supra, & inducendus superpillicio induti, corā notario (si haberi possit) & testibus ad hoc rogatis & presentibus aliquibus eius Ecclesiæ beneficiatis, si qui sint, vadunt ad altare beneficij, vbi genua flectunt, factaq; breui oratione, Executor tradat possessionem beneficiato, dicens:

Autoritate & mandato Domini nostri Reuerendissimi Episcopi N. mitto te in corporalem & actualem huius vicariæ (Altaris) Sancti N. possessionem: committens tibi administrationem spiritualem & temporalem ipsius: cuius administrationis rationem in die iudicij te Domino redditurum scias. Iubeo præterea tibi de ipsius fructibus & obuentionibus ab his, quorum interest, responderi. In nomine Patris, & Fi

liij, & Spiritus sancti. Amen.

T t 2

Quo

Quo peracto, intronizatus facto signo Crucis in medio altaris, exosculetur illud, postremò Executor aspergat eum aqua benedicta.

Notandum autem, si is, qui introducitur, circa suam institutionem, in manibus Episcopi, vel eius Vicarij, non fecit professionem fidei, iuxta S. Concilij Tridentini præscriptum; ut eam faciat coram altari, ante orationem supra eum ut supra dicendam. Quæ quidem Professio talis est.

Ego N. firma fide credo & profiteor, omnia & singula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo sancta Romana Ecclesia vtitur, videlicet: Credo in vnum Deum patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium, & inuisibilium. Et in vnum Dominum Iesum Christum, Filium Dei unigenitum, & ex patre natum ante omnia secula: Deum de Deo: lumen de lumine: Deum verum de Deo vero: genitum, non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt: qui propter nos homines, & propter nostram salutem, descendit de cælis, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est: & resurrexit tertia die secundum scripturas: & ascendit in cælum, sedet ad dexteram patris: & iterum venturus est cum gloria iudicare viuos, & mortuos; cuius regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum Dominum, & viuificantem, qui ex Patre, Filioq; procedit: qui cum Patre, & Filio, simul adoratur, & conglorificatur: qui locutus est per prophetas. Et Vnam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor vnum baptismum, in remissionem peccatorum, & expecto resurrectionem mortuorum, & vitam venturi seculi Amen. Apostolicas & Ecclesiasticas traditiones, reliquasq; eiusdem Ecclesiæ observationes & constitutiones firmissimè admitto, & amplector. Item sacram scripturam, iuxta eum sensum, quem tenuit & tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare, de vero sensu,

sensu, & interpretatione sacrarum scripturarum, admitto; nec eam vnquam, nisi iuxta vnanimem consensum Patrum accipiam, & interpretabor. Profitetur quoque septem esse verè & propriè sacramenta nouæ legis, à Iesu Christo, Domino nostro, instituta, atque ad salutem humani generis, licet nō omnia singulis necessaria, scilicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem, Ordinem, & Matrimonium; illaque gratiam conferre: & ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem, sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque & approbatos Ecclesiæ catholicæ ritus, in supradictorum omnium sacramentorum solenni administratione recipio, & admitto: omnia & singula, quæ de peccato originali, & de iustificatione in Sacrosancta Tridentina Synodo definita & declarata fuerunt, amplector, & recipio. Profitetur pariter in Missa offerri Deo, verum, proprium, & propiciatorium sacrificium, pro viuis, & defunctis: atque in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse, verè, realiter, & substantialiter corpus & sanguinem, vnà cum anima, & diuinitate Domini nostri Iesu Christi: fierique conuersionem totius substantiæ panis, in corpus, & totius substantiæ vini, in sanguinem; quam conuersionem Catholica Ecclesia Transubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie, totum atque integrum Christum, verumq; Sacramentum sumi. Constanter teneo, Purgatoriū esse, Animasq; ibi detentas fidelium suffragiis iuuari. Similiter & Sanctos, vna cum Christo regnantes, venerandos atq; inuocandos esse, eosq; orationes Deo pro nobis offerre, atq; eorum reliquias esse venerandas. Firmissimè assero, imagines Christi, ac Deiparæ semper virginis, necnon aliorum Sanctorum, habendas & retinendas esse, atque eis debitum honorem ac venerationem impertiendam. Indulgentiarum etiam potestatem, à Christo in Ecclesia relictam fuisse; illarumq; vsum Christiano populo maximè salutarem esse affirmo. Sanctam Catholicam, & Apostolicam Romanam Ecclesiam,

clesiam, omnium Ecclesiarum matrem, & magistram agnosco; Romanoq; Pontifici, beati Petri, Apostolorum principis successori, ac Iesu Christi Vicario, veram obedientiam spondeo ac iuro. Cætera item omnia, à sacris Canonibus, & œcumenicis Conciliis, ac præcipua à sacrosancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata, indubitanter recipio atque profiteor: simulq; contraria omnia, atq; hæreses quascunq; ab Ecclesia damnatas & reiectas, & anathematizatas, ego pariter damno, reiicio, & anathematizo. Hanc veram Catholicam fidem, extra quā nemo saluus esse potest, quam in præsentī spontē profiteor, & veraciter teneo, eandem integram & inuiolatam, vsque ad extremum vitæ spiritum constantissimè (Deo adiuuante) retinere & confiteri, atque à meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum, Ego idem N. spondeo, voueo, ac iuro: Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia.

RECONCILIATIO PALLARUM, corporalium, & linteaminum sacrorum post eorum ablutionem.

Sacerdos superpillicio & stola indutus dicat:

Vers. Adiutorium nostrum in nomine Domini:

Resp. Qui fecit cælum & terram.

Oremus.

Omnipotens sempiternè Deus, innocentiae restitutor, qui per Moysen famulum tuum præcepisti Sacerdotibus & ministris, ut sanctuarij vestes nitidæ asseruarèntur, & maculatæ mundarèntur, ne quid inesset, quod tuæ oculos offenderent maiestatis: tibi has vestes tua benedictione consecratas referimus mundas & nitidas. Suppliciter deprecantes, ut eas in vsum ministerij tui pristinum placidus ac benignus reassumere dignèris: quatenus sacrificium tibi acceptum & nobis

nobis salutiferum super eis offerre valeamus. Per Iesum Christum filium tuum Dominum nostrum: qui tecum viuit & regnat in vnitæte Spiritus sancti Deus, in sæcula seculorum. Amen.

Deinde aspergatur aqua benedicta dicens: Reconciliare, & ad vsum pristinum sacri ministerij renouare. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

BENEDICTIO ITER INGREDIENTIUM.

Sacerdos dicat Antiphonam: In viam pacis: **Deinde canticum:** Benedictus Dñs Deus Israël, quia visitauit, &c. **in fine** Gloripatri. **Postea repetatur Antiphona:** In viam pacis & prosperitatis dirigat vos (nos) omnipotens & misericors Dominus, & Angelus Raphaël comitetur vobiscū (nobiscum) in via, ut cum pace, salute & gaudio reuertamini (reuertamur) ad propria. Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson. Pater noster.

Vers. Et ne nos inducas in tentationem:

Resp. Sed libera nos à malo.

Vers. Saluos fac seruos tuos:

Resp. Deus meus sperantes in te.

Vers. Mitte eis (nobis) auxilium de sancto:

Resp. Et de Sion tuere eos (nos.)

Vers. Esto eis (nobis) domine turris fortitudinis:

Resp. A facie inimici.

Vers. Nihil proficiat inimicus in eis (in nobis.)

Resp. Et filius iniquitatis non apponat nocere eis (nobis.)

Vers. Benedictus Dominus die quotidie:

Resp. Prosperū iter faciat eis (nobis) Deus salutarium nostrum.

Vers. Vias tuas Domine demonstra nobis: (strorū.)

Resp. Et semitas tuas edoce nos.

T t 4

Vers.

224 **Benedictio iter ingredientium.**

Verf. Vtinam dirigantur viæ nostræ :

Resp. Ad custodiendas iustificationes tuas.

Verf. Erunt praua in directa :

Resp. Et aspera in vias planas.

Verf. Angelis suis Deus mandauit de te :

Resp. Vt custodiant te in omnibus viis tuis.

Verf. Domine exaudi orationem meam :

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

Oremus.

Deus qui filios Israël per maris médium sicco vestigio ire fecisti, quiq; tribus magis iter ad te stella duce pandisti: tribue quæsumus famulis tuis iter prósperum, tempusque tranquillum: vt ángelo sancto tuo cómite, ad eum quo pergunt (pergimus) locum, ac demum ad æternæ salutis portum feliciter peruenire vâleant (valeamus.)

Deus qui Ahraâm púerum tuum de Vr Chaldæorum eductum, per omnes suæ peregrinationis vias illæsum custodisti: quæsumus vt hos (nos) famulos tuos custodire dignêris. Esto eis (nobis) Dómine in procinctu suffragium, in via solatium, in æstu umbráculum, & in plúvia & frigóre teguméntû, in lassitúdine vehículum, in aduersitatē præsidi-um, in lúbrico báculus, in naufrágio portus: vt te duce quò tendunt (téndimus) prósperè perueniant (perueniâmus) & demum incólumes ad própria rédeant (redeamus.)

Adésto Dómine supplicationibus nostris, & viam famu-lorum tuorum in salutis tuæ prosperitate dispóne: vt in-ter omnes viæ & vitæ huius varietates, tuo semper protegân-tur (protegâmur) auxilio.

Præsta quæsumus omnipotens Deus, vt familia tua per viam salutis incédât: & beâti Ioánnis præcursóris horta-ménta sectándo, ad eum, quem prædixit secúra perueniat, Dóminum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui tecum viuit & regnat in vnitáte Spíritus sancti Deus, per ómnia sé-cula seculórum. **Resp.** Amen.

Verf.

Bened. peregr. ad loca sacra. 225

Ver. { Procedatis in pace.

{ Procedamus in pace.

Ref. In nómine Dñi. Amen.

BENEDICTIO PEREGRINO-rum ad loca sacra.

Sacerdos dicto Sacro, ad hoc propositum: alioqui super-Spillicio & stola indutus: stans ad altare, & peregrinis ante sese genuflexis inchoat, signando se signo Crucis. **Verf.** Ad-iutorium nostrum, &c. **Resp.** Qui fecit cælum & terram. **Deinde dicit Antiphonam.** Dominus custodit te, Dominus protectio tua, super manum dexteram tuam. **Psalm. 120.**

LEuauia oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. **Auxilium meum à Domino:** qui fecit cælum & terram. **Non** det in commotionem pedem tuum: neq; dormitet qui custodit te. **Ecce** non dormitabit: neq; dormiet, qui custodit Israël. **Dominus** custodit te, Dominus prote-ctio tua: super manum dexteram tuam. **Per** diem sol non vret te: neq; luna per noctem. **Dominus** custodit te ab om-ni malo: custodiat animam tuam Dñs. **Dominus** custodiat introitum tuum & exitum tuum: ex hoc nunc & vsq; in secu-lum. **Gloria Patri.** **Repetita Antiphona:** Dominus custodit te, &c. **dicit Sacerdos** Kyrie eleyson, &c. **omnia vt supra in Iti-nerario: quo finito, addat sequentes orationes.** **Oremus.**

Deus infinite misericórdiæ, & maiestâtis immensæ, quem nec spátia locórum, nec interualla témporum, ab his, quos tuêris abiúngunt: adésto præsentibus famulis tuis, in te vbique fidéntibus: & per omnem, per quam itúri sunt viam, dux eis & comes esse dignêris: nihil eis aduersitatís nóceat, nihil díficultátis obsístat: cuncta eis salúbria, cuncta próspe-ra sint, vt sub ope dextere tuæ, quidquid iusto expetierint desi-dério, céleri consequántur efféctu. Per Dñm. **Oremus.**

Omnipotens sempitérne Deus, humáni géneris reformâ-tor & author, qui Abrahæ púero tuo, ve exíret de terra natiui-

natiuitatis suæ, & iret in terram promissionis, quam ei te daturum promiseras præcepisti: nec non & populum Israëliticum in desertum ad te adorandum, multis prodigiis venire fecisti: hos quesumus peregrinos ad beatorum Apostolorum Petri & Pauli limina (**vel N. alia loca**) te adorare pergentes, à periculis omnibus erue, & à peccatorum nexibus absolue: Et tu, qui es via vera in te confidentibus, eorum iter bene dispone, ut inter omnes huius vitæ perturbationes tuo protegantur auxilio: mitte eis Domine Angelum tuum, quem Tobie famulo tuo comitem dedisti, ut ubicunque manserint, sit illis defensor, contra insidias omnium inimicorum visibilium & invisibilium: quatenus læti & incolumes ad nos redire valeant. Per Dominum.

Postea ponat ante se eorum baculos & peras, subiungens.

Omnipotens sempiternus Deus, qui serui & dilecti tui Iacob Patriarchæ voto, benedixisti: ut habens panem ad vescendum, & vestimentum ad operiendum, & in baculo Iordanem transiens, postmodum cum magna substantia in patriam reuerteretur: super hos quoque famulos tuos vota seruitutis sue offerentes, benedictionem tuam effundere digneris, ut subsidio tuæ providentiæ, & baculo tuæ protectionis muniti, cum spiritalibus & temporalibus votorum suorum augmentis, tibi & Ecclesiæ tuæ in hoc loco representari mereantur. Per Dominum nostrum, &c.

Postremo redditis in manus eorum peris & baculis, aspergit eos aqua benedicta dicens: Per sacram huius aquæ asperisionem, det vobis omnipotens Deus, ad eundum & redeundum, suam gratiam & benedictionem **Resp.** Amen. Et benedictio Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus sancti, descendat super vos, & maneat semper. **Ref.** Amē.

Si peregrini fuerint diuersi sexus, vel vnus solus tantum: Sacerdos ad ea, superiorem formulam benedictionis accommodabit.

BENE-

BENEDICTIO NOVÆ NAVIS.

Vers. Adiutorium nostrum in nomine Domini:

Resp. Qui fecit cælum & terram.

Vers. Dominus vobiscum. **Resp.** Et cum spiritu tuo.

Propitiare Domine supplicationibus nostris, & benedic Nauim istam dextera tua sancta, & omnes qui in ea vehentur, sicut dignatus es benedicere arcam Noë ambulantem in diluuiio. Porrigere eis Domine dexteram tuam, sicut porrexisti beato Petro ambulanti supra mare: & mitte sanctum angelum tuum de cælis, qui liberet & custodiat eam semper à periculis vniuersis, cum omnibus quæ in ea erunt: & famulos tuos, repulsis aduersitatibus, portu semper cursuque tranquillo tuearis: transactisq; ritèq; perfectis negotiis omnibus, iterato tempore ad propria cum omni gaudio reuocare digneris. Per Dominum nostrum.

Aspergat nauim aqua benedicta.

BENEDICTIO DOMVS NOVÆ.

Vers. Adiutorium nostrum, &c. **Qui** fecit cælum & terram. **Antiphona.** Vanum est vobis ante lucem surgere, nisi Dñs ædificauerit domum, & custodiuerit eam. **Psal.** 126.

Nisi Dominus ædificauerit domum: in vanum laborauerunt, qui ædificant eam. **Nisi** Dominus custodierit ciuitatem: frustra vigilat, qui custodit eam. **Vanum** est vobis ante lucem surgere: surgite postquam federitis, qui manducatis panem doloris. **Cum** dederit dilectis suis somnum: ecce hæreditas Domini, filij merces, fructus ventris. **Sicut** sagittæ in manu potentis: ita filij excussorum. **Beatus** vir, qui impleuit desiderium suum ex ipsis: non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta. **Gloria patri.** **Psal.** 127.

Beati omnes qui timent Dominum: qui ambulant in viis eius. **L**abores manuum tuarum quia manducabis: beatus es,

Benedictio domus nouæ.

tus es, & benè tibi erit. **V**xor tua sicut vitis abundans: in lateribus domus tuæ. **F**ilij tui sicut nouellæ oliuarum: in circuitu mensæ tuæ. **E**cce sic benedicetur homo: qui timet Dominum. **B**enedicat tibi Dominus ex Sion: & videas bona Hierusalem, omnibus diebus vitæ tuæ. **E**t videas filios filiorum tuorum: pacem super Israël. **Psal.** 132.

Ecce quàm bonum & quàm iucundum: habitare fratres in vnum. **S**icut vnguentum in capite: quod descendit in barbam, barbam Aaron. **Q**uod descendit in oram vestimenti eius: sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion. **Q**uoniam illic mandauit Dominus benedictionem: & vitam vsque in seculum.

Quibus finitis, & Antiphona repetita, dicitur Vers. Domine exaudi orationem meam **Resp.** Et clamor meus ad te veniat. **Vers.** Dominus vobiscum. **Resp.** Et cum spiritu tuo. **Oremus.**

TE Deum Patrem omnipotentem suppliciter exoramus pro hac domo, & pro eius habitatoribus ac rebus: vt eam bene **✠**dicere & sanctificare, ac bonis omnibus ampliâre digneris: tribue eis Dómine de rore cæli abundantiam & de pinguedine terræ, vitæ substantiam, & desideria voti eorum ad effectum tuæ miserationis perducas: ad introitum ergo nostrum bene **✠**dicere, & sanctificare digneris hanc domum, sicut benedicere dignatus es domum Abraham, Isaac, & Iacob, & intra parietes domus istius Angeli tui lucis inhabitent, eamque, & eius habitatores custodiant. Per Christum Dominum nostrum. Amen **Oremus.**

Visita quæsumus Dómine habitationem istam, & omnes insidias inimici ab ea longè repelle: Angeli sancti tui habitent in ea, qui illos in pace custodiant, & benedictio tua sancta sit super eos semper. Per Dóminum nostrum, &c.

Vltimò aspergantur partes & anguli domus aqua benedicta, dicendo: Per sacram huius aquæ asperisionem, largiatur Dó-

Benedictio Panis & Aquæ.

tur Dóminus huic dómui, & in ea contentis, suam benedictionem, & securam mansionem.

Ad idem Oratio, ab igne & alijs periculis præseruatua.

Oremus.

Defende quæsumus Dómine domū istam, habitantesque in ea, à maioribus vsque ad mínimos, à conflagratione ignis, à tempestate, ruina, peste, infirmitate, & ab omnibus periculis, & insultibus inimici: vt digna & secūra in te confidentium habitatio effici mereatur. Per Christum Dóminum nostrum. Et benedictio Dei omnipotentis Pa **✠**tris, & Fi **✠**lij, & Spíritus **✠**sancti, descendat in hunc locum & maneat semper. **Resp.** Amen.

**BENEDICTIO PANIS, ET
Aquæ, in festo S. Agathæ, contra
ignis periculum.**

Sacerdos celebrans Missam de festo in Canone maiori, antequam proferat verba illa: Per quem hæc omnia Domine semper bona creas: **conuersus ad populum panem & aquam tenentem, dicit Psalm. 66.**

Deus misereatur nostri, & benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri. **V**t cognoscamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum. **C**onfiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes. **L**ætentur & exultent gentes, quoniam iudicas populos in æquitate: & gentes in terra dirigis. **C**onfiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum suum. **B**enedicat nos Deus, Deus noster: benedicat nos Deus: & metuant eum omnes fines terræ. **G**loria patri, & Filio, & Spiritui sancto. **S**icut erat, &c. **K**yrie eleyson. **C**hriste eleyson. **K**yrie eleyson. **P**ater noster. **E**t ne nos. **Vers.** Adiutorium nostrum. **Resp.** Qui fecit. **Vv**

cit. *Verf.* Sit nomen Domini benedictum. *Resp.* Ex hoc nunc, & vsque in seculum. *Verf.* Ora pro nobis beata Agatha. *Resp.* Vt digni efficiamur. *Verf.* Domine exaudi. *Resp.* Et clamor. *Verf.* Dominus vobiscum: *Resp.* Et cum spiritu tuo. *Oremus.*

Domine Iesu Christe fili Dei viui, qui es panis viuus, qui de cælo descendisti, bene *✠* dic, & sancti *✠* fica hos panes & aquam, in honorem beate Agathæ virginis & martyris, ut ubicumq; contra ignem comburentem missa vel posita fuerint, illico ignis euanescat, & penitus extinguatur. Qui viuis & regnas cum Deo patre, &c. Benedictio Dei omnipotentis, Pa *✠* tris, & Fi *✠* lii, & Spiritus *✠* sancti, per intercessionem beate Agathæ, virginis & martyris tuæ, descendat super has creaturas, & maneat semper. Amen.

Postea aspergat ea aqua benedicta: & reuersus ad altare, prosequitur in Canone, ubi desierat: Per quem hæc omnia Domine semper bona creas, &c. vsque ad finem Missæ. Hoc pane vescantur eodem die, initio commestionis, in domo constituti. Aquam verò seruent, ut tempore necessitatis in ignem iniiciatur.

TRACTATUS IV VANDI à Dæmonibus obsessos vel maleficiatos.

Quamuis quilibet fidelis verè Catholicus, postquam per fidem in baptismo sathanæ renunciauit, & Christum induit, acceperit à Christo eiusq; Ecclesia potestatem calcandi super serpentes & scorpiones infernales, eosque tum in seipsis, tum in proximis sibi charitate connexis oppugnare & deuincere: Tamen in Ecclesia, quæ est castrorum acies ordinata, ex officio tale munus propriè competit Exorcistis, eminentius autem superioribus ordinibus ecclesiasticis insignitis, videlicet Accolutis, Subdiaconis, Diaconis,

conis, & Presbyteris: quando autem fieri potest eminentissimè, propriis parochis, vel Episcopis: Proinde quilibet horum ordinum, non temerè, sed cum superiorum voluntate tale certamen aggredi debet. Ante quod cauebit inprimis à vitio superbiæ, & vanæ gloriæ, ne laboret in tentatione alicuius curiositatis, vel opinionis sanctitatis; sed habeat veram & profundam humilitatem, suiq; abiectionem: indignitatem suam agnoscens: totamq; hanc potestatem diuinæ misericordiæ, & operationi attribuens. Diabolus enim, cum sit rex super omnes filios superbiæ, à sibi similibus, vel subditis non superatur neque profligatur. Deinde caueat ab omni specie auaritiæ, & cupiditatis, ne aliquam temporalem mercedem pro suo opere accipiat, neque pactum & spem illius interponat: sed meminerit se tantam potestatem gratis accepisse; eamque vicissim gratis aliis debere impendere: illud præmij expectando, quod hoste maligno ad finem superato, nomen suum inscribatur in libro vitæ. Auaritia siquidem, teste Apostolo, est idolorum seruitus, animas habens venales: Et principis Apostolorum edicto, excluditur à sorte eiusmodi ministerij, qui donum Spiritus sancti æstimat precio temporali. Tertio caueat, ne sit peccato luxuriæ, & carnalis immundiciæ pollutus: siquidem teste Domino apud Iob, Virtus dæmonis est in lumbis eius: & fortitudo eius in vmbilico ventris eius: & super eos dæmonium habet potestatem, qui contra rationem, & legem Dei carne sua abutuntur, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Quarto, habeat firmam fidem de omnibus articulis fidei Catholicæ, ne in vlllo vel minimùm dubitet: Dicit enim Dominus, eos qui crediderint, id inter alia signa esse secuturum, ut in nomine eius dæmonia eiiciant. Et princeps Apostolorum leoni huic infernali rugienti, in fide fortiter resistendum esse admonet. Maximè autem firmissima fide nitatur, se à Christo eiusque ecclesia habere potestatem superandi dæmones: & hoc officium superna virtute efficaciter exercendi. Insuper habeat firmam spem de diuina bonitate, quod illi in tam pio conatu aderit, & per se tanquam instrumentum, plasma imaginis suæ, à tyrannide hostili liberabit: nisi suæ occultæ dispositioni, ad sui gloriam, vel pati-

entis meritum, vel aliquod aliud melius bonum, secus facere vel differre videatur. Denique & supra omnia charitatem pro fundamento præcipuo huic operi supponat, in qua illius arma contra tela inimici firmiter præualebunt. Intendat igitur omnia facere ad gloriam Dei, & charitatem, & compassionem proximi, eiusque animæ & corporis salutem promouendam. Efficacius etiam opus aggre- dietur, si iuxta Domini sententiam, ieiunio triduo, vel sicut poterit, sese præparet: & interea versetur in oratione, & in piis meditationibus, præsertim mysterij incarnationis, passionis, mortis & resurrectionis Christi, quibus nostra à tyranno infernali redemptio parta est. Præmissa igitur medicorum exploratione, vel familiarium infirmi testimoniis: si Exorcista signa obsessionis, quæ non obscura sunt deprehenderit; die competenti (quæ quo sacra- tior, ad opus erit efficacior) persona obsessa ducatur in Ecclesiam ante venerabile Sacramentum, nisi grauis causa rem in priuato facello, vel honesto domus loco peragendum dictauerit. Excludantur hæretici, schismatici, excommunicati, suspensi, & quauis censura Ecclesiastica, vel publico peccato, vel scandalo onerati, vel infamati: tum etiam curiosi & diffidentes. Siquidem ipsemet Saluator noster potentiæ suæ absolutæ, quorundam incredulitatem ad similem effectum obtitisse testatus est. Si fuerit energumenus, masculus adultus, non admittantur foeminae, nisi fortè aliquæ an- nosæ, & spectatæ pietatis. Similiter si fuerit foemina, nō admittatur frequentia virorum, nisi qui videantur ad promouendum opus esse necessarij. Adsint presbyteri, clerici & laici: qui vera compassione, & orationibus opus ex animo & sincera deuotione prosequantur.

Exorcista igitur (obsesso ante altare procidente, vel genu- flexo) si est presbyter, per seipsum: si non, tunc per alium di- cat ad intentionem sui operis Missam de S Trinitate: de Spi- ritu sancto, de passione Domini, de B. virgine, vel secundum suam deuotionē. In qua suis locis inferat sequentes orationes.

Oratio.

Deus qui per vnigénitum tuum, exclusa dominatione Diaboli, pópulum tuum fidélem aptasti: expelle qua- sumus

sumum à famulo tuo N. cunctas Diabólicæ illusiōnis insidi- as, & eum illibatum ab omni eius impugnatiōe consérua. Per eundem Dominum, &c.

Secreta. Munus Dómine, humilitatis nostræ pro petitiō- ne famuli tui N. oblátum pétimus, vt grátanter ássumas, & ab eius oppressiōne hostis maligni insídias, omnemque pote- státem benignus excludas. Per Dominum nostrum, &c.

Post Communionem. Cælestis panis, quem sumpsimus Dómine, & nobis indulgéntiam tríbuat: & famulum tuum N. ab antiqui hostis irrisiōne deféndat. Per Dñm nostrum, &c.

Finita Missa, si ipse celebravit, retineat eundem vestitum sacrum: si non celebravit, superpillicio & stola indutus, ita vt sui officij & ordinis habitum non excedat: conuersus ad energumenum & presentes, poterit, si commodum erit, face- re ad eos aliquam præfationē, qua & circa opus propositum erudiantur, & ad feruorem orationis excitentur. Postea ge- nuflexus cum reliquis dicat Litanias maiores. Vbi post ver- sum, Vt animas nostras, fratrum, propinquorum, & bene- factorum nostrorum ab æterna damnatione eripias. Te ro- gamus, &c. **immediate inferatur. Vt præsentem famulum tuum (famulam tuam) ad imaginem tuam creatum (crea- tam) & præciosissimo sanguine filij tui redemptum (redem- ptam) ab obsidione, & vexatione Satanæ liberare digneris. Te rogamus, &c.**

Vt eidem veram peccatorum suorum compunctiōem, & dignam eorundem pœnitentiam, & remissionem largiri di- gneris. Te rogamus, &c. Vt nos indignos famulos tuos ad eius liberationem cooperantes, exaudire & adiuuare digne- ris. Te rogamus, &c. Vt fructus terræ, &c. **& reliqua ad fi- nem. Postea dicat Vers.** Domine exaudi orationem meam. **Resp.** Et clamor, &c. **Vers.** Dominus vobiscum. **Resp.** Et cum spiritu tuo. **O** remus.

Omnípotens Dómine, verbum Dei patris, Christe Iesu, Deus & Dó-

& Dómine vniuersæ creaturæ: qui sanctis tuis Apóstolis dedisti potestatem calcandi super serpentes & scorpiones: qui inter cætera mirabilium tuorum ópera dignatus es docere, dæmones effugare, cuius virtute victus, tanquam fulgur de cælo Satanas cecidit: tuum nomen cum pauóre & tremóre supplex precor, vt mihi indignissimo seruo tuo, data vénia peccatorum, fidúciã & possibilitatem donare digneris; vt hunc crudélem draconem, brachij tui múnitus poténtia, fideliter & secúrus aggrediar. Per te Iesu Christe Dómine Deus noster. Qui viuis & regnas cum eodem patre in vnitatē. *Tunc aspergat seipsum, obfessum, & astantes aqua benedicta, dicendo: Per sacram aquæ huius asperisionem, concedat tibi Dominus ab inimico liberationem, & Ecclesiæ suæ consolationem. Resp. Amen.*

Postea erecto obfesso, & à fortibus hominibus detento, Exorcista stans versus illum ad altare, inchoat sese signando: In nómine Pa tris, & Fi lij, & Spiritus sancti. Amē. Deinde legat sequentia verba cum magna fiducia, & libera voce.

Præcipio vobis dæmones improbi, si qui venistis in succúrsum & adiutoriũ istius, (vel istórum dæmonum,) hanc Dei creaturam N. vexántis, (vel vexántium,) ex parte sanctissimæ Trinitatis, Pa tris, & Fi lij, & Spíritus sancti: & sub poena detrusiónis in inférnum, & immerciónis in stagnum ignis & sulphuris per centum annos; quatenus nullum adiutorium vel fauóre detis iis dæmónibus, (vel ei dæmoni) qui vexant aut vexat corpus & ánimam huius creaturæ Dei N. sed discedátis statim, & eátis ad loca vobis diuino iudicio deputata. Ecce cruce cem Dómini, fúgite partes aduersæ: Vicit Leo de tribu Iuda radix Dauid. *Postea imposita collo Energumeni extrema parte stolæ, & sacris reliquiis super pectus, manuq; sua imposita super caput Energumeni, clarè ac distinctè prosequatur Ver. Adiutorium, &c. Ref. Qui fecit. Psalm. 67.*

Exurgat

Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius: & fugiant, qui oderunt eum, à facie eius. *Sicut deficit fumus, deficient: sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei. Et iusti epulentur, & exultent in conspectu Dei: & delectentur in letitia. Cantate Deo, psalmum dicite nomini eius: iter facite ei, qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi. Exultate in conspectu eius, turbabuntur à facie eius: patris orphanorum, & iudicis viduarum. Deus in loco sancto suo: Deus qui inhabitare facit vnus moris in domo. Qui educit vinctos in fortitudine, similiter eos qui exasperant: qui habitant in sepulcris. Deus cum egredereris in conspectu populi tui: cum pertransires in deserto. Terra mota est, etenim cæli distillauerunt à facie Dei Sinai: à facie Dei Israël. Pluuiam voluntariam segregabis Deus hæreditati tuæ: & infirmata est, tu verò perfecisti eam. Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi Deus. Dominus dabit verbum euangelizantibus: virtute multa. Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei domus dieidere spolia. Si dormiatis inter medios cleros pennæ columbæ deargentatæ: & posteriora dorsi eius in pallore auri. Dum discernit cælestis reges super eam, niue dealbabuntur in Selmon: mons Dei, mons pinguis. Mons coagulatus, mons pinguis: vt quid suspicamini montes coagulatos? Mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem. Currus Dei decem millibus multiplex, millia letantium: Dominus in eis in Sinai in sancto. Ascendisti in altum, cepisti captiuitatem: accepisti dona in hominibus. Etenim non credentes: inhabitare Dominum Deum. Benedictus Dominus die quotidie: prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum. Deus noster Deus saluos faciendi: & Domini Domini exitus mortis. Veruntamen Deus confringet capita inimicorum suorum: verticem capilli perambulantium in delictis suis. Dixit Dominus, ex Basan conuertam: conuertam in profundum maris. Vt intingat*

V v 4

tur pes

tur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. **V**iderunt ingressus tuos Deus, ingressus Dei mei: regis mei qui est in sancto. **P**ræuenerunt principes coniuncti psallentibus: in medio iuencularum tympanistiarum. **I**n ecclesiis benedicite Deo Domino: de fontibus Israël. **I**bi Benjamin adolescentulus: in mentis excessu. **P**rincipes Iuda, duces eorū: principes Zabulon, & principes Nephtholim. **M**anda Deus virtuti tuæ: confirma hoc Deus quod operatus es in nobis. **A** templo tuo in Ierusalem: tibi offerent reges munera. **I**ncepa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum: ut excludant eos, qui probati sunt argento. **D**issipa gentes quæ bella volunt, venient legati ex Ægypto: Ætiopia præueniet manus eius Deo. **R**egna terræ cantate Deo: psallite Domino. **P**sallite Deo, qui ascendit super cælum cæli: ad Orientem. **E**cce dabit voci suæ vocem virtutis, date gloriam Deo super Israël: magnificentia eius, & virtus eius in nubibus. **M**irabilis Deus in sanctis suis, Deus Israël ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ: benedictus Deus. **G**loria Patri, &c. **Deinde genuflectendo dicitur.** Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson. Pater noster: **Quod dicant etiam astantes. Deinde:**
Vers. Saluum fac seruum tuum. (Saluam fac ancillam tuā.)
Resp. Deus meus sperantem in te.
Vers. Nihil proficiat inimicus in eo (ea.)
Resp. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.
Vers. Mitte ei Domine auxilium de sancto:
Resp. Et de Sion tuere eum (eam.)
Vers. Esto ei Domine turris fortitudinis:
Resp. A facie inimici.
Vers. Domine exaudi orationem meam:
Resp. Et clamor meus ad te veniat.
Vers. Dñs vobiscum: **Ref.** Et cum spiritu tuo. **Oremus.**
Omnipotens æternæ D E V S, à cuius facie cæli distillant, montes sicut cera liquescunt, terra tremit, cui pa-

rent

rent abyssi: quem inférnus pauescit, quem omnis terrarum moles aspicit: humiliter te supplex deprecor dominator Domine, ut inuocatione nominis tui, anima huius famuli tui, (famulæ tuæ) N. à nefariorum dæmonum vexatione & maleficiis liberata, ad autorem suæ salutis recurrat: liberatoremq; suum diabólico depulso foetore, & odore suauissimo Spiritus S. percépto, sequatur Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum: qui tecum viuit & regnat, in vnitæte eiusdem Spiritus, &c. **Postea hac oratione completa, dicat Vers.** Dominus vobiscum: **Resp.** Et cum, &c. **Vers.** Sequentia S. Euangelij secundum Marcum **Resp.** Gloria tibi Domine. **I**n illo tempore. Recumbentibus vndecim Apóstolis, apparuit illis Iesus, & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia iis qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum, prædicæte Euangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit condemnabitur. Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo dæmonia eiicient, **Hæc dicens, tangat manu caput obfessi, & pergat in Euangelio ad finem.** Linguis loquentur nouis, serpentes tollent: Et si mortiferum quid biberint, non eis nocēbit. Super ægros manus imponent, & benè habebunt. Et Dominus quidem Iesus, postquam locutus est eis, assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei: Illi autem profecti, prædicauerunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis.

Finito Euangelio, aspergat ægrotum aqua benedicta in modum Crucis, dicendo: In nomine Pa **✠**tris, & Fi **✠**lij, & Spiritus **✠**sancti. Amen. **Vers.** Domine exaudi orationem meam: **Resp.** Et clamor meus ad te veniat. **Vers.** Dominus vobiscum: **Resp.** Et cum spiritu tuo. **Oremus.**

Domine sancte, pater omnipotens, æternæ Deus, virtutem tuam totis exoro gemitibus, pro huius famuli tui (famulæ tuæ) N. à diabolo oppressi (oppressæ) curatione, qui

qui etiam indignis inter pressuras præsidium donas: exurge pro huius infirmitate acer bellator, noli diu retinere vindictam, qui ante conspectum parentis filium concerni non permisisti: auxiliare quæsumus huic famulo tuo (huic famulae tuae) inimici furore vexato (vexatae) nec finas eius animam a diabolo possideri, ut a maligni oppressionibus & maleficiis liberata, tibi referat gratias sempiternas. Per eum, qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. Amen.

Postea dicat: In nomine Pa^{tr}is, & Fi^{li}i, & Spiritus^s sancti. Amen.

Benedictio. Nos cum prole pia benedicat virgo Maria.

Resp. Amen. **Vers.** Ecce cruce^m Domini, fugite partes aduersae. **Resp.** Vicit leo de tribu Iuda, radix David. **Vers.** Domine exaudi orationem meam: **Ref.** Et clamor meus ad te veniat. **Vers.** Dominus vobiscum. **Ref.** Et cum spiritu tuo.

Oratio.

O remus.

Deus Angelorum, Deus Archangelorum, Deus Prophetarum, Deus Apostolorum, Deus Martyrum, Deus Confessorum, Deus Virginum, Deus Pater Domini nostri Iesu Christi, inuoco nomen tuum, ac præclare maiestatis tuae clementiam supplex exposco, ut mihi auxilium præstare digneris aduersus hunc nequissimum spiritum, & omnem, qui vexat hoc plasma tuum. Per eundem.

EXORCIZATIO.

Exorcizo te omnis immundissime spiritus, omnis incurfusio aduersarij, omnis ira, omne phantasma, omnis legio. **In fronte.** In nomine Domini nostri Iesu^{Christi} eradicare, explantare, & effugare ab hoc plasmate Dei. Ipse tibi imperat diabole, qui ventis & mari imperauit, & tempestatibus. Ipse tibi imperat, qui te de supernis caelorum in inferiora terrae demergi præcepit.

Hic petit Sacerdos nomen spiritus, ac præcipit ei, hoc modo, dicens.

Præcipio

Præcipio tibi, quicumque es spiritus immunde in hoc corpore, per merita gloriosae passionis, resurrectionis & ascensionis Domini nostri Iesu Christi, per missionem Spiritus sancti, & per aduentum eius, ut ostendas & dicas mihi nomen tuum, & an vnus solus sis, an plures, & diem & horam exitus tui (vel vestri) cum signo extinctionis luminis.

Iterum præcipio tibi per merita gloriosae virginis Mariae matris Dei, Sancti Zenonis, Sancti Antonij, Sancti Hilari-
onis, Sancti Ambrosij, Sancti Geminiani, Sancti Petri Martyris, & Sanctae Catharinae de Senis, **hic addantur Patroni Prouinciae vel illius Ecclesiae**, & omnium Sanctorum & sanctarum Dei, ut ostendas & dicas mihi nomen tuum, & an vnus solus sis, an plures, & diem & horam exitus tui (vel vestri) cum signo extinctionis luminis.

Tertio præcipio tibi autoritate beatorum Petri & Pauli, & aliorum Apostolorum & successorum ipsius beatissimi Petri, ut ostendas & dicas mihi nomen tuum, & an vnus solus sis, an plures, & diem & horam exitus tui (vel vestri) cum signo extinctionis luminis.

Et si non responderit, vel responderit, se esse solum, tunc prosequere, ut sequitur.

Audi ergo maledicte Satana: audi & time, victus & prostratus abscede: In nomine Domini nostri Iesu^{Christi}. Tu ergo nequissime Satana, inimice fidei, aduersarie generis humani, mortis adductor, vitae raptor, iustitiae declinator, malorum radix, fomes vitiorum, seductor hominum, proditor gentium, pater inuidiae, incitator nequitiae, origo auaritia, causa discordiae, excitator dolorum, dæmonum magister, quid stas & resistis, cum scias eum tuas perdere vires? Illum metue, qui in Isaac immolatus est, in Ioseph venundatus, in agno occisus, in homine crucifixus, deinde inferni triumphator extitit gloriosus. Recede, **in fronte.** in nomine Pa^{tr}is, & Fi^{li}i, & Spiritus^s sancti, & da locum Spiritui sancto: & per hoc signum cruce^m Domini nostri Iesu^{Christi}: qui

sti: qui cum eodem Patre in vnitatem eiusdem Spiritus sancti, viuit & regnat Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Quod si cognouit exorcizans à pluribus eum obsideri dæmonibus, præterita adiuratio dicenda est plurali numero ad hunc modum.

Audite ergo maledicti Satanæ, audite & timete, victi & prostrati abscedite, In nomine Domini nostri Iesu Christi. Vos ergo nequissimi Satanæ, inimici fidei, aduersarij generis humani, mortis adductores, vitæ raptores, iustitiæ declinatores, malorum radices, fomites vitiorum, seductores hominum, proditores gentium, patres inuidiæ, incitatores nequitiae, origines auaritiæ, causæ discordiæ, excitatores dolorum, dæmonū magistri, quid statis & resistitis, cum sciatis eum vestras perdere vires? Illum metuite, qui in Isaac immolatus est, in Ioseph venundatus, in agno occisus, in homine crucifixus, deinde inferni triumphator exitit gloriosus. Recedite, **in fronte**, in nomine Pa^{tr}is, & Fi^{li}i, & Spiritus ^{san}cti: Et date locum Spiritui sancto: & per hoc signum crucis Domini nostri Iesu Christi, qui cum eodem patre in vnitatem eiusdem Spiritus sancti viuit & regnat Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Deinde dicat Vers. Dominus vobiscum: **Res.** Et cum spiritu tuo.

Oratio.

Oremus.

Deus conditor & defensor humani generis, qui hominem ad imaginem & similitudinem formasti, respice super hunc famulum tuum (hanc famulam tuam) N. qui (quæ) dolis inuidi serpentis appetitur, quem (quam) hostis antiquus maleficiis affligit, terræ formidinis horrore circumuolat, & sensum mentis humanæ stupore defigit, terrore conturbat, & metu trepidi timoris exagitat. Repelle Domine virtutes & maleficia diaboli, fallacesque eius insidias amoue, procul impius tentator aufugiat. Sit nominis tui si^gno, **in fronte**, famulus tuus (famula tua) & anima tutus (tuta) & corpore: **in pectore**, Tu pe^{cc}toris huius interna custodias:

dias: tu vi^{ti} scera regas: tu cor ^{inf}ormes: in anima aduersatrias potestatis tutamenta euanescant. Da ad hanc inuocationem nominis tui gloriam, ut qui hucusque terrebatur, territus aufugiat, & victus abscedat, tibi que possit hic famulus tuus (hæc famula tua) N. & corde firmatus (firmata) & mente syncerus (syncera) debitum præbere famulatum. Per Dominum nostrum.

Hic interroga de nomine, ut supra, & præcipe. Si vero Dæmon non dicat nomen suum, vel dæmonum, qui opprimunt corpus obsessi, dic in aure obsessi ter hunc versum. Deum qui te genuit dereliquisti, & oblitus es Domini creatoris tui. **Tunc siue responderit, siue non, constanter & sine intermissione prosequere adiurationem.**

ADIVRATIO.

Adiuro te serpens antique, per iudicem viuorum & mortuorum, per factorem mundi, per eum, qui habet potestatem mittere te in gehennam, ut ab hoc famulo (hac famula) Dei N. qui (quæ) ad Ecclesiæ ipsius currit præsidia, festinus discedas, & maleficia tua omnia ab eo (ea) dimoueas. Adiuro te non per meam infirmitatem, sed per virtutem spiritus sancti, ut ex eas ab hoc famulo (hac famula) Dei N. quem (quam) Dominus Iesus Christus fecit ad imaginem & similitudinem suam. Cede, cede, non mihi, sed mandato Christi. Illius te vrgeat potestas, qui te affixus cruci suo subiugauit imperio. Illius brachium contremisce, qui de cunctis gemitibus inferni animas iustorum ad lucem perduxit. Sit tibi terror corpus hominis, sitque tibi terror imago Dei, nec resistas, nec moreris discedere ab homine isto, quia complacuit Deo, ut in homine habitaret. Et ne me infirmissimum contemnendum putes, dum me peccatorem esse cognoscis. **Imperat tibi Deus.** **Imperat tibi maiestas Christi.** **Imperat tibi Deus pater.** **Imperat tibi filius.** **Imperat tibi Spiritus sanctus.** **Imperat tibi fides Apostolorum, Petri & Pauli, & cæterorum.** **Imperat tibi sanguis Martyrum.** **Imperat tibi sacramentum** **In fronte** **crucis.** **Imperat**
X x tibi

tibi mysteriorum virtus. ✠ Imperat tibi Iesus Nazarenus. ✠ Imperat tibi verbum caro factum. ✠ Exi transgressor, exi seductor plene omni dolo & fallacia, veritatis inimice. Da locum durissime, da locum impiissime, da locum Christo, in quo nihil inuenisti de operibus tuis nefandis: qui te expoliavit, qui regnum tuum destruxit: qui te victum ligauit, & vasa tua diripuit: qui te proiecit in tenebras exteriores, vbi tibi cum ministris tuis præparatus est interitus. Quid truculente recogitas? quid temerariè retractas? reus omnipotenti Deo, cuius statuta transgressus es: reus Iesu Christo filio eius, quem temerariè ausus es tentare, & crucifigere præsumpsisti: reus humano generi, cui tuis persuasionibus mortis fructum propinasti.

Quod si plures adsint dæmones, ita adiurentur.

Adiuro vos serpentes antiqui, per iudicem viuorum & mortuorum, per factorem mundi, per eum, qui habet potestatem mittere vos in gehennam; vt ab hoc famulo (famula tua) Dei N. qui (quæ) ad Ecclesiæ ipsius currit præsidia, festinanter discedatis, & maleficia vestra omnia ab eo (ea) dimoueat. Adiuro vos non per meam infirmitatem, sed per virtutem spiritus sancti, vt exeatis ab hoc famulo (hac famula) Dei N. quem (quam) Dominus noster Iesus Christus fecit ad imaginem & similitudinem suam. Cedite, cedite, non mihi, sed mandato Christi: Illius vos vrgeat potestas, qui vos affixos cruci suo subiugauit imperio. Illius brachium cōtremiscite, qui de cunctis gemitibus inferni animas iustorum ad lucem perduxit. Sit vobis terror corpus hominis, sitque vobis terror imago Dei: ne resistite, nec sitis in mora discedere ab homine isto, quia complacuit Deo, vt in homine habitaret. Et ne me infirmissimum contemnendum putetis, dum me peccatorem esse cognoscitis. ✠ Imperat vobis Deus. ✠ Imperat vobis maiestas Christi. ✠ Imperat vobis Deus Pater. ✠ Imperat vobis filius. ✠ Imperat vobis Spiritus sanctus. ✠ Imperat vobis fides Apostolorum Petri & Pauli, & cætero-

cæterorum. ✠ Imperat vobis sanguis Martyrum. ✠ Imperat vobis sacramentum in fronte, ✠ crucis. Imperat vobis mysteriorum virtus. ✠ Imperat vobis Iesus Nazarenus. ✠ Imperat vobis verbum caro factum. ✠ Exite transgressores, exite seductores pleni omni dolo & fallacia, veritatis inimici: Date locū durissimi, date locum impiissimi, date locū Christo, in quo nihil inuenistis de operibus vestris nefandis: q̄ vos expoliavit, qui regnū vestrū destruxit, qui vos victos ligauit, & vasa vestra diripuit: qui vos proiecit in tenebras exteriores, vbi vobis cū ministris vestris præparatus est interitus. Quid truculenti recogitatis? quid temerarij retractatis? rei omnipotenti Deo, cuius statuta transgressi estis: rei Iesu Christo filio eius, quē temerariè ausi estis tentare, & crucifigere p̄sumpsistis: rei humano generi, cui vestris persuasionibus mortis fructū propinastis.

Si adhuc non recesserit, tu humiliter, & attentius prosequere, & nihil morare nugas, aut quæcūq; verba falsa diaboli. Vers. Dominus vobiscum Resp. Et cum spiritu tuo.

Oratio.

Oremus.

Domine sancte, pater omnipotens, æternæ Deus, pater Domini nostri Iesu Christi, qui illum refugā tyrannum cum angelis ipsius gehennæ ignibus deputasti, quiq; vniuersum tuum in hunc mundum misisti, vt illum rugientem contēreret: velociter attēde, accēlera, vt eruas hominem ad imaginem & similitudinem tuam creatum, à negōcio perambulante in tenebris, ab incursu & dæmonio meridiano. Da Domine terrorem super bestiam, quæ exterminauit vineam tuam: da fiduciam Domine seruis tuis contra nequissimum draconem fortissime stare. Non contēmnat Domine sperantes in te, & de tua misericordia præsumētes: nec dicat sicut in Pharaōne iam dixit: Deum non noui, & Israël non dimittam. Vrgeat illum Domine dextera tua, potens discēdere à famulo tuo (à famula tua) N. ne diutius præsumat captiuū tenēre hominem, quem tu ad imaginem tuam facere dignatus es. Et in fine seculorum per sanguinem filij tui redemisti. Per eundem Dñm, &c.

X x 2

Adiu-

Adiuratio.

Adiuro te itaq; draco nequissime, in nomine **✠ in fronte,** agni immaculati, qui ambulat super aspidē & basiliscum, qui conculcat leonem & draconem; vt discedas ab homine **✠ in fronte,** hoc: discedas ab Ecclesia Dei **✠** hac, **CruX fiat super circumstantes.** Contremisce & fuge inuocato nomine illius, quem inferni tremunt, cui virtutes cælorum & potestates subiectæ sunt, quem Cherubin & Seraphin indefessis vocibus laudant dicentes, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Imperat tibi Iesus Nazarenus, qui te (cū discipulos eius contemneres) elisum & prostratum exire iussit ex homine. Quo præsente, cū te ab homine separasset, nec porcorum gregem præsumebas contingere. Recede ergo nunc adiuratus in nomine eius **✠ in fronte,** ab homine isto, quem ipse plasmauit. Durum est tibi Christo velle resistere, durum est tibi contra stimulum calcitrare: quia quanto tardius exis, tanto maius tibi supplicium crescit, quia non hominem contemnis, sed illum, qui est dominator viuorum & mortuorum, qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. **Resp. Amen.**

Plures autem ita adiurentur.

Adiuro vos itaq; dracones nequissimi, in nomine **✠ in fronte,** agni immaculati, qui ambulat super aspidem & basiliscum, qui conculcat leonem & draconem, vt discedatis ab homine **✠ in fronte,** hoc: discedatis ab Ecclesia Dei **✠** hac, **CruX fiat super circumstantes.** Contremiscite & fugite inuocato nomine illius, quem inferni tremunt, cui virtutes cælorum & potestates subiectæ sunt, quem Cherubin & Seraphin indefessis vocibus laudant dicentes, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Imperat vobis Iesus Nazarenus, qui vos (cū discipulos eius contemneretis) elisos & prostratos exire iussit ex homine. Quo præsente, cū vos ab homine separasset, nec porcorum gregem præsumebatis contingere. Recedite ergo nunc adiurati in nomine eius **✠ in fronte,**

fronte, ab homine isto quem ipse plasmauit: durum est vobis Christo velle resistere, durum est vobis contra stimulum calcitrare: quia quanto tardius exitis, tanto magis vobis supplicium crescit, quia non hominem contemnitis, sed illum, qui est dominator viuorum & mortuorum, qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculū per ignem. **Resp. Amen.**

Si adhuc non recesserit spiritus malignus, aut prius non responderit, præcipe denuo, vt supra. Item interroga, quæ de causa venit, & quare opprimit eum. Interroga etiam, si sint alij spiritus opprimentes, & quot, & omnes eiiciantur. Esto prudens & circumspectus in interrogationibus, ne decipiaris. Magis stude cum humilitate mentis (quæ ad talia est necessaria) liberare creaturam Dei, quàm loqui cum dæmonibus, vel cum aliquo eorum, sicut fecerunt sancti. Demum factis interrogationibus, si non recesserit, siue responderit, siue non, prosequere confidenter adiurationem sequentem.

Adiuratio.

ADiuro te omnis immundissime Spiritus, omne phantasma, omnis incurio Satanæ, in nomine Ie **✠** su Christi Nazareni, qui post lauacrum Iordanis in desertum ductus est, & te in tuis sedibus vicit, vt quem (quam) ille de limo terræ ad honorem gloriæ suæ formauit, tu desinas impugnare, & in homine miserabili non humanam fragilitatem, sed imaginem omnipotentis Dei contremiscas. Cede **✠** ergo Deo, qui te humiliato famulo suo Iob in seruitutem redegit: Cede **✠** Deo, qui te per Daniele puerū suum perdidit, & Draconem prostrauit. Cede **✠** Deo, qui te per fidelissimum seruum Dauid de rege Saule spiritualibus canticis pulsum fugauit. Cede **✠** Deo, qui te propter malitiam tuam in Pharaone & eius exercitu per Moysen seruum suum in abyssum demersit. Cede **✠** Deo, qui te in Iuda Iscarioth proditore damnauit. Ille enim te diuinis angit verberibus, in cuius conspectu cum tuis legionibus tremens & clamans dixisti: quid nobis & tibi Iesu fili Dei? venisti ante tempus torquere nos. Ille

X x 3

te flam-

te flammis perpetuis vrget, qui in fine temporum dicturus est impiis: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Tibi enim impie, & angelis tuis vermes erunt, qui nunquam morientur. Tibi & angelis tuis inextinguibile præparatur incendium, quia tu es princeps maledicti homicidij. Tu author incestus: Tu sacrilegiorum caput: tu artium pessimarum magister: tu hæreticorum doctor: tu totius obscœnitatis inuentor. Exi ✠ ergo impie: Exi ✠ scelerate: Exi ✠ cum omni fallacia & maleficiis tuis, quia **in fronte ✠** hominẽ templum suum voluit esse Deus. Sed quid diutius moraris hic? da honorem Deo ✠ patri omnipotenti, cui omne genu flectitur: da locum Domino Iesu ✠ Christo, qui pro homine sanguinem suum sacratissimum fudit: Da locum Spiritui ✠ sancto, qui per beatũ Apostolum Petrum manifeste te strauit in Simone mago, qui fallaciam tuam in Anania & Saphira condemnauit, qui te in Herode rege honorem Deo non dante percussit, qui te in Elyma mago per Apostolum suum Paulum cæcitatis caligine perdidit, & per eundem de Pythonissa verbo imperans exire præcepit. Discede ergo nunc ✠ discede seductor ✠ vnà cū maleficiis tuis. Tibi cremus sedes est: tibi habitatio serpens est: humiliare & prosterne. Iam non est differendi tempus. Ecce enim dominator Dominus proximat citò: & ignis ardebit ante ipsum, & præcedet & inflammabit in circuitu inimicos suos. Si enim homines fallis, Deum non poteris irridere. Ille te eiicit, cuius oculis nihil occultum est: ille te expellit, cuius virtuti vniuersa subiecta sunt: ille te excludit, qui tibi & angelis tuis præparauit æternam gehennam, de cuius ore exit gladius bis acutus. Qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. **Resp.** Amen.

Si adhuc his dictis fatigatur oppressus, tunc sequere & dic
Vers. Domine exaudi orationem meam. **Resp.** Et clamor meus ad te veniat. **Vers.** Dominus vobiscum: **Resp.** Et cum spiritu tuo.

Oratio.

Oremus.
Omni-

OMnipotens sempiternus Deus, pater Dómini nostri Iesu Christi, te suppliciter precámur, vt imperes diabolo, qui hunc fámulum tuum (hanc fámulam tuam) N. detinet, vt ab eo (ea) discédât, & libera eum (eam) qui (quæ) credit in verum liberatorem Dóminum nostrũ Iesum Christum; vt purgátus (purgáta) ab omni labe iniquitátis, maiestati tue pura mente deséruiat. Per eundem Dominum.

His expletis, si spiritus immundus non recesserit, reincipiendum est ab illo loco supra in hoc exorcismo, vbi sic habetur. Omnipotens æterne Deus, à cuius facie, &c. & ordine prædicto prosequendum vsque ad finem. Nec propter hoc exorcista diffidat: Quia sæpè probatum est, quòd duobus vel tribus diebus consecuta est victoria, quæ vna vice non successit. Interea verò non intermittat obsessum, inter deuotas personas, piis meditationibus & colloquiis distineri: & Sacramento Pœnitentiæ & Eucharistiæ, quando ad illa percipienda habet sana interualla, spiritualiter confouere.

MALEFICIORVM ET INCANTATIONVM DEPULSIO.

S. Hilarion Eremitarum Abbas, Dæmonum acerrimus exagitator, expertus dicere solebat, dæmones tanto in homines flagrare odio, vt non solum ipsos, sed etiam animalia, & alias creaturas eis ad vsum destinatas, impetere soleant. Exemplum in B. Iob, quem spiritus nequam in corpore à vertice ad plantam, non prius afflixit, quam omnia eius bona, vno quasi momento, perdidisset. Quod plerumque dæmones faciunt, per malignos homines, veluti sua instrumenta. Non tamen vltrà quàm Deus permiserit: vt patet in maleficiis magorum Pharaonis. Et si autem Deus, eiusmodi plagas sæpè permittat propter probationem & coronam, in bonis & innocentibus; sæpius tamen eas infligit, in pœnam delinquentibus. Initium ergo remedij est, in talibus calamitatibus,

X x 4

ad ipsum

ad ipsum recurrere, per veram poenitentiam, & satisfactionem eorum quæ ad Deum, & proximum pertinent. Deinde recurrendum est, ad orationem Ecclesiæ, per sacrificia, orationes, eleemosynas, & ieiunia. Licet etiam maleficia abscondita inquirere, & inuenta comburere. Non tamen licet, maleficium maleficio auertere & tollere. His remediis, vbi malum non desierit, vtendum erit sequenti formula.

Igitur sacerdos depulsurus eiusmodi maleficia, firma fide, & integritate vitæ prædictus esse, & vel pridie tantum ieiunare, ipsa verò die depulsionis Missam accommodatam negotio celebrare prius debet. Ac in templo quidem veste lineæ & stola, extra templum autem stola tantum amictus, & incantatum siue maleficio affectum hominem, vel animalia ante se habens, aut si locus incantatus est, in eo stans, parata aqua, & thure, vel herbis benedictis, deuotè sic orat.

Verf. Adiutorium nostrum in nomine Domini. **Resp.** Qui fecit cælum & terram. Kyrie eleyson. Christe eleyson. Kyrie eleyson. Pater noster. Ave Maria. Credo. **Verf.** Domine exaudi orationem meam: **Resp.** Et clamor meus ad te veniat. **Verf.** Dominus vobiscum. **Resp.** Et cum spiritu tuo.

Oratio.

Oremus.

Deus cælorum, terræ, maris, & omnium quæ in eis sunt, Conditor & moderator: qui Satanam extollentem sese aduersus mentem tuam vnà cum asseclis ipsius sicut fulgur de cælo præcipitasti: & ministrorum eius magorum Pharaonis Moyse seruo tuo resistentium, incantationes & maleficia inefficacia redidisti: te supplices oramus, vt incantationes, præstigias & maleficia huic famulo tuo (huic famulæ tuæ) (vel huic loco) (vel his creaturis tuis) improba fraude demonum (meritis peccatorum nostrorum fortassis) intenta & inflicta, omnipotenti virtute tua & clementi bonitate dimoueas, auertas, & itidem inefficacia reddas, quo tyrannide eorum liberati, tibi Domino Deo nostro expeditius seruiamus,

uiamus, & nomen sanctum tuum studiosius celebremus. Per Dominum.

Oratio.

Oremus.

Domine Iesu Christe fili Dei viui, qui de sinu patris in terras descendisti, vt opera diaboli dissolueres, & discipulis tuis dedisti potestatem calcandi serpentes, & scorpiones: te supplices precamur, vt eos ipsos antiquos serpentes atque dracones diabolos, qui in hoc famulo tuo (hac famula tua) (vel in hoc loco) (vel in his creaturis tuis) tyrannidem sibi usurpant, pedibus familiæ tuæ potenter subiicias, & opera eorum, quæ adducti incantationibus & maleficiis hominis mente corrupti & sibi dediti, in perniciem serui tui (vel seruorum tuorum) machinantur & exercent, diuina clementia & virtute tua dissoluas, & inefficacia reddas. Qui cum eodem Patre tuo & Spiritu sancto Deus vnus regnas in secula seculorum. Amen.

EXORCISMVS.

Exorcizo & adiuro vos maledicti diaboli, quicunque & quotquot estis, qui incantationibus, maleficiis, & nefariis artibus addicti vobis hominis adducti, hominem hunc (vel locum hunc) (vel has Dei creaturas) perniciosè vexatis & exagitatis: vt hinc statim cum omnibus præstigiis & maleficiis vestris discedatis, nec vllam vobis deinceps potestatem in hunc hominem (vel in hunc locum) (vel in has Dei creaturas) usurpetis. Hoc autem non mea virtute vel meritis vobis præcipio: sed in nomine Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus sancti: & in virtute sanctæ crucis, & mortis Christi Domini nostri, per quā potestas omnis tenebrarum, & tyrannis vestra in homines, & omnes creaturas Dei, eneruata & exinanita est. Recedite ergo, & fugite hinc illic, & date locum Dei potentia, dissoluentis opera vestra maligna, per immensam misericordiam suam. Increpet in vos digitus Dei, qui magorum Pharaonis incantationes inefficaces reddidit, & cuius virtutem tunc agnouistis, cum Pauli Apostoli

Apostoli imperio vim vestram in Elymam magum & mancipium vestrum (ad cuius nutum multis nocebatis) conuertistis, & cum in S. Iustinam, incantante, & vos urgente Cypriano, nihil profecistis. Sit super vos etiam nunc terror Dei omnipotentis, qui vos in ignem æternum præcipitaturus est: **Pa** **ter**, & **Fi** **lius**, & **Spiritus** **sanctus**. Amen.

His dictis aspergatur homo, vel locus, vel iumenta, & pecudes incantatæ & maleficiatæ aqua benedicta: Et suffraguris vel herbarum benedictarum lustrentur siue incensentur.

PRECATIONES AD AVERTENDAM INGRUENTEM TEMPESTATEM.

Si locus & tempus patitur, Sacerdos pulsu campanarum (qui etiam sua ad hoc efficacia non vacat) conuocet populum ad Ecclesiam, cum cereis benedictis accensis, ibique superpillicio & stola indutus, supplicationes infrascriptas peragat: Quod si fieri non potest, domi, vel in quocunq; loco, & cum quibuscunque personis deuotis, contra nubem infestam, si erit commodum, obuersus, signando se signo crucis dicat: **Vers.** Adiutorium nostrum in nomine Domini:

Resp. Qui fecit cælum & terram. **Psalm. 92.**

Dominus regnavit, decorem indutus est: indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se. **E**tenim firmavit orbem terræ: qui non commouebitur. **P**arata sedes tua ex tunc: à seculo tu es. **E**leuauerunt flumina Domine: eleuauerunt flumina vocem suam. **E**leuauerunt flumina fluctus suos: à vocibus aquarum multarum. **M**irabiles elationes maris: mirabilis in altis dominus. **T**estimonia tua credibilia facta sunt nimis: domum tuam decet sanctitudo Domine, in longitudine dierum. **G**loria Patri, &c. **D**einde dicat.

Vers. Ostende nobis Domine misericordiam tuam:

Resp. Et salutare tuum da nobis.

Vers.

Vers. Adiua nos Deus salutaris noster:

Resp. Et propter gloriam nominis tui Domine libera nos.

Vers. Saluum fac populum tuum Domine:

Resp. Et benedic hæreditati tuæ.

Vers. Fiat misericordia tua Domine super nos:

Resp. Quemadmodum sperauimus in te. **O**remus.

Omnipotens sempiternus Deus, parce metuéntibus, & propitiare supplicibus, vt post nòxios ignes núbium, & vim procellarum, in misericórdiam tránseat laudis comminatio tempestatis. Per Christum Dominum nostrum. **Resp.** Amen. **P**ostea dicatur: Pater noster. Ave Maria. Credo. **P**remissa exhortatione ad populum, vt idem faciat.

Vers. A fulgure & tempestate:

Resp. Libera nos Domine.

Vers. Emitteret verbum suum & liquefaciet ea:

Resp. Flabit spiritus eius, & fluent aquæ.

Vers. Dominus dabit benignitatem:

Resp. Et terra nostra dabit fructum suum. **O**remus.

Admo tua, & locis habitatióis, fidélium tuórum: quæsumus Dómine, spirituáles nequitie repellántur, & a creárum discédant malignitas tempestátum. Per Christum Dominum nostrum **Resp.** Amen. **D**einde addat sequentem orationem. **O**remus.

Rex æterni imperij omnipotens Deus, qui das escam omni carni, qui óperis cælum núbibus, & paras terræ plúuiam: qui mandas núbibus désuper, & iánuas cæli áperis: qui transfers Austrum de cælo, & inducis in virtute tua Africum: qui rigas montes de superioribus suis, & de fructu óperum tuórum satiátur terra: qui ángelo præcepisti, ne terræ, mari, neque arbóribus noceret. Parce Dómine metuéntibus, & propitiare supplicantibus: te enim Dómine súpplices exorámus, vt procul abscedat incúrso tórbinum, calámitas tempestátum, fragórq; grándinum, percússio flúminum, & quælibet insídiæ inimíci temperéntur: infesta tonítrua, nòxiæ plúuiæ,

plúuiæ, ventôrum flámine fiant moderatè suspénsa: omnis quoq; spíritus procellárum, & aëreæ potestátes virtútis tuæ dextera prosternântur. Descéndat, quæsumus Dñe, desuper Spíritus sanctus: & sicut Samuéli cornígerū agnum in holocaustum tuum maectánti fragor aurárum turbam repulit aduersántem; ita fugátis ómnibus contrariæ potestátis virtútibus, fruges, mentes & cörpera fidélium, manus seruet angélica protectiône superna: Et post sopítos núbium ímpetus, in laudis & deuotiónis, ac spirituális amôris augméntum transeat comminatio potestátis. Per Dñm.

Oremus.

Domine Iesu Christe, qui fecisti cælum & terram, mare & ómnia quæ in eis sunt: quiq; flúmini Iordani benedixisti, atque in eo baptizári voluisti, & tuas sanctíssimas manus & bráchia sacratíssima in cruce extendisti, quibus aërem sanctificásti: obsecrámus imménsam pietátis & bonitátis tuæ abundantiam: quatenus has nubes, quas ante me, & post me, & suprà, & à dexteris, & à sinístris, video aërem perturbare, dissólvere, & annihilare digneris: vt alligáta potéstas dæmonum, ipsis sæuiens deficiat, & turbétur: ad laudem tui sanctíssimi nóminis, & omnipotentíssimæ maiestatis tuæ. Qui, &c.

Postea spargat aquam benedictam in modum crucis, per quatuor latera: & si adhuc perseverauerit tempestas, dicantur Litanix, vt supra fol. 21.

Ultimò Sacerdos benedicat nubes, dicens: Benedictio Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus sancti, descendat super has nubes, & omnem vim inimici ab eis repellere dignetur. **R**esp. Amen.

Poterint Parochi prohibitis superstitionibus in aliquot diuersis tuæ Parœciæ locis aliquas ex suprascriptis orationes, personis aliquibus vtriusq; sexus, grauitate & deuotione potioribus, etiam vulgari sermone communicare: vt in defectu sacerdotis, accenso cereo benedicto, à suis quoq; locis, posset tempestates, & similia pericula depellere.

FORMV-

FORMVLÆ TONORVM
Psalmi xciiij. ad Inuitatoria
Festorum.

IN FESTO NATIVITATIS, CIRCUM-
cisionis, & in Epiphania Domini nostri
IESV CHRISTI.

V E nite exultemus Do mino, iubilemus De-

o sa lu ta ri no stro: præo cupe mus faciem

e ius in confes si o ne, & in psalmis iu-

bi le mus e i. **Q**uo niam

Deus magnus Do minus, & Rex magnus super om-
nes

nes De os: quoniam non repel let Dominus plebem

fu am, quia in manu eius sunt omnes fi nester-

ra, & al ti tudines montium i pse con-

spi cit. **Q**uo niam ip si us est mare, &

ipse fecit il lud, & a ridam fundauerunt manus

e ius: veni te a dore mus, & procidamus ante

De um: ploremus corā Domino qui fecit nos, quia
ipse

ip se est Dominus De us no ster, nos autem po-

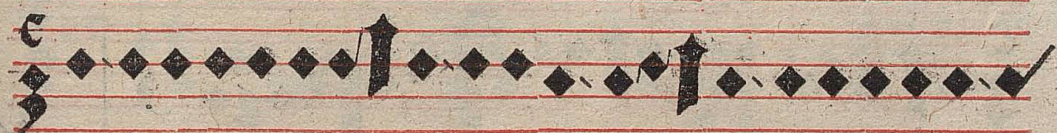
pulus e ius, & o ues pa scu æ e-

ius. **H**o die si vocem eius audie-

ri tis, noli te obdurare cor da ve stra, si cut

in ex a cerbati o ne secundū di em tentati o nis

in deserto: v bi tentauerunt me pa tres ve stri, pro-

ba uerunt, & vi de runt o pe ra me-

Yy 2 a.

a. **Q**ua draginta annis proximus fu i

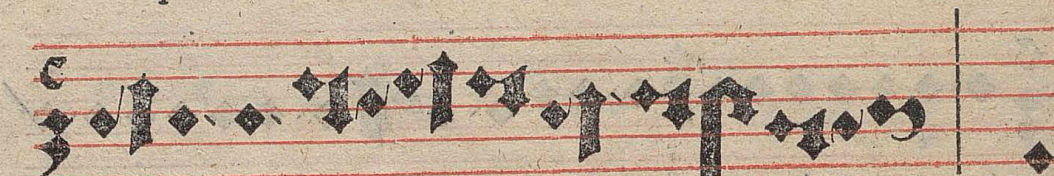
generati o ni huic, & dixi, semper hi er rant cor-

de, ipsi ve rò nō cognouerunt vias me-

as, quibus iuraui in i ra me a, si in tro-

i bunt in re qui em me am.

Glo ri a Patri, & Fi li o, & Spi ri tu i

san cto: Si cut e rat in princi pi o, & nunc, &

& sem per, & in se cula se cu lo rum,

A men.

IN FESTO LAETISSIMAE RESVRRECTIONIS Domini nostri Iesu Christi, & toto tempore Paschali,
super Inuitatorium: Surrexit Dominus
verē, Alleluia.

V E ni te exultemus Do mino, iubi lemus

Deo sa lu ta ri no stro: prae occu pemus

fa ci em e ius in con fessi o ne, & in psal-

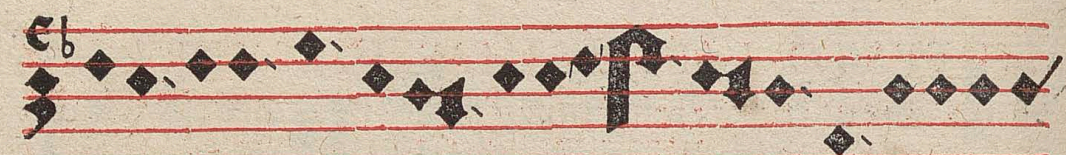
mis iubilemus e i. **Q**uoniam Deus magnus Do-
mi-

minus, & Rex magnus super omnes De os: quo-

ni am non repellat Dominus plebem su am, quia in

manu e ius sunt omnes fi nes ter ræ, & al titu-

dines montium ipse conspi cit. **Q**uoniam

ip si us est mare, & ipse fecit il lud, & a ridam

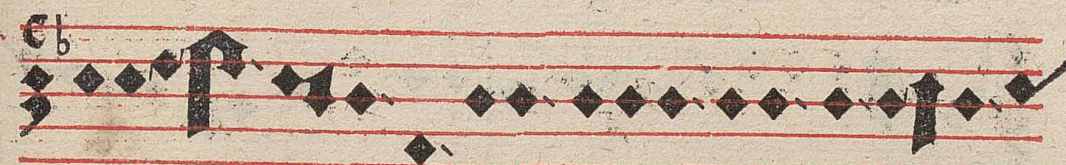
fundaue runt manus e ius: ve nite a-

doremus, & procidamus ante De um, ploremus coram
Do-

Domino qui fe cit nos, quia ipse est Do minus

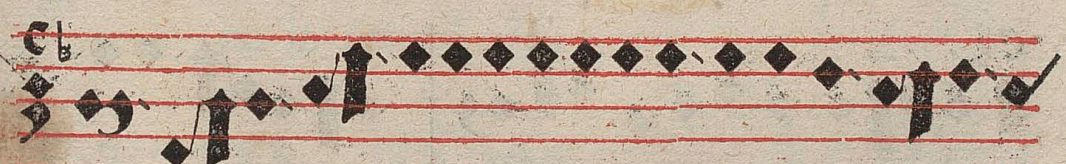
Deus noster, nos autem populus eius & o ues

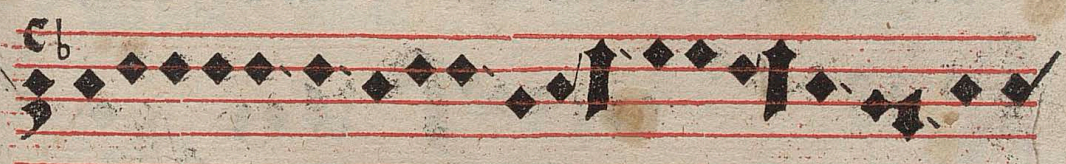
pascue e ius. **H**odie si vocem e ius audi-

e ri tis, noli te obdura re corda ve-

stra: si cut in exacerbatio ne secundū di em

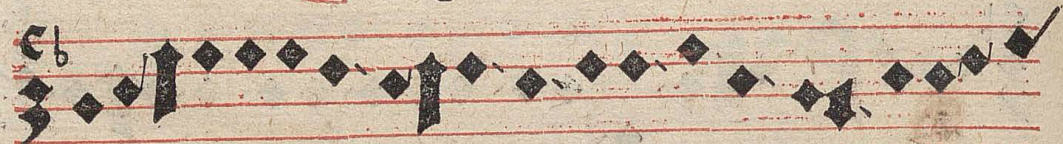
tenta tio nis in deserto: vbi tenta ue runt me pa-

tres ve stri, probauerūt, & vīde runt opera me-

a. Quadra ginta annis proximus fu i

gene ra ti o ni hu ic, & di xi, semper hi errant

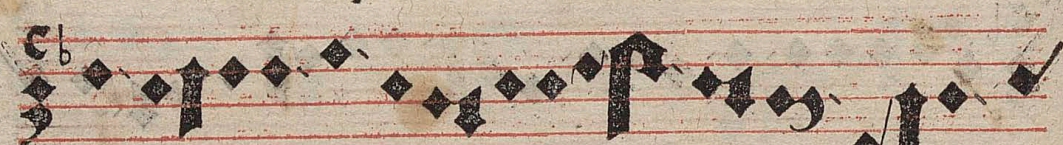
cor de: i p si ve r o non cognouerunt vias

me as, quibus iura ui in i ra me a, si in-

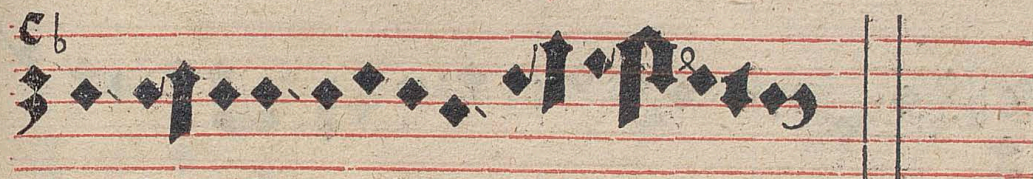
troi bunt in requiem me am. **G**lori a Patri,

& Fi li o, & Spi ri tui san cto: si cut

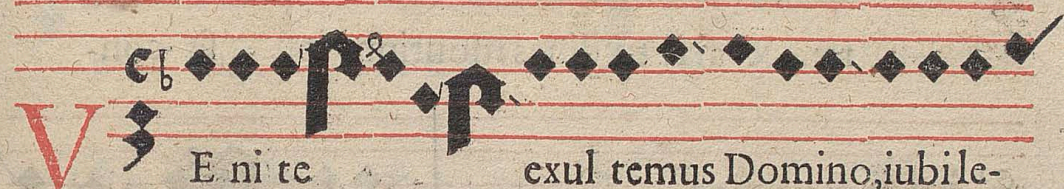

e rat in princi pio, & nunc, & semper, & in

in: se cula se culorum, A men.

IN FESTO ASCENSIONIS DOMINI,
& Pentecostes.

V E ni te exul temus Domino, iubile-

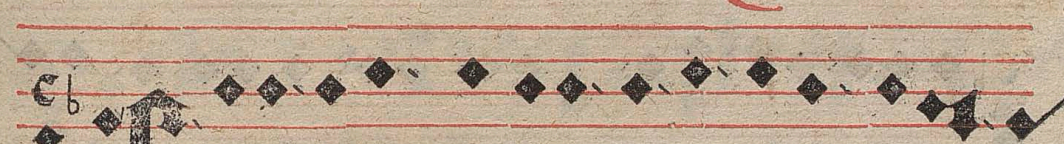
mus Deo sa lu ta ri nostro, praeo cu pemus faci-

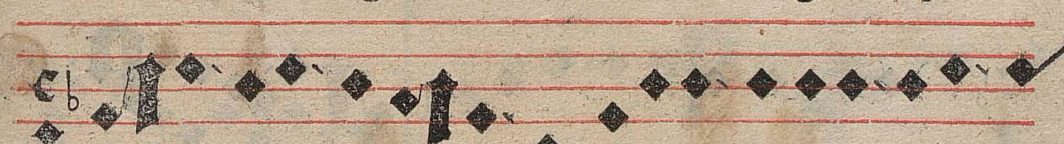
eme ius in confes si o ne, & in psal-

mis iubi lemus e i. **Q**uoniam

Deus magnus Dominus, & Rex magnus super

om nes Deos: quoni am non repellat Dominus plebem su-

suam, quia in manu eius sunt omnes fines ter-

rae, & altitudines montium ipse con-

spicit. **Q**uoniam

ipsi us est mare, & ipse fecit illud, & aridam fun-

dauerunt manus eius: venite adoremus, & pro-

cidamus ante Deum: ploremus coram Domino qui fe-

cit nos, quia ipse est Dominus Deus no-

ster,

ster, nos autem populus eius, & oves pascuæ

eius. **H**odie si vocem eius audi-

eritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in

exacerbatione secundum diem tentationis in de-

serto: ubi tentauerunt me patres vestri, pro-

bauerunt, & viderunt opera mea.

Quadraginta annis pro-

proximus fui genera ti o ni huic, & di xi, semper

hi er rant cor de: ip si ve rò non cognouerūt vi-

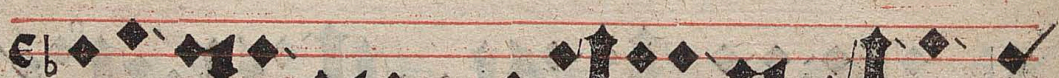
as meas, quibus iura ui in i ra me a,

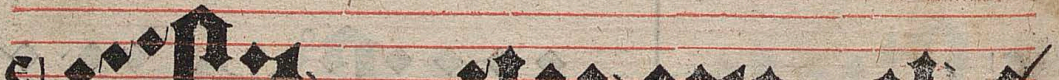
si in troi bunt in re quem me am. **G**lo-

ri a Patri, & Fi li o, & Spi ri tu i

san cto: si cut e rat in princi pi o, & nunc, &

sem per, & in se cula se cu lo rum,

A-

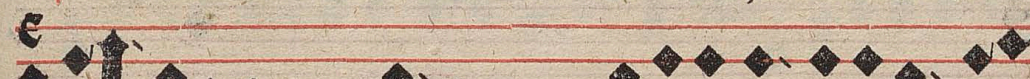

A men.

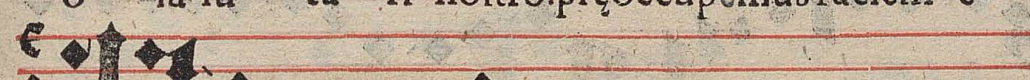
IN FESTO SANCTISSIMÆ TRINITATIS
& corporis Christi.

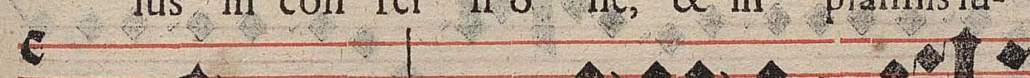
V Enite exultemus Do mi no, iu bilemus De-

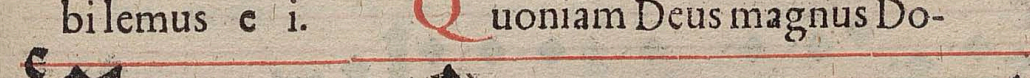
o sa lu ta ri nostro: preoccupe aus faciem e-

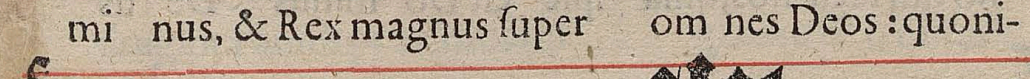
ius in con fes si o ne, & in psalmis iu-

bilemus e i. **Q**uoniam Deus magnus Do-

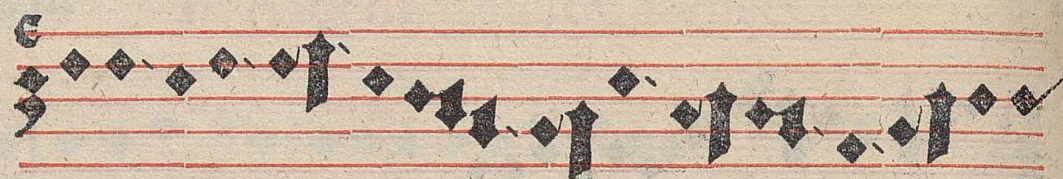
mi nus, & Rex magnus super om nes Deos: quoni-

am non repellet Dominus plebem su am, quia in

Z z

ma-

manu eius sunt omnes fines terræ, & alti-

tudines montium ipse conspicit. **Q**uoniam

ipsius est mare, & ipse fecit illud, & ari-

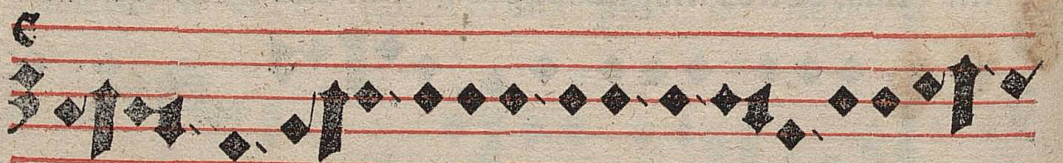
dam fundaverunt manus eius: venite adoramus,

& procidamus ante Deum, ploremus coram Domi-

no qui fecit nos, quia ipse est Dominus Deus

nostre, nos autem populus eius, & oves pascuæ

c-

eius. **H**odie si vocem eius audieris,

noli te obdurare cor da vestra: si cut in

exacerbatio ne, secundum diem tentationis in

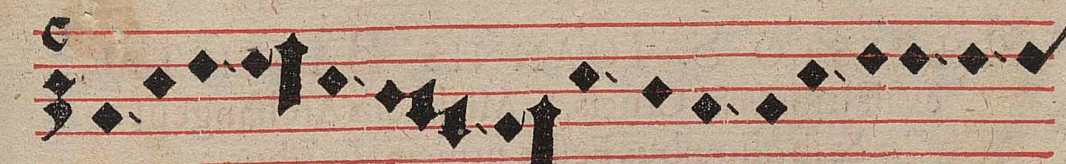
deserto: videntur me patres vestri, pro-

ba uerunt, & viderunt opera mea. **Q**ua-

draginta annis proximus fui generationi huic,

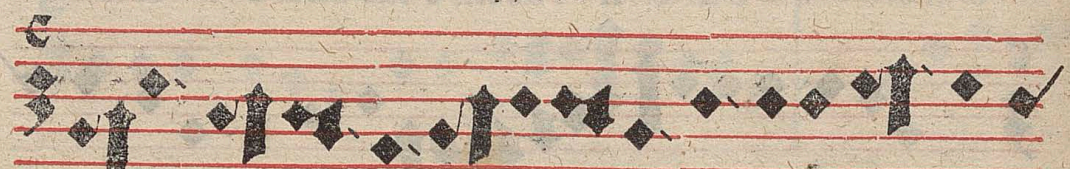
& dixi, semper habuerant corde, ipsi vero non

Zz 2

co-

cognouerūt vias me as, quibus iu ra ui in

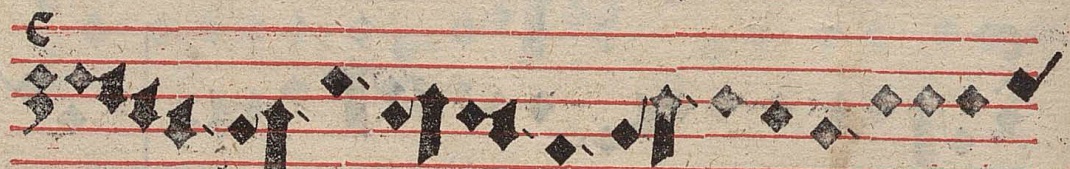
i ra me a, si in tro i bunt in requiem me-

am. **G**lori a Patri, & Fi li o, & Spi-

ri tu i fan cto: sicut e rat in princi pi o,

& nunc, & semper, & in se cula se culo-

rum, A men.

IN FESTO S. IOANNIS BAPTISTÆ,
exaltationis S. Crucis, S. Michaëlis Archangeli,
& in aliquibus Festis principalioribus.

Venite

V E ni te exul temus Do mino, iu bi le mus

Deo sa lu tari nostro, præ oc cu pe mus fa ciem e-

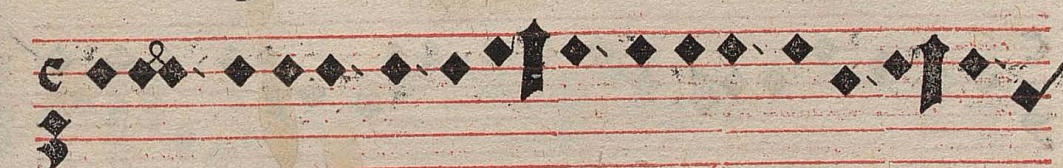
ius in con fessi o ne, & in psal mis iu bi-

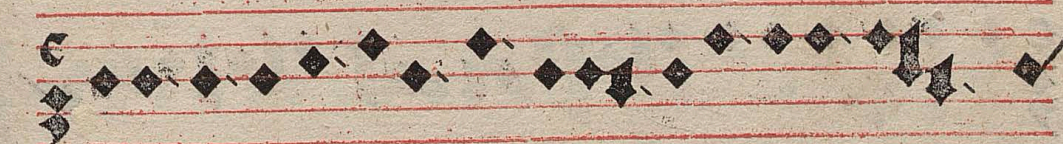
le mus e i. **Q**uoni am

Deus magnus Do minus, & Rex magnus super omnes

Deos: quoniam non re pel let Do minus plebē su am,

quia in manu e ius sunt omnes fi nes terræ, &

Zz 3

al-

al ti tu dines montium ip se con spi-

cit. **Q**uoni am ip si us est ma-

re, & ip se fe cit il lud, & a ridam fundauerunt

manus eius: venite a dore mus, & procidamus an-

te Deum: ploremus corā Domino qui fe cit nos, quia

ip se est Dominus Deus noster, nos au tem popu-

lus eius, & oves pa scu æ c-

ius. **H**odi e si vocem eius audie-

ri tis, noli te obdurare corda vestra, sicut in

exa cerbati o ne secundū di em tenta ti o nis in

deserto: v bi tentauerunt me patres vestri, pro ba-

uerunt, & viderunt o pe ra me-

a. **Q**uadra gin ta annis proximus

fu i generati o ni huic, & dixi, semper hi er-
rant

rant corde, i pfi ve rò non cognouerūt vi as me as,

quibus iuravi in i ra mea, si in troi bunt

in re qui em me am. **G**lo-

ri a Patri, & Fi li o, & Spiri tu i fan-

cto: Sicut e rat in princi pi o, & nunc, & semper,

& in se cula se cu lo rum, A-

men.

IN

IN FESTO VISITATIONIS, NATIVITA-
ris, Præsentationis, Conceptionis Beatae Mariæ semper
Virginis: Mariæ Magdalenaë, Annæ matris
Mariæ, & aliarum Mulierum
sanctarum.

V E nî te exultemus Domino, iubilemus Deo fa-

lu ta ri no stro: præoccupemus faciem e ius in

con fessi o ne & in psalmis iubilemus e i.

Q uoniam Deus magnus Dominus & Rex magn⁹ super

omnes De os: quoniam non repellet dominus plebē

suam, quia in manu eius sunt omnes fines ter ræ, &

& al ti tudines montium i pſe con ſpi-

cit. **Q**uoniam i pſius eſt mare, & i pſe fecit il-

lud, & a ridam fundauerūt manus eius: venite

a doremus & procidamus ante Deum: ploremus coram

Domino qui ſe cit nos, quia i pſe eſt Dominus Deus

no ſter, nos autem populus eius, & oves pascuæ

e ius. **H**odie ſi vocem eius audie ritis, no-

nolite obdurare corda ve ſtra, ſicut in exa-

cerbatione ſecundum diem tenta ti o nis in deſerto:

v bi tentauerunt me patres ve ſtri, probauerunt, &

vi de rūt o pera me a. **Q**uadragin-

ta annis proximus fui generati o ni hu ic, & di-

xi, ſemper hi errant cor de: i pſi verò non cogno-

uerunt vias meas, quibus iuraui in i ra me a, ſi

fi in troi bunt in requiem me am. **G**lori-

a Patri, & Fi li o, & Spiri tu i sancto: sicut

erat in principi o, & nunc, & semper, & in se-

cula feculorum A men.

IN FESTO ANNUNCIATIONIS BEATAE
*Mariæ semper Virginis, & in dedicatione Ecclesiæ,
 super Inuitatorium: Domum tuam
 decet sanctitudo.*

Veni te exultemus Do mi no, iubilemus

Deo salu ta ri no stro: præoc cupe mus fa ciem

e ius in con fessi o ne, & in psal mis iu-

bi le mus e i. **Q**uo ni am Deus

magnus Dominus, & Rex magnus super omnes De os:

quoni am non repellet Dominus plebem su am, quia

in manu e ius sunt omnes fi nes ter ræ, & al-

ti tu dines mon ti um i pse con spi cit.

Quo ni am i p sius est mare & i pse
 A a a fe-

fe cit il lud, & a ridam fundauerūt manus eius:

veni te a doremus, & procidamus ante De um, plo-

remus coram Domino, qui fe cit nos, quia i pse est

Dominus Deus no ster, nos au tem populus eius,

& o uespa scu æ e ius **Ho-**

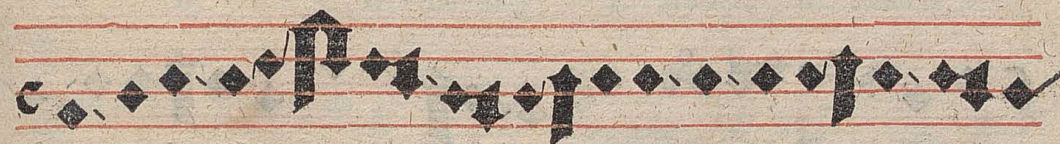
di e si vocem eius audi e ri tis, noli te obdura-

re corda ve stra: si cut in exa cerbati o ne secundum di-

di em tentati o ni sin deser to: v bi tenta uerunt

me patres ve stri, proba uerūt, & vi de runt o-

pe ra me a.

Quadragin-

ta an nis proximus fu i generati o ni hu ic,

& dixi, semper hi errant cor de, i psi ve rò non

cognouerunt vi as me as, quibus iu ra ui in i ra me-

a, si in troi bunt in re qui em me-

Aaa 2

am.

280 In festis Apost. Martyr. Confes.

am. **G**lo ri a Pa tri, & Fi li o, &
 Spi ri tui fan cto: si cut e rat in princi pi o,
 & nunc, & sem per, & in se cula se cu-
 lo rum, A men.

IN FESTIS APOSTOLORVM, MARTYRVVM,
 Confessorum, Virginum, & in Dominicis per annum.

V E ni te ex ul temus Do mi no, iu bi le mus
 Deo sa lu ta ri nostro: prae oc cu pe mus faci em
 e ius in con fessi o ne, & in psalmis iu bi le mus

Virg. & in Dominicis per annum. 281

e i. **Q**uo ni am Deus magnus Dominus,
 & Rex magnus super omnes Deos: quoni am non re-
 pellet Dominus plebem suam, quia in manu e ius sunt
 omnes fines terræ, & al ti tu dines montium i pse con-
 spi cit. **Q**uo ni am i p sius est mare, &
 i pse fecit illud, & a ri dam fundauerūt manus e ius:
 ve ni te a do remus, & pro ci da mus ante Deum: plo-
 re-

remus coram Domino qui fecit nos, quia ipse est Do-

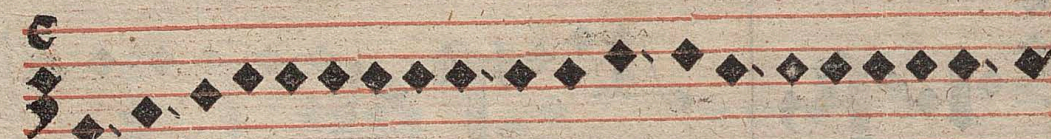
minus Deus noster, nos autem populus eius, & oves

pascuæ eius. **H**odie, si vocem e-

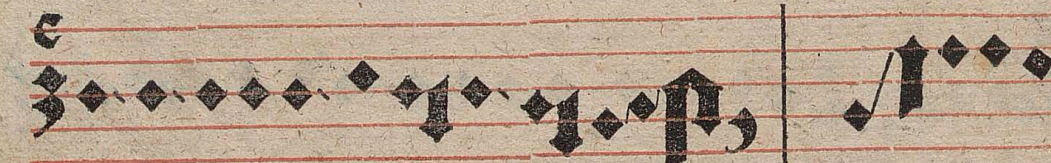
ius audieritis, noli te obdurare corda vestra, si-

cut in exacerbatione secundum diem tentationis

in deserto: videntauerunt me patres vestri, probaue-

runt & viderunt opera mea.

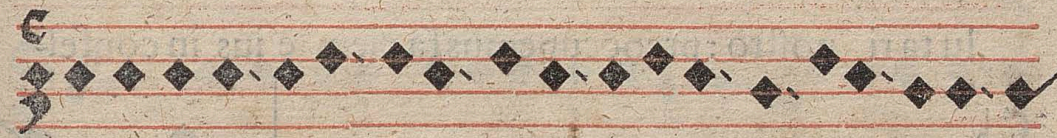
Quadragesima

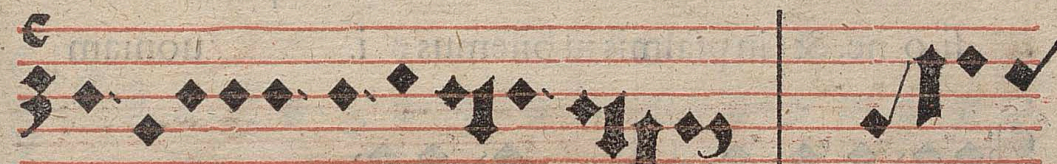
ta annis proximus fui generationi huic,

& dixi, semper hi errant corde: ipsi vero non

cognouerunt vias meas, quibus iuravi in ira mea,

si introibunt in requiem meam.

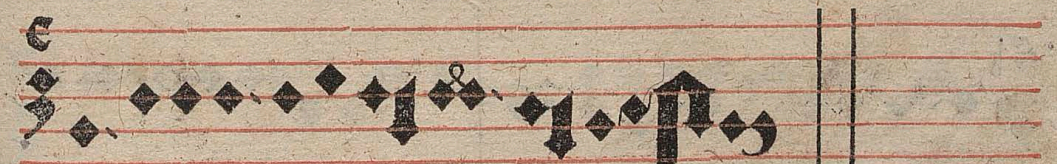
Glori-

a Patri, & Filio, & Spiritui sancto:

sicut erat in principio, & nunc, & semper, &

in secula seculorum, Amen.

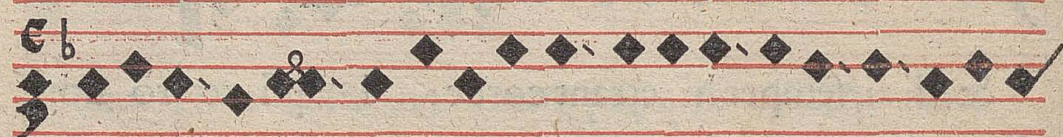
Aaa 4

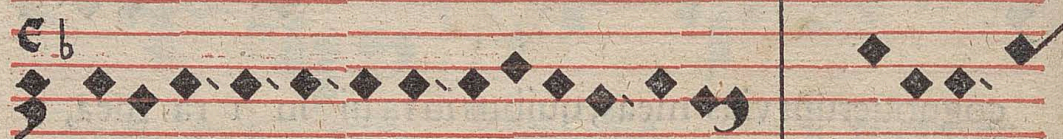
IN OFFICIO FERALI PER ANNVM.

Venite exultemus Domino, iubilemus Deo sa-

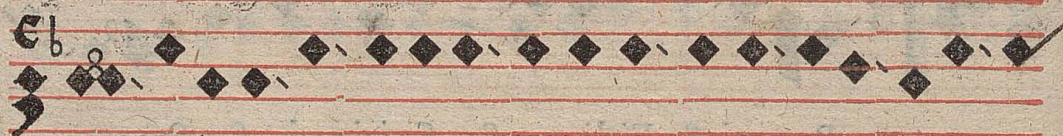
lutari nostro: preoccupemus faciem eius in confes-

sione, & in psalmis iubilemus ei. **Q**uoniam

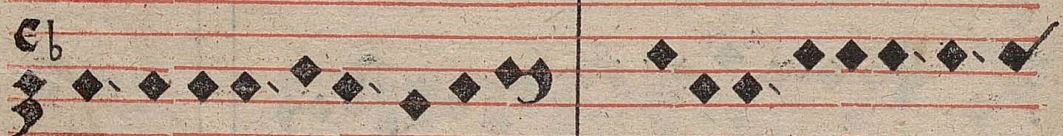
Deus magnus Dominus, & Rex magnus super omnes De-

os: quoniam non repellit Dominus plebem suam, quia

in manu eius sunt omnes fines terræ, & altitudi-

nies montium in ipso conspicit. **Q**uoniam in ipso est ma-

In officio ferali per annum.

mare, & in ipso fecit illud, & aridam fundauerunt ma-

nus eius: venite adoremus & procidamus ante De-

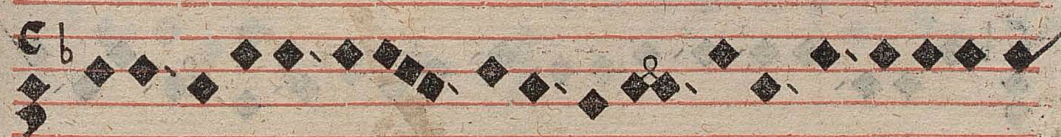
um: ploremus coram Domino, qui fecit nos, quia in ipso est

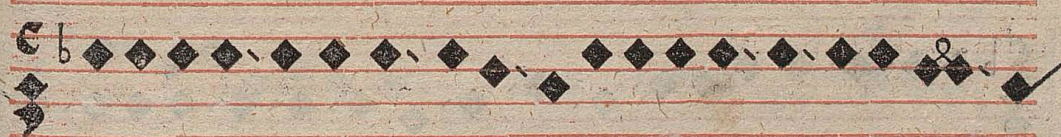
Dominus Deus noster, nos autem populus eius, & o-

ves pascuæ eius. **H**odie si vocem eius audie-

ritis, nolite obdurare corda vestra: sicut in exacer-

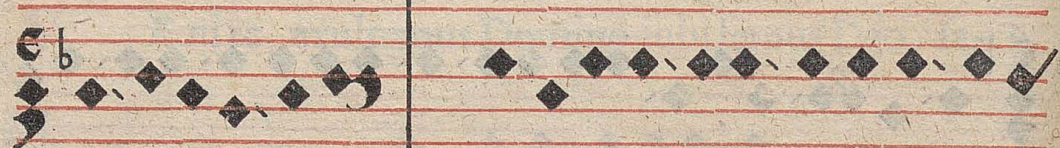

batione secundum diem tentationis in deserto:

vbi

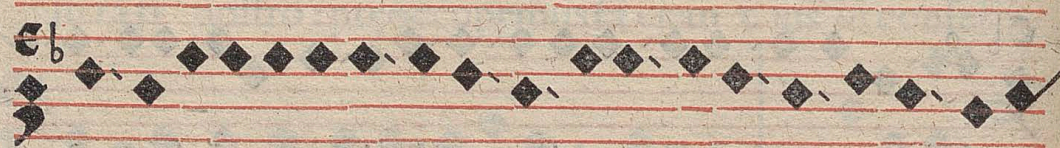

vbi tentauerunt me patres vestri, probauerunt & vi de-

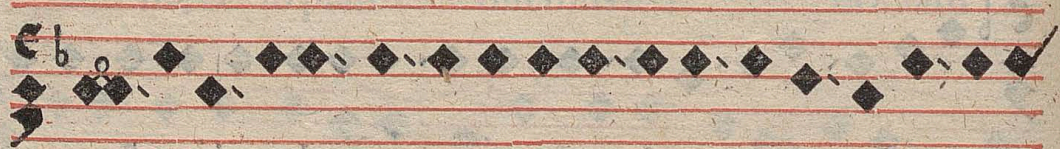

runt opera mea.

Quadraginta annis proximus fu-

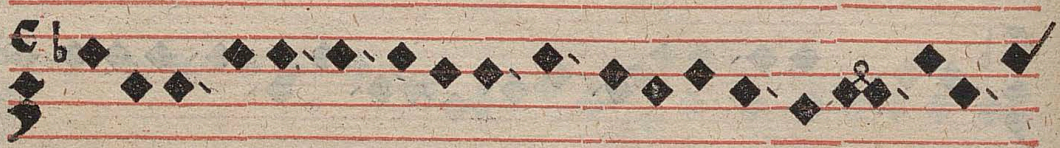
i generati o ni huic, & dixi semper, hi errant cor-

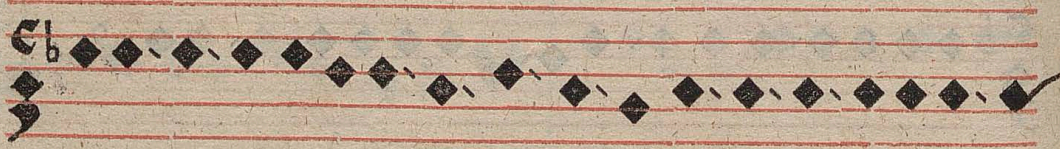
de: i psi verò non cognouerūt vi as meas, quibus iu-

raui in i ra mea, si introibunt in requiē meam.

Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto: Sicut

erat in principio, & nunc, & semper, & in secula

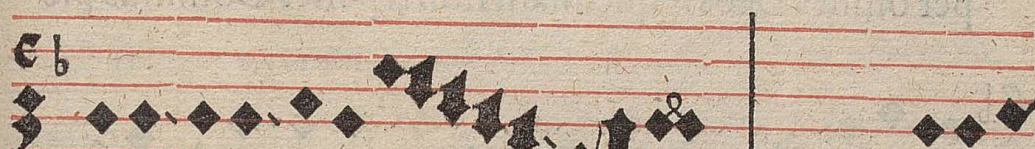
se-

seculorum Amen.

IN OFFICIO MORTVORVM.

Inuitatorium.

Regem cui omnia

vi uunt.

Rep. Veni-

te a dore

mus.

PSALMVS.

VE ni te exultemus Domino, iubilamus De-

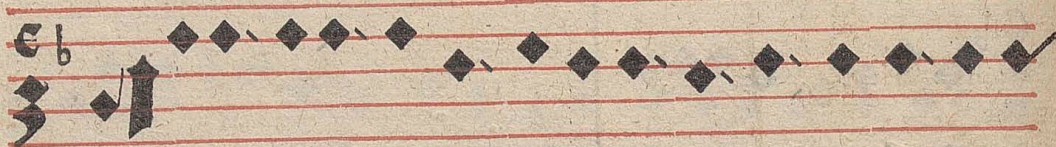

o saluari nostro: prae occupemus faciem eius

in confessione, & in psalmis iubilamus ei.

Quo-

Quo ni am Deus magnus Dominus, & Rex magnus fu-

per omnes Deos: quo niam non repellat Dominus ple-

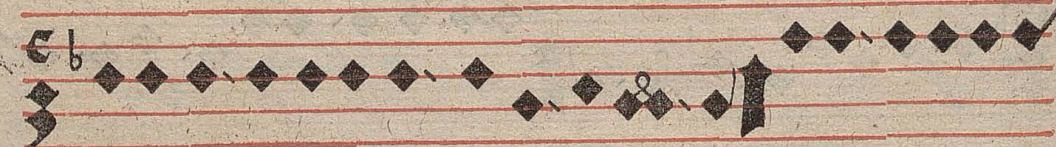
bem suam, quia in manu eius sunt omnes fines terræ,

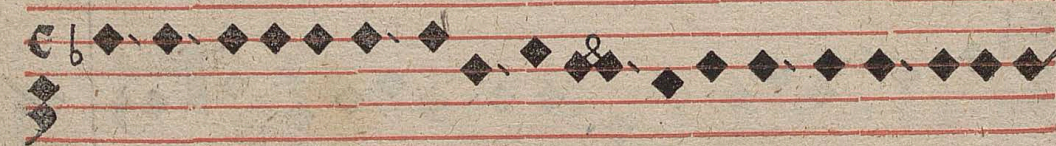
& al ti tudines montium i pse conspi cit.

Quo niam i psi us est mare, & i pse fecit illud, &

a ridam fundauerūt manuse ius: ve ni te a do re-

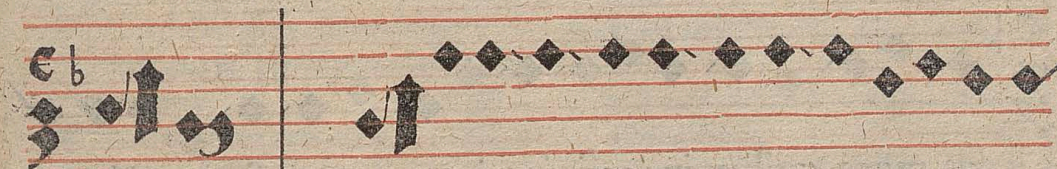
mus & procidamus ante Deum: ploremus coram Domi-
no

no qui fecit nos, quia i pse est Dominus De us no-

ster, nos autem populus eius, & oves pascu æ,

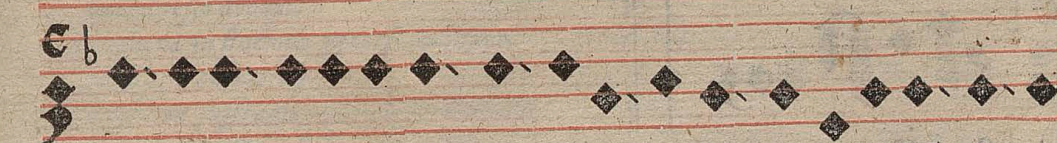
e ius. **H**o die si vocem eius audi e ri-

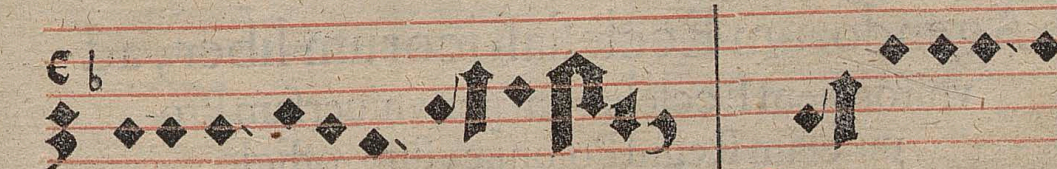
tis, no li te ob du ra re corda vestra, si cut in ex a-

cerba ti o ne, secundum di em tenta ti o nis in deser-

to: v bi ten tauerunt me patres vestri, probauerūt, &

viderunt o pera me a.

Qua draginta

Bbb

an-

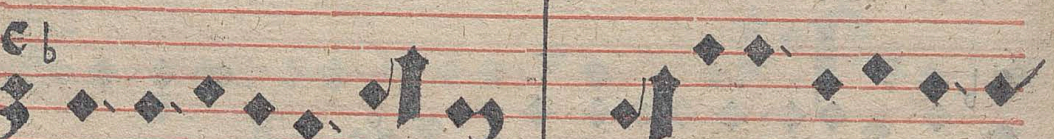
annis proximus fui generati o ni huic, & dixi, fem-

per hi errant corde: i psi verò non cognouerūt vi-

as meas, quibus iuraui in i ra me a, si introi-

bunt in requiem me am. **R**e quem æternam

dona e is Domine, & lux per pe tu a lu ce at

e is.

Agendorum Ecclesiasticorum liber, ad
vniformem Ecclesiarum per vniuersam Pro-
uinciam Regni Poloniæ vsum, officio
Romano conformatus, finit
feliciter.

INDEX RER VM SPECIALIVM

vtriusq; partis Agendorum, in quo li-
tera A. numero paginæ apposita, primam par-
tem, B. alteram denotat.

A.

Absoluendi plenā facultatem quilibet Sa-
cerdos habet in articulo mortis. 79. a
Absolvere non potest nisi Sacerdos. 78. a
Absolui debet habens quatuor conditio-
nes. 79. a
Absolutio duplex. 78. a
Absolutio solēnis ab excommunicatione. 86. a
Absolutio qua vti potest Sacerdos in arti-
culo mortis. 98. a
Absolutionis forma communis. 84. a
Absolutionis forma ab heresi. 97. a
Absolutio plenaria in Iubileo modus. 97. a
Accipientis sponsam alienā poenitentia. 70. a
Adulteri & fornicarii poenitentia. 72. a
Adulti baptismum suscipientes bifariam
distincti. 11. a
Adulti sani baptizandi quæ habere debe-
ant. 11. a
Adultorum amentium baptizandorum tri-
plex differentia. 12. a
Affinitas impedit matrimonium. 48. a
Alapa in confirmatione quæ suscipitur. 41. a
Altare duplex. 212. b
Altarium in Coena Domini denudatio &
lotio. 82. b
Altarium resecratio & reconciliatio
quando esse debeat. 213. b
Antiphona in statione processionis Domi-
nicalis, Pax æterna. 7. b
Antiphonæ suffragiorum communium cū
suis versibus & collectis in processioni-
bus Rogationum, & S. Marci. 161. b
Archiepiscopi & Episcopi noui exceptio
ad primum ciuitatis ingressum post cō-
secrationem. 214. b
Asperio Dominicalis per annum. 3. b
Asperio Dñicalis tempore Paschali. 4. b
Asperionis & processionis modus. 173. b
Attritio quæ vocetur. 65. a

Autoritates scripturæ pro Sacramēto Ex-
trema unctionis. 113. a

B.

Baptismi materia. 1. a
Baptismi forma. 10. a
Baptismi conditionalis forma quando vten-
dum. 10. a
Baptismi minister quis esse debeat, quis
non. 10. a
Baptismi caeremoniarum integra debet esse
administratio. 14. a
Baptismus suscipientium duo ordines. 11. a
Baptismus priuatus vel dubius. 26. a
Benedictio salis ad usum baptismi. 14. a
Benedictio brevis aquæ pro baptismo, quan-
do in necessitate ex fonte sacro haberi
non potest. 14. a
Benedictio auenæ in festo S. Stephani. 9. b
Benedictio vini in festo S. Ioannis. 10. b
Benedictio auri, myrhæ & thuris in festo
Epiphaniæ. 11. b
Benedictio candelarum in festo Purifica-
tionis. 12. b
Benedictio Cinerum feria quarta in Capite
Ieiunii. 18. b
Benedictio Palmarum. 27. b
Benedictio noui ignis & cerei sabbatho san-
cto. 112. b
Benedictio fontis sabbatho sancto. 128. b
Benedictio ciborum & potus in festo Pa-
scha. 154. b
Benedictio fontis in vigilia Pētecostes. 172. b
Benedictio herbarum, & processio in festo
Assumptionis B. V. M. 183. b
Benedictio iter ingredientium. 223. b
Benedictio peregrinorū ad loca sacra 225. b
Benedictio nouæ nauis. 227. b
Benedictio domus nouæ. 227. b
Benedictio panis & aquæ in festo S. Aga-
the contra ignis periculum. 229. b
Bbb 2 Blasphē-

Index.

Blasphemantis Deum & sanctos poenitentia. 71. a

C.

Canon Concilii Lateranen. de precepto confitendi, & communicandi saltem semel in anno. 105. a
Cantantis Missam & non communicantis poenitentia. 70. a
Cantici, Sancte Deus, sancte fortis, sancte immortalis, origo & autoritas. 158. b
Casus circa materiam confirmationis. 40. a
Casus reservati Papa in Bulla Coenae Domini. 79. a
Casus Episcopales. 79. a
Catechesis de baptismo. 154. a
Polonica. 193. a
Germanica. 231. a
Catechesis de sacrificio Missae. 182. a
Polonica. 221. a
Germanica. 264. a
Catechesis de unctione extrema. 186. a
Polonica. 224. a
Germanica. 268. a
Catechesis de exequiis funebribus. 188. a
Polonica. 227. a
Germanica. 271. a
Celantis se cognovisse mulierem, quae contraxit cum fratre eius poenitentia. 70. a
Celebrantis excommunicati. 71. a
Clerici furis poenitentia. 74. a
Coemeterium quando consecrandum, quando reconciliandum. 212. a
Coeuntis cum aliq cognata poenitentia. 70. a
Cognatio impedimentum matrimonii, eaq; triplex. 45. a
Cognoscentis uxorem adulteratam poenitentem ante poenitentiam peractam poena. 70. a
Cognoscentis uxorem adulteram antequam poeniteat poena. 71. a
Cognoscentis ignoranter duas sorores poenitentia. 70. a
Comburentis ecclesiam poenitentia. 71. a
Commendatio animae. 146. a
Communicantis haeretico inscienter poenitentia. 74. a
Communio sacra in Ecclesia quis ritus ser-

uandus. 106. a
Compulsi conditionaliter deierantis. 74. a
Conditio quando est impedimentum matrimonii. 45. a
Conductus funeris minor & communis. 194. b
Conductus maior. 195. b
Conductus sacerdotis defuncti. 199. b
Conductus paruulorum baptizatorum. 199. b
Confessario antequam confessionem audiat, septem sunt observanda. 82. a
In ipsa confessione tria. 83. a
Post confessionem tria. ibid.
Confessio sacramentalis quid. 66. a
Confessio sacramentalis in octo casibus iteranda. 66. a
Confessio generalis. 98. a
Confessio generalis polonica. 99. a
Confessio generalis germanica. 100. a
Confessionis sacramentalis proprietates tres. 66
Confessionis sacramentalis proprietates 16. ex decentia adhibenda. 66. a
Confessionis generalis usus post conciones tantum. 101. a
Confirmandorum Catechesis. 155. a
Polonica. 195. a
Germanica. 234. a
Confirmandorum quales debent esse praemonitiones. 42. a
Confirmatio simpliciter ad salutem non est necessaria. 42. a
Confirmationem suscepturus tria habebit de necessitate. 42. a
Confirmationem suscepturo ex decetia quae sunt habenda. 42. a
Confirmationem non suscipiens quando peccat mortaliter. 42. a
Confirmationis materia. 40. a
Confirmationis forma & minister. 41. a
Confirmationis sacramentum quare unctione perficitur. 41. a
Constens enumerare tenetur circumstantias peccatorum. 67. a
Confiteri Christianus quisq. de iure diuino debet in articulo mortis. 66. a
Confiteri saltem semel in anno de iure diuino tenemur. 67. a
Consecratur ecclesia tribus casibus. 211. b
Contra

Agendorum.

Contra iuramentum in mortem Domini machinantis, vel in eius regnum poenitentia. 74. a
Contrahentis cum polluta per adulterium poenitentia. 70. a
Contritio quid sit, & quae requiratur. 65. a
Crimina tria matrimonium impediunt. 47. a

D.

Damones Dei creaturas per malignos homines solent impetere. 247. b
Degradati celebrantis poenitentia. 71. a
Deierantis pro persona & rebus, vel pro aliqua necessitate poenitentia. 74. a
Deprecatio pro fuganda sterilitate mulieris. 59. a
Dicentis coacto falsum testimonium poenitentia. 72. a
Discrepantis ab ecclesia Metropol. in dicendo horas canonicas poenitentia. 71. a
Dispositio bona in Sacramentorum administratione necessaria. 7. a
Dispositio sui ipsius qualis esse debet. 7. a
Dispositio suscipientis qualis. 7. a
Diuisionis Apostolorum solennitas unde orta. 182. b
Diuisiones quatuor matrimonii. 43. a
Diuortii causa. 50. a
Diuortium & repudium quot modis intelligitur. 49. a
Domus vel area incenditis poenitentia. 71. a

E.

Episcopi inuitum sine iusta causa ordinantis poenitentia. 71. a
Episcopi dissimulantis corrigere venditionem ministeriorum poenitentia. 71. a
Episcopi, presbyteri, vel diaconi volentis re baptizari poenitentia. 72. a
Episcopi homicida poenitentia. 73. a
Error qualis impedit matrimonium. 44. a
Euangeliorum quatuor initia. 176. b
Eucharistia sacramenti materia & forma. 102. a
Eucharistia minister. 103. a
Eucharistia effectus. 104. a
Eucharistia sumendi septem consideranda. 103. a

Eucharistiam sumentium Catechesis. 170. a
Polonica. 209. a
Germanica. 250. a
Eucharistiam sumentium altera Catechesis. 174. a
Polonica. 212. a
Germanica. 254. a
Excommunicantis iniuste poenitentia. 71. a
Exequiarum funebrium usque antiquissimae. 188. a
Exhortatio ad agrotum oleo sacro ungendum. 187. a
Polonica. 226. a
Germanica. 270. a
Exhortationes a sacerdotibus pro opportunitate faciendae dum infirmos visitat. 132. a
Eadem Polonice. 136. a
Eadem Germanice. 140. a

Exorcismus salis. 1. b
Exorcismus aquae. 2. b
Exorcista proprium est damones expellere. 230. b
Exorcista demonem expulso quae observanda. 231. 232. b
Expulsionis demonum forma. 232. b

F.

Falsa mensura poenitentia. 74. a
Falsarii poenitentia. 70. a
Filiam vel sororem spirituales cognoscentis poenitentia. 73. a
Filium proprium opprimentis poenitentia. 72. a
Forma sacramentorum quibus corrumpitur. 9. a
Forma admonitionis dicenda a sacerdote ad communicatores ex Catechismo Romano. 175. a
Polonica. 214. a
Germanica. 256. a
Forma altera similis admonitionis ex D. Ambrosio desumpta. 177. a
Polonica. 216. a
Germanica. 258. a
Frangentium spolia filiorum poenitentia. 70. a
Frons in confirmatione quare linitur. 41. a

H.

Haeticorum baptismus quis recipiendus. 39. a
Bbb 3 Hilarionis

Index

Hilarionis dictum de odio demonum in Dei creaturas. 247. b
Homicida casualis poenitentia. 73. a
Homicida voluntarij poenitentia. 73. a
Homicida in Cena Domini publice poenitentes. 81. b
Hostiarum in Cena Domini consecratio & depositio. 81. b

I.

Impotentia coeundi impedit matrimonium eaque duplex. 48. a
Incendiarii poenitentia. 73. a
Incesti vel coitus contra naturam, vel cum brutis poenitentia. 73. a
Infantes baptismum suscipientes bisariam distincti. 11. a
Infantes christianorum quando & ubi baptizandi. 12. a
Infantes paganorum an baptizandi. 12. a
Infirmi baptizandi breuior formula. 37. a
Informatio duos vel plures baptizandi. 37. a
Iniuste alium accusantis ad mortem poenitentia. 72. a (173. b)
Instructio de festiuitate Corporis Christi. 205. b
Interdicti diuisiones. 205. b
Interdicti tempore quae licita, quae non. 206. b
Interdicti tempore in festis, Natiuitatis, Paschae, Pentecostes, Assumptionis & Corporis Christi, quae fieri debeant. 207. b
Interdicti alio tempore quae possunt fieri. 208. b
Interdictum quid. 205. b (71. a)
Intersectoris Domini, vel uxoris poenitentia. 71. a
Intersectoris matris poenitentia. 71. a
Interrogationes a Sacerdotibus faciendae ad infirmos dum eos visitat. 133. a
Exdem Polonica. 137. a
Exdem Germanica. 141. a
Intronisandi Plebani professio. 200. b
Introductio mulieris in ecclesiam post partum. 62. a (217. b)
Introductio noui Plebani, vel beneficiati. 219. b
Introductio vicarii vel altaris. 219. b
Inuocationis sanctorum causa. 158. b
Iurantis non redire ad pacem poenitentia. 73. a
Iustitia publicae honestatis impedimentum est matrimonii. 48. a

L.

(46. b)
Lamentationes Ieremiae Prophetae cum notis.
Latronis confiteri volentis, vel consistentis poenitentia. 71. a
Ligamen impedit matrimonium. 42. a
Litania de B. Virgine. 167. b
Litania sanctissimi nominis Iesu. 166. b
Litaniae duplices. 155. b
Litaniae cur vocentur maiores. 157. b
Litaniae minores quae, cur instituta, cur vocentur minores. 157. b
Litaniae quas ob causas fiant. 158. b
Litaniae cur vocentur rogationes. 158. b
Litaniae maioris & processionis modus. 159. b
Litaniae minoris & processionis modus diebus Rogationum. 168. b
Litaniis cur ieiunium adiungitur. 158. b
Litaniarum formula cum notis in die Cinerum. 21. b
Litaniarum maiorum institutionis causa. 155. b
Litaniarum maiorum triplex denominatio. 157. b

M.

(157. b)
Maleficiati, vel a demonibus obsessi, quomodo & a quibus iuuandi. 230. b (247. a)
Maleficiorum & incantationum depulsio.
Manum in Episcopum vel presbyterum mittentis poenitentia. 75. a
Matrimonii sacramentum, Baptismus & Confirmationem quare statim consequitur. 43. a
Matrimonii definitio, causa efficiens, materia, forma, effectus, minister suscipientes. 43. a
Matrimonii quinque impedimenta, quae impediunt contrahendum, sed non dirimunt contractum. 49. a
Matrimonii duodecim impedimenta. 44. a
Matrimonio iungendorum quae esse debeant praemonitiones. 50. a
Matrimonio iungendorum Catechesis. 158. a
Polonica. 198. a
Germanica. 237. a
Matrimonio iungendorum altera Catechesis. 162. a
Ministri aut notorii haeretici reconciliandi modus. 89. a
Eius

Agendorum.

Eius reuocationis forma. 90. a
Missa. 182. a
Modus copulandi matrimonio. 51. a
Modus comunicandi infirmum domi. 108. a
Modus absoluendi excommunicatum. 85. a
Monialis fornicariae poenitentia. 70. a
Monstrum quomodo baptizandum. 13. a
Mortalia peccata omnia confitenda. 67. a
Mortaliter peccantis poenitentia. 71. a
Mulieris partum supponentis poenitentia. 70. a

O.

Obices spirituales qui vocentur. 11. a
Occidentis iudeum vel paganum poenitentia. 73. a
Occidentis per insaniam poenitentia. 73. a
Occidentis clericum poenitentia. 73. a
Occidentis contra interdictum Ecclesiae poenitentia. 73. a
Oratio Ieremiae Prophetae. 76. b
Oratio ab igne, & aliis periculis praeseruatua. 229. b
Orationes ad quas dicendas aeger si potest a sacerdote visitante inducatur. 135. a
Exdem Polonica. 139. a
Exdem Germanica. 143. a
Orationes pro agonizantibus dicenda. 144. a
Ordinandorum Catechesis. 179. a
Polonica. 218. a
Germanica. 260. a (47. a)
Ordo sacer est impedimentum matrimonii.

P.

Parochi res Ecclesiae dilapidantis poenitentia. 72. a
Patrimi quot, quales & quare baptizandis adhibendi. 13. a
Peccata hominum quare non reuelanda. 67. a
Pedum lotio feria 5. Coenae Domini. 32. b
Peierantis in manu Episcopi, vel in cruce sacra poenitentia. 74. a
Periuri poenitentia. 74. a
Persona paga non nisi bene examinata iungenda matrimonio. 50. a
Poenitentiae definitio, materia & forma. 65. a
Poenitentiales canones antiqui. 69. a
Poenitentium Catechesis. 164. a
Polonica. 203. a
Germanica. 243. a

Poenitentia in altera Catechesi. 168. a
Polonica. 207. a
Germanica. 248. a
Praxis audiendae confessionis. 81. a (70. a)
Presbyteri incaute verberantis poenitentia.
Presbyterum interficientis poenitentia. 74. a
Processio ad depositionem crucis cum eius adoratione feria 6. Parasceues. 90. b
Processio in nocte Resurrectionis D. 152. b
Processio Paschalis ante maiorem missam. 153. b
Processio in festo Omnium sanctorum, & proprii patroni Ecclesiae. 186. b
Processio generalis pro defunctis. 187. b
Processio die Assumptionis B. V. M. 183. b
Processiones christianorum quid representant. 158. b (12. b)
Processionis modus in festo Purificationis.
Processionis modus in Duca Palmarum. 34. b
Processionis modus die Ascensionis. 171. b
Processionis modus in festo Pentecostes. 173. b
Processionis sollemniore in festiuitate Corporis Christi modus. 175. b
Processionis modus in festo Diuisionis Apostolorum. 182. b
Pueri expositi quomodo baptizandi. 12. a
Pueri de vita periclitantes in partu. 12. a

R.

Raptoris seu furis poenitentia. 74. a
Reconciliandi haeticum modus. 88. a
Reconciliatio pallarum, corporaliu, & lintheaminum sacrorum post ablutionem. 222. b
Reconciliatur Ecclesia quinq; casibus. 211. b
Regula tres circa formam Baptismi obseruandae. 9. 10. a (47. a)
Religionis disparitas impedit matrimonium.
Repudii locus in duobus casibus. 50. a
Respicientis furta in astrolabio poenitentia. 72. a
Responsorii, Sepulto Domino, cantus figuralis. 108. b
Responsorium in processionibus Dominicalibus, Duo Seraphin. 5. b
Restituendi ordo. 77. a
Restituendum quid. 77. a (76. a)
Restituere debent undecim genera hominum.
Restituere famam quam teneatur, quam non. 76. a
Restitutio cui esse debet. 76. a

Bbb 4

stitutio

Index

Restitutio quando fieri debet.	77. a	Secreta confessionis quando, & quomodo reuelari possunt.	67. a
Restitutionis tres regulae generales.	78. a	Sepulcri apertio die Resurrectionis D. 150. b	
Restitutionis modus quis.	78. a (74. a)	Sepultura Ecclesiastica quindecim generibus hominum denegatur.	201. b
Reuelantis peccatū poenitentis poenitentia.		Sequentia pro defunctis.	189. b
Reuocationis haereticae forma.	88.	Sermo B. Iuonis in ramis Palmarum.	38. b
Polonicè.	92. a	Polonicus.	40. b
Germanicè.	94. a	Germanicus.	43. b
Ritus administrandi baptismum.	15. a	Sermo B. Iuonis de Coena Dñi.	83. b
Ritus baptizandi masculum.	16. a	Polonicus.	85. b
Ritus baptizandi femellam.	27. a	Germanicus.	87. b
Ritus introducendi mulierem in Ecclesiam post consummatum matrimonium.	57. a	Sigillum confessionis.	67. a
Ritus administrandi extremam vñtionem.	116. a	Solenniter poenitentis, & post ad vomitum redeuntis poenitentia.	70. a
S.		Sūmariū tractationis de interdicto.	210. b
Sacerdotis fornicarii poenitentia.	70. a	T.	
Sacerdotis mortuum pallis altaris inuolutis poenitentia.	70. a	Tempestate ingruente preces.	250. b
Sacerdotis qui interest clandestinis desponsationibus poenitentia.	71. a	Turificationis modus in primis vespers festis.	213. b
Sacerdotis accedētis ad sibi confessam poenitentia.	72. a	V.	
Sacerdotis negligentis circa tractationem Corporis & Sanguinis Domini poenitentia.	73. a	Velum quadragesimale expansum ante altare quid denotet.	26. b
Sacerdotis in sui defensa latronem occidētis poenitentia.	73. a	Venialia peccata ut confiteamur semper nō tenemur.	67. a (80. b)
Sacrilegi chrisma vel calicem sacrum polluentis poenitentia.	70. a	Versus ad tropos in matutinis tenebris.	
Satisfactio quid est.	68. a	Violentia qualis impedit matrimonium.	47. b
Satisfactio tribus perficitur.	68. a	Vñtionis extrema materia.	113. a
Satisfactio triplex.	68. a (68. a)	Vñtionis forma, & minister.	114. a
Satisfactio iniuncta, ad quā debet dirigi.		Vñtionis extrema octo effectus.	114. a
Satisfactio quō ad proximū in duobus consistit.	75. a	Vñtionis Sacramentum quibus conferendum.	115. a
Scienter rebaptizati poenitentia.	72. a	Vomentis Eucharistiam per ebrietatem poenitentia.	74. a
Scienter falsum iurantis, vel alium iurare compellentis poenitentia.	74. a	Votum simplex violantis poenitentia.	71. a
		Votum quādo impedit Matrimonium.	45. a

FINIS INDICIS.

Cum Gratia & Privilegio S. R. M.

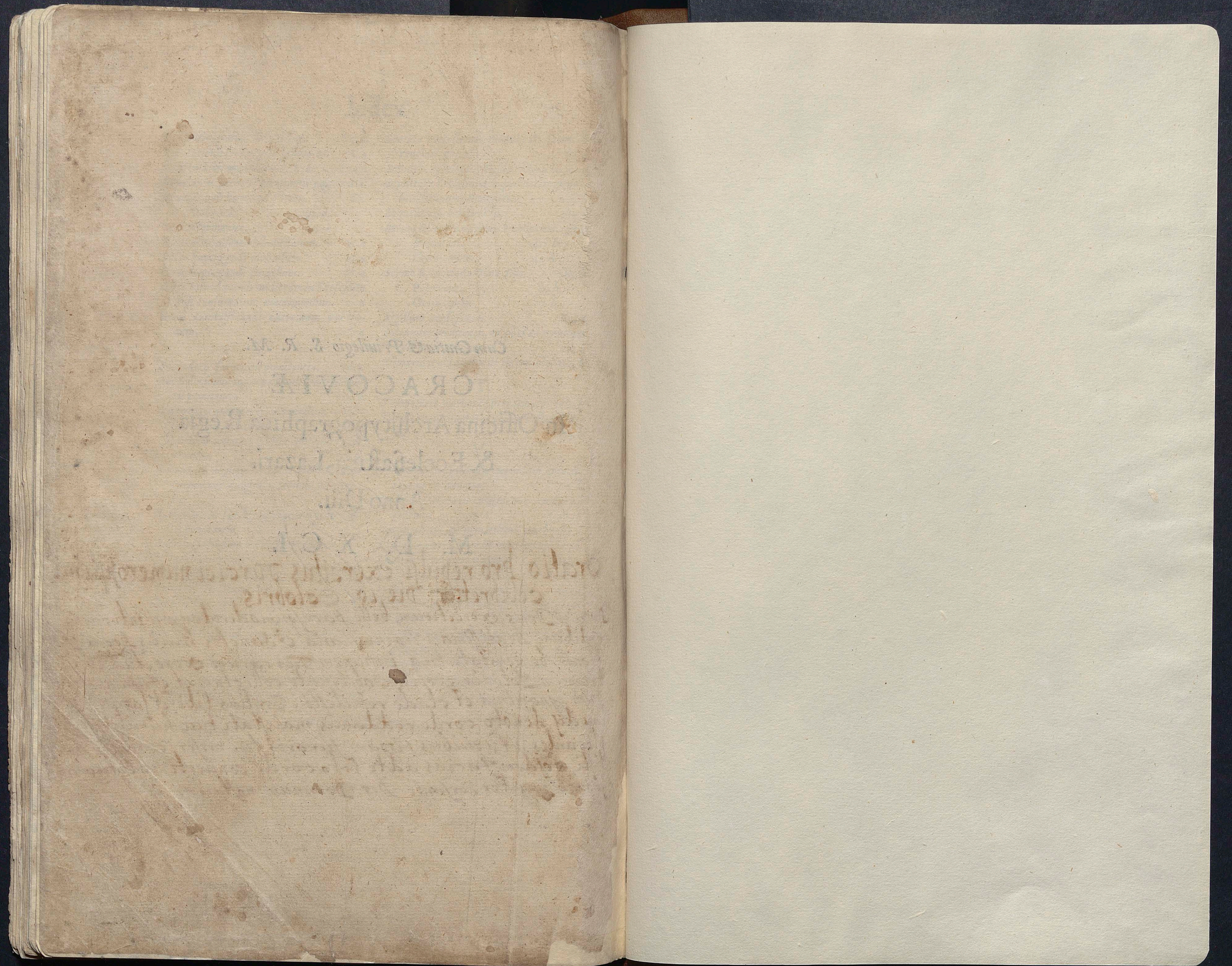
CRACOVIAE In Officina Architypographica Regia & Ecclesiastica, Lazari.

Anno Dñi.

M. D. XCI.

Oratio pro repulsi exercitus Turcici numerosissimi
celebretur Die 19 Octobris

Domine Deus exercituum, belli pacisq; moderator qui interueni-
entibus, Beatissima Virgine Maria, & Sanctis huius Regni pa-
tronis, benignitate tua immanem Turcarum exercitum in ex-
tremum Poloniae exitum obstinate collectum et effusum magna
cum ignominia et clade repulisti: Gratias tibi et sacrificium
laudis deuoto corde reddimus, maiestati tuae humiliter sup-
plicantes, ut a quibus virgam furoris tui misericorditer auer-
tisti, eosdem facias ad te toto corde conuerti, ac in tuo ob-
sequio iugiter versari. Per Dominum nostrum

Sehga Konserwacji By - XI. 2009 -
- VII. 2010

